

u. Θεοδωράκης

**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΦΥΛΑΞΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ
ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ – ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ – ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ
ΠΑΙΔΙΟΥ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ, 21/2 ΕΩΣ 6.**

ΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ :

Γλυκαίνου Μάρθα

Φυλακτίδου Άννα

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ :

ΜΠΙΛΙΑΝΗ ΜΑΡΙΑ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη του πτυχίου στην κοινωνική εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της σχολής Επαγγελματιών υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας

ΠΑΤΡΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2001

Αναγνώριση

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την επόπτρια της μελέτης Κα Μπιλιάνη Μαρία για την συνεργασία και πολύτιμη βοήθεια που μας προσέφερε. Επίσης, τον πρότυπο παιδικό σταθμό του Τ.Ε.Ι. Πάτρας για την προσφορά του σε βιβλιογραφικό υλικό.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε και να αφιερώσουμε την εργασία αυτή στους γονείς μας οι οποίοι με την κατανόηση και την συμπαράσταση τους μας έδωσαν τα ψυχολογικά εφόδια να ολοκληρώσουμε αυτή την προσπάθεια.

Η επίδραση του μοντέλου φύλαξης και εκπαίδευσης του Παιδικού Σταθμού – Νηπιαγωγείου στη διαμόρφωση συμπεριφορών – προτύπων και κοινωνικοποίησης του παιδιού προσχολικής ηλικίας, 21/2 έως 6.

Η τριμελής επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας

Υπογραφή :

Υπογραφή :

Υπογραφή :

Ιούνιος 2001

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Π.Κ. : ΠΑΙΔΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Π.ΣΤ. : ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Κ.Λ. : ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	5
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	6
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	8
ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	13
Α. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	13
Τα χαρακτηριστικά της νηπιακής ηλικίας.....	13
Ανάγκες που καλούνται να καλύψουν τα κέντρα Προσχολικής Αγωγής.....	17
Ιστορία της προσχολικής αγωγής μέσα από τους αιώνες.....	28
Η εξέλιξη του νηπιαγωγείου στον ευρωπαϊκό χώρο.....	34
Η εξέλιξη του νηπιαγωγείου στην Ελλάδα.....	39
Η εξέλιξη του θεσμού των παιδικών σταθμών στην Ελλάδα.....	41
Αναγκαιότητα αύξηση των κέντρων φύλαξης παιδιών.....	43
Σκοποί της προσχολικής αγωγής	45
Α. Ο σκοπός της προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα κατά το παρελθόν... ..	45
Β. Σκοποί του νηπιαγωγείου σήμερα και οι επιδιώξεις του.....	51
Τα δικαιώματα του παιδιού.....	55
Χωρισμός των παιδιών σε ομάδες.....	57
Β. ΜΟΝΤΕΛΑ ΦΥΛΑΞΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ.....	62
Φύλαξη και προστασία των παιδιών από τους κινδύνους.	62
Χαλάρωση – Ύπνος.....	64
Γεύματα – διατροφή	68
Τουαλέτα	70
Περίπατος.....	71
Μέτρα προστασίας της υγιεινής των παιδιών στο προσχολικό κέντρο	73
Μεταφορά παιδιών στο σταθμό.....	75
Η συστηματική παρατήρηση. Η καταγραφή της συμπεριφοράς των παιδιών και η χρησιμότητά τους	75
Προϋποθέσεις για την παρατήρηση των παιδιών	78
Τεχνικές καταγραφής της παρατήρησης	80
Γ. ΜΟΝΤΕΛΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	83

Ο εκπαιδευτικός της προσχολικής αγωγής και ο ρόλος του στο σύγχρονο προσχολικό κέντρο (Π.Κ.)	83
Η Προσωπικότητα του Παιδαγωγού και το έργο του	90
Εκπαίδευση, μετεκπαίδευση και επιμόρφωση νηπιαγωγού	92
Προσόντα νηπιαγωγού	95
Σχέση παιδιού – Παιδαγωγού	96
Δραστηριότητες παιδικού σταθμού	98
Δ. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΦΥΛΑΞΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	165
Πως υλοποιούνται στους δημόσιους Π.ΣΤ. και νηπιαγωγεία τα μοντέλα φύλαξης και εκπαίδευσης	165
Πως υλοποιούνται στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς και πως στα νηπιαγωγεία τα μοντέλα φύλαξης και εκπαίδευσης	177
Τι είναι ο παιδικός σταθμός και τι το νηπιαγωγείο – αποτέλεσμα σύγκρισης	177
Ε. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΟΥ	179
Προϋποθέσεις ανάπτυξης της προσωπικότητας.....	179
Η επίδραση των ενηλίκων στη διαμόρφωση προτύπων συμπεριφοράς του παιδιού.....	180
Κίνητρα συμπεριφοράς των παιδιών ανάλογα με τα πρότυπα συμπεριφοράς τους.	182
Η ιεράρχηση των κινήτρων συμπεριφοράς ως βασικό στοιχείο της προσωπικότητας του παιδιού προσχολικής ηλικίας.....	185
Καθορισμός της προσωπικότητας του νηπίου διαμέσου της ανάπτυξης της συνείδησης και αξιολόγησης του εαυτού του	186
Ο ρόλος των ηθικών προτύπων στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού.....	187
ΣΤ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	189
Εννοιολογικός Προσδιορισμός Κοινωνικοποίησης	189
Κοινωνικοποίηση και Προσωπικότητα.....	191
Η κοινωνικοποιητική δράση του φορέα οικογένεια.....	193
Ο ρόλος της ομάδας συνομήλικων στην κοινωνικοποίηση του παιδιού	199
Ο ρόλος του Νηπιαγωγείου στην Κοινωνικοποίηση του Παιδιού.....	201
Η κοινωνικοποιητική επίδραση των ΜΜΕ στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών	205
Ζ. ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΣΤΟΥΣ Π.ΣΤ. – ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ;	207
Κοινωνικοποίηση και κοινωνική προσαρμογή.....	207

Παιδι και Ομαλή Προσαρμογή	211
Η Κοινωνική συμμετοχή δείγμα ολοκληρωμένης προσαρμογής και κοινωνικοποίησης	212
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ	214
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	214
Κοινωνική Εργασία και Προσχολική Αγωγή	214
Αρχές – Αξίες – Σκοποί Κοινωνικής Εργασίας και Προσχολικής Αγωγής.....	215
Σκοποί και στόχοι της κοινωνικής εργασίας	218
Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού	218
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV	224
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗΣ ..	224
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V	226
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	226
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	230
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	234
α) Το ολοήμερο νηπιαγωγείο, υπουργείο εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων εγκ. 13/Α-1899/17-10-200	
β) Κανονισμός λειτουργίας κρατικών παιδικών σταθμών και κρατικών βρεφονηπιακών σταθμών	
γ) Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας Αρ. Φύλλου 188-23 Σεπτ. 1997	
δ) Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας Αρ. Φύλλου 546, Αύγουστος 1988, Τεύχος Δεύτερο	
ε) Διακήρυξη δικαιωμάτων του παιδιού Ο.Η.Ε.	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με βάση τη σύγχρονη παιδαγωγική η αγωγή του ανθρώπου είναι μια διαδικασία που ξεκινά από τη στιγμή που έρχεται αυτός στον κόσμο και διαρκεί μέχρι το θάνατό του και απότερος σκοπός της είναι η ψυχοσωματική εξέλιξή του.

Η αγωγή ξεκινά με τις επιδράσεις που δέχεται το παιδί μέσα στο οικογενειακό του περιβάλλον και συνεχίζεται με μεγαλύτερη έμφαση διαμέσου ιεραρχημένων βαθμίδων εκπαίδευσης ανάλογα με τη σωματική και πνευματική του ικανότητα, από ειδικά εκπαιδευμένα άτομα, τους παιδαγωγούς.

Έτσι λοιπόν κάθε προηγούμενη κοινωνία έχει θεσμοθετήσει μια πρώτη βαθμίδα εκπαίδευσης μη υποχρεωτική, την προσχολική, που αφορά παιδιά ηλικίας από 2 ½ έως 6 ετών.

Η αναγκαιότητα του θεσμού αυτού ήταν απόρροια παγκόσμιων εξελίξεων και αλλαγών που καθιέρωσαν την επαγγελματική απασχόληση και των δύο γονέων και ιδιαιτέρως της μητέρας και δημιούργησαν ταυτόχρονα το πρόβλημα προστασίας των παιδιών κατά τις ώρες απουσίας των γονέων.

Για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αυτού προβλήματος δημιουργήθηκαν αρχικά οι βρεφικοί και παιδικοί σταθμοί που κύρια αποστολή τους ήταν η φύλαξη των παιδιών των εργαζόμενων μητέρων. Σταδιακά και μεθοδικά η καθιέρωση του θεσμού αυτού επεκτάθηκε στις βιομηχανικά αναπτυσσόμενες χώρες. Σήμερα με την εξέλιξη της παιδαγωγικής επιστήμης και της ψυχολογίας οι σύγχρονοι παιδικοί σταθμοί έχουν διαφοροποιήσει τον αρχικό τους σκοπό, προσανατολίζοντας τον στην εξασφάλιση κατάλληλης νηπιακής αγωγής.

Αποτελεί, ο θεσμός αυτός, την πρώτη μεθοδευμένη επίδραση που ασκείται πάνω στο αναπτυσσόμενο παιδί της νηπιακής ηλικίας με σκοπό να καλλιεργήσει όλους τους τομείς εξέλιξης της προσωπικότητάς του, να το εντάξει στα πλαίσια της ευρύτερης κοινωνικής ομάδας και να το προετοιμάσει για την είσοδό του στο σχολικό περιβάλλον με τις νέες απαιτήσεις, την οργανωμένη εργασία και μάθηση όπου καλείται να ανταποκριθεί και να προσαρμοστεί.

Ως οργανωμένος θεσμός και η πρώτη εστία εκπαίδευσης γίνεται απαραίτητο συμπλήρωμα της οικογενειακής αγωγής, διευκολύνει την οικογένεια στο παιδευτικό της έργο και μπει το παιδί στις πρώτες κοινωνικές διαδικασίες.

Είναι λοιπόν εμφανής η αναγκαιότητα της κοινωνικής καθιέρωσης του παιδευτικού αυτού θεσμού και η συνειδητοποίηση της ποιοτικής οργάνωσης και λειτουργίας του.

Αναγνωρίζοντας λοιπόν τη σημασία των πρώτων χρόνων της ζωής του ανθρώπου, διαφαίνεται ότι οι απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής περιορίζουν τον παιδευτικό ρόλο της οικογένειας . Τέλος, εξετάζοντας τη σπουδαιότητα της προσχολικής αγωγής για τη μετέπειτα εξέλιξη και πρόοδο του ανθρώπου, με προοπτική την ηθικότητα, το κοινό καλό, και την πίστη «στον άνθρωπο εν δυνάμει», κρίθηκε σκόπιμο να παρουσιαστεί η θεωρητική και ερευνητική επεξεργασία ενός θέματος που αφορά τα κέντρα που παρέχουν την αγωγή αυτή, τα Κέντρα Προσχολικής Αγωγής.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή είναι μια βιβλιογραφική μελέτη που έχει σαν σκοπό να εξετάσει το θέμα της διαμόρφωσης των συμπεριφορών και προτύπων καθώς και την κοινωνικοποίηση των παιδιών ηλικίας 2 ½ έως 6 ετών, όπως επιτυγχάνεται μέσα από την επίδραση σε αυτά, του μοντέλου φύλαξης και εκπαίδευσης που εφαρμόζεται στους Π. Στ. και στα νηπιαγωγεία.

Θελήσαμε να δούμε πως τα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου και οι σχέσεις που θα δοκιμάσει στην περίοδο αυτή, θα επηρεαστούν από τις εμπειρίες της ζωής τους στον Π. Στ. – Νηπιαγωγείο στη διαμόρφωση του εαυτού του παιδιού.

Η ολοκλήρωση του θέματος αυτού ήταν αποτέλεσμα μελέτης συγγραμάτων ελλήνων και ξένων μελετητών που ασχολήθηκαν με το θέμα αυτό. Ειδικότερα τα επιμέρους κεφάλαια της εργασίας αυτής περιλαμβάνουν τα εξής:

1. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο πρόβλημα της μελέτης αυτής καθώς και στα κίνητρα που μας οδήγησαν στην επιλογή του θέματος. Επίσης παραθέτονται οι ορισμοί όρων.
2. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται ανασκόπηση άλλων μελετών και συγγραμάτων για τα αναπτυξιακά στάδια και ανάγκες του παιδιού, την έννοια του Π. Στ. – νηπιαγωγείου και την εξέλιξη της προσχολικής αγωγής. Έπειτα, παρουσιάζουμε το μοντέλο φύλαξης και εκπαίδευσης που εφαρμόζεται στα προσχολικά κέντρα και διακρίνουμε την πιο πάνω υλοποίηση του μοντέλου σε Δημόσιους και Ιδιωτικούς Π. Στ. παραθέτοντας την σύγκριση των δύο. Επίσης αναφέρουμε τις προϋποθέσεις ανάπτυξης της προσωπικότητας. Περιλαμβάνουμε ποια κίνητρα ωθούν την συμπεριφορά και ποια πρότυπα επηρεάζουν την διαμόρφωσή της, θέλοντας να φτάσουμε στην ομαλή κοινωνική προσαρμογή (και άρα τέλος) στην κοινωνικοποίηση του παιδιού. Στο ίδιο κεφάλαιο εξετάζεται η επίδραση της οικογένειας, του Π. Στ. – νηπιαγωγείου, της ομάδας συνομηλίκων και των μέσων μαζικής επικοινωνίας στην διαδικασία της κοινωνικοποίησης των παιδιών προσχολικής ηλικίας. (Γίνεται επίσης λόγος για την κοινωνική προσαρμογή ως ένδειξη ομαλής κοινωνικοποίησης). Κλείνοντας κάνουμε μια κριτική αξιολόγηση του μοντέλου που εφαρμόζεται στους Π. Στ. – Νηπιαγωγεία ως προς τον σκοπό της μελέτης μας, αν επιτυγχάνεται έτσι η κοινωνικοποίηση.

3. Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται ο ρόλος της Κ.Ε. στα Προσχολικά Κέντρα .
4. Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφει τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την βιβλιογραφική ανασκόπηση.
5. Τέλος παραθέτουμε τα συμπεράσματα και τις προτάσεις μας.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Βασικός σκοπός της μελέτης αυτής είναι, μέσα από τη βιβλιογραφική διερεύνηση να παρουσιαστεί το μοντέλο φύλαξης και εκπαίδευσης που εφαρμόζεται στους Π. Στ. – Νηπιαγωγεία και να εξακριβωθεί το μέγεθος της επίδρασης του, πάνω στη διαμόρφωση συμπεριφορών – προτύπων και κοινωνικοποίησης, του παιδιού της προσχολικής ηλικίας.

Επιμέρους στόχοι

Ειδικότερα οι στόχοι είναι να εξετάσουν:

α) Στην βιβλιογραφική αυτή μελέτη το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στις διαδικασίες φύλαξης και εκπαίδευσης που εφαρμόζονται στην αγωγή στην προσχολική ηλικία και πως τα πρότυπα και οι συμπεριφορές που προκύπτουν από τις διαδικασίες αυτές στον Π. Στ. – Νηπιαγωγείο (σχέση νηπιαγωγού – παιδιού, παιδιού συνομηλίκων, χώρος) συντείνουν ή όχι στην κοινωνικοποίηση των παιδιών.

β) Με αυτή τη βιβλιογραφική μελέτη να δοθεί το έναυσμα για τον επαναπροσανατολισμό των σκοπών και στόχων της προσχολικής αγωγής, την κατανόηση της προσωπικότητας και συμπεριφοράς των παιδιών όσο και των παιδαγωγών και να εξακριβωθεί πως χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή – εκ μέρους των δευτέρων – και μέθοδοι τέτοιοι, ώστε να αποφευχθεί ο στιγματισμός των νεαρών αυτών προσωπικοτήτων από την κακή εμπειρία ή τον κακό χειρισμό των αντιδράσεων των παιδιών στο χώρο του Π. Στ. – Νηπιαγωγείου.

γ) Ποιος είναι ο ρόλος του Π. Στ. – Νηπιαγωγείου αλλά και ποιος της Οικογένειας, των Συνομηλίκων, των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας ως φορέων κοινωνικοποίησης καθώς και στην διαμόρφωση συμπεριφορών και προτύπων στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ερέθισμα για την μελέτη αυτή μας έδωσε η εμπειρία μας στις εργαστηριακές πρακτικές της σχολής μας, σε παιδικούς σταθμούς και δημοτικά σχολεία. Εκεί παρατηρήσαμε ότι εκδηλώνονται διάφορες συμπεριφορές από τα παιδιά, τους παιδαγωγούς, το προσωπικό οι οποίες δεν είναι πάντα καλές. Αναρωτηθήκαμε για το ποιοι χειρισμοί εκ μέρους των παιδαγωγών οι οποίοι μπορούσαν να είναι: νηπιαγωγοί, Κ.Λ., μουσικοί κ.α.

Έδιναν απαντήσεις και διέξοδο στην εκδήλωση της όποιας συμπεριφοράς των παιδιών, αν δηλαδή παρείχαν σ' αυτά, μια σωστή διαπαιδαγώγηση με στόχο την διαμόρφωση μιας ηθικής και κοινωνικοποιημένης προσωπικότητας.

Έτσι ο προβληματισμός μας ξεκίνησε από τη διαπίστωση της σημαντικότητας, να εφοδιαστούν τα παιδιά από ενωρίς, με πρότυπα ηθικά, να διαμορφώσουν ένα χαρακτήρα με στοιχεία αποδεκτά και θεμιτά από την κοινωνία, στην οποία έπειτα καλούνται να ενταχθούν και να προσαρμοστούν.

Επίσης με την είσοδο της μητέρας, εντονότερα τις μέρες μας, στο χώρο της παραγωγικής εργασίας, ο θεσμός της οικογένειας έχει ανάγκη από βοήθεια στον ρόλο απέναντι στο παιδί, - να ικανοποιήσει τις βιολογικές και κατ' επέκταση τις συναισθηματικές και ψυχολογικές ανάγκες του. Συνεπώς, την φροντίδα του παιδιού αναλαμβάνει ο Π. Στ. – Νηπιαγωγείο τις ώρες που η μητέρα εργάζεται. Από το σημείο αυτό ξεκινά ο προβληματισμός του αν πληρεί ο Π. Στ. – Νηπιαγωγείο τις απαραίτητες προϋποθέσεις για εκπλήρωση των πιο πάνω αναγκών του παιδιού, αν λάβουμε υπόψη μας ακόμη το γεγονός ότι πολλοί θεωρωτικοί δίνουν έμφαση στα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου και στην εξέλιξη της προσωπικότητας ανάλογα με το είδος των εμπειριών του, διαπιστώνουμε ότι, ενδεχόμενο λάθος θα σημαδέψει το παιδί και στην μετέπειτα ζωή του.

Το ενδιαφέρον μας λοιπόν εστιάζεται στο είδος της Αγωγής που παρέχεται από τους Π. Στ. – Νηπιαγωγεία ώστε συνεχίζοντας το έργο της οικογένειας να συμβάλλουν στη διάπλαση ενός στέρεου υπόβαθρου πάνω στο οποίο θα στηριχθεί η πνευματική ανάπτυξη του χαρακτήρα του παιδιού στο ξεκίνημα της ζωής του.

Η αναφορά της μελέτης αυτής, στην Αγωγή της προσχολικής ηλικίας, αποτελεί συνειδητή εκτίμηση της αναγκαιότητας για

επαναπροσανατολισμό των στόχων και σκοπών της εκπαιδευτικής διαδικασίας που μέσα από την αγωγή και την μάθηση επιζητεί τον εξανθρωπισμό του ανθρώπου μιας τεχνοκρατούμενης και αλλοτριωμένης στις ανθρώπινες σχέσεις εποχή.

Με το σκεπτικό αυτό ξεκίνησε η μελέτη αυτή.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα μελέτη διεξήχθη με βάση τη βιβλιογραφική διερευνητική ανασκόπηση άλλων μελετών και συγγραμμάτων.

Συλλέχθηκε το βιβλιογραφικό υλικό από τις βιβλιοθήκες της Πάτρας, που αφορούσε την ιστορία της προσχολικής Αγωγής, και τις εκπαιδευτικές διαδικασίες στο χώρο των Π. Στ. – Νηπιαγωγείων, και την επίδραση τους με στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Βασικός στόχος αυτής της μελέτης είναι τόσο η προσωπική επεξεργασία στο θέμα αυτό όσο και η παροχή γνώσεων σε επαγγελματικό επίπεδο.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σύμφωνα με τον Γ. Κιτσαρά (1988, σελ. 19)

- Εκπαίδευση είναι «αυτή η οργανωμένη διαδικασία αγωγής και μάθησης που γίνεται από το κράτος ή από άλλους φορείς και παρέχεται από τους διάφορους τύπους σχολείων».

(«Εισαγωγή στην προσχολική Παιδαγωγική», Γ. Δ. Κιτσαράς, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1988 σελ. 19).

Ο Τσαούσης (1989, σελ. 78) ορίζει την

- Εκπαίδευση «ως μορφή εξειδικευμένης κοινωνικοποίησης που ασκείται κατά κανόνα από φορείς που βρίσκονται έξω από την οικογένεια και έχει ως περιεχόμενο της τη μετάδοση γνώσεων δεξιοτήτων και μορφών ενέργειας ή συμπεριφοράς»

(«Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας», Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη, Δ. Τσαούσης, Εκδόσεις GOUNTENBERG, Αθήνα 1989, σελ. 78).

ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

- Ο όρος κίνητρα της συμπεριφοράς όπως ορίζεται από τους ψυχολόγους αναφέρεται στα αίτια της έναρξης, συνέχισης (ή παύσης) και κατεύθυνσης της συμπεριφοράς.
- Με τον όρο κίνητρα εννοείται ένας παράγοντας που επεμβαίνει στην ενεργοποίηση και καθοδήγηση της συμπεριφοράς. (Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό, Τόμος 5^{ος}, σελ. 2621).
- Κίνητρα μεγάλη κατηγορία εσωτερικών και καθοριστικών παραγόντων της συμπεριφοράς των ψυχολογικών δραστηριοτήτων και υποκειμενικών καταστάσεων. (Εγκυκλοπαίδεια Parytous-Larous- Britanica, 1981 Τόμος 33, σελ. 417).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

- Κοινωνικοποίηση: Είναι η διαδικασία με την οποία τα άτομα αναπτύσσουν τα απαραίτητα προσόντα για να λειτουργήσουν αποδοτικά στην κοινωνία όπου ζουν. Η κοινωνικοποίηση περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά και τους ψυχολογικούς μηχανισμούς που αποκτά το άτομο για να τροποποιήσει την

συμπεριφορά του όπου χρειάζεται. Τα θέματα αυτά έχουν μελετηθεί εκτενώς στα πλαίσια της κοινωνικοποίησης του παιδιού (Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαιδεία Λεξικό, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1990 τόμος 5^{ος} σελ. 2712).

- **Κοινωνικοποίηση:** Είναι η σύνθετη και διαρκής εκείνη διεργασία η οποία μεταμορφώνει μια βιολογικά ανθρώπινη ύπαρξη σε κοινωνικό άτομο με αυτογνωσία, αξιολογικές και κανονιστικές αποδοχές, ικανότητα αλληλόδρασης, στάσεις ζωής, γνωστική πληρότητα επιτέλεσης έργων και ταυτότητα μέλους μιας ομάδας. (ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ Χ. ΤΑΤΣΗΣ, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1991, τόμος 2^{ος}, σελ. 295).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

- **Κοινωνική προσαρμογή:** Με τον όρο αυτό νοείται «η επαρκής προσαρμογή του ατόμου στις απαιτήσεις, τους περιορισμούς και τα ήθη μιας συγκεκριμένης κοινωνίας, καθώς και η ικανότητα του να ζήσει και να εργαστεί αρμονικά με τους άλλους. Η κοινωνική προσαρμογή συνεπάγεται κοινωνική επικοινωνία και δημιουργία σχέσεων κατά τρόπο ικανοποιητικό για το ίδιο το άτομο και για τους γύρω του». (Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαιδεία – Λεξικό, Εκδοτικός Οργανισμός Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1991, τόμος 5, σελ. 2699)

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

- «Εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο φοιτούν νήπια και μικρά παιδιά μέχρι την ηλικία των 5 ετών, οπότεν μπορούν να γίνουν δεκτά στο δημοτικό σχολείο. Είναι δηλαδή το νηπιαγωγείο ο ειδικός κατώτερος προσχολικής αγωγής των νηπίων». (Εγκυκλοπαιδεία «Υδρογείος» Αθήνα 1988, Τόμος 11^{ος}, σελ. 97).
- «Ίδρυμα για την κοινωνική αγωγή των παιδιών της προσχολικής ηλικίας». (ΜΕΓΑΛΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΑΘΗΝΑ 1981, ΤΟΜΟΣ 24^{ος}, Σελ. 199).
- «Ειδικό σχολείο για την αγωγή των παιδιών 3 έως 5 ετών». (ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ «ΓΙΑ ΣΑΣ ΠΑΙΔΙΑ», ΑΘΗΝΑ, ΤΟΜΟΣ 7^{ος}, σελ. 2521).

ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

- «Ίδρυμα κρατικό ή ίδρυμα για την πρόνοια και την περίθαλψη του παιδιού. (Εγκυκλοπαίδεια «Υδρογείος», Αθήνα, τόμος 11^{ος}, σελ. 338).
- «Στα προγράμματα φροντίδας παιδιών εργαζόμενων γονέων εντάσσονται οι παιδικοί σταθμοί, για παιδιά ηλικίας 1 ½ έως 5½ χρονών και τα προγράμματα φροντίδας και απασχόλησης παιδιών σχολικής ηλικίας κατά τις ώρες που οι γονείς εργάζονται και τα παιδιά δεν βρίσκονται στο σχολείο. Παρέχουν σίτιση, φροντίδα, επίβλεψη, δημιουργική απασχόληση, ψυχαγωγία, μελέτη και διαπαιδαγώγηση». (Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια, Λεξικό, Αθήνα 1991, Τόμος 7^{ος}, σελ. 3660).

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

- Με τον όρο αυτό ο Γ. Κιτσαράς (1988, σελ. 16) ορίζει «την επιστήμη με την αρμονική σωματική και ψυχοπνευματική ανάπτυξη του νηπίου, τη διάπλαση του χαρακτήρα, της συμπεριφοράς και της προσωπικότητάς του και επιδιώκει την ομαλή και αρμονική ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο». (Εισαγωγή στην προσχολική παιδαγωγική, Αθήνα 1988, σελ. 16).

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

- «Το σύνολο των χαρακτηριστικών του ατόμου και τον τρόπο που αυτά εκδηλώνονται στη συμπεριφορά του». (ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ, Δ. ΓΕΩΡΓΑ, ΑΘΗΝΑ 1990, σελ. 251).
- «Το σύνολο των πνευματικών, ψυχικών και ηθικών χαρισμάτων καθώς και των ικανοτήτων ενός ατόμου. Είναι τα ιδιαίτερα στοιχεία που απαρτίζουν μια οντότητα και διακρίνουν το ένα άτομο από το άλλο». (ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ «ΥΔΡΟΓΕΙΟΣ», ΑΘΗΝΑ 1988, ΤΟΜΟΣ 13^{ος}, σελ. 179).
- «Είναι ο χαρακτηριστικός τρόπος με τον οποίο σκέπτεται, αισθάνεται και συμπεριφέρεται ένα συγκεκριμένο άτομο. Περιλαμβάνει τις ψυχικές διαθέσεις, τις τάσεις και τις απόψεις του και εκφράζεται καθαρότερα στις αλληλεπιδράσεις του με τους άλλους ανθρώπους». (ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΠΑΠΥΡΟΣ - ΛΑΡΟΥΣ - ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ, 1981, ΤΟΜΟΣ 51, σελ. 47).

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

- Οικογένεια είναι «ομάδα ανθρώπων που αποτελείται αφενός μεν από δύο ετερόφυλα πρόσωπα συνδεδεμένα με τα δεσμά του γάμου, αφετέρου δε από τα τέκνα που προέρχονται από τον γάμο αυτόν». (ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΥΔΡΙΑ, ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Α.Ε. ΑΘΗΝΑ 1983, τόμος 11, σελ. 367).
- Οικογένεια: είναι η πρώτη θεσμοποιημένη βιοκοινωνική ομάδα που απαρτίζεται από γονείς και παιδιά. Συνήθως άτομα μιας οικογένειας ζουν κοινή ζωή και μένουν κάτω από την ίδια στέγη. Βασικές υποχρεώσεις η οικογένεια έχει την ικανοποίηση των αναγκών κάθε μέλους και τη δημιουργία μιας κοινωνικοπολιτιστικής κατάστασης για την γέννηση, ανατροφή και κοινωνικοποίηση των παιδιών. (Χ.Γ. Ρώμας, 1989, σελ. 199-200).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Α. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Τα χαρακτηριστικά της νηπιακής ηλικίας

Η ανθρώπινη ζωή από ψυχολογική άποψη περνάει διάφορα στάδια εξέλιξης και ανάπτυξης σε όλους τους τομείς. Η προσχολική ηλικία που περιλαμβάνει την περίοδο από το τέλος του 3^{ου} έτους μέχρι τη φοίτηση του παιδιού στο σχολείο είναι αποφασιστικής σημασίας για την ανάπτυξη του και γενικά για τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. (Κιτσάρος Γ., 1991, σελ. 43).

Στο σωματικό τομέα, η ανάπτυξη δεν έχει το γοργό ρυθμό, ούτε τις δραματικές αλλαγές της βρεφικής ηλικίας, αλλά η πρόοδος είναι πιο ποικίλη και επηρεάζεται περισσότερο από την άσκηση και την εμπειρία και λιγότερο από την ωρίμανση.

Στο κινητικό τομέα το νήπιο έχει ήδη ασκήσει έλεγχο στο σώμα του και αρχίζει να ασκεί έλεγχο στο περιβάλλον. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από έντονη κινητικότητα. Διαθέτει απεριόριστες ποσότητες ενέργειας, τις οποίες διοχετεύει σε κάθε είδους δραστηριότητα, ενώ ταυτόχρονα αποκτά ολοένα και περισσότερη αυτοπεποίθηση σχετικά με τις κινήσεις του. Η επεξεργασία της έννοιας του χώρου, του χρόνου, των σχέσεων ανάμεσα στα αντικείμενα και στα πρόσωπα βοηθάει το παιδί ν' αρχίζει να εκφράζεται επαναλαμβάνοντας ότι ακούει συνειδητοποιώντας συγχρόνως το περιβάλλον του. (Παρασκευόπουλος Ι., 1985).

Σύμφωνα με τον Κιτσάρα (1991, σελ. 44) οι κινήσεις γίνονται βαθμιαία αυτόματες μηχανικές σκόπιμες και το σώμα του νηπίου είναι το καλύτερο μέσο για έκφραση, επικοινωνία, δράση και γνώση.

Στο νοητικό τομέα εμφανίζεται η συμβολική λειτουργία και η χρήση της γλώσσας. Το νήπιο αρχίζει να παράγει εσωτερικά σύμβολα τα οποία αντιπροσωπεύουν εξωτερικά αντικείμενα και τις μεταξύ τους σχέσεις. Αρχίζει να μεταπλάθει τον εξωτερικό, κόσμο σε εσωτερικό-πνευματικό κόσμο. Εδώ είναι που κατακλύζει τους γύρω του με ερωτήσεις για το πώς και το γιατί των προσώπων και των πραγμάτων. Έτσι διευρύνει και εμπλουτίζει τον παραστατικό του κύκλο. Η σκέψη του όμως παραμένει

ακόμη δέσμια ενός ανεξέλεγκτου αντιληπτού ρεαλισμού και ενός ακράτου εγωκεντρισμού και μαγικού ανιμισμού.¹ (Παρασκευόπουλος Ι., 1985).

Το φαινόμενο του εγωκεντρικού σύμφωνα με τη θεωρία του Piaget είναι η τάση του παιδιού να αντιλαμβάνεται και να ερμηνεύει τα πράγματα βασισμένο αποκλειστικά στη δική του σκοπιά. Ο εγωκεντρισμός του έχει αντίκτυπο στην ικανότητά του για λεκτική επικοινωνία η οποία χαρακτηρίζεται βασικά από μονόλογους, δηλαδή τις μορφές λόγου που δεν στοχεύουν στην επικοινωνία αλλά στην εξωτερίκευση των αισθημάτων και των σκέψεων του παιδιού. (Κακάνια Δόμνα – Μίκα, 1994).

Σταθμός στην πνευματική εξέλιξη του παιδιού αποτελεί η εμφάνιση και η εξέλιξη της γλώσσας γιατί βοηθά σημαντικά στην κατανόηση των πραγμάτων και στην απόκτηση τελειότερων γνώσεων. (Δημήτρη Ν. Σακκά, 1977, σελ 99).

Γλώσσα και σκέψη αλληλεξαρτώνται, αφού η πρώτη αποτελεί τη μαγεία της δεύτερης. Οργανωμένη σκέψη προϋποθέτει γλωσσική ευχέρεια. Αντίθετα φτωχό και ανεπαρκές λεξιλόγιο φανερώνουν δυσκίνητη σκέψη. Ο βαθμός εξέλιξης της γλώσσας και της σκέψης στο νήπιο εξαρτάται τόσο από τον προικισμό κάθε νηπίου όσο και από το περιβάλλον, στο οποίο μεγάλωσε.

Στην προσχολική ηλικία το λεξιλόγιο του νηπίου εμπλουτίζεται με μεγάλη ποικιλία λέξεων όλων των μερών του λόγου και στο επίπεδο της σκέψης παρουσιάζεται αισθητή βελτίωση με αποτέλεσμα τη σχετική άνεση στον τομέα των ακριβών σχέσεων. (Κιτσάρας, 1991, σελ. 46-49)

Η παιδική φαντασία παρουσιάζεται: α) ανιμιστική, το παιδί δεν μπορεί να διακρίνει ακόμα το πραγματικό από το φανταστικό και γι' αυτό αποδίδει στα άψυχα ζωή (animus) β) συμβολική, σε ομοιώματα αντικειμένων αποδίδει ιδιότητες των άψυχων ή έμψυχων πραγματικών αντικειμένων που συμβολίζουν γ) ασταθής, το παιδί δεν είναι σε θέση να κατευθύνει τη φαντασία του σε ένα σταθερό σκοπό (Δημήτρη Ν. Σακκά, 1977, σελ. 100).

Η φαντασία παίρνει τη μορφή του συμβολικού παιχνιδιού, γίνεται μια διαδικασία μέσα στην οποία το παιδί συνδυάζει τις παλιές εμπειρίες με τις ικανοποιητικές επιθυμίες ή τους φόβους του για να φτιάξει μια νέα πραγματικότητα που να ανταποκρίνεται στις επιθυμίες, τις περιέργειες και τις ανάγκες του. Έτσι του δίνεται η δυνατότητα να εκφράζει την παιδική του δημιουργικότητα. (Μαρία Νασιάκου, επιμέλεια Κουγιουμουτζάκης Γ., 1992, σελ. 159).

Στο συναισθηματικό τομέα παρατηρείται μεγαλύτερη ενίσχυση του Εγώ με τάση αυτονομίας, την οποία συχνά το παιδί χειρίζεται με αδεξιότητα.

Το νήπιο αναπτύσσει δικές του Εγώ – λειτουργίες και διαμορφώνει το Υπερεγώ, ασκώντας έτσι έλεγχο στις παρορμήσεις του Εκείνου. Με τον τρόπο αυτό καθορίζει το νήπιο τη συμπεριφορά του και οι προσπάθειες του συντονίζονται για την ομαλή και επιτυχημένη ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο. Η συνειδητοποίηση του Εγώ χαρακτηρίζεται από μια κρίση αντίθεσης και θέλησης για ανεξαρτησία , με αποτέλεσμα την εμφάνιση ιδιοτροπιών και αρνήσεων και της επιθυμίας να ενεργεί το νήπιο μόνο του.

Το βρέφος μετατρέπεται σε μια ξεχωριστή ατομικότητα με πείσμα, επιμονή, ανυπακοή, αρνητισμό, ανταγωνιστική διάθεση, άρνηση για κάθε περιποίηση και βοήθεια, εκρήξεις θυμού, αδικαιολόγητους φόβους, νυχτερινούς εφιάλτες κ.τ.ο . (Παρασκευόπουλος Ι., 1985, σελ, 128 Κιτσάρας Γ. ,1991, σελ. 45).

Γενικά κατά την προσχολική ηλικία δεν εμφανίζονται μόνο οι αμφιθυμίες αλλά και τα ανώτερα συναισθήματα. Μέσα από τις σχέσεις που δημιουργεί με τα γνωστά του άτομα, αναπτύσσεται η συμπάθεια, η οποία με την επέκταση της και σε άλλους ανθρώπους, εξελίσσεται σε αλτρουισμό και ανθρωπισμό. Από τους επαίνους και τις επιπλήξεις, αναπτύσσεται η αντίληψη του καλού και του κακού και τα συναισθήματα που τη συνοδεύουν. Από τη μουσική και τις ρυθμικές κινήσεις δημιουργείται ευχαρίστηση που αποτελεί εκδήλωση του καλαισθητικού συναισθήματος. Μέσα από τη γνώση του περιβάλλοντος δημιουργείται ικανοποίηση που αποτελεί μορφή των γνωστικών και διανοητικών συναισθηματικών.

Με τη διήγηση κατάλληλων μύθων και παραμυθιών αναπτύσσονται τα ηθικά συναισθήματα και με την ανάπτυξη της συνεργατικότητας αναπτύσσονται τα κοινωνικά συναισθήματα.

Ως προς το χαρακτήρα των συναισθημάτων του νηπίου σημειώνουμε 2 κύρια γνωρίσματα τους: (α) έχουν αστάθεια, όπως η εναλλαγή γέλιου και κλάματος (β) εκδηλώνονται ελεύθερα χωρίς καμία προσπάθεια για απόκρυψη τους ή προσποίηση.

Η προσχολική ηλικία είναι η ηλικία της αναζήτησης και της εύρεσης της ταυτότητας του φύλου, όπου το αγόρι με τη βοήθεια τους «Οιδιπόδειου συμπλέγματος» και το κορίτσι με το «σύμπλεγμα της Ηλέκτρας». Μέχρι την ηλικία των 3 ετών το παιδί δεν έχει συνειδητοποιήσει το ρόλο του φύλου του (Κιτσάρας, 1991, σελ.44).

Η μονιμότητα της έννοιας του φύλου αρχίζει να κατακτάται στον 5^ο έως 6^ο έτος με βάση τα ανατομικά χαρακτηριστικά. Οι ψυχολογικοί μηχανισμοί με τους οποίους το άτομο οικειοποιείται τα κοινωνικά πρότυπα της συμπεριφοράς του φύλου είναι ποικίλοι: Οι ψυχαναλυτικοί θεωρούν το ρόλο του φύλου ως μέρος του Υπερεγώ, το οποίο αποκτά στο 4^ο έτος μέσω της ταύτισης με τον γονέα του ίδιου φύλου. Οι γενετικοί της γνωστικής κατεύθυνσης δέχονται ότι ο ρόλος του φύλου είναι μια έννοια όπως όλες οι άλλες έννοιες που διαθέτει το άτομο και ο σχηματισμός της ακολουθεί τη γενική πορεία ανάπτυξης όλων των άλλων εννοιών. Τέλος, οι συμπεριφοριστές της κοινωνικής μάθησης θεωρούν την απόκτηση του ρόλου του φύλου ως αποτέλεσμα ενίσχυσης και μίμησης προτύπων

Επίσης το παιδί αρχίζει να διευρύνει τον κύκλο των δραστηριοτήτων και επαφών του, εγκαταλείπει το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον και εντάσσεται στις ομάδες συνομηλίκων του είτε στη γειτονιά είτε στο νηπιαγωγείο. Το παιχνίδι αποτελεί μέσο για την ανάπτυξη του παιδιού και διαμέσου αυτού κατανοούμε τα στάδια της κοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού. Η ηλικία αυτή είναι του παιχνιδιού. Η ηλικία αυτή είναι του παιχνιδιού χωρίς τη συνειδητοποίηση των υποχρεώσεων καθηκόντων. Το παιδί εξοικειώνεται με βασικά στοιχεία της κοινωνικής ζωής και προετοιμάζεται με οδηγό τα βιώματα με τους συνομηλίκους για την είσοδό του στο νέο περιβάλλον του σχολείου με τις νέες απαιτήσεις, την οργανωμένη εργασία και μάθηση όπου καλείται να ανταποκριθεί και να προσαρμοστεί. (Παρασκευόπουλος Ι. 1985, σελ. 116).

Εξελικτικά στάδια του παιδιού 3-6 ετών

Το παιδί από τα ΤΡΙΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΑ, εισέρχεται στην περίοδο της δεύτερης παιδικής ηλικίας. Στην ηλικία αυτή, κατέχει όλους τους αντιληπτικούς και κινητικούς μηχανισμούς που είναι απαραίτητοι για τη ψυχική του ενεργητικότητα.

Είναι η ηλικία των συγκεκριμένων ενδιαφερόντων. Στην περίοδο αυτή έχει πνευματική και σωματική εξέλιξη, με μια εξαιρετική ταχύτητα. «Παρατηρητής και πειραματιστής», έρχεται σε άμεση επαφή με το άμεσο περιβάλλον του.

Προσαρμόζει τα πράγματα στα μέτρα του και στη φαντασία του. Βρίσκεται στην ηλικία της μυϊκής και μηχανικής ενεργητικότητας, της αισθητικής περιέργειας, της αυθόρμητης μιμήσεως. Ενεργεί για να ενεργήσει. Η σκέψη είναι πιο περιορισμένη από την πράξη.

Διορθώνει και ελέγχει μόνο το αισθησιοκινητικό του σύστημα, συντονίζοντας σιγά-σιγά τις κινήσεις του. Ενδιαφέρεται να πλουτίζει το λεξιλόγιο του με νέες λέξεις. Ασκείται στο μονόλογο και στη δραματοποίηση, συνδιάζοντας το λόγο με την πράξη.

Του αρέσει η ατομική απασχόληση αλλά έχει προτίμηση στην ομαδική εργασία. Γίνεται πιο κοινωνικό από ότι ήταν στα 2 ½ του χρόνια. Αναζητάει την ευχαρίστηση. Η συναισθηματικότητα του αναπτύσσεται παράλληλα με τη νοημοσύνη του.

ΣΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΑ, το παιδί παρουσιάζεται κάτοχος του περιβάλλοντος. Συνήθως είναι φλύαρο εξηγεί τα πάντα διαμέσου του εαυτού του. Βρίσκεται στην εποχή του ερωτηματολογίου. Διακρίνεται η τάση του να γίνει κοινωνικό και να μιμείται τους ηλικιωμένους.

ΣΤΑ ΠΕΝΤΕ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΑ, παρουσιάζεται ένα όν πιο τέλειο, με την οργάνωση της περασμένης πείρας του. Η πνευματική του ενεργητικότητα συνδέεται με τη λογική κινητική του εκδήλωση. Η εργασία του γίνεται πιο κανονική και συντονισμένη.

Η αυθόρμητη μίμηση αντικαθίσταται από τη σκοπίμη μίμηση και την προσωπική δημιουργία.

Το παιδί είναι προσκολλημένο στο σπίτι του και ειδικότερα στη μητέρα. Αγαπά να ξαναζει στο νηπιαγωγείο τις οικογενειακές συνήθειες και να νοιώθει τον εαυτό του σε σπιτικό κλίμα.

Οι μαγικές ιστορίες και τα φανταστικά παραμύθια πολύ λίγο το ενδιαφέρουν. Το παιδί είναι πια ρεαλιστής φιλόσοφος.

Η γλώσσα του έχει αισθητά βελτιωθεί. Έχει ξεπεράσει τις πιο πολλές δυσκολίες προφοράς και μπορεί να διηγηθεί μια ιστορία.

Μεταμορφώνει, συλλέγει και δημιουργεί, ερευνά το περιβάλλον και βρίσκει τα κατάλληλα αντικείμενα για πλουτισμό των παρατηρήσεων του, της γλωσσικής του έκφρασης, της συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης της προσωπικότητας του. (Ευροτύρης Ηλίας, 1992).

Φυσικά, τα εξελικτικά στάδια του παιδιού τριών με έξι ετών δεν είναι μονολιθικά. Το κάθε παιδί ακολουθεί την ατομική του καμπύλη στην εξελικτική του πορεία.

συνεργατικές δραστηριότητες. Η «μάθηση» εδώ νοείται υπό την ευρεία της έννοια, εδώ και η έμφαση δίνεται σε εκείνες τις μαθήσεις που γεφυρώνουν το χάσμα ανάμεσα στις δεξιότητες που απέκτησε το παιδί στο σπίτι και σε αυτές που θα του είναι απαραίτητες στις πρώτες τάξεις του δημοτικού.

Το νηπιαγωγείο και κάθε κέντρο προσχολικής αγωγής προετοιμάζει το παιδί για την αυριανή κοινωνία, προσφέροντάς του:

- κοινωνικοποίηση,
- ωρίμανση,
- ανάπτυξη της πρωτοβουλίας και της αυτενέργειας,
- σωματική ανάπτυξη,
- πνευματική και συναισθηματική ισορροπία.

Επιπλέον τα Κέντρα προσχολικής αγωγής προσφέρουν τα παρακάτω κατά την Πέπη Δαράκη, (1995).

(α) Ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών.

Το παιδί, από τα τρία ως τα πέντε του χρόνια έχει ανάγκη για επαφή με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον που θα βοηθήσει την καλλιέργεια του κοινωνικού του συναισθήματος. Αυτή η προσφορά του προσχολικού κέντρου, ικανοποιεί αυτή την ψυχολογική και βιολογική ανάγκη του παιδιού, παρέχοντάς του ένα περιβάλλον μέσα στο οποίο μπορεί να παίξει, να εξερευνήσει, να χαρεί την ομαδική ζωή με τα συνομήλικα του παιδιά. Το παιδί αυτής της ηλικίας όσο έρχεται σε επαφή με περισσότερα πρόσωπα, τόσο περισσότερα ερεθίσματα δέχεται και αποφεύγεται ο κίνδυνος να διαμορφωθεί μονόπλευρα, αν δεν είχε την εμπειρία του νηπιαγωγείου.

Η Elaine Grabde όπως αναφέρεται στο Χαραλαμπόπουλο, (1987), υποστηρίζει ότι το παιδί στα πρώτα πέντε χρόνια της ζωής του, μαθαίνει πολύ περισσότερα από όσα θα μάθει ποτέ του αργότερα. Δηλώνει πως το παιδί έχοντας την εμπειρία του νηπιαγωγείου πλεονεκτεί έναντι εκείνου που έρχεται στο σχολείο κατευθείαν από το σπίτι. Το παιδί που έχει φοιτήσει στο νηπιαγωγείο, μπορεί να έχει μάθει να συνεργάζεται με τα άλλα παιδιά και να παίζει δημιουργικά, να έχει κατορθώσει να χειρίζεται σωστά την πένα και το μολύβι, να έχει διδαχθεί τη σημασία αφηρημένων συμβόλων όπως είναι οι αριθμοί και τα σχήματα, έχει την εμπειρία του αποχωρισμού από τη μητέρα του και με την κατάλληλη χειραγώγηση, μπορεί να έχει μάθει την έννοια της αυτοπειθαρχίας. Και όπως

υποστηρίζουν πολλοί ειδικοί όπως αναφέρονται το πιο σημαντικό που παρέχεται στο παιδί του νηπιαγωγείου είναι να εκφράζει με λέξεις τις εμπειρίες του κατά τρόπο φυσικό και αβίαστο.

Βλέπουμε λοιπόν ότι η εμπειρία του νηπιαγωγείου είναι ουσιαστικής σημασίας διότι παρέχει στο παιδί τις αναγκαίες για το παιδί αναστροφές σε ένα περιβάλλον εκτός του δικού του – του οικογενειακού – αυξάνοντας τα ερεθίσματα που χρειάζεται για την ομαλή διάπλαση της προσωπικότητάς του.

Όλα τα παραπάνω βεβαιώνουν ότι είναι απαραίτητη η εμπειρία του νηπιαγωγείου.

(β) Ανάγκη διεύρυνσης των δραστηριοτήτων του παιδιού και πέρα από το σπίτι.

Οι συνθήκες του περιβάλλοντος του σπιτιού λόγω και της εργασία των γονιών που μπορεί να περιορίζουν τον χρόνο που έχουν να αφιερώσουν στο παιδί, ή του ότι το μορφωτικό επίπεδο τους, δεν δίνει ευκαιρίες στο παιδί για άσκηση της νόησης, σκέψης φαντασίας ή της δημιουργικότητάς του, αντίθετα το Π.Κ. πρέπει να παρέχει ένα περιβάλλον τέτοιο στο οποίο το παιδί να νιώθει ελεύθερο, άνετα, να μπορεί να δοκιμάζει τις δυνάμεις του και να ασκεί τις ικανότητές του. Αυτό βοηθά, το πρόγραμμα αγωγής που εφαρμόζεται στο Π. Κ., με την αναστροφή του με τα υπόλοιπα παιδιά και με το εκπαιδευμένο προσωπικό που φροντίζει και βοηθά, με τις κατάλληλες δραστηριότητες που προσφέρει στο παιδί για την ομαλή ανάπτυξή του. Είναι κοινών αποδεκτό, εξάλλου ότι το Π.Κ. βοηθά σωστά τη βιολογική και ψυχολογική ανάπτυξη και εξέλιξη του παιδιού πέρα όμως από το σπίτι. (Δαράκη Πέπη, 1993).

(γ) Ανάγκη επιστημονικής φροντίδας.

Έπεται από τα παραπάνω ότι σε κάθε στάδιο της εξέλιξης του παιδιού, το εκπαιδευμένο προσωπικό εφαρμόζει μια ολόκληρη σειρά δραστηριοτήτων για να βοηθηθεί η σωματική, συναισθηματική και πνευματική ανάπτυξή του. Πρωταρχικός σκοπός του Π.Κ. είναι να βοηθήσει το παιδί να γνωρίσει το περιβάλλον του και τα πράγματα που αγγίζει, που βλέπει, που χρησιμοποιεί. Βασικός στόχος του παιδαγωγού είναι να ξυπνήσει την περιέργεια των παιδιών, την ικανότητα να ακούνει προσεκτικά, να εξετάζουν πράγματα σε όλες τους τις λεπτομέρειες, να ασκούν τη μνήμη τους, να μάθουν να αναπαράγουν ότι βλέπουν, να αναπτύξουν την ικανότητα να μαθαίνουν και να σκέφτονται.

(δ) Ικανοποίηση βιολογικών και ψυχολογικών αναγκών.

Με το εκπαιδευμένο προσωπικό του Π.Κ. , ικανοποιούνται οι βασικές βιολογικές και ψυχολογικές ανάγκες του παιδιού και έτσι αυτόματα μεταβάλλονται τα Π.Κ. σε φυτώρια που προετοιμάζουν υγιείς, σωματικά και ψυχικά , αυριανούς πολίτες ικανούς να ευτυχήσουν και άξιους να δημιουργήσουν ένα καλύτερο αυριανό κόσμο. Έτσι , προετοιμάζουν την ομαλή ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο. (Δαράκη Π. 1995).

Συμπερασματικά, όλες αυτές οι ανάγκες, για κίνηση και δράση, για έκφραση και δημιουργικότητα του, για μάθηση και γνώση, για ανεξαρτητοποίηση και αυτονομία, για ασφάλεια και στοργή, για ανακάλυψη σχέσεων, για τάξη και ευπρέπεια του χώρου, και τέλος για κοινωνικοποίηση, επιβάλλεται να ικανοποιηθούν ώστε να μεταβληθούν σε θετικές εμπειρίες και γνώσεις, ενισχύοντας την ομαλή πορεία του νηπίου προς την ανάπτυξη και ωρίμανση.

Παρόλα αυτά θα πρέπει να τονιστεί ότι η ικανοποίηση των νηπιακών αυτών αναγκών δεν πρέπει να παραμείνει απλή υπόθεση της οικογένειας και του παιδικού σταθμού ή του νηπιαγωγείου, αλλά και της πολιτείας και ευρύτερα της κοινωνίας. Η ύπαρξη ή έλλειψη προϋποθέσεων ικανοποίησης των αναγκών του νηπίου και το ενδιαφέρον βελτίωσης των συνθηκών σηματοδοτούν τη στάση της κοινωνίας απέναντι στο παιδί. Είναι ανάγκη ο ευρύτερος κοινωνικός οργανισμός να ενδιαφερθεί για το σχεδιασμό του περιεχομένου βελτίωσης των προοπτικών και της ποιότητας της ζωής των παιδιών αν θέλουμε να βάλουμε τα θεμέλια μιας ισορροπημένης μελλοντικά ανθρωπότητας.

Ανάγκες νηπίου

Έχοντας υπόψη ότι η προσχολική ηλικία είναι μια ηλικία σημαντική για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του παιδιού και καθοριστική για την όλη εξέλιξή του, πιστεύουμε ότι είναι απαραίτητο κάθε παιδαγωγός να γνωρίζει τις ανάγκες και τον τρόπο που αντιδρούν τα παιδιά, έτσι ώστε να προσαρμόζουν τις παιδαγωγικές δραστηριότητες στο κάθε παιδί. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούν να βοηθήσουν το κάθε παιδί και να έχει απήχηση αυτό που θέλουν να τους μεταδώσουν.

Εκτός από τις φυσιολογικές ανάγκες που έχει το παιδί όπως είναι η ανάγκη για τροφή, νερό, καθαρό αέρα, ύπνο και στέγη έχει σίγουρα και τις ψυχολογικές του ανάγκες που αυτές είναι σημαντικότερες. Γι' αυτό

λοιπόν και ιδιαίτερη προσοχή χρειάζονται τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού για την ανάπτυξη της ψυχικής του υγείας.

Πάνω σε αυτό η Κυριαζοπούλου Βαληνάκη (1977, σελ. 277) αναφέρει πως «αν τα πρώτα χρόνια του παιδιού προστατευθούν είναι δύσκολο να αποτύχει το παιδί στη μελλοντική του ζωή με την προϋπόθεση βέβαια ότι δεν επιβαρύνεται από κληρονομικότητα. Ακόμη όμως και σε αυτές τις περιπτώσεις οι ευκαιρίες για τη βελτίωση του θα είναι μεγαλύτερες από τις περιπτώσεις που το παιδί θα έχει υποφέρει στα πρώτα χρόνια από στέρηση ψυχολογικής ικανοποίησης. Αν τα πρώτα χρόνια της ζωής του το παιδί έμεινε ανικανοποίητο η επανόρθωση είναι περισσότερο μακροχρόνια και απαιτεί μεγάλη και επιδέξια προσοχή. Δεν θα είναι ποτέ τόσο τέλεια ικανοποιητικό το αποτέλεσμα όσο θα ήταν αν είχε αποφευχθεί η αρχική αιτία. Επίσης η στάση που τηρεί το παιδί κα'τα τα πρώτα πέντε χρόνια είναι ικανή να επηρεάσει πολύ τη στάση της κατοπινής ζωής του, και πως το καλό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει το παιδί σ' αυτά τα πέντε χρόνια, μπορεί να επιδράσει στην πνευματική του ανάπτυξη, στην επιθυμία του για μάθηση, στη συμπεριφορά του προς τους άλλους και στην εμπιστοσύνη στον εαυτό του».

Κάθε παιδί που φτάνει στο Προσχολικό Κέντρο κουβαλάει μέσα του όλες τις ανάγκες και τα προβλήματα που παρουσιάζουν επί το πλείστον όλα τα παιδιά της ηλικίας του καθώς και άλλα που το καθένα φέρνει ατομικά, με τη σφραγίδα του περιβάλλοντός του, της κληρονομικότητας ή της ιδιοσυγκρασίας του.

Ανάγκες όπως της κίνησης, της ασφάλειας, της αγάπης της κατανόησης και στοργής, της ελευθερίας, που το νήπιο παρουσιάζει στην ηλικία που εξετάζουμε θα αναλύσουμε στη συνέχεια του κεφαλαίου. Επίσης πιο ειδικές ανάγκες όπως η ανάγκη για ψυχαγωγία, για σχέδιο, για χειροτεχνική απασχόληση, για παιχνίδι, για μίμηση για άσκηση της φαντασίας και της νόησης όπως, για εκτίμηση και σεβασμό προς τους άλλους. Στο κεφάλαιο αυτό εντάσσουμε και τις συνειδητές ή όχι ανάγκες, της κοινωνικοποίησης, της ωρίμανσης, της ανάπτυξης πρωτοβουλιών και αυτενέργειας, της σωματικής ανάπτυξης και τέλος της πνευματικής και συναισθηματικής ισορροπίας (Π. Δαράκη, 1995).

Στο Γ. Κιτσάρα, (1991), ο Ηλίας Ξηροτύρης ταξινομεί σε κατηγορίες τις ανάγκες ανάλογα με την φύση τους:

(α) Στις έμφυτες ανάγκες των νηπίων, στις οποίες κατατάσσει τις οργανικές, τις κινητικές, τις σεξουαλικές και τις ανάγκες για αυτοσυντήρηση.

(β) Στις επίκτητες όπου ανήκουν η ανάγκη της κοινωνικότητας, της ασφάλειας, της χειροτεχνικής, της ενασχόλησης, της ψυχαγωγίας, της στοργής, των μιμητικών συνηθειών, της ελευθερίας και της εκτίμησης και σεβασμού.

Πρωταρχική είναι η ανάγκη του νηπίου για κίνηση και δράση με απώτερο σκοπό την κινητική, την ωρίμανση, την κυριαρχία της κινητικότητας του, τη μεγαλύτερη δυνατή ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων του και τον καλύτερο δυνατό κινητικό συντονισμό. Η ανάγκη για κίνηση συνδυάζεται με την ανάγκη για κατάκτηση του χώρου και την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ κίνησης και σκέψης, με σκοπό την αυτοανακάλυψη, τόσο του εγώ όσο και του ανθρώπινου και φυσικού περιβάλλοντός του.

Μια μεγάλη ψυχολογική ανάγκη για το παιδί είναι η αγάπη και η κατανόηση από το γύρω του περιβάλλον. Είναι σημαντική για την υγική του ανάπτυξη αλλά και ο σπουδαιότερος παράγοντας για την ανάπτυξη του παιδιού της προσχολικής ηλικίας.

«Η αγάπη επηρεάζει φανερά τη διαγωγή του παιδιού, την ανάπτυξη και την προσαρμογή του. Δημιουργεί στα παιδιά την εντύπωση ότι ανήκουν κάπου. Τα παιδιά που υποφέρουν από έλλειψη αγάπης παρουσιάζουν συμπτώματα αγωνίας και πανικού. Τα νήπια πρέπει να μάθουν να αγαπούν τον εαυτό τους και τους άλλους. Το να αγαπιέται ένα παιδί και να αγαπάει διευκολύνει την είσοδό τους στην ομάδα, το κάνει ικανό να μετέχει στις δραστηριότητες της ομάδας και να έχει γνώσεις και ιδιότητες ιδιαίτερες. Η ασφάλεια που το προξενεί το γεγονός ότι αγαπιέται και η δυνατότητα να αγαπάει συμβάλλει στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του. Το παιδί που δεν αγαπιέται νιώθει τόση έλλειψη ασφαλείας ώστε ακόμα και σε μεγαλύτερη ηλικία σπάνια τολμάει να μελετήσει εκείνο που του ζητούν να μάθει. Γίνεται τόσο εχθρικό ώστε να απορρίπτει το κάθε τι, θέλοντας έτσι να δείξει τη δύναμή του». (Κυριαζοπούλου Βαληνάκη, 1977, σελ. 278).

Η κατανόηση είναι μια άλλη βασική ανάγκη που έχει το παιδί.

«Τα παιδιά ηλικίας 2-6 ετών παρουσιάζουν πλήθος από προβλήματα που εκδηλώνονται συχνά με τρόπο τυπικό (κρίσεις θυμού, πείσμα, πνεύμα καταστροφής, διάφορες ανησυχίες, ζήλια, φοβία, αποστροφή για ορισμένα

πράγματα, δυσκολίες στον ύπνο, πιπίλισμα δακτύλου ή δάγκωμα, υπερβολική συστολή, τραυλισμός, δυσκολίες στην καθαριότητα κλπ.). Αυτά όμως είναι πολύ φυσιολογικά για το παιδί. Για να αντιμετωπιστούν όμως χρειάζεται κατανόηση, στοργή από γονείς ώστε να μην δημιουργήσουν λανθασμένα αισθήματα στο παιδί. Το παιδί των 2-6 ετών είναι ένα πλάσμα με πολύ δυνατά αισθήματα, αγαπάει και μισεί πολύ έντονα. Αυτό πρέπει να το έχουν πάντα οι γονείς υπόψιν τους». (Κυριαζοπούλου Βαληνάκη, 1977, σελ. 280).

Τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας θέλουν να τους δείχνουν ενδιαφέρον, ιδιαίτερη ευαισθησία και να ανέχονται οι δικοί τους ότι αυτά κάνουν. Έχουν ανάγκη από κατανόηση και υπερβολική αγάπη.

«Το παιχνίδι πάλι είναι μια βασική ανάγκη για το παιδί πάνω από όλα, μέσα από το παιχνίδι τα παιδιά βρίσκουν τη μεγαλύτερη ικανοποίηση στις πρωτόγονες ορμές τους. Οι ανησυχίες τους ακόμη μπορεί να μετατραπούν σε φανταστικά παιχνίδια που θα τους βοηθήσουν να απαλλαγούν από φόβους τους. Το παιχνίδι βοηθάει να αποκτήσει το παιδί όχι μόνο τις πρώτες γνώσεις και πρωτοβουλία αλλά και το οδηγεί στην πρόοδο την ευτυχία και την πνευματική ικανοποίηση». (Κυριαζοπούλου Βαληνάκη, 1977, σελ. 281).

Τέλος η Κυριαζοπούλου Βαληνάκη (1977, σελ.281) αναφέρει «την πνευματική ικανοποίηση σημαντική για το παιδί που τη βρίσκει μέσα από το παιχνίδι. Το παιδί καταλαμβάνοντας και μαθαίνοντας τον κόσμο γύρω του αποκτά πνευματική δύναμη και βρίσκει ένα αντίδοτο στην εσωτερική του κλίση και βία».

Στην προσχολική του ηλικία διευρύνεται ο κύκλος επικοινωνίας των παιδιών, αφού βγαίνουν από τα στενά πλαίσια των στενά οικογενειακών σχέσεων και αρχίζουν να επικοινωνούν με πλατύτερο κύκλο ανθρώπων ιδιαίτερα με τους συνομηλίκους τους.

Έτσι βρίσκει διέξοδο η ανάγκη του παιδιού για επικοινωνία, για έκφραση, και δημιουργικότητα.

Η έκφραση, που είναι τόσο γλωσσική όσο και καλαισθητική απαιτεί την κατάλληλη γλωσσική αγωγή αφού δεν περιορίζεται μόνο στη μορφή της γλώσσας αλλά επεκτείνεται και στο περιεχόμενό της. Η αγωγή αυτή δηλαδή τείνει προς την ανάπτυξη του λεξιλογίου και της γραμματικής δομής της ομιλίας. Σε σύγκριση με τη νηπιακή ηλικία, το λεξιλόγιο του παιδιού της προσχολικής ηλικίας αυξάνεται, κατά κανόνα τρεις φορές. Αυτό εξαρτάται άμεσα από τις συνθήκες ζωής και διαπαιδαγώγησης, οι

ατομικές μεταλλαγές είναι εδώ μεγαλύτερες από οποιονδήποτε, άλλου τομέα της ψυχικής ανάπτυξης. Όμως αυτή καθ' αυτή η αύξηση του λεξιλογίου δε θα είχε μεγάλη σημασία αν το παιδί δεν αποκτούσε παράλληλα την ικανότητα να συνδυάζει τις λέξεις σε προτάσεις, σύμφωνα με τους κανόνες της γραμματικής.

Η προσχολική ηλικία είναι περίοδος στην οποία παρατηρείται η μεγαλύτερη ευαισθησία στα γλωσσικά φαινόμενα. Η αφομοίωση ωστόσο της γλώσσας καθορίζεται από την εξαιρετική ενεργητικότητα του ίδιου του παιδιού σε σχέση με τη γλώσσα. Στον πέμπτο χρόνο της ηλικίας του το παιδί κάνει προσπάθειες συνειδητοποίησης της ομιλίας κάνοντας προσπάθειες να εμβαθύνει στη σημασία των λέξεων και να εξηγήσει την προέλευσή τους.

Η λειτουργία της επικοινωνίας όμως, είναι μια από τις βασικότερες πτυχές της ομιλίας ήδη στη νηπιακή ηλικία το παιδί χρησιμοποιεί την ομιλία ως μέσο επικοινωνίας για να εξηγήσει στο συνομήλικό του π.χ. το περιεχόμενο του παιχνιδιού, ή ως μέσο σχεδιασμού μιας πρακτικής δραστηριότητας όπου ομιλία και σκέψη συνενώνονται. Πέρα όμως από τα όρια της λέξης, αυτή, μπορεί να εμπεριέχει τη συμβολική λειτουργία, έτσι ώστε να διατηρείται το αντικείμενο σύμβολο όταν το παιδί ή τη ζωγραφική.

Μέσω λοιπόν των δραστηριοτήτων αυτών καλλιεργείται η ανάγκη για δημιουργικότητα ώστε τα παιδιά να μπορέσουν να μεταχειριστούν τις συσσωρευμένες γνώσεις τους.

Πιστική είναι η ανάγκη του νηπίου για νοητική ανάπτυξη, μάθηση και γνώση. Απόδειξη γι αυτό αποτελεί η πληθώρα των ερωτήσεων που υποβάλλουν τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και οι οποίες απαιτούν, ακριβή και συγκεκριμένη πληροφόρηση.

Στην περίοδο που εξετάζουμε εμφανίζεται και η ανάγκη της ανεξαρτητοποίησης και της αυτονομίας. Με τη χαλάρωση των σχέσεων του νηπίου από την οικογένεια όταν μπαίνει και σε άλλα περιβάλλοντα όπως το σχολικό περιβάλλον μειώνεται συγχρόνως και η προστασία του από την οικογένεια του ενώ, υποχρεώνεται και στην αποκλειστική αυτοεξυπηρέτηση. Με την αυτοεπιβεβαίωση του Εγώ του αναλαμβάνει τις πρώτες υποχρεώσεις του, αρχίζει να διεκδικεί τον σεβασμό και τον υπολογισμό της προσωπικότητάς του, την προσοχή και την εκπλήρωση των επιθυμιών του. Η τάση για αυτεπιβεβαίωση, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικά φαινόμενα, σε ιδιοτροπίες

πείσματα και αρνήσεις για βοήθεια από τους γονείς. Η κατάσταση αυτή φανερώνει ότι το παιδί δημιουργεί τη δική του προσωπικότητα σε αντιδιαστολή με τη προσωπικότητα της μητέρας, του πατέρα, των συνομηλίκων κλπ. Ο λόγος που το παιδί εκδηλώνει στο περιβάλλον που ζει όλη την κλίμακα των αρνητικών καταστάσεων, όχι τόσο για να νιώσει το αίσθημα της κυριαρχίας, όσο για να δεχτεί αντίσταση, να δημιουργηθεί, η ατμόσφαιρα της σύγκρουσης κι έτσι να νιώσει το κύρος του ενήλικου.

Το νήπιο αναζητά και έχει ανάγκη να νιώθει ασφάλεια και στοργή, εμπιστοσύνη στους ενήλικους επενδύοντας στη δύναμη και στις γνώσεις τους. Οι καλές σχέσεις με τους γύρω του, είναι αναγκαίες στο παιδί. Επιθυμεί να κερδίσει το χάδι, την επιδοκιμασία, τον έπαινο από τους ενήλικους. Η επιθυμία του αυτή το αναγκάζει να υπολογίζει τη γνώμη τους και να τηρεί τους κανόνες συμπεριφοράς που έχουν καθιερώσει.

Σημαντική είναι και η ανάγκη για ταξινόμηση των στοιχείων και η ανακάλυψη των σχέσεων που ασκούν την παρατήρηση και κάνουν το παιδί ικανό να μάθει και να παρατηρεί σωστά, να εκτιμά το αποτέλεσμα κάθε ενέργειας και να το συσχετίζει με το σκοπό που είχε θέσει από την αρχή.

Η ανάγκη της τάξης και ευπρέπειας του χώρου

Η σωστή διακόσμηση και γενικά το περιβάλλον ποιότητας είναι εξίσου βασικά για την συναντησιακή σχέση του παιδιού με τα αντικείμενα, ώστε να είναι ευνοϊκή για έκφραση και δημιουργία, να προξενεί χαρά και γενικά να είναι ελκυστικός.

Σε σημασία δεν υπολείπεται και η ανάγκη του παιδιού της προσχολικής ηλικίας για κοινωνικοποίηση. (Κιτσάρας Γ. , 1991 – Μουχίνα Β., 1990)

Αναπτύσσοντας διαφορετικά σχέσεις – στη μικρή κοινωνία του παιδικού σταθμού – με τη συναναστροφή του με τα άλλα παιδιά και τους ενήλικους παιδαγωγούς και με το υπόλοιπο προσωπικό, οικειοποιείται τους κοινωνικούς κανόνες και αξίες τους, έτσι ώστε να διαμορφώνει τη συμπεριφορά του σύμφωνα με αυτές. Συνειδητά ή ασυνειδητά εντάσσεται στο κοινωνικό- πολιτιστικό του περιβάλλον και γίνεται ικανό και άξιο να δημιουργεί μέσα σ' αυτό. (Πυργιωτάκης Ι., 1998).

Μέσα από τη ζύμωση του παιδιού κατά τις αναστροφές στο περιβάλλον του παιδικού σταθμού, διαμορφώνει τη δική του προσωπικότητα.

Όχι μόνο η κοινωνική ανάγκη αλλά και όλες αυτές που αναφέρθηκαν μπορούν να ικανοποιηθούν μέσα στο χώρο του παιδικού σταθμού με όλη

την οργάνωση τη λειτουργία και τα προγράμματα που εφαρμόζονται μέσα σε ένα κλίμα που είναι προσαρμοσμένο στα μέτρα του νηπίου που απελευθερώνει τη φαντασία και τη δημιουργικότητά του, όπου μπορεί αν κινείται άνετα να ζει ευχάριστα τη μικρή του ηλικία συντελώντας στο να εξελιχθεί σε ένα υγιή και ισορροπημένο ανήλικο.

Το παιδί θέλει τη συντροφιά των άλλων παιδιών

Εκτεταμένες μελέτες δίνουν πίστη σ' αυτή την ανάγκη αυτή, σαν προσοδοφόρα γενικά για το παιδί και την κατοπινή εξέλιξή του, θεωρώντας πως η ποιότητα των παιδικών φιλικών σχέσεων είναι πολυτιμότερη από την ποσότητά τους. (Zick Rubin, 1987).

Η ομάδα των συνομηλικών ασκεί μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του χαρακτηριστικού της κοινωνικότητας. Το παιδί εντασσόμενο στην ομάδα υποτάσσεται στους νόμους της. Ωθείται συνεχώς στην ανάγκη να χρησιμοποιεί τους κανόνες συμπεριφοράς της ομάδας, εμφανίζονται συνεχώς καταστάσεις που απαιτούν την κοινή δράση των παιδιών, τον συντονισμό των ενεργειών τους, και έτσι επακολουθούν και συγκρούσεις όταν δεν βρίσκουν τον σωστό τρόπο συμπεριφοράς. Εκεί καθήκον του παιδαγωγού είναι να τους μαθαίνει τη συνειδητή εκπλήρωση των κανόνων της συμπεριφοράς, σεβόμενη τα δικαιώματα των άλλων. Η επίδραση της παιδικής κοινωνίας στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών είναι αυτή που παίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση (Μουχίνα, 1990) κοινωνικών δεξιοτήτων και του αισθήματος της ταυτότητας. Οι φιλίες κατέχουν στην πραγματικότητα και στη φαντασία των παιδιών, ένα μεγάλο μέρος του χρόνου και των δραστηριοτήτων τους. Είναι συχνά πηγές απογοητεύσεων αλλά και απολαύσεων. Συγκρίνοντας και αντιδιαστέλλοντας τον εαυτό του το παιδί με τους άλλους αποκτά επίγνωση του Εγώ του και μαθαίνει να ζει και να προσαρμόζεται στην ομάδα, αυτό αποτελεί καθοριστικό σημείο για το πώς θα προσαρμοστεί έπειτα κοινωνικά στην ενήλική του ζωή (Zick Rubin, 1987).

Η προσοχή, η σκέψη και η φαντασία, παρουσιάζουν ομοιότητες στην ανάπτυξη, στο στάδιο της προσχολικής ηλικίας. Οι παραπάνω ενέργειες στην ηλικία αυτή, γίνονται πιο πολύπλοκες και τελειοποιούνται όμως για πολύ χρονικό διάστημα δεν αποκτούν αυτοτέλεια αλλά είναι αυθόρμητες και όχι εσκεμμένες και τέτοιες παραμένουν και μετά το πέρασμα του παιδιού στη σχολική ηλικία. Οι αλλαγές που παρατηρούνται είναι ποσοτικές. Παρόλα αυτά το παιδί αντιμετωπίζει νέες απαντήσεις των

ενηλίκων νέα ιδιαίτερα καθήκοντα: να συγκεντρώσει υλικό, να το θυμηθεί, να καταστρώσει σχέδιο παιχνιδιού, ζωγραφιάς. Για να μπορέσει να ανταποκριθεί σ' αυτά χρησιμοποιεί τις ιδιαίτερες ενέργειες της προσοχής, της μνήμης, της φαντασίας που αντιγράφει από τους ενήλικους και με την άσκησή τους, αποκτούν εσκεμμένο χαρακτήρα.

Η προσοχή σαν ανάγκη που το παιδί χρειάζεται να απαντήσει αυξάνεται όταν τα παιδιά κοιτάζουν εικόνες ακούν αφηγήσεις και παραμύθια. Όμως για να υπάρξει διατήρηση της προσοχής πρέπει η δραστηριότητα που κάνουν να τα συγκινεί και να 'ναι ενδιαφέρουσα καθώς επίσης να έχει μια παιχνιδώδη μορφή και συνεχή εναλλαγή δημιουργικών ειδών δραστηριοτήτων που θα επιτρέψει τη διατήρηση της προσοχής σε υψηλά επίπεδα.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της ικανότητας για απομνημόνευση και ανάμνηση στη προσχολική ηλικία είναι ότι παρουσιάζουν έντονη ανάπτυξη και είναι πιο εύκολο να θυμηθούμε, ως μεγάλοι αναμνήσεις του σταδίου αυτού – ιδιαίτερα προς τα τέλη της προσχολικής ηλικίας. Τους τρόπους απομνημόνευσης κι ενθυμήσεις τους προσφέρουν στο παιδί οι ενήλικοι μέσω της επανάληψης κι άλλων βασανιστικών τρόπων.

Τώρα οι συνθήκες ανάπτυξης της φαντασίας βρίσκουν χώρο έκφρασης στο παιχνίδι, όπου τα αντικείμενα παίρνουν ρόλους νοητικά άλλων αντικειμένων βάσει ομοιοτήτων που βοηθούν το παιδί να το αντικαταστήσει στη δραστηριότητά του. Πιο έντονα η φαντασία διαμορφώνεται στη ζωγραφική στα παραμύθια στα ποιήματα. Η μεταμόρφωση της πραγματικότητας στην παιδική φαντασία δε γίνεται μόνο με την απόδοση στα αντικείμενα ιδιοτήτων που δεν έχουν αλλά κι με το συνδυασμό παραστάσεων που θυμούνται. Υπάρχει η γνώμη ότι η φαντασία είναι πλουσιότερη από του ενήλικου όμως στην πραγματικότητα είναι πολύ πιο φτωχή αφού η εμπειρία του παιδιού είναι περιορισμένη και κατά συνέπεια διαθέτει λιγότερο υλικό για φαντασία. Ταυτόχρονα όμως η φαντασία παίζει μεγάλο ρόλο στη ζωή του παιδιού, από ότι του ενήλικου, εμφανίζεται συχνότερα και ξεφεύγει ευκολότερα από την πραγματικότητα.

Συνεπώς, η ανάπτυξη της αυτόβουλης, ευσυνείδητης φαντασίας όπως και η ανάπτυξη των αυτόβουλων μορφών της προσοχής και της μνήμης, είναι μια από τις πλευρές της γενικής διαδικασίας διαμόρφωσης της συμπεριφοράς του παιδιού με το λόγο. Η χάραξη κάποιου σχεδίου, στα

δημιουργικά είδη δραστηριότητα, πραγματοποιείται με τη βοήθεια της ομιλίας. (Φράγκος Χ., 1987 – Μουχίνα, 1990).

Ιστορία της προσχολικής αγωγής μέσα από τους αιώνες

Στο σημείο αυτό γίνεται μια ιστορική αναδρομή σαν αναπόσπαστο κομμάτι της όλης μελέτης του θέματος που στοχεύει στην παρουσίαση της πορείας της προσχολικής αγωγής, από την εποχή των μεγάλων της αρχαιότητας (ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ), Πλάτωνα και Αριστοτέλη μέχρι τη σημερινή της μορφή.

Το νηπιαγωγείο ως οργανωμένο και ιδιόμορφο κοινωνικό ίδρυμα είναι δημιούργημα του 19^{ου} αιώνα όπου πρωτοεμφανίζεται με το όνομα Kinder garden (παιδικός κήπος) με ιδρυτή τον Γερμανό Φρειδερίκο Φρόμπελ (Fr.Froebel1782-1852). Η σύλληψη όμως της ιδέας για ομαδική αγωγή των νηπίων 3-6 ετών ανήκει στον Πλάτωνα και συγκεκριμένα στα ,3 πρώτα βιβλία του, «Πολιτεία», «Νόμοι» και «Πρωταγόρας», βρίσκονται οι παιδαγωγικές του ιδέες για την προσχολική αγωγή.

Ο Πλάτων τονίζει την αναγκαιότητα της συγκέντρωσης των νηπίων σε κατάλληλο για τη φύση τους ίδρυμα και αναφερόμενος στον τρόπο της ανατροφής τους υποστηρίζει ότι η αγωγή των παιδιών της προσχολικής ηλικίας πρέπει να αρχίζει πολύ νωρίς (Νόμοι 794C) και ακόμη ότι είναι δυσκολότερη σε σύγκριση με τις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης (Πολ. 450C).

Κατά την προσχολική ηλικία, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, μόλις αρχίσει το παιδί να κατανοεί το λόγο, αρχίζει και η διαδικασία από την τροφή, τους γονείς και τον παιδαγωγό για την καλύτερη και σωστότερη αγωγή. Το παιδί πρέπει να γίνει όσο το δυνατόν καλύτερο, να διδάσκεται θεωρητικά αλλά και πρακτικά να διακρίνει τι είναι δίκαιο και άδικο, τι ωραίο και άσχημο. (Πρωταγ. 352) (Κιτσάρας Γ. 1991, σελ. 22)

Εκτιμώντας τον παιδαγωγικό ρόλο του παιχνιδιού, ο Πλάτων, σημειώνει επιγραμματικά «μη βία ω άριστε, άλλα παίζων τους παίδας τρέφε» (Πολ. 536 E). Προσθέτει μάλιστα ότι τα παιχνίδια που ανακαλύπτουν τα παιδιά μόνα τους (Νόμοι 794^α) είναι πιο ενδεδειγμένη μέθοδος αγωγής και θεωρεί την παιγνιώδη απασχόληση στην παιδική ηλικία ως βασικό συντελεστή για την επιτυχία στην μετέπειτα ζωή τους. (Σιβροπούλου Ρένα, σελ.15).

Σύμφωνα με τον Πλάτων, για την επιλογή των κατάλληλων παιχνιδιών, τα οποία θα επιδράσουν στο ήθος των παιδιών, πρέπει να φροντίζει το κράτος (Νόμοι, 797) (Κιτσάρας Γ. , 1991, σελ. 23).

Βάση του παιδαγωγικού συστήματος του Πλάτωνος είναι η γυμναστική και η μουσική, με την πατροπαράδοτη σημασία. Μουσική αγωγή σημαίνει αυτό που σήμερα ονομάζουμε πνευματική καλλιέργεια της ψυχής και γυμναστική είναι ευρύτερη έννοια από αυτό που ονομάζουμε σήμερα αθλητισμό και σωματική άσκηση (Πολιτεία 376 Ε). Η γυμναστική και η μουσική πρέπει κατά τον Πλάτωνα να υπηρετούν την ψυχοσωματική καλλιέργεια του παιδιού. Δεν επιτρέπεται να ασκείται η ψυχή χωρίς το σώμα, ούτε το σώμα χωρίς την ψυχή, γιατί μόνο με την παράλληλη άσκηση και των δύο εξασφαλίζεται η ισορροπία και η υγεία. Τέλος, η εκπαίδευση κατά τον Πλάτωνα, πρέπει να αρχίζει με τη μουσική (ψυχική) αγωγή και μάλιστα με καλοδιαλεγμένους μύθους (Πολιτεία 376 Ρήγας 1972, σελ. 156-157).

Τις παιδαγωγικές αντιλήψεις του Πλάτωνα για την προσχολική αγωγή του παιδιού δέχεται και ο Αριστοτέλης, που εκθέτει τις παιδαγωγικές του ιδέες στα «Πολιτικά» και στα «Ηθικά Νικομάχεια». Χαρακτηριστική είναι η παιδαγωγική σημασία που αποδίδει στο παιχνίδι ως την ηλικία των 5 χρόνων, το οποίο θεωρεί ως αναντικατάστατο μέσο για την φυσική ανάπτυξη του παιδιού και «οικειόν», «κράτιτον» και «ήδιστον» για την προετοιμασία του μελλοντικού επαγγέλματος (Πολιτικά και Ηθικά Νικομάχεια Κ7, 1178^α). Σύμφωνα με τον Κιτσάρα Γ. (1991, σελ. 23), η Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη αναφέρει την μεγάλη σημασία που αποδίδει ο Αριστοτέλης στην επίδραση του περιβάλλοντος, όπου φαίνεται στην αντίθεση του στην ανάθεση της ανατροφής των παιδιών την προσχολικής ηλικίας σε δούλους και στον αρνητικό τους ρόλο.

Μεγάλη σημασία στην αγωγή της προσχολικής ηλικίας αποδιδόταν και στην ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ.Ο Πλούταρχος (46 μ.Χ.) στο έργο του «Περί Παιδων Αγωγής» κατηγορεί τις μητέρες που εμπιστεύονται τα παιδιά τους σε τροφούς και ανίκανους δούλους, γιατί όπως ισχυρίζεται, η μητέρα είναι αναντικατάστατη και το παιδί, που η ψυχή του είναι εύπλαστη σαν το μεγάλο κερί, δέχεται σε αυτή την ηλικία μεγάλη επίδραση από το περιβάλλον. Μόνο όταν φτάσει σε κατάλληλη ηλικία μπορούν οι γονείς να το εμπιστεύονται (ο.π. VII β,VE). Ο Κουντιλιανός (35 μ.Χ. – 96 μ.Χ.) και οι άλλοι εκπρόσωποι της ρωμαϊκής εποχής υποστηρίζουν πως η παιδεία είναι το μόνο αθάνατο και θείο πράγμα και η αγωγή πρέπει να αρχίζει από τη γέννηση. Η γνώμη του Πλούταρχου συμπίπτει μ' εκείνη του Πλάτωνος ότι οι μύθοι πρέπει να είναι επιλεγμένοι (ο.π. VII) (Κιτσάρας Γ. 1991).

Στην ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ κυριαρχούσε το χριστιανικό μορφωτικό ιδεώδες και οι εκφραστές του ήταν οι Τρεις

Ιεράρχες, που υποστήριζαν ότι η αγωγή των παιδιών μέχρι το 6^ο έτος της ηλικίας τους ήταν αποκλειστική υπόθεση της οικογένειας και ιδιαίτερα της μητέρας. Οι Τρεις Ιεράρχες ασχολήθηκαν και με τον τρόπο μόρφωσης των γυναικών, ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσουν αποφασιστικά τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. «... Οι πατέρες της εκκλησίας μας έδωσαν πολλή σημασία στην προσχολική αγωγή και βοήθησαν και αυτοί μέσα στο πέρασμα των χρόνων να πάρει η προσχολική αγωγή τη θέση που έχει σήμερα...» (Κιτσάρας Γ, 1991, σελ. 24).

Στην εποχή του ΜΕΣΑΙΩΝΑ η παιδεία με κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα τη θρησκευτική φόρτιση δεν έχει να παρουσιάσει καμία πρόοδο για την προσχολική αγωγή, ενώ μόλις στην περίοδο της ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ τονίζεται η αναγκαιότητα της αγωγής από τους ανθρωπιστές Ραμπελαί (Rubelais 1494-1553) και Μονταίνιο (Montaigne 1533-1592), οι ιδέες των οποίων προετοίμασαν τη μετέπειτα εξέλιξη της προσχολικής αγωγής.

Στροφή προς την προσχολική αγωγή παρατηρείται κυρίως από το δεύτερο μισό του 17^{ου} αιώνα. Ο J. Comenius (1592-1670), τόσο με τη «Μεγάλη Διδακτική» (Didactica magna), που αποτελεί ένα από τα βασικότερα έργα της παγκόσμιας παιδαγωγικής και κυρίως διδακτικής βιβλιογραφίας, όσο και με το βιβλίο του «Schola Infantiue» (Σχολείο νηπίων), που περιέχει οδηγίες για την σωστή αγωγή των παιδιών κατά την προσχολική ηλικία, κατέχει ιδιαίτερη θέση ανάμεσα στους παιδαγωγούς που ασχολήθηκαν με την προσχολική αγωγή. (Κιτσάρας Γ., 1991). Επίσης ο J. Comenius υπογραμμίζει τη σημασία του παιχνιδιού, θεωρώντας το, αναπόσπαστο μέρος της ζωής του παιδιού, και αναγνωρίζοντας ότι η εκπαίδευση πρέπει να βασίζεται στη μάθηση μέσω εμπειρίας: «Τα παιδιά πρέπει να παίζουν με αυτό που τους αρέσει... με την προϋπόθεση ότι αυτό δε θα τα βλάπτει. Πρέπει να ευχαριστιούνται με το παιχνίδι και να μην αισθάνονται ότι το παιχνίδι τα περιορίζει».

Παράλληλα ο Άγγλος φιλόσοφος και γιατρός J. Locke (1632-1704), γράφει το πρώτο βιβλίο για την εκπαίδευση με επίκεντρο το παιδί. Στο βιβλίο αυτό γίνεται μια επίκληση προς τους παιδαγωγούς να αποδεχτούν τα παιδιά όπως είναι και να τα αφήσουν να μαθαίνουν μέσα από το παιχνίδι με τρόπο φυσικό. Επισημαίνει ότι το παιχνίδι δεν είναι μόνο μια ελεύθερη ασχολία, αλλά μια διαδικασία με την οποία το παιδί οδηγείται στην μάθηση. (Σιβροπούλου Ρένα, σελ. 15).

Ο 13^{ος} ΑΙΩΝΑΣ, σηματοδεύτηκε από την εμφάνιση δυο μεγάλων παιδαγωγών: τον υπέρμαχον των δικαιωμάτων του παιδιού, Ρουσσώ (J.J.

Rousseau 1712-1778) και τον παιδαγωγό της αγάπης Πεσταλότσι (I.H. Pestalozzi 1764-1827).

Ο Ρουσσώ με το παιδαγωγικό του έργο «Αιμίλιος» παρουσίασε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που είχε ως στόχο την ικανοποίηση των αναγκών του παιδιού. Πολύ ενδιαφέρουσες είναι οι θέσεις του για την αγωγή κατά την προσχολική ηλικία, οι οποίες βασίζονται στη φυσική αγωγή και το ελεύθερο παιχνίδι. Για το Ρουσσώ το παιδί δεν είναι μικρογραφία ενήλικου (Homunculus) και όμως κάθε ηλικία έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και τις δικές της ανάγκες, έτσι και η αγωγή πρέπει να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένη σε κάθε ηλικία και να αρχίζει με την άσκηση των αισθήσεων. Βαθιά είναι η πίστη του, ότι ο άνθρωπος είναι καλός από τη φύση του, όπως φαίνεται και από την πρόταση του έργου του «Αιμίλιος»: «Όλα είναι καλά όταν βγαίνουν από τα χέρια του Πλάστη των πραγμάτων, όλα εκφυλίζονται στα χέρια του ανθρώπου». Ενθάρρυνση για τα Κρατικά οργανωμένα σχολικά ιδρύματα, δίνει στο έργο του «παρατηρήσεις για την κυβέρνηση της Πολωνίας», όπου προτείνει μια θεσμοθετημένη εθνική και δημοκρατική αγωγή για τα παιδιά της αστικής τάξης από μικρή ηλικία. (Κιτσάρας Γ., 1991, σελ. 25).

Με την τελευταία άποψη του Ρουσσώ συμφωνεί και ο Πεσταλότσι, ο οποίος αντίθετα με τον Λοκ, υποστηρίζει ότι η κοινωνική θέση του παιδιού δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο στη μόρφωσή του. Ο Πεσταλότσι πίστευε ότι το παιδί μέχρι την είσοδο του στο σχολείο πρέπει να μείνει στο σπίτι. Ωστόσο το Παιδαγωγικό Πτωχοκομείο του στο Neuhof της Ελβετίας «μπορεί να θεωρηθεί σαν ένα είδος Νηπιαγωγείου». (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977, τ.Α., σελ. 48).

Με την πάροδο των χρόνων το ενδιαφέρον για την προσχολική αγωγή επεκτείνεται ραγδαία σε όλο τον κόσμο, ανεξάρτητα από το επίπεδο κάθε χώρας. Η ανάπτυξη της προωθήθηκε από τις ενέργειες των μεγάλων διεθνών οργανισμών (Ηνωμένα Έθνη, Συμβούλιο της Ευρώπης, Ουνέσκο) και εξωκυβερνητικών οργανώσεων μεταξύ των οποίων ιδιαίτερη θέση κατέχει η Παγκόσμια Οργάνωση Προσχολικής Αγωγής (OMEP). Το 1923 στη Διακήρυξη της Γενεύης βλέπουμε τους όρους για τα δικαιώματα του παιδιού, χωρίς αυτοί οι όροι να είναι ικανοποιητικοί. Το 1950 στους στόχους των Ηνωμένων Εθνών στη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού τονίζεται η αναγκαιότητα της προσχολικής αγωγής. Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20-11-1959 αποφασίζει να διατυπώσει τη «Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του παιδιού». Αργότερα το 1961 το «Διεθνές Γραφείο Αγωγής» στη Γενεύη, σε μια από τις συνελεύσεις

γίνεται αφιέρωση στην προσχολική αγωγή και το 1969, σε μια σύσκεψη των Υπουργών Παιδείας της Ευρώπης, πραγματοποιείται εισήγηση με θέμα «το νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο απέναντι στις απαιτήσεις μιας αγωγής για όλους» δίνοντας σημασία στο ρόλο της προσχολικής αγωγής. Τον Οκτώβριο του 1971, πραγματοποιείται συνέδριο στη Βενετία με θέμα τους στόχους, τις μεθόδους και τα προβλήματα της προσχολικής αγωγής και το 1974, ακολουθούν έρευνες μιας ομάδας ειδικών για την αξιολόγηση των μεθόδων και μέσων προσχολικής εκπαίδευσης (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977).

Παρατηρώντας ότι οι αυταρχικές εκπαιδευτικές μέθοδοι (τιμωρία – έπαινος, υπακοή – πειθαρχία) δεν μπορούσαν να φέρουν το ποθούμενο αποτέλεσμα μέσα στα δημοκρατικά πλαίσια, ο Νηλ (1972), τονίζει την ανάγκη για μια νέα παράδοση στην ανατροφή των παιδιών, την αντιαυταρχική αγωγή που στόχος της είναι να βοηθήσει τους παιδαγωγούς να αντιμετωπίζουν τα σημερινά παιδιά με βάση την ισότητα και τον αμοιβαίο σεβασμό. Οι παιδαγωγοί χρειάζονται βοήθεια για να καταλάβουν τα παιδιά. Μόνο έτσι θα τα βοηθήσουν να ζήσουν με ελευθερία και συμμετοχή στις ευθύνες αλλά θα διευκολύνει και τους ίδιους να δουν σαν ίσοι στη δημοκρατική μας εποχή.

Είναι πολύ σημαντικό όμως να αναφέρουμε ότι η θεωρία της αντιαυταρχικής αγωγής στηρίζεται στην πίστη ότι τα παιδιά δεν μπορούν να μάθουν να αναλαμβάνουν ευθύνες, αν δεν τους δοθεί η ευκαιρία. Σήμερα, τα παιδιά είναι ελεύθερα, κάνουν αυτό που τους αρέσει και την ευθύνη για τις πράξεις τους την έχουν οι ενήλικοι. Το αποτέλεσμα από την εφαρμογή της νέας αυτής αγωγής θα είναι ένας κόσμος όπου ο καθένας θα ζει μαζί με τους άλλους σε μια κοινωνία ελεύθερη αλλά υπεύθυνη, θα συνεισφέρει ανάλογα με τις ικανότητές του και θα απολαμβάνει ανάλογα τα οφέλη των προσπαθειών του χωρίς προκατάληψη, χωρίς τιμωρία. Μια κοινωνία ελεύθερη – αντιαυταρχικής δημοκρατικής συνεργασίας (Νηλ Σ. Α., 1972).

Σύμφωνα με την αυταρχική παράδοση, τα παιδιά δουλεύουν, ενεργούν, κινητοποιούνται κάτω από την εξωτερική πίεση που ασκούν πάνω τους οι δάσκαλοι. Κατά τον Νηλ (1972), η μέθοδος αυτή πρέπει να αντικατασταθεί με την εσωτερική παρακίνηση. Τα παιδιά δεν πρέπει να υποτάσσονται με υποσχέσεις και απειλές. Η αμοιβή και η τιμωρία δεν φέρουν πλέον αποτελέσματα. Σήμερα, να δώσουμε μια αμοιβή, το παιδί δεν τη δέχεται με ευγνωμοσύνη, σαν χάρη που του κάνει ένας καλοπροαίρετος αφέντης, αντίθετα τη θεωρεί δικαίωμά του και δεν κάνει τίποτα πια, αν δεν ξέρει

ότι θα έχει και άλλη αμοιβή. Με την τιμωρία τα πράγματα γίνονται ακόμη χειρότερα. Πιάνει μόνο στα παιδιά που δεν την χρειάζονται, σε εκείνα που μπορεί κανείς να συνεννοηθεί μαζί τους. Αλλά και αυτά τα παιδιά, θα συμμορφωθούν για ένα σύντομο διάστημα και μετά θα ξαναγυρίσουν στην αρνητική τους στάση. Αισθάνονται ότι αν έχει ο ενήλικας το δικαίωμα να τιμωρήσει έχουν και αυτά το ίδιο δικαίωμα. (Νηλ. Σ.Α., 1972).

Έτσι οι αμοιβές και οι αντεκδικήσεις γεμίζουν τα σχολεία προς μια νέα παιδαγωγική τακτική όπου πρέπει να είναι η συνειδητοποίηση ότι κανείς δεν μπορεί να περιμένει αποτελέσματα από την τιμωρία. Πρέπει να την αντικαταστήσει η εφαρμογή λογικών ή φυσικών συνεπειών που θα φέρουν το παιδί αντιμέτωπο με τους νέους τρόπους αγωγής, να φερθούν προς τους μαθητές τους σαν ίσοι, εφόσον όπως έχουμε ξαναπεί, η σχέση τους πρέπει να βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό. Τα παιδιά έχουν εξισωθεί με το δάσκαλο όχι στο ανάστημα, στις ικανότητες ή στην πείρα, αλλά στο δικαίωμα και στη δυνατότητα τους να παίρνουν τις αποφάσεις που τα αφορούν και να μην υποτάσσονται σε μια ανώτερη δύναμη. (Νηλ Σ.Α., 1972).

Στην ανθρώπινη κοινωνία υπήρχαν και θα υπάρχουν πάντοτε συγκρούσεις για τα συμφέροντα και τις επιθυμίες. Παλαιότερα σε αυτές τις συγκρούσεις, κέρδιζε πάντα ο ισχυρότερος και στον ασθενέστερο δεν έμενε παρά η υποταγή. Σήμερα οι λύσεις αυτές δεν είναι πια δυνατές. Εκείνος που χάνει, αυτόματα αμφισβητεί την απόφαση που του επιβάλλεται. Όταν βρεθούν αντιμέτωποι με το παιδί σε μια τέτοια σύγκρουση οι δάσκαλοι συνήθως ακολουθούν την τακτική της επιβολής ή της υποχώρησης. Αν θελήσουν να επιβληθούν με τη βία παραβιάζουν το σεβασμό προς το παιδί, ενώ αν υποχωρήσουν δείχνουν έλλειψη σεβασμού προς τον εαυτό τους. Έτσι οι περισσότεροι παιδαγωγοί δεν ξέρουν τι άλλο να κάνουν για να αντιμετωπίσουν το κυριότερο πρόβλημα της νέας παράδοσης: «Πώς οι δάσκαλοι να μην μπλέκονται σε ένα αγώνα επιβολής χωρίς να υποχωρούν;» Η καλύτερη όμως στάση απέναντι στα παιδιά είναι να τους φέρεται κανείς με ευγένεια και σταθερότητα. Η ευγένεια εκφράζει σεβασμό προς το παιδί και η σταθερότητα αποσπά τον σεβασμό από το παιδί.

Σαν βασικότερες λοιπόν μεθόδους εφαρμογής της αντιαυταρχικής αγωγής ο Νηλ (1972) αναφέρει τις εξής: ενθάρρυνση κατανόηση στόχων και κινήτρων του παιδιού και η σωστή αντιμετώπιση από το δάσκαλο, η ομαδική συζήτηση μέσα στην τάξη με βασική προϋπόθεση το σωστό δάσκαλο που ξέρει ποιος είναι ο ρόλος του μέσα στη τάξη (Νηλ Σ.Α., 1972).

Κλείνοντας αξίζει να αναφερθεί πως τις τελευταίες δεκαετίες το θέμα της προσχολικής αγωγής απασχολεί την ανθρώπινη κοινωνία διεθνώς όπου παρατηρείται μια εντατικοποίηση των θεωρητικών και πρακτικών προσπαθειών για την καλύτερη θεμελίωση, οργάνωση και διεύρυνση της προσχολικής αγωγής (Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό, Τόμος 7, 1993).

Η εξέλιξη του νηπιαγωγείου στον ευρωπαϊκό χώρο

Στη Γαλλία: πρώτη μορφή νηπιαγωγείου αποτελούν τα παιδικά «άσυλα» από το τέλος του 17^{ου} και τις αρχές του 18^{ου} αιώνα, που είχαν ως σκοπό τη συγκέντρωση και φύλαξη από τις «επόπτριες» των απροστάτευτων νηπίων. Η ίδρυση ωστόσο του πρώτου ιδρύματος με κοινωνική εκπαιδευτική αποστολή και εκπαιδευτικούς σκοπούς, στο οποίο βρίσκονται οι ρίζες του σημερινού νηπιαγωγείου, χρονολογείται πολύ αργότερα, στα 1769 στο Waldersbach και οφείλεται στον πάστορα Φρειδερίκο Ομπερλέν F. Oberlin (1750-1841).

Το αποτελούσαν φτωχά παιδιά αγροτών, τα οποία το επισκέπτονταν τις ώρες που οι γονείς τους απουσίαζαν στους αγρούς. Τα ιδρύματα αυτά, που στο μεταξύ πολλαπλασιάστηκαν, ονομάστηκαν «σχολεία πλεξίματος» και σε αυτά διδάσκονταν οι μικροί τρόφιμοι πλέξιμο, προσευχές, τραγούδια και αργότερα χειροτεχνικές εργασίες και ανάγνωση.

Το έργο του Ομπερλέν συνεχίστηκε αργότερα και διευρύνθηκε με την ίδρυση, στα 1827, στο Παρίσι παιδικών «ασύλων». Στα 1837 ο ιδρυτικός νόμος για τα «άσυλα» καθόριζε το σκοπό τους ως φιλανθρωπικά ιδρύματα για τα παιδιά και των δύο φύλων, όπου προσφέρονταν φροντίδες μητρικής επίβλεψης και βασικής αγωγής ανάλογης με την ηλικία τους.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η θετική προσφορά του Ομπερλέν συνέβαλε στην εδραίωση της προσχολικής αγωγής στη Γαλλία και αποτέλεσε τη βάση πάνω στην οποία εξελίχθηκε ο θεσμός του νηπιαγωγείου, για να φτάσει στη σημερινή του μορφή. (Κιτσάρας Γ., 1991).

Στη Γερμανία: Οι βασικότεροι θεμελιωτές της σύγχρονης προσχολικής αγωγής είναι ο John Paul Friedrich Richter (1763-1825) και ο F Froebel (1782-1852).

Ο πρώτος και περισσότερο γνωστός με το ψευδώνυμο «John Paul» και λιγότερο ως Richter. Οι ιδέες του για την αγωγή των νηπίων βρίσκονται στο αξιόλογο βιβλίο του «Ric» που δημοσιεύτηκε στα 1807. Βασικές αρχές

του Ρίχτερ: ο σεβασμός του ανθρώπινου δυναμικού, η επίδραση του περιβάλλοντος και η αναγνώριση ως παραγόντων της αγωγής της μητέρας, που «θεμελιώνει πόλεις και κράτη» της αγάπης και της χαράς. Η αγωγή των πρώτων παιδικών χρόνων έχει ιδιαίτερη σημασία για το Ρίχτερ, επειδή στην περίοδο αυτή οικοδομείται η ψυχή του ανθρώπου.

Ακόμη σημαντικότερη για την προσχολική αγωγή είναι η προσφορά του F. Froebel, ιδρυτή των «παιδικών κήπων» και θεμελιωτή του συστήματος της αγωγής των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Επηρεασμένος από τις παιδαγωγικές ιδέες του Πεσταλότσι, με τον οποίο συνεργάστηκε, πίστευε ότι τα μικρά παιδιά ευνοούνται ιδιαίτερα από τη μεταξύ τους κοινή ζωή. Το 1840 στο Blankenburg, ίδρυσε τον πρώτο «παιδικό κήπο». Στην ιδέα της επωνυμίας «Kindergarden» οδηγήθηκε ο Froebel, από το γεγονός ότι ο όρος αυτός κάλυπτε την ψυχολογική και παιδαγωγική θέση: τα νήπια μοιάζουν με τρυφερούς βλαστούς του κήπου, περικλείουν δυνάμεις, έμφυτο δυναμικό σε «λανθάνουσα κατάσταση» και το σχολείο καλείται να τις αφυπνίσει, να τις αναπτύξει και να τις προωθήσει, όπως ο κηπουρός τα νεαρά βλαστάρια. Αυτή η παρομοίωση δεν είναι τυχαία. Φανερώνει το δεσμό του ανθρώπου με τη φύση.

Το προσχολικό πρόγραμμα είναι πολύ ελαστικό αφήνοντας στην κρίση της εκπαιδύτριας τις δραστηριότητες που κάνουν το νήπιο ευτυχισμένο, δημιουργώντας πάντα ένα κλίμα στοργής και αγάπης. Ο χώρος τους είναι έτσι διαμορφωμένος ώστε να μοιάζει με την πραγματική κοινωνία των ενηλίκων όπου εκεί μαθαίνουν τα επαγγέλματα, την κοινωνική διάρθρωση και την νομοτέλειά της. Αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό είναι ότι αντιμετωπίζουν το νήπιο ως άτομο με ορισμένο επίπεδο ωριμότητας, γι αυτό και το εισάγουν στην πρώτη ανάγνωση και αρίθμηση. Η συνεργασία μεταξύ προσωπικού και γονέων είναι πολύ αρμονική, εξασφαλίζοντας έτσι την ομοιογένεια στις εκπαιδευτικές διαδικασίες ώστε να μην υπάρχει αντίθεση μεταξύ οικογένειας και σχολείου.

Για την διάδοση της ιδέας του Froebel των «Kindergarden» ίδρυσε σχεδόν ταυτόχρονα με τον «παιδικό κήπο» ένα Διδασκαλείο Νηπιαγωγών στη Δρέσδη για να διαδώσει τις παιδαγωγικές του ιδέες, που εφάρμοζε στον «παιδικό κήπο», άρχισε να εκδίδει ένα εβδομαδιαίο περιοδικό με τίτλο: «Ελάτε να ζήσουμε για τα παιδιά μας».

Οι παιδαγωγικές ιδέες του Froebel είναι στο βιβλίο του «Η αγωγή του ανθρώπου» (Die Menschenerziehung, 1826) . Επηρεασμένος από τον Ρουσσώ, του οποίου ήταν θαυμαστής, υποστηρίζει ότι πρέπει να

ακολουθούμε τη φύση και να μην εναντιωνόμαστε σ'αυτή. Στον κήπο του σχολείου, ο μικρός τρόφιμος θα συνηθίσει να παρατηρεί τα φυτά και τα λουλούδια και να διαβάζει το μεγάλο βιβλίο της φύσης. Η καλλιέργεια του έμφυτου κάθε παιδιού αποτελεί στόχο του σχολείου και πρέπει να αρχίζει με το παιχνίδι, που είναι η πρώτη εκδήλωση της αγωγής. Μ' αυτό το παιδί ασκεί τις αισθήσεις του.

Από τα παιχνίδια την πρώτη θέση κατέχει η μπάλα « το σύμβολο της ανώτατης ενότητας» τη σφαιρικότητα της οποίας ο Froebel συσχετίζει με την εικόνα του όλου και αποτελεί τη βάση του παιδαγωγικού συστήματος (Κιτσάρας Γ., 1991).

Έδωσε μεγάλη σημασία στην ανάλυση των γεωμετρικών σχημάτων από τα νήπια και την εξοικείωση τους με τις αριθμητικές σχέσεις μεταξύ των μερών και του όλου επινοώντας για την διδασκαλία των μαθηματικών αληθειών, τα «Δώρα». Τα φρεβελιανά δώρα ήταν το παιδαγωγικό υλικό σε επτά σειρές που αποσκοπούσε στο ν' αποκτούν τα νήπια παίζοντας ωφέλιμες γνώσεις και δεξιότητες. Ο Froebel δε θεωρείται μόνο ιδρυτής των παιδαγωγικών κήπων και θεμελιωτής του συστήματος αγωγής παιδιών προσχολικής ηλικίας αλλά κατέχει θέση στην ιστορία της εκπαίδευσης, σαν πρόδρομος της σύγχρονης παιδαγωγικής κίνησης. Συνέβαλε στην αγωγή σαν μια κοινωνική διαδικασία και δημιούργησε με το σύγγραμμά του «Menschenerziehung», μια βαθύτερη φιλοσοφία που δεν πρόκειται να θεωρηθεί ποτέ παλιά και ξεπερασμένη. (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977).

Στην Ιταλία: Τις ρίζες του σύγχρονου ιταλικού νηπιαγωγείου τις βρίσκουμε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα . Τα πρώτα νηπιαγωγεία ένα για κορίτσια και ένα για αγόρια, ιδρύθηκαν από τον ιερέα Fernante Apporti (1791-1858) στα 1833, ο οποίος θεωρείται και πρόδρομος του ιταλικού νηπιαγωγείου με τη μορφή του «Εκπαιδευτικού Ιδρύματος». Το απορτιανό νηπιαγωγείο ονομάστηκε από τον ιδρυτή του «παιδικό σχολείο» και είχε σκοπούς: 1. «να βοηθήσει τα παιδιά που έμεναν μόνα τους στο σπίτι». 2. «να τους προσφέρει ηθική και θρησκευτική αγωγή». 3. « να τα οδηγήσει στην πνευματική γνώση» (Κοσμά, 1985) όπως αναφέρεται τον Κιτσάρα Γ. , 1991.

Από τους σκοπούς του απορτιανού νηπιαγωγείου, αλλά και από τα τρία στάδια της διδακτικής μεθόδου του - παρουσίαση, παρατήρηση και ονομασία αντικειμένου - γίνεται φανερό ότι τα νηπιαγωγεία αυτά δεν περιοριζόνταν μόνο στη φύλαξη, την περίθαλψη και την προστασία των

παιδιών ηλικίας 2-6 ετών. Για την εποχή τους ήταν πολύ πρωτοποριακά, αφού προορίζονταν να προσφέρουν αγωγή και εκπαίδευση. Τα « παιδικά σχολεία» του Fernante Apporti εξαπλώθηκαν στην Ιταλία και λίγο αργότερα στην Ελβετία όμως γρήγορα έχασαν τον δρόμο που χάραξε ο εμπνευστής τους και προσανατολίστηκαν κυρίως στην μετάδοση γνώσεων. Η συμβολή της απορτιανής μεθόδου ήταν σημαντική στην εξέλιξη του νηπιαγωγείου (Κιτσάρας Γ. , 1991).

Στην εξέλιξη του ιταλικού νηπιαγωγείου σημαντική είναι η συμβολή των αδελφών Agazzi, με την αγάπη τους τη βαθιά για το παιδί, με την ακούραστη και δραστήρια φροντίδα τους έβαλαν τις βάσεις για μια προσχολική αγωγή ποιότητας και ουσίας.

Η μέθοδός τους στηρίζεται στην απλότητα, στις ευκαιρίες για σωματική, πνευματική και γλωσσική ανάπτυξη, στη ζωντανή οικογενειακή ατμόσφαιρα. Μερικές αρχές που χαρακτηρίζουν το έργο τους είναι: Το «προβάδισμα του συγκεκριμένου από το αφηρημένο». Η μέθοδος των σημείων (το ατομικό σύμβολο του κάθε παιδιού τα σύμβολα των πραγμάτων κτλ.). Οι ασκήσεις πρακτικής ζωής. Η διάταξη της παιδικής πείρας. Η αξία της αισθητηριακής αγωγής. Η χειροτεχνία με φτηνά υλικά. (Πέπη Δαράκη, 1995).

Το 1907, η μεγάλη παιδαγωγός Μοντεσσόρι παρουσιάζει το δικό της παιδαγωγικό πρόγραμμα, ένα σύστημα προσχολικής αγωγής βασισμένο κατά κύριο λόγο στην αυτοαγωγή και την ελευθερία, πάνω στις έμφυτες ικανότητες του παιδιού όπως η περιέργεια να γνωρίσει το περιβάλλον του και τον κόσμο των μεγάλων, η τάση για μίμηση, η ευχέρεια για μάθηση, η τάση για δράση και κίνηση. Μελετώντας και σπουδάζοντας τον ψυχισμό του παιδιού δημιούργησε ορισμένα όργανα και τρόπους παιδαγωγικής και με τη μορφή παιχνιδιών προκαλεί το ενδιαφέρον και την περιέργεια του, που χρησιμοποιώντας τα ασκεί τις φυσικές του δυνάμεις και αισθήσεις, κι έτσι ολοένα προχωρεί σε πολυπλοκότερες έρευνες και δημιουργίες.

Βάση της μοντεσσोरιανής μεθόδου αποτελεί η ελευθερία της εκλογής της άσκησης από το παιδί, με την οποία θα ασχοληθεί μέσα στην τάξη. Η πειθαρχία βασίζεται στην ελευθερία. Το παιδί πρέπει να ενεργεί αυθόρμητα και ανεμπόδιστα, και μόνο όταν χρειάζεται τη βοήθεια του νηπιαγωγού επεμβαίνει. Αυτό αποτελεί τον έμπρακτο σεβασμό της προσωπικότητας του παιδιού. Η δράση του νηπιαγωγού περιορίζεται μ' αυτόν τον τρόπο και η ατομική διδασκαλία κυριαρχεί. (Κιτσάρας Γ. , 1991).

Η Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη (1977, σελ. 139) υποστηρίζει πως η Montessori «με το έργο της συχνά πραγματοποιημένο σε συνθήκες δύσκολες και με απόλυτη όμως αφοσίωση κατάφερε να εγγυηθεί μια φυσιολογική και αρμονική ανάπτυξη».

Στο Βέλγιο εμφανίζεται ο O. Decroly (1871-1932) μια λαμπρή παρουσία στο χώρο της εκπαίδευσης που εφεύρε την εργασία με τα «κέντρα ενδιαφέροντος» που εισήγαγε την «ιδεοπτική μέθοδο» που δημιούργησε το περίφημο σχολείο «Ermitage» στις Βρυξέλλες. Το «ecole pour la vie par la vie» (σχολείο για τη ζωή από τη ζωή) που λειτουργεί και καταπλήσσει ως σήμερα, με τη δραστηριότητα, την έντονη προσωπικότητα και την πρωτοβουλία των παιδιών του (Π. Δαράκη, 1995).

Ο Decroly θέτει το κέντρο βάρους στην ψυχολογία του παιδιού και τις ανάγκες του. Σκοπός της αγωγής είναι βέβαια η κοινωνικοποίηση του παιδιού αλλά η προσαρμογή αυτή μόνο με την ψυχολογική μελέτη των προβλημάτων του παιδιού μπορεί να ευοδωθεί. Η κοινωνικοποίηση είναι απαραίτητη συνέπεια της ατομικοποίησής. Η πρωταρχική δραστηριότητα του Decroly είναι να γνωρίσει όσο το δυνατόν καλύτερα το παιδί για να βρει τον κατάλληλο τρόπο για την μόρφωσή του.

Στις μεθόδους που ανέπτυξε ο Decroly αναφέρονται οι εξής παιδαγωγικές αρχές:

1. το ενδιαφέρον που διεγείρει την προσπάθεια και θέτει σε κίνηση την ενεργητικότητα.
2. Το παιχνίδι ως απαραίτητη προπαρασκευή στη σοβαρή ενασχόληση.
3. Η αρχή της ενεργητικότητας μέσα σε μια ατμόσφαιρα ελευθερίας.
4. Η ελευθερία που σημαίνει αυθορμητισμό, πρωτοβουλία, ευθύνη συνώνυμο με την εσωτερική πειθαρχία.
5. Η ανάγκη επαφής του παιδιού με τη φύση.
6. Όλες οι παραπάνω αρχές συνηφασμένες στο πλαίσιο της ομάδας δηλαδή τα γνωρίσματα της κοινωνικής αγωγής.

Στην Ελβετία παρουσιάζετε ο Decroly (1873-1940) ο οποίος ίδρυσε ένα Ινστιτούτο Παιδαγωγικών Ερευνών με το όνομα E. Claparede για τους πειραματισμούς του και έναν τύπο νηπιαγωγείου, « Το σπίτι των μικρών».

Προτιμά υλικό που διευκολύνει το παιδί να αυτενεργήσει επιστρατεύοντας την φαντασία του και την πρακτική του νοημοσύνη. Θέλει το νηπιαγωγείο εξοπλισμένο με άφθονο και πολύπλευρο

παιδαγωγικό υλικό, όπου το κάθε παιδί κινείται σύμφωνα με τις προτιμήσεις και το ενδιαφέρον του (Η. Ξηροτύρης, 1992).

Στην Αγγλία: η προσχολική αγωγή αρχίζει με το «Νέο Ίδρυμα» του Ουαλλού εργοστασιάρχη Ρόμπερτ Όουεν, το 1816. Ίδρυσε ένα σχολείο στο χώρο του εργοστασίου για να φροντίζει και να εκπαιδεύει τα παιδιά των εργατών του.

Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα ίδρυσαν γερμανοί πρόσφυγες μερικά ιδιωτικά νηπιαγωγεία σύμφωνα με το φραιμπελιανό σύστημα, στα οποία δέχονταν παιδιά εύπορων οικογενειών. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα οι αδερφές Μακμίλλαν ίδρυσαν ένα νηπιαγωγείο για ασθενικά παιδιά 2-5 ετών. Το 1918 δόθηκε δικαίωμα στις κατά τόπους εκπαιδευτικές περιφέρειες να ιδρύσουν νηπιαγωγεία συστεγαζόμενα με δημοτικά σχολεία. Στη διάρκεια του β' παγκοσμίου πολέμου, ιδρύθηκαν τα νηπιαγωγεία πολέμου, που σκοπός τους ήταν να φροντίζουν παιδιά θύματα πολέμου, ασθενικά, επιστρατευμένων πατεράδων, πρόσφυγες κλπ. Μετά τον πόλεμο ιδρύθηκαν τα « Day Nurseries» για ολοήμερη φύλαξη παιδιών κάτω των 3 ετών τα οποία υπάγονται στο Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας.

Σήμερα στην Αγγλία η οργάνωση της προσχολικής αγωγής παρέχεται από:

- α) Παιδικούς σταθμούς (Day Nurseries)
- β) Νηπιαγωγεία (Nurseries Schools)
- γ) Νηπιοφύλακες (Child Minders)
- δ) Ιδιωτικούς Παιδικούς Σταθμούς (Private Nurseries)
- ε) Ομάδες Παιχνιδιών (Play Groups)

Γενικότερα βασικός στόχος της Αγγλικής Προσχολικής Αγωγής είναι να καλλιεργήσει στα παιδιά την τάση για δημιουργική εργασία, να αναπτύξει τις κοινωνικές ιδιότητες, να αφήσει τα νήπια να αυτομορφωθούν με τον δικό τους ρυθμό και να τους γνωρίσει την τεχνική των βασικών μαθημάτων του υποχρεωτικού σχολείου. (Π. Δαράκη, 1995).

Η εξέλιξη του νηπιαγωγείου στην Ελλάδα

Στην πατρίδα μας ο θεσμός των ιδιόμορφων κοινωνικών ιδρυμάτων που ονομάζονται νηπιαγωγεία εμφανίζεται με μεγάλη καθυστέρηση, αφού οι βάρβαροι οργανωτές του εκπαιδευτικού μας συστήματος στο νόμο 1834 αγνόησαν την προσχολική αγωγή. Σ' αυτό συνέβαλαν κυρίως δύο λόγοι: α)

η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής (οικονομικής πόρων, εκπαιδευτικών κτιρίων) και β) η ανύπαρκτη βιομηχανία (Κιτσάρας Γ., 1991).

Η εξέλιξη της προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα είναι στενά δεμένη με τη ζωή και το έργο της Αικατερίνης Λασκαρίδου (1842-1916), αφού με πρωτοβουλία της ίδιας, εισάγεται κατά το σύστημα Froebel, ο θεσμός του νηπιαγωγείου στην Ελλάδα. Με προσπάθεια αναδιοργάνωσης της δημοτικής εκπαίδευσης το 1985, από τον τότε Υπουργό Παιδείας Δ. Πετρίδη, προβλέφτηκε για πρώτη φορά (Ν.ΒΤΜΘ ΦΕΚ 31/1895 τ.Α'), η ίδρυση νηπιαγωγείων για νήπια 3-6 ετών από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Με τον νόμο αυτό καθορίζεται η ηλικία που μπορούν να φοιτήσουν τα παιδιά στο νηπιαγωγείο, καθιερώνεται η επωνυμία «νηπιαγωγείο» καθώς και η διαδικασία για την ίδρυση ενός νηπιαγωγείου, αφού πρόκειται για «ιδιωτικά» ιδρύματα. Τέλος με τον ίδιο νόμο ρυθμίζεται και το θέμα του προσωπικού του νηπιαγωγείου που πρέπει να είναι δασκάλες (δεν υπήρχε ακόμη το Διδασκαλείο νηπιαγωγών), ενώ για το περιεχόμενο του έργου του νηπιαγωγού, ο νόμος δεν προέβλεπε τίποτε, εκτός για το ότι μιλούσε για την έκδοση σχετικού Διατάγματος (Ξηροτύρης Η., 1992).

Το 1897 ίδρυσε στην Αθήνα το «Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Καλλιθέας» και το πρώτο νηπιαγωγείο, που το ονόμασε «Πρότυπο Νηπιακό Κήπο» (από το Γερμανικό Kindergarden). Η διάρκεια φοίτησης στο Διδασκαλείο ήταν ενός έτους. Σ' αυτό φοιτούσαν πτυχιούχες δασκάλες, οι οποίες διδάσκονταν το σύστημα Froebel και στην συνέχεια εργάζονταν ως νηπιαγωγοί. Ο όρος «Νηπιαγωγείο» άρχισε να επικρατεί από το 1895 και αντικατάστησε το «νηπιακό κήπο» (Κιτσάρας Γ., 1991).

Το 1901 ιδρύει επίσης ένα λαϊκό νηπιαγωγείο στη συνοικία Μακρυγιάννη και ένα άλλο στην περιοχή Αγ. Νικολάου – Πευκακίων, ενώ το 1905, ιδρύει ένα ακόμη «πρότυπο νηπιακό κήπο» στον Πειραιά και το 1912 ιδρύει το «Εθνικό νηπιτροφείο» στην Καλλιθέα, για τα ορφανά του ελληνοτουρκικού πολέμου το 1897 (Ξηροτύρης, 1992).

Με ιδιωτική πρωτοβουλία ιδρύονται όλο και περισσότερα νηπιαγωγεία μέχρι το 1914, οπότε το Βασιλικό Διάταγμα τροποποίησε τον τρόπο ίδρυσης νηπιαγωγείων, καθόρισε ηλικία εισόδου των νηπίων το 5^ο έτος και όρισε μέχρι 80 τα νήπια που μπορούσαν να αντιστοιχούν σε μια νηπιαγωγό.

Η κρατική μέριμνα για τον θεσμό των νηπιαγωγείων εκδηλώθηκε το 1929 και με το Νομοθετικό Διάταγμα 439/1929 γίνονται τα νηπιαγωγεία, ιδρύματα «Στοιχειώδους Εκπαίδευσης». Με το νόμο αυτό μειώνεται και η

ηλικία εισόδου στο νηπιαγωγείο σε 3 ½ - 4 έτη και ο αριθμός των νηπίων μέχρι 40 για τα μονοτάξια και μέχρι 60 για τα διτάξια, ενώ στις περιπτώσεις που τα νήπια ξεπερνούν τα 60 ιδρύονταν νέο νηπιαγωγείο. Η φοίτηση στα νηπιαγωγεία ήταν προαιρετική, διετής και η εξάρτησή τους από το Υπουργείο Παιδείας άμεση. Ουσιαστικά, από το 1929 μπορεί να γίνει λόγος για επικράτηση του θεσμού της προσχολικής αγωγής επειδή από την εποχή αυτή άρχισε η ίδρυση των νηπιαγωγείων κατά τόπους. (Κιτσάρης Γ., 1991).

Με το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο η ίδρυση πολλών διεθνών οργανισμών και η ποικίλη δράση τους ευνόησαν την επέκταση του θεσμού των νηπιαγωγείων και συνέβαλλαν σε διεθνή κλίμακα στη ριζική αλλαγή της εργασίας τους. Η νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε επηρέασε με κάποια καθυστέρηση, και την προσχολική αγωγή στην Ελλάδα. Από το 1950 η πολιτεία μας αναγκάστηκε από την φορά των πραγμάτων να εκδηλώσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και προς την προσχολική αγωγή και να την προσαρμόσει στη νέα κατάσταση.

Αργότερα, με το Βασιλικό Διάταγμα 434/1962 συμπληρώθηκε ο σκοπός της αγωγής του νηπιαγωγείου με τη θρησκευτική, ηθική και κοινωνική διαπαιδαγώγηση των νηπίων και καθορίστηκε το αναλυτικό του πρόγραμμα, το οποίο ίσχυσε μέχρι το τέλος του σχ. Έτους 1980-81. Θετικότερες εξελίξεις στην πατρίδα μας, σημειώθηκαν τα τελευταία 15 χρόνια, όπως φαίνεται από την αλματώδη αύξηση της φοίτησης των νηπίων στα νηπιαγωγεία μας, τη μείωση των νηπίων που αντιστοιχούν σε κάθε νηπιαγωγό κ.τ.λ.

Η εξέλιξη του θεσμού των παιδικών σταθμών στην Ελλάδα

Στη χώρα μας οι παιδικοί σταθμοί ιδρύθηκαν για κοινωνικούς σκοπούς με στόχο την προφύλαξη και ενασχόληση των φτωχών παιδιών των οποίων οι γονείς τους δεν είχαν την δυνατότητα να τους αφιερώσουν τον απαραίτητο χρόνο λόγω εργασίας. Έτσι τα ιδρύματα αυτά ήταν υπεύθυνα και επιφορτισμένα για την φύλαξη και περίθαλψη των μικρών παιδιών που έμεναν μόνα τους σπίτι χωρίς την αναγκαία γονική φροντίδα.

Όπως σε όλες τις χώρες έτσι και στην Ελλάδα, η ιστορία του παιδικού σταθμού συμβαδίζει με την ιστορία του Νηπιαγωγείου.

Ο πρώτος ελληνικός παιδικός σταθμός ιδρύεται το 1901 με τη συμβολή της Αικατερίνης Λασκαρίδου. Νήπια από τεσσάρων ετών και άνω

φιλοξενούνταν στο σταθμό αυτό ενώ την φύλαξη των παιδιών αυτών που αριθμούσαν από 100-110 την είχαν αναλάβει διπλωματούχοι Νηπιαγωγοί.

Ο δεύτερος παιδικός σταθμός ιδρύεται το 1905 μετά από κληροδότημα του Βασιλείου Μελά. Πρέπει να λεχθεί ότι η δημιουργία παιδικών σταθμών στην Ελλάδα ήταν σχεδόν πάντα αποτέλεσμα διαφόρων χορηγιών κάποιων ιδιωτών, οργανισμών ή συλλόγων ενώ μερικές φορές είχαμε και κρατική βοήθεια.

Με την μικρασιατική καταστροφή όμως, τα προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπιστούν αυξήθηκαν αφού χιλιάδες έλληνες πρόσφυγες βρήκαν καταφύγιο στην Ελλάδα οι οποίοι έπρεπε να εργαστούν για να ορθοποδήσουν παραβλέποντας όμως τα παιδιά τους. Έτσι, το Π.Ι.Κ.Π.Α. θα ιδρύσει τον παιδικό σταθμό Βύρωνα στον ίδιο τόπο όπου θα ιδρυθεί μετέπειτα το Βαφειαδάκειο Νηπιαγωγείο.

Το 1927 περίπου, με τη εισφορά της λαίδης Κρόσφηλντ, θα ιδρυθεί το εθνικό σηματείο «Παιδική Στέγη» από το οποίο θα γεννηθούν ένας παιδικός σταθμός στην Δραπετσώνα και ένας στην συνοικία Κυνυσάργης. Μέχρι το 1970 θα δημιουργηθούν πέντε «Παιδικές Στέγες» δίνοντας φροντίδα σε 400 νήπια και 10 βρέφη. Τον ίδιο περίπου καιρό (1927) ιδρύεται ο πρώτος παιδικός σταθμός στην Αθήνα από χορηγία του Εμμανουήλ Μπενάκη ενώ ο δεύτερος σταθμός στον Δήμο της Αθήνας ιδρύεται μόλις το 1961. Κι άλλοι παιδικοί σταθμοί θα ιδρυθούν μετά από φιλανθρωπικές διαφόρων επωνύμων με σημαντικότερο και νεότερο το «Ωνάσειο Παιδικό Σπίτι» στο Νέο Ψυχικό από δωρεά του Αριστοτέλη Ωνάση. Θα πρέπει όμως να αναφερθεί και η συμβολή των αδελφών Παπαστράτου που ίδρυσαν τις «Παπαστράτειες στέγες» στην Αθήνα και τον Πειραιά.

Γύρω στο 1935, ιδρύονται οι πρώτοι Εθνικοί Παιδικοί Σταθμοί τους οποίους θα ακολουθήσουν τα Αγροτικά νηπιοτροφία.

Στη Θεσσαλονίκη, με τη φροντίδα της Χ.Ε.Ν. Θεσσαλονίκης ιδρύονται δύο «Παιδικές Φωλιές». Τέλος, η τότε «Βασιλική Πρόνοια» ιδρύει παιδικούς σταθμούς ή Νηπιαγωγεία στα πλαίσια του προγράμματος «Σπίτια των Παιδιών».

Η επίσημη αναγνώριση της ύπαρξης των παιδικών σταθμών θα έλθει από το Κράτος με το Ν.Δ. 29.10.26 το οποίο αριθμούσε μόνο εννέα σταθμούς. Έτσι, με Ν.Δ. της 5.11.35 θα ωθήσει την ίδρυση περισσότερων παιδικών σταθμών σχεδόν σ' όλες τις πόλεις. Σκοπός τότε της ίδρυσης των σταθμών αυτών ήταν φιλανθρωπικός και αποσκοπούσε στην προφύλαξη

και προστασία των παιδιών που είχαν ανάγκη, όπως τα άπορα, τα ορφανά και τα προσφυγόπουλα.

Σήμερα η ίδρυση των παιδικών σταθμών και των αγροτικών νηπιαγωγείων καθορίζεται από το Ν.Δ. 3045/54 και στόχος της είναι «η προσφορά κατάλληλης αγωγής στα παιδιά των εργαζόμενων μητέρων».

Παρόλα αυτά η έλλειψη παιδικών σταθμών παραμένει κάτι περισσότερο από εμφανές αφού ανάγκη δεν έχουν μόνο τα παιδιά των οποίων οι μητέρες εργάζονται.

Έτσι το πρόβλημα της φύλαξης των παιδιών γενικότερα αντί να αμβλύνει γίνεται ολοένα πιο έντονο και επιτάσσεται η ανάγκη επίλυσής του. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Αναγκαιότητα αύξηση των κέντρων φύλαξης παιδιών

Σύμφωνα με την Πέπη Δαράκη (1995), σήμερα ο θεσμός των παιδικών σταθμών, παίρνει την καθολικότητα ενός κοινωνικού προβλήματος που απασχολεί το ολόκληρο τον ελληνικό λαό. Απάντηση στο επιτακτικό αυτό πρόβλημα ήταν η δημιουργία εκτός από τους εθνικούς και άλλων ειδών παιδικούς σταθμούς, για διάφορους λόγους που αναφέρουμε πιο κάτω:

- Οι οικονομικοί λόγοι, που υπαγορεύουν τη συνέχιση της εργασίας στις γυναίκες, είναι σήμερα ιδιαίτερα εμφανείς στην ελληνική κοινωνία. Πολλές γυναίκες πιέζονται από τις οικονομικές συνθήκες να εργαστούν ανεξάρτητα από την προσωπική τους επιθυμία. (Δαράκη, 1995, Χουντουμάδη 1994).
- Η αύξηση του αριθμού των μητέρων που εργάζονται επαγγελματικά. Η γυναίκα εύκολα θα βρει την υποστήριξη στην απόφασή της να μην εγκαταλείψει την σταδιοδρομία της και από το περιβάλλον της ειδικά αν αυτό αποτελείται από άτομα με ίδιους στόχους και κίνητρα. Οι φίλες της δεν παρέχουν μόνο άμεση υποστήριξη στη μητέρα να αποφασίσει να επιστρέψει στη δουλειά της αλλά, κυρίως έμμεση υποδεικνύοντας με το ζωντανό τους παράδειγμα ότι η απόφασή τους για συνέχιση της σταδιοδρομίας τους δεν έβλαψε τις ίδιες ούτε τα παιδιά τους. (Δαράκη 1995, Χουντουμάδη 1994).
- Η πρόβλεψη ότι στα επόμενα χρόνια ο αριθμός των εργαζόμενων Ελληνίδων θα αυξηθεί. Η ελληνική κοινωνία δεν έχει φτάσει βέβαια τα ποσοστά συμμετοχής στην εργασία άλλων χωρών όπως π.χ. της Δανίας , όπου οι γυναίκες που απασχολούνται επαγγελματικά

πλησιάζουν το ποσοστό του 90%, αλλά οι τάσεις είναι σαφείς και το μέλλον προβλέψιμο.

- Η αλλαγή της παραδοσιακής δομής της οικογένειας. Η παραδοσιακή κατανομή των ρόλων εμπεριέχει μια ειδικευση ρόλων. Οι σύζυγοι εξειδικεύονται σε διαφορετικά έργα και έτσι απαλλάσσουν ο ένας τον άλλο από την ευθύνη που συνοδεύει ορισμένα από τα καθήκοντα. Οι ρόλοι της γυναίκας μέσα στην οικογένεια είναι: μητέρα, προστάτης, τροφός, σύζυγος και οικοκυρά. Αντίθετα οι ρόλοι του άντρα είναι: ενεργός πολίτης, εργαζόμενος, γεμίζει με διάφορες ασχολίες τον ελεύθερο χρόνο του (π.χ. σπορ), ενώ παράλληλα διατηρεί το ρόλο του συζύγου και πατέρα.

Μια ριζοσπαστική ανακατανομή των παραδοσιακών ρόλων προσφέρει στους δύο συζύγους πρόσβαση σε περισσότερους ρόλους. Έτσι ο άνδρας και η γυναίκα, πέρα από γονείς και σύζυγοι στα πλαίσια μιας οικογένειας, είναι ταυτόχρονα ενεργοί πολίτες, εργαζόμενοι και πιθανόν διατηρούν διάφορες ασχολίες στον ελεύθερο χρόνο τους (Χουντουμάδη, 1996).

Ο τρόπος κατανομής και ο συνδυασμός των ρόλων έχει άμεση επίδραση στις εμπειρίες όλων των μελών της οικογένειας, επομένως και των παιδιών.

Η μη παραδοσιακή κατανομή ρόλων δημιουργεί χαμηλότερο επίπεδο εξυπηρέτησης για όλους μέσα στο σπίτι. Η ευθύνη των παιδιών αποτελεί φραγμό στη δυνατότητα εξέλιξης των γονιών στον εργασιακό χώρο καθώς υπερωρίες και μετεκπαίδευση αντιμετωπίζονται με πολλές δυσκολίες, σε μια κοινωνία με αισθητή έλλειψη θεσμών υποστήριξης της οικογένειας. Τα παιδιά ζουν μέσα σε ένα περιβάλλον αστάθειας συμπεριφορών, με συχνές συγκρούσεις ρόλων και διαφωνίες για το ποιος θα κάνει τι. Συνήθως οι γυναίκες βασανίζονται με αισθήματα ενοχής και φόβου, ότι τα παιδιά δεν μεγαλώνουν σωστά, επειδή δεν τα φροντίζουν αποκλειστικά οι ίδιες.

- Η άνοδος του κόστους ζωής, που αναγκάζει τη γυναίκα να βγει και αυτή στο στίβο της δουλειάς.
- Η διαπίστωση ότι τα παιδιά μεγαλώνουν πιο σωστά στο παιδικό σταθμό από ότι στα χέρια μιας κατακουρασμένης μητέρας. Για λόγους βιοποριστικούς οι σύγχρονες μητέρες είναι στο σύνολό τους εντατικά απασχολημένες μέσα και έξω από το σπίτι. Ελάχιστος χρόνος τους μένει για να απασχοληθούν όσο και όπως πρέπει με τα παιδιά τους με τις ανάγκες τους, όπως αναφέραμε όχι μόνο σημαντικές αλλά και ψυχικές και πνευματικές.

Έτσι ο θεσμός των παιδικών σταθμών ξεκινά ως μια λύση στο πρόβλημα φύλαξης των παιδιών των εργαζόμενων γυναικών. Μακροχρόνια όμως με την πείρα και επιστημονικά πιο οργανωμένους παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία ευεργετούνται πολύπλευρα και από το κατάλληλο περιβάλλον των παιδικών αυτών ιδρυμάτων αλλά κυρίως και από την προσχολική αγωγή που εφαρμόζεται. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Η εργαζόμενη μητέρα παραδίδοντας το πρωί το παιδί της στον παιδικό σταθμό φεύγει ήσυχη στη δουλειά της, ξέροντας ότι το αφήνει στα κατάλληλα χέρια και στο κατάλληλο περιβάλλον που θα το ωφελήσει πολλαπλά. Όλα αυτά της δημιουργούν ένα ευνοϊκό ψυχολογικό κλίμα, γεγονός που αντανακλά σ' ολόκληρη την προσωπικότητα της και στην απόδοση της εργασίας της. (Χουντουμάδη Αναστασία, 1996).

Σκοποί της προσχολικής αγωγής

α. Ο σκοπός της προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα κατά το παρελθόν

Ο σκοπός της προσχολικής αγωγής καθορίζεται πάντοτε μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της αγωγής στη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση και ακόμη στα πλαίσια του γενικού σκοπού της αγωγής, όπως αυτό καθορίζεται από το Σύνταγμα.

Από την ίδρυση του Νεοελληνικού Κράτους οι σκοποί της αγωγής επανεξετάστηκαν και διατυπώθηκαν νέοι, ώστε οι σκοποί αυτοί, να εναρμονίζονται προς τα ιδεώδη κάθε εποχής. Ωστόσο ο πυρήνας του γενικού σκοπού δε διαφοροποιήθηκε σημαντικά.

Αρχικά, μοναδικός σκοπός της αγωγής ήταν μόνο η μόρφωση της «ηθικής προσωπικότητας» του παιδιού και στα 1880 προστίθεται και « η ιδιοποίηση βασικών γνώσεων», που ήταν χρήσιμες για τη ζωή. Μετά τους νικηφόρους πολέμους του 1912-13 προστίθεται στους σκοπούς και η «εθνική αγωγή».

Στροφή προς την προετοιμασία του παιδιού για τη ζωή παρουσιάζεται μόνο με τη μεταρρύθμιση του 1929. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο των Ελληνικών Νηπιαγωγείων (Ν.Δ. 4397/1929 τ.1. ΦΕΚ 307/1929) με το άρθρο 2, παρ. 1: «Σκοπός των νηπιαγωγείων είναι η δι' απλών και τερπνών παιδιών, ασχολιών και ασκήσεων υποβοήθησις της σωματικής και πνευματικής εξελίξεως των νηπίων και η δια του τρόπου τούτου προπαρασκευή αυτών δια το Δημοτικόν Σχολείον...».

Το ίδιο Νομοθετικό Διάταγμα με την παραγ. 4 του ίδιου άρθρου, όπως τροποποιήθηκε, προέβλεπε την έκδοση προεδρικού διατάγματος, που θα

καθόριζε τα παιχνίδια, τις ασχολίες και τις ασκήσεις των νηπίων στα νηπιαγωγεία, ύστερα από πρόταση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου. Με μεγάλη καθυστέρηση, στα 1960-63, έγινε από το Υπουργείο ανάθεση στο Ανώτατο Συμβούλιο Εκπαιδευτικού Προγράμματος (Α.Σ.Ε.Π.), για την σύνταξη αναλυτικού προγράμματος των νηπιαγωγείων. Το αναλυτικό πρόγραμμα συμπλήρωνε το σκοπό του νηπιαγωγείου ως εξής: «Ειδικότερον το νηπιαγωγείον θα επιδιώξη την καλλιέργειαν του νου και της καρδιάς του νηπίου, την εκλέπτυσιν του συναισθήματος, την άσκησιν των αισθήσεων, την ανάπτυξιν της παρατηρητικότητος, την απόκτησιν καλών συνηθειών, την δημιουργίαν εμπιστοσύνης του νηπίου εις εαυτόν και τους περί αυτό, την ικανότητα προς το ελεύθερας εκφράζεσθαι και την αρμονικήν συνεργασίαν και συμβίωσιν μετά των άλλων μελών της ομάδας του. Δια του κατάλληλον περιβάλλοντος του νηπιαγωγείου θα καλλιεργηθεί επίσης και η θρησκευτικότης τον νηπίον και θ' αναπτυχθή αρμονικώς ο χαρακτήρ του». (Πράξη 10/7.2.1961 του Α.Σ.Ε.Π.). Τελικά το Διάταγμα για τα παιχνίδια, τις ασκήσεις και τις παιδαγωγικές ασχολίες των νηπίων (Αναλ. Πρόγραμμα) διατύπωσε το σκοπό της προσχολικής αγωγής ως εξής: «Αι εν τω νηπιαγωγείω παιδιαί, ασκήσεις και παιδαγωγικαί ασχολιαί των νηπίων αποβλέπουσιν: Εις την θρησκευτικήν, ηθικήν και κοινωνικήν διαπαιδαγώγησιν των νηπίων, τη μετ' ευχαιρείας και ανέσεως χρήσιν της Ελληνικής Γλώσσης, την μύησιν εις την αριθμητικήν σκέψιν, την άσκησιν των αισθητηρίων, την αρμονικήν και ομαλήν ανάπτυξιν του σώματος, την καλλιέργειαν των δεξιοτήτων της χειρός και της αισθήσεως του καλού». (Β.Δ. 494/1962, ΦΕΚ 124/6.8.62. Τ.Α.) (Κιτσάρας Γ., 1991, σελ. 51-52).

Με τη μεταρρύθμιση του 1976 τροποποιήθηκε και ο σκοπός της προσχολικής αγωγής. Ο γενικός σκοπός της προσχολικής αγωγής, όπως οριζόταν από το άρθρο 4 του θεσμικού Νόμου 309 του 1976: να συμπληρώσει και να ενισχύσει την οικογενειακή ανατροφή με τη διδασκαλία τρόπων έκφρασης και συμπεριφοράς και να καλλιεργήσει αξίες, με τις οποίες τα νήπια θα αναπτυχθούν σωματικά και διανοητικά και θα προσαρμοστούν στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Οι ειδικότεροι σκοποί του νηπιαγωγείου και οι επιδιώξεις του ορίζονται με κάθε λεπτομέρεια από το Π. Διάταγμα 476/1980 (ΦΕΚ 132 Α') «Πέρι του Αναλυτικού και Ωρολόγιον Προγράμματος του Νηπιαγωγείου».

Σύμφωνα με αυτό το Π.Δ., το νηπιαγωγείο επιδιώκει:

1. Την ανάπτυξη της συναισθηματικότητας του νηπίου.

Ο σκοπός αυτός πραγματοποιείται: α) με τη διευκόλυνση του νηπίου να υπερπηδήσει τις συναισθηματικές δυσκολίες, οι οποίες δημιουργούνται με την απομάκρυνση τον από το οικογενειακό περιβάλλον, β) με τις ευκαιρίες για δημιουργία ομαδικών και ατομικών ευχάριστων συγκινήσεων και γ) με την ενθάρρυνση το νηπίου στις ατομικές του προσπάθειες.

2. Την ανάπτυξη της κινητικότητας με : α) την κίνηση και το παιχνίδι, β) την εξερεύνηση του περιβάλλοντος γ) την υπερπήδηση των φυσικών εμποδίων, δ) την αντίληψη του σωματικού εγώ και τις ικανότητες τον σε σχέση με τα άτομα που το περιβάλλουν ε) την αποκάλυψη των ικανοτήτων του, στ) την τοποθέτηση του απέναντι στα αντικείμενα ζ) τον έλεγχο και το συντονισμό των κινήσεών του.

3. Την ανάπτυξη των γλωσσικών λειτουργιών του νηπίου με: α) την ενεργοποίηση των δυνατοτήτων του και την ικανοποίηση της περιέργειας του για το άγνωστο και το καινούριο β) την παροχή ευκαιριών για εργασία με το συγκεκριμένο υλικό και γ) το σχηματισμό της έννοιας του χώρου και του χρόνου.

4. Την ανάπτυξη των μέσων έκφρασης. Για το σκοπό αυτό το νηπιαγωγείο: α) προσφέρει γλωσσικά πρότυπα β) δίνει ευκαιρίες στα νήπια για ελεύθερη γλωσσική έκφραση, ατομική και ομαδική, και γ) δίνει ευκαιρίες στον νήπιο να εκφράζεται με το σώμα του, με διάφορα αντικείμενα τραγούδια, χειροτεχνικό υλικό και παιχνίδια.

5. Τη βαθμιαία κοινωνικοποίηση του νηπίου: Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται με :α) την εξασφάλιση του απαραίτητου προστατευτικού πλαισίου στις προσωπικές προσπάθειες του νηπίου για την ένταξη του στο κοινωνικό περιβάλλον, β) την απόκτηση προσωπικών εμπειριών του νηπίου από τις σχέσεις του με τους συνομηλικούς και τους ενήλικους γ) την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των ενεργειών του, δ) την αναγνώριση και τον σεβασμό των άλλων, ε) συνεργασία για τη διατύπωση κανόνων κοινωνικής ζωής, τους οποίους θα τηρεί στη μελλοντική του ζωή.

Με το άρθρο 2 του Π.Δ. 476/90 καθορίζονται τα γενικά πλαίσια της προσχολικής αγωγής που είναι:

1. Η αγωγή της θρησκευτικότητας: Εδώ για να βιώσει το θρησκευτικό συναίσθημα το νήπιο, απαιτείται η δημιουργία κατάλληλης

ατμόσφαιρας. Για την άσκηση ορθής θρησκευτικής αγωγής προσφέρονται τα παρακάτω μέσα:

- Η πηγαία ομαδική προσευχή , η οποία προέρχεται από τα βιώματα της ημέρας.
- Οι θρησκευτικές γιορτές, που αποτελούν το κέντρο ενδιαφέροντος της ημέρας και η προετοιμασία για τις μεγάλες θρησκευτικές γιορτές που διαρκεί ολόκληρη εβδομάδα.
- Ο εκκλησιασμός των νηπίων πριν από τις θρησκευτικές γιορτές ύστερα από προετοιμασία τους.
- Η εκδήλωση χριστιανικής αγάπης, η οποία πρέπει να είναι έμπρακτη.

2. Η αγωγή της ηθικότητας του νηπίου. Αυτή σε συνδυασμό με τη θρησκευτική αγωγή, είναι απαραίτητη για την ψυχική καλλιέργεια του νηπίου. Η αγωγή της ηθικότητας εκδηλώνεται στους παρακάτω τομείς:

- Αγάπη και σεβασμός για όλους τους ανθρώπους που καλλιεργείται με τη διδασκαλία του μικρού Εσκιμώου, του μικρού Κινέζου και των παιδιών όλου του κόσμου, των εθίμων τους, των συνηθειών τους κλπ. και επιδιώκεται και η αγάπη.
- Η αξία της εργασίας και της ανθρώπινης προσπάθειας. Για το σκοπό αυτό διδάσκονται στα παιδιά τα διάφορα επαγγέλματα, η χρησιμότητά τους και η προσφορά του καθενός στο κοινωνικό σύνολο.
- Η αξία των αρετών, όπως ειλικρίνεια, εντιμότητα και του συναισθήματος της ευθύνης. Οι αρετές αυτές αποτελούν κεντρικά σημεία για την καλλιέργεια του ατόμου και προσπάθειες για τη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα και υπεύθυνου ανθρώπου αργότερα. Για τη μετάδοση των παραπάνω στοιχείων της ηθικής αγωγής βασικό ρόλο παίζει το παράδειγμα του νηπιαγωγού, που πρέπει να τα βιώνει ο ίδιος για να το μεταδίδει κι όχι η σχολαστική ηθικολογία.

3. Η αγωγή της κοινωνικότητας του νηπίου αποτελεί βασικό σκοπό του νηπιαγωγείου. Η κοινωνικοποίηση και η ομαλή ενσωμάτωση του στην ομάδα, η βαθμιαία υπερνίκηση του εγωκεντρισμού του και η γνώση της δύναμης και της χαράς της κοινωνικής ομάδας κατορθώνονται κυρίως :

- α) με την έκφραση της χαράς και της λύπης
- β) με τα κοινά παιχνίδια κατά την ώρα του διαλείμματος
- γ) κατά τη διάρκεια της εξατομικευμένης εργασίας, με το να περιμένει το υλικό που έχει ο συμμαθητής.
- δ) με τις ομαδικές εργασίες και ανταλλαγή δώρων σε γιορτές, γενέθλια κλπ. και
- ε) με την απόκτηση ευγενικών τρόπων σε κάθε εκδήλωση της ζωής του νηπιαγωγείου.

4. Η αγωγή της αυτονομίας του νηπίου. Η αυτοεξυπηρέτηση οδηγεί βαθμιαία το νήπιο στην ανεξαρτησία. Η προσφορά μικρών υπηρεσιών στο περιβάλλον από το νήπιο το κάνουν αυτόνομο.
5. Η κυκλοφοριακή αγωγή. κατορθώνεται με τη γνώση των βασικών σημάτων της τροχαίας και τους βασικούς κανονισμούς της κυκλοφορίας. Η γνώση του τρόπου της ορθής και ακίνδυνης κυκλοφορίας θα περιορίσει τα τροχαία ατυχήματα από την τόσο επικίνδυνη κυκλοφορία της εποχής μας.
6. Η περιβαλλοντική αγωγή. Σκοπός της αγωγής αυτής είναι η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και η καθαριότητα, τόσο η ατομική όσο και του τόπου, στον οποίο ζει, του χωριού, της πόλης και της χώρας του.
7. Η αγωγή της αντίληψης. Αυτή περιλαμβάνει: α) την αντίληψη του σώματος, δηλαδή γνώση των διαστάσεων, τα μέρη του σώματος του, τον προσανατολισμό και το χώρο που καταλαμβάνει το σώμα του, β) την αντίληψη των αντικειμένων. Αυτό κατορθώνεται με τη ψηλάφηση των αντικειμένων, την ταξινόμηση, τη σειροθέτηση, το μέγεθος, το βάρος, τη θέση, το χρώμα, τον προσανατολισμό, τη θερμοκρασία, την οσμή, τη γεύση και τη σύγκριση των αντικειμένων. Το παιδαγωγικό υλικό και το υλικό ταύτισης βοηθούν το νήπιο παίζοντας φυσικά, αβίαστα και χαρούμενα να μάθει όλες τις προέννοιες.
8. Η αγωγή της νόησης, η οποία επιτυγχάνεται: α) με την αγωγή δεξιοτήτων και β) την αγωγή του λόγου. Η γλωσσική καλλιέργεια αποτελεί το κορμό του νηπιαγωγείου, ενώ η ανάπτυξη της μητρικής γλώσσας κατέχει την πρώτη θέση στις παιδαγωγικές δραστηριότητες. Η σωστή έκφραση, ο πλουτισμός του λεξιλογίου, η σωστή άρθρωση και η κατανόηση του προφορικού λόγου αποτελούν υποχρέωση του νηπιαγωγείου. Η αγωγή του λόγου καλλιεργείται με τα παρακάτω μέσα:

- Την αναπαράσταση, το κουκλοθέατρο, τη χειροτεχνία και τη μιμητική.
- Τις λεκτικές ασκήσεις και τις διάφορες εκδηλώσεις του νηπιαγωγείου, το οποίο πρέπει να στοχεύει στη φυσική, αβίαστη και αυθόρμητη έκφραση του νηπίου.
- Τα σύντομα και απλά, όχι όμως απλοϊκά ποιήματα και
- Το καλοδιαλεγμένο παραμύθι, που πρέπει να το διηγείται ο νηπιαγωγός με ορθό τρόπο και όχι να το διαβάζει.

γ) Με την καλλιέργεια της αριθμητικής σκέψης που κατορθώνεται με τη μύηση του νηπίου στις αριθμητικές έννοιες, όπως ένα – κανένα, μερικά – πολλά – λίγα, όλα – τίποτε, ίσο – άνισο, περισσότερα – λιγότερα, μέσα – έξω και τα γεωμετρικά σχήματα: τρίγωνο, τετράγωνο, στρογγυλό κλπ. Έτσι θα θεμελιωθεί η αριθμητική σκέψη και η λογική για τη στήριξη μεταγενέστερης μαθηματικής κατάρτισης .

9. Η καλλιτεχνική αγωγή. Με αυτήν επιδιώκεται η αισθητική καλλιέργεια του παιδιού και η χαρά της δημιουργίας. Βοηθάει στην ανάπτυξη της φαντασίας, συμβάλλει στη ψυχοπνευματική ισορροπία και δίνει τη δυνατότητα να εκφράσει το νήπιο τον εσωτερικό του κόσμο, τις λύπες και τις χαρές του, και το βοηθάει να λυτρωθεί.

Στα μέσα καλλιτεχνικής αγωγής περιλαμβάνονται:

α) Το ελεύθερο ατομικό και ομαδικό – συνεργατικό σχέδιο με τη χρησιμοποίηση από το νήπιο κάθε εκφραστικού τρόπου, όπως π.χ. μολύβι, πινέλο, νερομπογιές, μαρκαδόρους κτλ.

β) Η χειροτεχνία με το πλούσιο υλικό (χαρτιά, χάντρες, ζυμάρι, κουμπιά, κουτιά, όσπρια, χαρτόνι κλπ.) δίνει απεριόριστες δυνατότητες για δημιουργία στο νήπιο.

γ) Στον προβληματισμό και στη δημιουργία οδηγείται το νήπιο και με τις κατασκευές.

δ) Το κουκλοθέατρο, όπου βασικός του σκοπός είναι η ανάπτυξη του κοινωνικού συναισθήματος, η διαλογική έκφραση, η ανάπτυξη ικανότητας και η καλλιέργεια της φαντασίας του νηπίου, δηλαδή με το κουκλοθέατρο επιδιώκεται η ανάπτυξη του κοινωνικού συναισθήματος, η καλλιέργεια της φαντασίας, του διαλόγου και της μίμησης.

10. Η μουσική και η ρυθμική αγωγή. Η μουσική αγωγή βοηθάει το παιδί να αναπτυχθεί αρμονικά και να εκφράσει τα αισθήματά του. Βασικά μέσα για τη μουσική αγωγή είναι το τραγούδι και οι ασκήσεις ακοής. Το τραγούδι αναπτύσσει την προσοχή και τη μνήμη, συμβάλλει στη διανοητική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη, καλλιεργεί τη φωνή και την ακοή του νηπίου.

Οι ασκήσεις ακοής καλλιεργούν τη μουσική ευαισθησία του νηπίου και την ακουστική συναισθηματικότητα του. Η ρυθμική αγωγή, μέρος της φυσικής αγωγής, βοηθάει στο σχηματισμό της προσωπικότητας του νηπίου και αποβλέπει στην ανάπτυξη των φυσικών του ικανοτήτων. (Κιτσαράς Γ., 1991, σελ.53-57).

β. Σκοποί του νηπιαγωγείου σήμερα και οι επιδιώξεις του

Σύμφωνα με το Δανασσή – Αφεντάκη (τ. Α', σελ. 142-146), ο γενικός σκοπός της αγωγής διαμορφώνεται από τις φιλοσοφικές, κοινωνιολογικές, θεολογικές θέσεις και απαιτήσεις κάθε εποχής και λαμβάνει υπόψην του το γεγονός ότι η αγωγή πρέπει να αποβλέπει στη δημιουργία ελεύθερης και υπεύθυνης προσωπικότητας του ατόμου, στην ενεργοποίηση και ανάπτυξη στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό όλων των έμφυτων προδιαθέσεων και καταβολών του, και γενικότερα στη δημιουργία πολιτιστικής ταυτότητας και κριτικής σκέψης του ατόμου, στην ωρίμανση της προσωπικότητας του αναπτυσσόμενου ανθρώπου και τη δημιουργία κοινωνικού τύπου, ώστε να προσαρμοστεί και ενσωματωθεί ομαλά και αρμονικά στο κοινωνικό σύνολο». (Κιτσαράς Γ., 1991, σελ. 57).

Σύμφωνα με τον Κιτσαρά Γ., (1991), θα μπορούσαμε ακόμη να πούμε ότι ο γενικός σκοπός της αγωγής είναι να διαμορφώσει πολίτες ικανούς για την άσκηση των δικαιωμάτων τους και την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους και την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους. Τα ατομικά δικαιώματα φθάνουν μέχρι του σημείου, όπου η άσκηση τους δεν προσκρούει σε δικαιώματα τρίτων. Έτσι, γίνεται φανερό ότι ο γενικός σκοπός της αγωγής είναι ανθρωποκεντρικός. Εξάλλου ο Ξωχέλλης (1985) αναφέρει «... Πρωταρχικός σκοπός αγωγής και μάθησης σήμερα πρέπει να είναι ο άνθρωπος, ο οποίος εξοπλισμένος με ελεύθερη και κριτική σκέψη και μυημένος σε μεθόδους με ελεύθερη και κριτική σκέψη και μυημένος σε μεθόδους προσέγγισης της φυσικής, ιστορικής και κοινωνικής πραγματικότητας είναι ικανός να προσανατολιστεί με ασφάλεια και να δράσει δημιουργικά και υπεύθυνα μέσα το κοινωνικό σύνολο». (Κιτσαράς Γ., 1991, σελ.58).

Ο ορισμός του σκοπού της προσχολικής αγωγής πρέπει να λαμβάνει υπόψην του τρεις τουλάχιστον βασικούς παράγοντες:

α) να ανταποκρίνεται στην ηλικία των νηπίων,

β) να εξυπηρετεί τις επιλογές, τους στόχους προτεραιότητας, στους οποίους αποβλέπει η εκπαιδευτική πολιτική κάθε χώρας, και

γ) να εξασφαλίζει την προστασία της υγείας και την ψυχική και σωματική ανάπτυξη του νηπίου.

«Ο πρώτος παράγοντας, η ηλικία, καθορίζεται από το νόμο... Σχετικά με την ανάπτυξη του νηπίου πρέπει να πούμε ότι δεν είναι ευθύγραμμη. Κάθε παιδί έχει το δικό του ρυθμό και το δικό του τρόπο ανάπτυξης. Η ατομική ανάπτυξη του παιδιού αποτελεί βασικό σκοπό τόσο της προσχολικής όσο και της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του και για την υλοποίηση της απαιτείται συνδυασμένη και στενή συνεργατικότητα μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και φυσικού περιβάλλοντος – οικογένειας.

Στους βασικούς σκοπούς της προσχολικής αγωγής ανήκει και η ελάττωση των ανισοτήτων μεταξύ των νηπίων, που οφείλεται σε περιβαλλοντικούς λόγους και λόγους καταγωγής των νηπίων...» (Κιτσάρας Γ., 1991, σελ. 59-60).

Ο σκοπός του νηπιαγωγείου σήμερα όπως διατυπώθηκε με το νόμο 1566/85, (σύμφωνα με (Κιτσάρας Γ., 1991), Πέπη Δαράκη (1995) και Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη (1977) Δόμνα Μίκα Κακανά (1994), έχει ως εξής:

«Σκοπός του νηπιαγωγείου σήμερα είναι να αναπτύξει ολόπλευρα, δυναμικά και ισοδύναμα όλες τις δυνατότητες του παιδιού και να δώσει τις καλύτερες ευκαιρίες που θα το βοηθήσουν να διαμορφώσει τη προσωπικότητα του και να πετύχει στο σχολείο, και στη ζωή γενικότερα. Δηλαδή, ο γενικός σκοπός του νηπιαγωγείου είναι « να βοηθήσει τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά, μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ειδικότερα, το νηπιαγωγείο βοηθά τα νήπια:

α) Να καλλιεργούν τις αισθήσεις τους και να οργανώνουν τις πράξεις τους, κινητικές και νοητικές.

β) Να εμπλουτίζουν τις εμπειρίες τους από το φυσικό περιβάλλον και να αποκτούν την ικανότητα να διακρίνουν τις σχέσεις και αλληλεπιδράσεις που υπάρχουν μέσα σ' αυτό.

γ) Να αναπτύσσουν γενικά την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης με σύμβολα γενικά και ιδιαίτερα στους τομείς της γλώσσας, των μαθηματικών και της αισθητικής.

δ) Να προχωρούν στη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, που θα τους βοηθούν στην βαθμιαία και αρμονική ένταξη τους στην κοινωνική ζωή, και

ε)Ν' αναπτύσσουν πρωτοβουλίες ελεύθερα και αβίαστα και μέσα στο πλαίσιο του οργανωμένου περιβάλλοντος, να εθίζονται στην αμφίδρομη σχέση ατόμων και ομάδας».

Επιχειρώντας να αναλύσει η Δόμνα – Μίκα Κακάνα (1994) τους σκοπούς της προσχολικής αγωγής που προαναφέραμε, οι οποίοι αποτέλεσαν την αφετηρία και το σημείο αναφοράς για τη σύνταξη του νέου αναλυτικού προγράμματος και για να δώσει το στίγμα του σύγχρονου προσανατολισμού, αναφέρει τρεις βασικές επιδιώξεις του νηπιαγωγείου:

A. Να βοηθήσει το παιδί να μάθει να είναι μαθητής

Το μικρό παιδί, όταν πρωτοέρχεται στο νηπιαγωγείο, αντιμετωπίζει το πρόβλημα της προσαρμογής του στο νέο περιβάλλον (ανθρώπινο και χτισμένο). Πρέπει να συνηθίσει σε μια καινούργια ζωή, σε ένα καινούργιο περιβάλλον που παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Παρουσία ενήλικων των οποίων ο ρόλος είναι διαφορετικός από το ρόλο των γονιών.
- Μια αρχιτεκτονική δομή και οργάνωση χώρου πολύ διαφορετικές από τις αντίστοιχες του σπιτιού.
- Μια οργάνωση του χρόνου πολύ πιο πιεστική από αυτήν που αντιλαμβάνονταν και που του ήταν οικεία.
- Την ύπαρξη ενός συνόλου κανόνων, οι οποίοι διέπουν τις σχέσεις των μελών της σχολικής ομάδας, τις καθορίζουν και τις οργανώνουν.
- Την ύπαρξη σχέσεων με πολύ διαφορετική ποιότητα από αυτή που χαρακτηρίζει τις σχέσεις μέσα στην οικογένεια. Σχέσεις όπως: δασκάλου- παιδιού, παιδιού- παιδιού, παιδιού – ομάδας συνομηλίκων, ομάδας – δασκάλου κλπ.

Β. Η κοινωνικοποίηση των παιδιών.

Η επιδίωξη αυτή αναφέρεται στο να μάθουν τα παιδιά να δημιουργούν αρμονικές σχέσεις με τους άλλους και να είναι κοινωνικά. Το μικρό παιδί που προέρχεται στο νηπιαγωγείο ανακαλύπτει ότι μπορεί να μοιράζεται με τα άλλα παιδιά μια εμπειρία, να συμμετέχει σε ποικίλες δραστηριότητες, να κατασκευάζει, να συνεργάζεται, να αποκτά ποικίλα βιώματα. Ανακαλύπτει συναισθήματα όπως το να είναι μεγαλόψυχο, γενναιόδωρο, τη χαρά της συνεργασίας, την ανάγκη σεβασμού των κανόνων, την αλληλεγγύη, την άμιλλα, την αποδοχή και την άρνηση, την υπομενικότητα, την υπευθυνότητα κ.λπ. Ωστόσο, δεν πρέπει να φανταστούμε τη διαδικασία κοινωνικοποίησης ως μια οποιαδήποτε διαδικασία μάθησης όπως π.χ. την εκμάθηση προμαθητικών εννοιών, αλλά ως μια δυναμική διαδικασία που ενεργοποιείται στο πλαίσιο της ομάδας (παιδί, συμμαθητές, παιδαγωγός, προσωπικό), ενθαρρύνει την δημιουργία και την ύπαρξη σχέσεων, τη συνεργασία σε κοινές δραστηριότητες, το μοίρασμα κοινών εμπειριών και βιωμάτων. Μια τέτοια κοινωνικοποίηση ερμηνεύεται ως ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων με σεβασμό στην προσωπικότητα του άλλου.

Γ. Να βοηθήσει τα παιδιά να δραστηριοποιηθούν και να αναπτύξουν τις διαδικασίες μάθησης

Το παιδί της προσχολικής ηλικίας αισθάνεται έντονα την ανάγκη να ανακαλύψει τον κόσμο που το περιβάλλει, να τον εξερευνήσει και να πειραματιστεί μαζί του. Για να ικανοποιήσει αυτή την ανάγκη, η «διδασκαλία» στο νηπιαγωγείο αποβλέπει στο να εφοδιάσει τα παιδιά με εμπειρίες φυσικού – κοινωνικού περιβάλλοντος, ώστε να αποκτήσουν την ικανότητα να διακρίνουν τις σχέσεις και αλληλεπιδράσεις που υπάρχουν σ' αυτό.

Επίσης στοχεύει να τα βοηθήσει να αναπτύξουν την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης με σύμβολα ιδιαίτερα στους τομείς της γλώσσας, των μαθηματικών και της αισθητικής.

Για να αναπτυχθούν λοιπόν οι διαδικασίες μάθησης στο νηπιαγωγείο πρέπει αυτό να ενθαρρύνει το παιδί, να το παρακινεί και να του παρέχει τα κατάλληλα ερεθίσματα, ώστε να το βοηθήσει να αναπτύξει, μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες, συγκεκριμένες ικανότητες, όπως του να ενεργεί, να εκφράζεται, να κατανοεί, να σκέφτεται, να φαντάζεται, να ανακαλύπτει τον κόσμο, να αυξάνει γενικά τις γνώσεις του και να οργανώνει τις πράξεις τους.

Τα δικαιώματα του παιδιού

Μέσα από τη μελέτη του σκοπού του νηπιαγωγείου όπως τον είδαμε σε όλη την πορεία της εξέλιξης του, φαίνεται ότι είναι σημαντικό να προστατεύονται τα δικαιώματα του παιδιού όπως καταγράφει στη διακήρυξη του ο ΟΗΕ, για την καλύτερη λειτουργία του νηπιαγωγείου προς όφελος των παιδιών.

- Τα δικαιώματα αυτά αναγνωρίζονται σε όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά, χωρίς διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, παρουσίας, οικογενειακής προέλευσης ή άλλης κοινωνικής θέσης του παιδιού ή της οικογένειάς του.
- Το παιδί θα απολαμβάνει ιδιαίτερη προστασία και θα του παρέχονται με νομοθετικά ή άλλα μέσα ευκαιρίες και δυνατότητες για να μπορέσει να αναπτυχθεί σωματικά, ψυχικά, ηθικά, πνευματικά και κοινωνικά με τρόπο φυσιολογικό και υγιεινό και σε συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας. Όταν θεσπίζονται νόμοι για το σκοπό αυτό πρωταρχική φροντίδα θα είναι η εξασφάλιση των πραγματικών συμφερόντων του παιδιού.
- Στο παιδί θα αναγνωρίζεται από τη στιγμή της γέννησης του το δικαίωμα να έχει όνομα και εθνικότητα.
- Το παιδί θα απολαμβάνει τα δικαιώματά της κοινωνικής ασφάλειας. Θα του αναγνωρίζεται το δικαίωμα να μεγαλώνει και να αναπτύσσεται με υγεία . Για το σκοπό αυτό θα παρέχεται στο παιδί και στη μητέρα του ιδιαίτερη φροντίδα και προστασία, στην οποία θα περιλαμβάνεται και ικανοποιητική προγεννητική και μεταγεννητική μέριμνα . Το παιδί θα έχει το δικαίωμα ικανοποιητικής διατροφής, στέγασης, ψυχαγωγίας και ιατρικής περίθαλψης.
- Το παιδί που μειονεκτεί σημαντικά , διανοητικά ή κοινωνικά θα απολαμβάνει την ιδιαίτερη μεταχείριση, εκπαίδευση και φροντίδα που απαιτεί η κατάστασή του.
- Το παιδί έχει ανάγκη, για την πλήρη αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, από αγάπη και κατανόηση. Θα μεγαλώνει, όπου είναι δυνατόν, με την ευθύνη και τη φροντίδα των γονέων του και πάντοτε σε μια ατμόσφαιρα στοργής, ηθικής και υλικής ασφάλειας. Το παιδί της τρυφερής ηλικίας δε θα χωρίζεται από την

μητέρα του παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Η κοινωνία και οι δημόσιες υπηρεσίες θα έχουν το καθήκον να παρέχουν ιδιαίτερη φροντίδα στα παιδιά χωρίς οικογένεια και στα παιδιά που δεν έχουν επαρκή μέσα συντήρησης. Η παροχή κρατικών επιδομάτων και άλλης βοήθειας για τη συντήρηση των παιδιών πολυμελών οικογενειών είναι επιθυμητή.

- Στο παιδί αναγνωρίζεται το δικαίωμα εκπαίδευσης, η οποία παρέχεται δωρεάν και θα είναι υποχρεωτική στη στοιχειώδη τουλάχιστον εκπαίδευση που θα προάγει τη γενική παιδεία του και θα του δώσει τη δυνατότητα, με βάση την αρχή της ισότητας των ευκαιριών, να αναπτύξει τις ικανότητες του, την ατομική του κρίση και το αίσθημα της ηθικής και κοινωνικής ευθύνης και να γίνει ένα χρήσιμο μέλος της κοινωνίας. Τα πραγματικά συμφέροντα του παιδιού θα αποτελούν την κατευθυντήρια αρχή εκείνων που είναι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση και την καθοδήγηση του. Η ευθύνη αυτή ανήκει κατά πρώτο λόγο στους γονείς τους. Το παιδί θα έχει κάθε ευκαιρία για παιχνίδια και ψυχαγωγία, τα οποία πρέπει να κατευθύνονται προς τους ίδιους σκοπούς που επιδιώκει η εκπαίδευση. Η κοινωνία και οι δημόσιες υπηρεσίες θα επιδιώξουν να προωθήσουν την απόλαυση του δικαιώματος αυτού.
- Το παιδί θα είναι σε κάθε περίπτωση από τους πρώτους που απολαμβάνουν προστασία και περίθαλψη.
- Το παιδί θα προστατεύεται από κάθε μορφή εγκατάλειψης, σκληρότητας και εκμετάλλευσης. Δεν θα είναι αντικείμενο κανενός είδους συναλλαγής. Το παιδί δεν θα προσλαμβάνεται σε εργασία προτού φθάσει στην κατάλληλη κατώτατη ηλικία. Σε καμιά περίπτωση δεν θα εξαναγκάζεται ή θα του επιτρέπεται να ασχολείται σε εργασία ή επάγγελμα που θα ζημιώνει την υγεία ή την εκπαίδευσή του ή θα παρεμποδίζει τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη του.
- Το παιδί θα προστατεύεται από κάθε ενέργεια που μπορεί να ενθαρρύνει φυλετικές, θρησκευτικές ή όποιας άλλης μορφής διακρίσεις. Το παιδί θα ανατρέφεται με πνεύμα κατανόησης, ανοχής, φιλίας μεταξύ των λαών, ειρήνης και παγκόσμιας αδελφότητας και με πλήρη συνείδηση ότι η δραστηριότητα και οι ικανότητες που πρέπει να αφιερώνονται στην εξυπηρέτηση των συνανθρώπων του. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Χωρισμός των παιδιών σε ομάδες

Στο παιδικό σταθμό τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών και την ηλικία τους.

Σύμφωνα με τη Δόμνα – Μίκα Κακάνα (1994), ο χωρισμός των τμημάτων πρέπει να γίνεται με βάση το κριτήριο της ηλικίας, γιατί πιστεύουμε ότι κάθε περίοδος της ζωής του παιδιού σημαδεύεται από ανάγκες, επιθυμίες και ενδιαφέροντα πολύ διαφορετικά. Έτσι οι δραστηριότητες που προτείνει στα παιδιά στο πλαίσιο της παιδαγωγικής διαδικασίας σε κάθε χρονική στιγμή της ζωής τους πρέπει να είναι απόλυτα προσαρμοσμένες στα μέτρα τους και στο ρυθμό ανάπτυξής τους. (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

Κατά τον Ξηροτύρη Ηλία (1992), στα νηπιαγωγεία με μεγάλο αριθμό παιδιών, ο χωρισμός των τάξεων πρέπει να γίνεται ως εξής:

- α) Κατώτερο τμήμα – μικρά (2-4 ετών)
 - β) Μεσαίο τμήμα – προνήπια (4-5 ετών)
- και
- γ) Ανώτερο τμήμα – νήπια (5-6 ετών).

Στα νηπιαγωγεία με μικρότερο αριθμό παιδιών μπορούν αν γίνονται δύο (2) τμήματα:

- α) από 2-4 ετών και β) 4-6 ετών.

Με τον τρόπο αυτό χωρισμού, οι ομάδες είναι ομοιογενείς ως προς την ηλικία των παιδιών, έτσι ώστε σε κάθε μια από αυτές να εφαρμόζεται το ανάλογο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την ηλικία και το νοητικό επίπεδο των παιδιών. («Εργαστήριο Προσχολικής Αγωγής: Ένα πρότυπο πλαίσιο πρακτικής άσκησης σπουδαστών, ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ, 1998).

Η κατανομή των παιδιών σε τάξεις και η οργάνωση των δραστηριοτήτων που προτείνει η Δόμνα – Μίκα Κακάνα (1994) είναι η ακόλουθη:

ΑΠΟ 3 ΜΕΧΡΙ 4 ΕΤΩΝ

Το παιδί αυτής της ηλικίας βρίσκεται στην περίοδο ανάπτυξης της κίνησης και της κοινωνικοποίησης του. Είναι η περίοδος κατά την οποία το παιδί ευχαριστείται να μιλά , να επικοινωνεί με τους άλλους, να τους ανακαλύπτει. Έτσι οι προτεινόμενες επομένως δραστηριότητες περιστρέφονται γύρω από τους δύο αυτούς τομείς.

Επειδή το παιδί των 3-4 ετών δε διαθέτει μια καλή γνώση του σωματικού του σχήματος, δεν έχει κατακτήσει ακόμη τις έννοιες του χώρου ούτε τις σχέσεις ανάμεσα στο σώμα του και στον κόσμο που το περιβάλλει. Απαραίτητο λοιπόν γι αυτή την ηλικία είναι η ύπαρξη διαφοροποιημένων χώρων, που διευκολύνουν τις άνετες κινήσεις και μετακινήσεις των παιδιών, τις ανακαλύψεις, τις επεμβάσεις τις μετατροπές αλλά και τη σταδιακή ανάπτυξη της αδρής κητικότητας. (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

Στο πλαίσιο ανάπτυξης της κοινωνικοποίησης πρέπει να υποστηρίζεται η ανάπτυξη των πρώτων κοινωνικών σχέσεων, η γνωριμία με τον άλλο, καθώς και η ανάπτυξη της γλώσσας τόσο σαν εργαλείο της σκέψης όσο και σαν μέσο επικοινωνίας. Αυτό σημαίνει ότι οι διάφορες δραστηριότητες πρέπει να ενθαρρύνουν και να υποβοηθούν την επικοινωνία, τις λεκτικές ανταλλαγές και την ανάπτυξη σχέσεων. Τέτοιες δραστηριότητες είναι: το κουκλοθέατρο, το δραματικό παιχνίδι, τα παιχνίδια λέξεων, τα πρώτα ομαδικά παιχνίδια, η συζήτηση, οι μιμήσεις, το τραγούδι, το θέατρο κ.λπ.

Παράλληλα με τη ανάπτυξη της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα στο παιδί για ατομικό παιχνίδι, να γίνεται σεβαστή η πιθανή τάση του για απομόνωση, να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη της περιέργειας, της αυτονομίας, η διάθεση για ανακαλύψεις και περιορισμούς. Κατάλληλες δραστηριότητες για το σκοπό αυτό είναι: οι κατασκευές, τα παζλ, τα διάφορα παιδαγωγικά παιχνίδια σειραθητήσεων και ταξινομήσεων, ακόμη και οι ποικίλες γωνίες παιχνιδιού (κουκλόσπιτο, βιβλιοθήκες κλπ.). (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

Βέβαια δεν πρέπει να παραμελούνται και οι φυσιολογικές ανάγκες του παιδιού της ηλικίας αυτής, όπως ύπνος, ξεκούραση, καλό φαγητό κλπ. ή άλλες, όπως η σταδιακή προσαρμογή σε ένα καινούργιο περιβάλλον διαφορετικό από το οικογενειακό, ή αφομοίωση των πρώτων γνώσεων κα δεξιοτήτων κλπ. (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

ΑΠΟ 4 ΜΕΧΡΙ 5 ΕΤΩΝ

Το τμήμα των προνηπίων είναι αυτό κατά το οποίο σταθεροποιούνται όλες οι προηγούμενες γνώσεις και ταυτόχρονα το παιδί προετοιμάζεται για την κατάκτηση μελλοντικών γνώσεων και δεξιοτήτων.

Το παιδί των 4 ετών είναι πλέον σε θέση να εκφράζεται με ποικίλους τρόπους, όπως μέσα από την κίνηση, τη ζωγραφική, την ομιλία, το θέατρο κλπ. Είναι πολύ παραγωγικό και αρκετά επιδέξιο. Η αναπαράσταση της πραγματικότητας γίνεται ο απώτερος σκοπός του. Είναι έτοιμο να

κατακτήσει νέες τεχνικές, να χρησιμοποιήσει νέες ύλες και υλικά. (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994)..

Παράλληλα το παιδί θα πρέπει να ενθαρρύνεται να συμμετέχει σε συζητήσεις, να εκφράζει τη γνώμη του, να χρησιμοποιεί τη μνήμη και τη σκέψη του. Γι αυτό και οι δραστηριότητες της προφορικής γλώσσας κατέχουν ένα σημαντικό μέρος του προγράμματος.

Σ'αυτή την περίοδο πρέπει επίσης να ευνοούνται οι δραστηριότητες της ψυχοκινητικής ανάπτυξης και της φυσικής αγωγής, μέσα από τις οποίες θα ολοκληρώσει την κατάκτηση των εννοιών χώρου και θα μπορέσει να προσανατολιστεί σ' αυτόν, θα αρχίσει να οικοδομεί τις πρώτες έννοιες χρόνου, θα μάθει να χρησιμοποιεί το σώμα του, θα αναπτύξει τις κινήσεις του, και ιδιαίτερα τη λεπτή κινητικότητα, θα βελτιώσει τη φυσική του κατάσταση και θα αναπτύξει σημαντικές κοινωνικές σχέσεις (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

Παράλληλα θα πρέπει να αρχίσουν να αναπτύσσονται με συστηματικό τρόπο οι δραστηριότητες της μουσικής και των προμαθητικών εννοιών, καθώς και των επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων. Οι πρώτες είναι απαραίτητες για την γενικότερη αισθητική του καλλιέργεια, καθώς και για την ανάπτυξη της λογικομαθητικής σκέψης και της γνωριμίας του παιδιού με το περιβάλλον.

Εκτός από αυτές τις δραστηριότητες που κατέχουν σημαντική θέση στο πρόγραμμα, αρχίζουν να εφαρμόζονται κατά στάδια και οι δραστηριότητες της προγραφής και προανάγνωσης που θα οδηγήσουν μελλοντικά το παιδί στην κατάκτηση της γραφής και της ανάγνωσης (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994)..

Γενικά, ο παιδαγωγός που δουλεύει με τα προνήπια θα πρέπει μέσα από όλες τις δραστηριότητες που έχουν προαναφερθεί, να ενθαρρύνει τα παιδιά στην κατάκτηση της αυτονομίας τους, στη λήψη ευθυνών, πρωτοβουλιών και αποφάσεων και στη δημιουργία καλών διαπροσωπικών σχέσεων μέσα από την καλή λειτουργία της ομάδας. Τέλος, να ευνοεί τις αντιληπτικές και κινητικές δραστηριότητες, καθώς και το συμβολικό χαρακτήρα της σκέψης.

ΑΠΟ 5-6 ΕΤΩΝ

Το παιδί των 5 χρόνων, που βρίσκεται στο τμήμα των νηπίων, έχει κατακτήσει σε σημαντικό βαθμό την αυτονομία και την αντενέργεια του, επιλέγει μόνο του δραστηριότητες, ξέρει τι θέλει αλλά και τι πρέπει να

κάνει. Είναι ικανό να καταλάβει τις υποχρεώσεις και τους κανόνες από τους οποίους διέπονται οι κοινωνικές του σχέσεις.

Η μητρική γλώσσα που έχει ήδη κατακτηθεί αλλά εξακολουθεί να απασχολεί μέρος του προγράμματος παραχωρεί ως ένα βαθμό τη θέση της στις δραστηριότητες προγραφής και προανάγνωσης. Σημαντικά υποβοηθητικό ρόλο σ' αυτές τις δραστηριότητες όπως έχουμε ήδη αναφέρει, παίζει η γωνία της βιβλιοθήκης, η οποία πρέπει να είναι πλούσια σε βιβλία, φωτογραφίες, περιοδικά, διάφορα ντοκουμέντα, καθώς και η ύπαρξη αφισών, ταμπλό και πινακίδα μέσα στην τάξη που οδηγούν σε μια διαδικασία συνολικής αναγνώρισης (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ

Η δραστηριότητα της ψυχοκινητικής ανάπτυξης και της φυσικής αγωγής εξακολουθεί να κατέχει σημαντική θέση, αφού η ανάγκη και η επιθυμία του παιδιού για κινήσεις και μετακινήσεις δεν έχουν εξαντληθεί. Τώρα τα παιδιά ανακαλύπτουν τα παιχνίδια με ρόλους, τα παιχνίδια με αγωνιστικό χαρακτήρα π.χ. τις σκυταλοδρομίες.

Σημαντικές είναι ακόμη όλες οι ασκήσεις που ευνοούν την ανάπτυξη της αντίληψης και των αισθήσεων και την αφομοίωση των εννοιών του χώρου, του χρόνου και του ρυθμού, όπως οι λαβύρινθοι, οι χαρτογραφήσεις, οι πολύπλοκες διαδρομές κλπ. (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

Όσον αφορά τις δραστηριότητες της ζωγραφικής, του σχεδίου, του κολάζ, κλπ. καθώς και της μουσικής, του δραματικού παιχνιδιού αυτές αποτελούν στιγμές χαλάρωσης και ελευθερίας, γι' αυτό και δεν πρέπει να παραμελούνται από το ημερήσιο πρόγραμμα.

Ενδεικτικά αναφέρουμε πιο κάτω σαν παράδειγμα ημερήσιου προγράμματος των τριών αυτών ομάδων παιδιών, το πρόγραμμα της Herbinieretebern, που καταρτίστηκε σύμφωνα με τον Ξηροτύρη Ηλία (1992) από την «Επιτροπή της προσχολικής αγωγής στη Γαλλία».

Κατώτερο τμήμα (2-4 ετών)

Πρωινή Αφιξη – Προσωπικό υποδοχής Ξεντύσιμο. Παιχνίδια στην αίθουσα υποδοχής. Όταν υπάρχουν καλές καιρικές συνθήκες, παιχνίδια στις αμμοδόχους της αυλής.

Σωματικές ασκήσεις Κατευθυνόμενα παιχνίδια (βάδισμα, τρέξιμο, πήδημα, αναρρίχηση, παιχνίδια στις τσουλήθρες, τρέξιμο σε κύκλο κλπ).

Ασκήσεις που θέλουν επιδεξιότητα.. Βάδισμα ανάμεσα σε δύο (2) γραμμές κοντινές, βάδισμα με κλειστά μάτια, πέταγμα της μπάλας σε ορισμένο χώρο κλπ.

Ρυθμικές ασκήσεις: βάδισμα, πήδημα, στροφή, δεξιά αριστερά, πίσω, εμπρός, κλπ. με το μικρό τύμπανο που κτυπά ο παιδαγωγός.

Αισθησιο-κινητικά παιχνίδια: Παιχνίδια με το παιδαγωγικό υλικό του νηπιαγωγείου.

Χειροτεχνικές ασχολίες: Κόψιμο, δίπλωμα, κόλλημα κλπ. χαρτιών.

Σχέδιο, ζωγραφική: Ελεύθερο σχέδιο, ζωγραφική.

Αισθητηριακές ασκήσεις: Σε σχήματα, σε χρώματα, σε φύση, σε αντικείμενα διάφορα, για όλες τις αισθήσεις.

Τραγούδι: Ακρόαση και εκμάθηση τραγουδιών

Διηγήσεις – παραμύθια: Διήγηση και περιληπτική επανάληψη από τα παιδιά

Δημιουργικές γλωσσικές ασκήσεις: Μόνο με διηγήσεις ή αντικείμενα που επιδεικνύονται (ποτέ με εικόνες)

Ασκήσεις προσοχής: Πρόκειται για ασκήσεις με εικόνες που περιέχονται στα τετράδια της S. Herbinieretebern (ψάχνω και βρίσκω).

Ελεύθερες ενασχολήσεις: Παιχνίδια στο νερό και στην άμμο σε κατασκευές, στο εργαστήριο, στην κουζίνα κλπ. (Ευροτύρης Ηλίας, 1992)

Μεσαίο τμήμα (4-5 ετών)

Προμεσηβρινό πρόγραμμα (8:30 – 11:30 πμ)

Άφιξη – Υποδοχή: Ξεντύσιμο. Σωματικές ασκήσεις ή τραγούδι μαζί με τα μεγαλύτερα παιδιά (ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες).

Ενασχολήσεις μιας ώρας: Γλωσσικές ασκήσεις, σχέδιο, ζωγραφική. Ασκήσεις κινητικής αγωγής: πηδήματος, ισορροπίας κλπ. Ασκήσεις προσοχής. Προπαρασκευαστικές ασκήσεις γραφής.

Διάλειμμα: Μισή ώρα.

Ενασχολήσεις μιας ώρας: Αισθητηριακές ασκήσεις, ατομικές ή ομαδικές. Λεξιλόγιο αντικειμένων. Παιχνίδια αισθητηριακά. Τραγούδι ή ακρόαση δίσκου.

Απογευματινό πρόγραμμα (1:30 – 4:30 μ.μ).

Υποδοχή: όπως το πρωί.

Δραστηριότητες μιας ώρας: Μύηση στην αριθμητική με αντικείμενα και με ειδικό υλικό. Σχέδιο, ζωγραφική, Ρυθμική αγωγή.

Διάλειμμα : μισή ώρα.

Τελευταία ώρα: Χειροτεχνικές ασκήσεις. Παραμύθι, κατασκευές, παιχνίδι στο πρατήριο. Οικιακές ενασχολήσεις.

(Ευροτήρης Ηλίας, 1992).

Ανώτερο τμήμα (5-6 ετών)

Προμεσημβρινό πρόγραμμα (8:30- 11:30)

Υποδοχή: Ανάλογα με τον καιρό, ασκήσεις όπως στο μεσαίο τμήμα, επι μισή ώρα περίπου.

Δραστηριότητες μιας ώρας: Ασκήσεις παρατηρήσεως ή γλωσσικές ασκήσεις. Μύηση στη γραφή και στην ανάγνωση.

Διάλειμμα: Μισή ώρα

Δραστηριότητες μιας ώρας: Μύηση στην αριθμητική με αντικείμενα και με το ειδικό υλικό. Σχέδιο, ζωγραφική, καθημερινά.

Διάλειμμα: Μισή ώρα

Τελευταία ώρα: Ρυθμική αγωγή. Χειροτεχνικές ασκήσεις. Αναπαραστάσεις, παραμύθι, οικιακές ενασχολήσεις (κατ' επιλογήν) (Εηροτήρης Ηλίας, 1992).

Μια γενική παρατήρηση που μπορούμε να κάνουμε για το πρόγραμμα αυτό είναι ότι παραθέτει πολλές ποικίλες δραστηριότητες που μπορούν να κάνουν τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία και το νοητικό τους επίπεδο. Από την άλλη, δεν επιτρέπουν στον παιδαγωγό να πέσει στην ρουτίνα και να κάνει έργο πανομοιότυπο και προγραμματισμένο λεπτομερειακά. Σύμφωνα με τον Ευροτύρη Ηλία (1992), «Το πρόγραμμα δίνει τον προσανατολισμό του έργου και αφήνει τον παιδαγωγό ελεύθερο να δημιουργήσει την πορεία του, σύμφωνα με τα μέσα που διαθέτει και με το περιβάλλον του σχολείου». (Ευροτύρης Ηλίας, 1992, σελ. 234).

B. ΜΟΝΤΕΛΑ ΦΥΛΑΞΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Φύλαξη και προστασία των παιδιών από τους κινδύνους.

Δεν θα μπορούσαμε να μιλούμε για φύλαξη παιδιών στο ΠΚ αν δεν αναφέραμε και τα προληπτικά μέτρα που λαμβάνουν οι παιδαγωγοί στη

διαρρύθμιση του χώρου, με τέτοιο τρόπο ώστε τα παιδιά να μην διατρέχουν κίνδυνο μέσα στο ΠΚ παίζοντας.

Σύμφωνα με την Δαράκη Πέπη (1995), οποιαδήποτε και αν είναι η διαρρύθμιση, θα πρέπει να αποφεύγεται η στενότητα των χώρων που προκαλεί συνωστισμό, όχι μόνο γιατί μπορεί να γίνει αιτία για ατυχήματα, αλλά και γιατί το παιδί δεν αισθάνεται ψυχολογικά άνετα, με την έλλειψη και τον περιορισμό της ελευθερίας των κινήσεων του. Οι πολύ περιορισμένοι χώροι και ο συνωστισμός μπορούν ακόμα να γίνουν αιτία ατυχημάτων.

Ακόμη και στις τουαλέτες ή και όταν τα παιδιά ετοιμάζονται για τον καθημερινό τους περίπατο, ο παιδαγωγός πρέπει να φροντίζει ώστε τα παιδιά να χωρίζονται σε ομάδες, ώστε να μην υπάρχει συνωστισμός και μην εμποδίζει το ένα παιδί το άλλο και να δημιουργούν μεταξύ τους προβλήματα.

Ένας άλλος κίνδυνος είναι το είδος του δαπέδου. Αν και το μπετόν, η άσφαλτος και το τούβλο στεγνώνουν ευκολότερα, είναι ωστόσο επικίνδυνα, όταν τα παιδιά πέφτουν. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορα υλικά αν και κανένα δεν είναι ικανοποιητικό (Δαράκη Πέπη, 1995).

Επίσης, εάν στο προσχολικό κέντρο υπάρχει μια σκάλα, φροντίζουμε να την ασφαλίσουμε και από τις δύο πλευρές με κάγκελα, τα οποία μπορούν να στολιστούν με γλάστρες για να μην είναι αντιαισθητικά (Δαράκη Πέπη, 1995).

Ο εξοπλισμός της αυλής του Π.Κ. πρέπει να γίνει με πολλή περίσκεψη και ύστερα από σοβαρή μελέτη των ειδικών. Μερικά σημεία που υποδεικνύει απαραίτητα η Δαράκη (1995) να υπολογιστούν είναι:

- Να υπολογιστεί ο χώρος που θα διαθέτει τα παιχνίδια, αφού αφαιρεθεί εκείνος που θα είναι απαραίτητος για το ελεύθερο παιχνίδι.
- Ο χώρος για το κάθε παιχνίδι να υπολογίζεται με τον όγκο και το χώρο ασφαλείας που πρέπει να υπάρχει γύρω από αυτόν.
- Τα παιχνίδια να μην είναι άσκοπα στον κήπο ή την αυλή, αλλά να καταλαμβάνουν μια συγκεκριμένη περιοχή αφήνοντας τον υπόλοιπο χώρο ελεύθερο, για διαφορετικές ασχολίες.

- Να είναι καμωμένα από ανθεκτικά υλικά, ώστε να μην εξελίσσονται σε δαπανηρά και επικίνδυνα, με τη σκουριά, τα σπασίματα και τις άλλες φθορές που θα χρειάζονται και επιδιόρθωση.
- Να υπολογιστούν και να παραλειφθούν οποιαδήποτε επικίνδυνα υλικά. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη την υπευθυνότητα που έχει ένα Π.Κ. τόσο για τη φύλαξη όσο και την εκπαίδευση των παιδιών, κατά την γνώμη μας θα ήταν απαράδεκτο να μην ληφθούν από την αρχή κάποια μέτρα προστασίας για την διαφύλαξη και προστασία του παιδιού.

Χαλάρωση – Ύπνος

Σύμφωνα με την εγκύκλιο 13/Α 1899/17-10-2000, η ώρα της χαλάρωσης και της ξεκούρασης έχει παιδαγωγική αξία, καθώς τα παιδιά:

- σε μικρές ομάδες προετοιμάζουν τη γωνιά (ανοίγουν καναπέδες, στρώνουν στρωματάκια, απλώνουν σεντόνια, τακτοποιούν τα μαξιλάρια κ.α) και ασκούνται με αυτό τον τρόπο στην αυτοεξυπηρέτηση και τη συνεργασία.
- Βάζουν και βγάζουν παπούτσια, λύνουν και δένουν κορδόνια και ασκούν έτσι τη λεπτή τους κινητικότητα.
- Βοηθούν το ένα το άλλο, προάγουν τη τάση τους για συνεργασία, διευθετούν μεταξύ τους συγκρούσεις και με αυτό τον τρόπο αναπτύσσουν αισθήματα προσφοράς και αλληλεγγύης.
- Σιωπούν, μιλούν χαμηλόφωνα, κινούνται ή εργάζονται σχεδόν αθόρυβα, επειδή οι άλλοι συμμαθητές τους ξεκουράζονται ή κοιμούνται, και εσωτερικεύουν έτσι κανόνες της κοινωνικής ζωής, ενώ παράλληλα μαθαίνουν να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται τις ανάγκες των άλλων.
- Τακτοποιούν και κρατούν καθαρή τη γωνιά και τα υλικά της μαθαίνουν να αυτοπειθαρχούν και ασκούνται με αυτόν τον τρόπο στους κανόνες της ατομικής υγιεινής.

Βασικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την οργάνωση της «γωνιάς ξεκούρασης» είναι να νοιώθουν τα παιδιά όμορφα, ευχάριστα, οικεία και να εξασφαλίζονται οι κανόνες υγιεινής. Οι παιδαγωγοί πρέπει να επιλέγουν να στήσουν τη γωνιά σε προστατευμένο μέρος από ρεύματα αέρα, έντονο φως και τζαμαρίες. Αν αυτό δεν είναι δυνατό, φροντίζουν να ελέγχουν τον έντονο φωτισμό με κουρτίνες. Στη γωνιά μπορούν να

στρώσουν μοκέτα, να τοποθετήσουν καναπέδες- στρώματα που μπορούν να διπλώνουν και να ξεδιπλώνουν εύκολα και να απλώνουν πάνω τις μαξιλάρες ή μαξιλάρια σε διάφορα σχήματα, όπως ζώα, καραμέλες κ.α. Είναι προτιμότερο να επιλέγουν βαμβακερά υφάσματα με ανεξίτηλα χρώματα για να αντέχουν στο συχνό πλύσιμο. Η γωνιά εξοπλίζεται επίσης με ατομικά μαξιλάρια, κουβερτούλες ή υπνοσάκους στα μέτρα των παιδιών. (Εγκ. 18/Α 1899/ 17-10-2000).

Με σκοπό τη καλαισθησία και την καλλιέργεια της ομορφιάς στη ψυχή των νηπίων, οι παιδαγωγοί επιλέγουν απαλά χρώματα που δεν κουράζουν και προσέχουν να συνδυάζονται με αυτά των επίπλων και των υπόλοιπων αντικειμένων της τάξης.

Όταν ο χώρος είναι περιορισμένος για γωνιά ξεκούρασης μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο χώρος συζήτησης ή ο χώρος της βιβλιοθήκης.

Η χρονική περίοδος της χαλάρωσης και του ύπνου προσδιορίζεται από τις παιδαγωγούς του τμήματος, με κριτήριο τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των παιδιών του συγκεκριμένου νηπιαγωγείου. Σε καμία όμως περίπτωση δεν μπορεί να είναι μικρότερη από 30 λεπτά της ώρας και η προτεινόμενη περίοδος γι' αυτή είναι μετά το μεσημεριανό γεύμα. (Εγκ. 18/Α 1899/17-10-2000).

Σύμφωνα με την Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία (1996), στον καλό ύπνο θα συμβάλλει και ο περίπατος πριν το μεσημέρι. Το καλοκαίρι, προτού πλαγιάσουν τα παιδιά για να κοιμηθούν, δεν πρέπει να κάθονται στον ήλιο και να παίζουν θορυβώδη και διεγερτικά παιχνίδια. Πρέπει να τα βάζουμε να κοιμηθούν πολύ ελαφριά ντυμένα και να σκεπάζονται μόνο με σεντόνι. Να κοιμούνται σε δροσερούς χώρους με ανοιχτά παράθυρα. Το ίδιο ισχύει και για το χειμώνα, όπου τα παιδιά πρέπει να κοιμούνται μέσα σε χώρο που αερίζεται συνεχώς. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία 1996).

Στην εγκύκλιο 18/Α 1899/17-10-2000, αναφέρεται επίσης, «ότι είναι απαραίτητο τα παιδιά να σκεπάζονται όταν ξεκουράζονται γιατί κατά τη διάρκεια της χαλάρωσης και πριν από τον ύπνο, η θερμοκρασία του σώματος, μειώνεται, προετοιμάζοντας τον οργανισμό για τον ύπνο».

Τα παιδιά από πολύ μικρά πρέπει να μάθουν να σέβονται τον ύπνο των άλλων παιδιών. Αν κατά το διάστημα του μεσημεριανού ύπνου ορισμένα παιδιά ξυπνήσουν πριν από την καθορισμένη ώρα, οι παιδαγωγοί επιτρέπουν σ' αυτά ήσυχα και αθόρυβα να σηκωθούν από το κρεβάτι τους, να φορέσουν τις παντόφλες τους, να πάνε στην τουαλέτα, μετά να

πλυθούν, να ντυθούν και να παίξουν ήσυχα, μέχρι να ξυπνήσουν και τα υπόλοιπα παιδιά. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, 1996).

Σύμφωνα με την Βοσνιάδου Στέλλα (1995), η ανάπαυση σαν ρουτίνα περιλαμβάνει επίσης τις δικές τις συγκεκριμένες αντιδράσεις, ιδιαίτερα για τα παιδιά που είναι καινούργια στο σχολείο. Ακόμα κι αφού προσαρμοστούν στο σχολείο, μερικά παιδιά εξακολουθούν να χρειάζονται υποστήριξη και τρυφερότητα την ώρα της ανάπαυσης, ενώ άλλα κοιμούνται αμέσως.

Από την παρατήρηση των αντιδράσεων του παιδιού, κατά τη διάρκεια της ανάπαυσης, ο παιδαγωγός μπορεί να κατανοήσει πολλά για την προσαρμογή του παιδιού.

Λεπτομερώς για παρατήρηση κατά τη διάρκεια της ανάπαυσης, αναφέρει η Βοσνιάδου Στέλλα (1995) τις εξής:

- Γιατί αναπαύεται το παιδί; (ποιο είναι το ερέθισμα;)
Εάπλωσε μόνο ή υπάρχει προκαθορισμένη ώρα;
Αποφάσισε η δασκάλα ότι το παιδί ήταν κουρασμένο;
Ακολουθεί η ανάπαυση αυτομάτως μετά το μεσημεριανό;
Καταλαβαίνει το παιδί τι περιμένουν από αυτό;
- Ποια είναι η αντίδραση του παιδιού;
Αποδέχεται (σαν γεγονός, με ευχαρίστηση κτλ).
Αντιστέκεται (μιλά, χαϊδεύει, δεν αντιδρά, όλο ζητά να πάει στην τουαλέτα, ζητά συχνά νερό κτλ.).
Αρνείται (κλαίει, τρέχει μέσα στην αίθουσα, τρέχει έξω κτλ.).
- Χρειάζεται το παιδί ιδιαίτερη προσοχή από κάποιον ενήλικο;
(χαϊδεμα, να κάθεται δίπλα του, να του δώσουν ένα γλειφιτζούρι, να μεταφερθεί σε ξεχωριστό δωμάτιο κτλ.).
- Υπάρχουν σημάδια έντασης όσο αναπαύεται;
Σωματική ένταση (συχνότητα κίνησης, ανησυχίας);
Τρόποι ανακούφισης (θηλάζει το δάκτυλο, τραβά το αυτί του κτλ).
Ειδικές προσκολλήσεις (κούκλες, ζωάκια, μαντίλια, κουβέρτες, μαξιλάρι, πάνα κτλ.).
Αφήνει συχνά το στρώμα του με τη μία ή την άλλη δικαιολογία.

Ειδικές προσκολλήσεις (κούκλες, ζωάκια, μαντίλια, κουβέρτες, μαξιλάρι, πάνα κτλ.).

Αφήνει συχνά το στρώμα του με τη μία ή την άλλη δικαιολογία.

- Ποιες είναι οι σωματικές απαιτήσεις του παιδιού για την ανάπαυση;

Υπάρχουν σημάδια κούρασης;(χασμουρητό, κόκκινα μάτια, συχνό πέσιμο, εκνευρισμός κτλ.).

Κοιμάται: Πόσο;

Χρειάζεται κάτι για να παίξει;(βιβλίο, κούκλα κτλ.).

Εάν δεν κοιμάται, φαίνεται ήρεμο;

- Ποια είναι η αντίδραση απέναντι στην ομάδα την ώρα της ανάπαυσης;

Ενοχλεί ή διακόπτει;

(φωνάζει, τραγουδά δυνατά, τρέχει, σέρνεται κάτω από τα κρεβάτια των άλλων, ανοίγει τις κουρτίνες, ενοχλεί τα παιδιά κτλ.)

Υπάρχει κοινωνική δραστηριότητα;

(μιλά στο διπλανό, κάνει νοήματα κτλ)

Έχει επίγνωση των αναγκών των άλλων παιδιών;

(ψιθυρίζει περπατά σιγά κτλ)

Πώς ξυπνά;

(χαμογελώντας, μιλώντας, κλαιγοντας, κλαψουρίζοντας, κουρασμένο, ανανεωμένο κτλ).

Τι κάνει όταν ξυπνήσει;

(κάθεται ξαπλωμένο ήσυχα, φωνάζει τη δασκάλα, τρέχει στο λουτρό, αρχίζει να παίζει κτλ).

Κλείνοντας, με το χαμηλό φωτισμό της αίθουσας την απαλή μουσική, τα νανουρίσματα, την αφήγηση παραμυθιών προκύπτει η χαλάρωση των παιδιών. Με ένα χέδι στο πρόσωπο ή στα μαλλιά ή με ένα φιλή και γενικά με την προσέγγιση παιδιών – παιδαγωγού, επιτυγχάνεται καλύτερα η χαλάρωση. Κατά τη διάρκεια των πρώτων ημερών, το αίσθημα ασφάλειας με την

Γεύματα – διατροφή

Η ώρα του γεύματος δεν καλύπτει μόνο βιολογικές ανάγκες αλλά έχει και παιδαγωγική αξία. Κατά τη διάρκεια του, προσφέρονται ευκαιρίες στα παιδιά να μάθουν να αυτοεξυπηρετούνται, να αναπτύξουν την αυτονομία τους, να επικοινωνήσουν, να συνεργαστούν, να αποκτήσουν υγιεινές διατροφικές συνήθειες αλλά και διάφορες δεξιότητες καθώς συμμετέχουν ενεργητικά σε όλη τη διαδικασία. (Εγκ. 18/A1899/17-10-2000).

Θεωρείται σημαντικό να δίνεται στα παιδιά ο απαιτούμενος χρόνος ώστε να γευματίζουν, ήρεμα, αργά, χωρίς θόρυβο, συνωστισμό και βιασύνη που είναι σοβαρές αιτίες κόπωσης. (Εγκ. 18/A1899/17-10-2000).

Το ζεστό καιρό που τα παιδιά δεν έχουν όρεξη, ο χρόνος προβλέπεται για το μεσημεριανό φαγητό που μπορεί να κυμαίνεται από 20 έως 30 λεπτά. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, 1996).

Τα παιδιά έρχονται στον νηπιαγωγείο με πολλά και διαφορετικά βιώματα, αποτέλεσμα της οικογενειακής και κοινωνικοπολιτιστικής τους ζωής . Η παιδαγωγός οφείλει να αξιοποιεί αυτές τις καθημερινές εμπειρίες των νηπίων και να τις μετατρέπει σε θετικές πηγές μάθησης. Το ίδιο συμβαίνει και με τα γεύματα.

Γι' αυτό πρωταρχικός στόχος των παιδαγωγών είναι να συμμετέχουν τα παιδιά ενεργά στον προγραμματισμό και την οργάνωση της διαδικασίας του γεύματος και να επεξεργαστούν τις εμπειρίες και να τις μετασχηματίσουν σε οργανωμένη γνώση ((Εγκ. 18/A1899/17-10-2000).

Την ώρα του φαγητού οι παιδαγωγοί δίνουν στα παιδιά ενεργούς ρόλους. Έτσι τα παιδιά μπορεί να στρώνουν το τραπέζι, να σερβίρουν κ.α. Αυτό βοηθάει όχι μόνο να ασκούνται σε κάποιο πρακτικό τομέα της ζωής, αλλά και να αναπτύσσουν υπευθυνότητες, να αυτοεξυπηρετούνται και να αποκτούν αυτονομία. Επίσης την ώρα αυτή μπορούν να υιοθετήσουν κατάλληλες διατροφικές συνήθειες και συμπεριφορές και να ευαισθητοποιηθούν για θέματα υγείας, περιβαλλοντική εκπαίδευση, διαπολιτισμικής εκπαίδευσης . (Εγκ. 18/A1899/17-10-2000).

Στη διαδικασία της προετοιμασίας του φαγητού μπορεί να συμμετέχει όλη ή ομάδα, μικρές ομάδες ή μεμονωμένα παιδιά. Όλα τα παιδιά χωρίς να περιμένουν τα υπόλοιπα, μαθαίνουν, πως πρέπει αν πλένουν τα χέρια, να κάθονται να τρώνε και μετά να πηγαίνουν στο παιχνίδι. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, 1996).

Θεωρείται επίσης απαραίτητη η σωστή ενημέρωση των γονιών σε θέματα υγείας και διατροφής, καθώς οι διατροφικές συνήθειες των γονέων και οι απόψεις τους για το θέμα μπορεί να δημιουργούν κλίμα έντασης, κυρίως όταν δεν συμπίπτουν με τις αρχές του νηπιαγωγείου. Γι' αυτό οι παιδαγωγοί (οι ίδιες ή με τη βοήθεια ειδικού διαιτολόγου ή παιδίατρου) πρέπει να ενημερώνουν τους γονείς για το είδος των τροφών που χρειάζονται τα παιδιά αυτής της ηλικίας. Η καλή συνεργασία με τους γονείς βοηθάει στο να αποφεύγονται τα θρεπτικά γεύματα και να ακολουθείται ένα πρόγραμμα Υγιεινής διατροφής, βασισμένο στη διατροφική πυραμίδα της μεσογειακής διαίτας. (Εγκ. 18/A1899/17-10-2000).

Σύμφωνα με τη Βοσνιάδου Στέλλα (1995), υπάρχουν αρκετές λεπτομέρειες που μπορεί να παρατηρήσει ο παιδαγωγός κατά τη διάρκεια του φαγητού στο προσχολικό κέντρο:

- Το περιβάλλον (στρωτό τραπέζι, υπόλοιπα παιδιά, σερβίρισμα κλπ.)
- Πώς αντιδρά το παιδί στη σχολική ρουτίνα το φαγητού; (την αποδέχεται, ανυπομονεί, αντιστέκεται, επιλέγει; Πόσο σοβαρά ή απλά παίρνει το φαγητό;)
- Πόσο φαγητό τρώει; (Σχετικά λίγο, διπλή μερίδα, πολύ κρέας, καθόλου λαχανικά, δεν χορταίνει ποτέ, μεγάλες μερίδες σε σχέση με τους άλλους κτλ)
- Με ποιο τρόπο τρώει; (πώς κρατά τα μαχαιροπήρουνα; Τρώει με τα χέρια; Παιζει με την τροφή, την πετά, την κρατά στο στόμα του; Είναι συστηματικό και καλά οργανωμένο στη διαδικασία του φαγητού; Είναι ακατάστατο, ιδιότροπο κτλ;).
- Είναι κοινωνικό και πόσο; (Σε ποιόν απευθύνεται; Πως αλλιώς έρχεται σε επαφή με τα παιδιά; Είναι η κοινωνικότητα πιο σημαντική από το φαγητό; Καταφέρνει να είναι κοινωνικό και να τρώει ταυτόχρονα; Μιλά μόνο στη δασκάλα, σε κάποιον ιδιαίτερο φίλο κτλ;).
- Δείχνει το παιδί ενδιαφέρον για το; (Έχει προτιμήσεις και αντιπάθειες; Κάνει σχόλια για το φαγητό; Ποιος είναι ο ρυθμός (ταχύτητα – καθυστέρηση) του φαγητού;)
- Ποιος είναι ο ρόλος του ενήλικου; (Τι λέει και τι κάνει το παιδί; Τι λέει και τι κάνει ο ενήλικος;)

- Πώς φεύγει το παιδί από το τραπέζι; (Μιλώντας ανυπόμονα, πλαταγιάζοντας τα χείλη του; Πετρωμένο, με κλάματα κτλ. σπρώχνει την καρέκλα προς τα πίσω με ευκολία, ρίχνει την καρέκλα κάτω κτλ.)
- Τι κάνει το παιδί μετά; (τρέχει μέσα στην αίθουσα, στέκεται και κουβεντιάζει, στέκεται και περιμένει τη δασκάλα, παίρνει ένα βιβλίο ή ένα παιχνίδι, πηγαίνει στην τουαλέτα, βοηθά στο καθάρισμα των πιάτων, ψάχνει τις πιατέλες για περισσότερο φαγητό κτλ.) (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995)

Ανακεφαλαιώνοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι το φαγητό ως διαδικασία δράσης αποτελεί μια δραστηριότητα στα πλαίσια της όλης εργασίας του νηπιαγωγείου, που όχι μόνο υπηρετεί τις βιολογικές ανάγκες του παιδιού, αλλά βοηθά στην ολόπλευρη ανάπτυξη του, διευρύνει τον κύκλο των εμπειριών και των γνώσεων του, και μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη συνεργατικών σχέσεων ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και τους γονείς.

Τουαλέτα

Σύμφωνα με την Βοσνιάδου Στέλλα (1995), όπως και το φαγητό, η ρουτίνα της τουαλέτας έχει τις δικές ιδιαίτερες σημαντικές πλευρές, όπως τη στάση του παιδιού προς το σώμα του, και το σημαντικό ερώτημα αν το παιδί βλέπει τη λειτουργία και τον έλεγχο του σώματος του με περηφάνεια, ή αν τα θεωρεί σαν δεσμούς με τη βρεφική ηλικία.

Και εδώ η παιδαγωγός φροντίζει όταν τα παιδιά παγώνουν να πλένουν τα χέρια τους, να χωρίζονται σε ομάδες, για να μην γίνεται συνωστισμός στις τουαλέτες και για να μην εμποδίζει το ένα το άλλο. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, 1996)

Ο/η παιδαγωγός αφού χωρίσει τα παιδιά σε ομάδες, συνοδεύει όλες τις ενέργειες της με λόγια και προκαλεί τις δυναμικές απαντήσεις του σ' αυτά. Βοηθά το μικρό παιδί να μάθει πώς να ανοίγει τη βρύση, πώς να σαπουνίζει, να ξεπλένει και να σκουπίζει τα χέρια του. Επίσης φροντίζει ώστε να ξέρουν όλα τα παιδιά τη θέση της πετσέτας του χεριού, να μπορούν να την κρεμάσουν και να την ξεκρεμάσουν. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, 1996).

Από τις αντιδράσεις των παιδιών στη τουαλέτα ο παιδαγωγός μπορεί να παρατηρήσει κάποιες λεπτομέρειες που θα τον βοηθήσουν να καταλάβει περισσότερα για τη συμπεριφορά του παιδιού. Αυτές οι λεπτομέρειες για παρατήρηση, σύμφωνα με Βοσνιάδου Στέλλα (1995) είναι:

- Τι προκάλεσε το παιδί; (ποιο είναι το ερέθισμα;)
(η ίδια η ανάγκη, η μίμηση ενός φίλου, αντίδραση στην ομαδική δραστηριότητα, προτροπή της δασκάλας, βρεγμένα ρούχα κτλ.)
- Ποια είναι η αντίδραση του παιδιού – αποδοχή ή απόρριψη;
(Μπορεί να χρειάζεται οπωσδήποτε να πάει στην τουαλέτα αλλά να αρνείται να χρησιμοποιήσει την τουαλέτα του σχολείου, μπορεί να μην πηγαίνει όταν πηγαίνουν όλοι, μπορεί να πηγαίνει με χαρά, αφηρημένα, βιαστικά κ.τλ.)
- Υπάρχουν σημάδια, έντασης, φόβων;
(ακαμψία του σώματος, κλαψούρισμα κ.τλ.)
- Πόσο ενδιαφέρον δείχνει το παιδί;
- Πόσο σοβαρά ή απλά παίρνει το παιδί τη διαδικασία της τουαλέτας;
- Πώς χειρίζεται τον εαυτό του; Έχει τη δεξιότητα και το συντονισμό που απαιτεί η διαδικασία;
(είναι ικανό, αδέξιο, ομαλό, αργό, γρήγορο).
- Πως είναι ο τρόπος του παιδιού;
(απλός; Υπερβολικά ντροπαλός; Επιδεικτικός; Φαίνεται να αντιλαμβάνεται τις διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα; Δείχνει ενδιαφέρον για τις διαφορές και τις ομοιότητες ανάμεσα στα φύλα;)

Παρατηρώντας λοιπόν αυτές τις αντιδράσεις ο παιδαγωγός ξέρει ακριβώς ποια παιδιά παρουσιάζουν προβληματική συμπεριφορά, ποια ενοχλούν τα υπόλοιπα, ποια κοροϊδεύουν και έτσι αυτός με τη σειρά του ενεργεί κατάλληλα ή ενημερώνει τον ειδικό π.χ. τον Κ.Λ. να αντιμετωπίσει το πρόβλημα και αν χρειαστεί να ενημερώσει τους γονείς κάποιου παιδιού.

Περίπατος

Η προετοιμασία για μια έξοδο, η ίδια η έξοδος και η επιστροφή στο σχολείο είναι διαδικασίες που μας παρέχουν την ευκαιρία να κατανοήσουμε βαθύτερα το νήπιο. Η έξοδος περιλαμβάνει τη μετάβαση από το γνωστό στο λιγότερο γνωστό και σημαίνει αποχωρισμό από την τάξη. Εάν δεν βγαίνουν όλα τα παιδιά ταυτόχρονα, περιλαμβάνει επίσης αποχωρισμό κάποιων ενήλικων και παιδιών (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995).

Όταν οργανώνεται περίπατος για τα παιδιά κάποιου προσχολικού κέντρου, οι παιδαγωγοί πρέπει να σκεφθούν πώς θα ντυθούν τα παιδιά για να μην κρυώνουν ή να παραζεσταθούν και συγχρόνως να κινούνται ελεύθερα.

Για να είναι ο περίπατος ωφέλιμος, αλλά και να προκαλεί το ενδιαφέρον τους, πρέπει να προγραμματίζεται σωστά: να οργανώνονται κινητικά παιχνίδια, ασχολίες, αθλοπαιδιές, να γνωρίζονται τα παιδιά με το γύρω περιβάλλον, τη φύση, με τη δουλειά των μεγάλων στον κήπο, στο δρόμο, να παίρνουν μέρος σε κατάλληλες δουλειές ανάλογα με την ηλικία και τις δυνάμεις τους, να πηγαίνουν εκδρομές έξω από τα πλαίσια του παιδικού κέντρου, του νηπιαγωγείου, του παιδικού σταθμού. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, 1996).

Το χειμώνα τα παιδιά οπωσδήποτε βγαίνουν περίπατο σε θερμοκρασία μέχρι + 12° C βαθμούς. Σε πιο χαμηλές θερμοκρασίες και αν έξω φυσάει δυνατός άνεμος, ο χρόνος παραμονής τους έξω από το κτίριο μειώνεται. Στο διάστημα που τα παιδιά βρίσκονται σε περίπατο η/ο παιδαγωγός τα απασχολεί με ενδιαφέροντα παιχνίδια, έτσι που να μην μένουν σε ακινησία και να κρυώνουν.

Σύμφωνα, με την Βοσνιάδου Στέλλα (1995) και στην προετοιμασία εξόδου των παιδιών υπάρχουν αρκετές παρατηρήσεις που μπορούν να βοηθήσουν για να κατανοήσουμε καλύτερα το νήπιο. Οι παρατηρήσεις που μπορεί να γίνουν εδώ είναι:

- Πως αντιδρά το παιδί στην προετοιμασία για την έξοδο; Φοβισμένα; Ανησυχία; Αποφασιστικά; Με ανυπομονησία;
- Είναι το παιδί ικανό να περιορίσει τον ενθουσιασμό του και να προσηλωθεί σε πράγματα απαραίτητα, όπως το ντύσιμο και την οργάνωση;
- Πώς γίνονται οι διαπραγματεύσεις μεταξύ νηπίου και παιδαγωγών;
- Τι επίδραση έχουν οι τρόποι, οι παρακλήσεις, οι αντιστάσεις, οι υποχωρητικότητες του παιδιού πάνω σε διαφορετικούς ενήλικους; (Μερικοί ενήλικοι, για παράδειγμα, γοητεύονται και υποκύπτουν στις επιθυμίες ενός παιδιού που χρησιμοποιεί εκφράσεις του προσώπου και λέξεις με χάρη, ενώ άλλοι ενοχλούνται από την χρήση τέτοιων τεχνασμάτων και αρνούνται να υποχωρήσουν).

Αλλά και η επιστροφή στο παιδικό κέντρο, μετά από μια έξοδο, περιλαμβάνει άλλη μια μετάβαση για το παιδί που μπορεί να πυροδοτήσει

πολλά συναισθήματα. Εάν η επιστροφή είναι κοντά στην ώρα του φαγητού, για παράδειγμα, τα νήπια μπορεί να είναι πεινασμένα ή ν' ανησυχούν για τον επικείμενο ύπνο ή απλώς να είναι κουρασμένα. (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995).

Έτσι ένα άλλο σημείο που πρέπει να παρατηρήσουμε είναι και η σημασία που έχει για τα νήπια η επιστροφή και ο ιδιαίτερος τρόπος για τον οποίο κάθε παιδί εκφράζει αυτή τη σημασία.

Σύμφωνα με την Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία (1996), ο περίπατος κάτω από οποιεσδήποτε καιρικές συνθήκες, σκληραγωγεί το παιδί γι αυτό πρέπει να γίνεται κάθε μέρα. Αποτελεί σπουδαιότατο παράγοντα για την υγεία του παιδιού.

Μέτρα προστασίας της υγιεινής των παιδιών στο προσχολικό κέντρο

Η υγεία των παιδιών αποτελεί βασική φροντίδα για κάθε προσχολικό κέντρο. Έτσι η διατήρηση της υγείας και τα προληπτικά μέτρα για τις αρρώστιες αποτελούν την κύρια φροντίδα. Βασική θέση έχουν τα μέτρα για τα μάτια, τα δόντια, τα αυτιά του παιδιού. Η δυνατότητα να προσφέρει το Π.Κ. πρώτες βοήθειες σε μια αδιαθεσία των παιδιών και μιας πρώτης μορφής περιθάλψη, είναι απαραίτητη. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Ο παιδαγωγός της προσχολικής αγωγής φροντίζει να βελτιώνει την κατάσταση υγιεινής όλων των παιδιών του τμήματος, ώστε να περιοριστούν τα κρουολογήματα και οι ασθένειες που προέρχονται από αυτά. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, 1996).

Σύμφωνα με την Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία (1996), ο πιο βασικός όρος για την διαφύλαξη της υγείας του παιδιού είναι η «υγιεινή του νευρικού συστήματος», η οποία εξασφαλίζεται κυρίως από το σωστό ημερήσιο πρόγραμμα ενός Π.Κ.

Σημαντικός δείκτης της υγείας των παιδιών είναι η χαρούμενη διάθεση τους, που σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται από τη συμπεριφορά της/του παιδαγωγού, από τον τρόπο που επικοινωνεί με τα παιδιά. Η/Ο παιδαγωγός πρέπει πάντοτε να φροντίζει για την ευδιαθεσία των παιδιών, ιδιαίτερα όμως όταν το παιδί έρχεται σε καινούργιο περιβάλλον: όταν πρωτοέρχεται στον παιδικό σταθμό ή στο νηπιαγωγείο, όταν αλλάζει τμήμα, όταν φεύγει για διακοπές. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, 1996).

Στο Π.Κ., μεγάλη προσοχή απαιτεί η αγωγή στις συνήθειες υγιεινής. Στην προσχολική ηλικία έχει μεγάλη σημασία να καλλιεργηθεί στο παιδί η αγάπη για την καθαριότητα, την νοικοκυροσύνη, την τάξη. Σ' αυτή την ηλικία τα παιδιά μπορούν να δέχονται τους βασικούς κανόνες υγιεινής, να κατανοούν τη σπουδαιότητα τους, να τους τηρούν εύκολα, γρήγορα και σωστά. (Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, 1996).

Πρώτα από όλα πρέπει το παιδί να εφαρμόσει τους κανόνες υγιεινής με την βοήθεια του ενηλίκου (παιδαγωγό, μέλος της οικογένειας του), ώστε να αποκτήσει σωστά τις απαραίτητες συνήθειες. Κατά την Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, (1996), όταν οι συνήθειες υγιεινής, κατακτηθούν από το παιδί, επιδρούν ευνοϊκά στην υγεία του, στην πολιτισμένη συμπεριφορά του, προωθούν και ανεβάζουν την αυτοτέλεια του.

Το πιο κατάλληλο πρόσωπο για να οργανώσει ένα πρόγραμμα ιατρικής περίθαλψης στο Π.Κ. και να το εφαρμόσει είναι ο παιδίατρος, όπου με τη βοήθεια μιας διπλωματούχου αδελφής, μπορούν να εξασφαλίσουν ένα στοιχειώδες πρόγραμμα προληπτικής υγιεινής και ιατρικής γίνεται προσεκτικά από τους παιδαγωγούς, με απαραίτητα προσόντα μια κάποια πείρα από παιδιά και η αγάπη γι' αυτά. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Πολλές φορές η παρουσία του γιατρού στο Π.Κ. αναστατώνει τα παιδιά. Ο/η παιδαγωγός έχει χρέος και είναι υπεύθυνος να μιλήσει και να πείσει τα παιδιά πως ο γιατρός είναι φίλος του. Εάν και ο τρόπος του που ο γιατρός πλησιάζει τα παιδιά, τότε το έργο του διευκολύνεται ακόμη περισσότερο. Τα παιδιά διαισθάνονται το ενδιαφέρον και την αγάπη του, και είναι αυτά πρώτα που τον πλησιάζουν και τον εμπιστεύονται.

Οι τομείς της συμβολής του παιδίατρου στο έργο του Π.Κ. θα πρέπει να είναι πολλοί και ανάμεσα σ' αυτούς, το θέμα του διαιτολογίου. Είναι απαραίτητο να αντιμετωπίζεται και θέμα ιδιαιτέρου διαιτολόγου για μερικά παιδιά. Ακόμη ο παιδίατρος επιθεωρεί την καθαριότητα στον εσωτερικό και εξωτερικό χώρο του κτιρίου, διαπιστώνει τις φθορές και εισηγείται ανάλογα στην αρμόδια διοίκηση. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Η νοσοκόμα που θα εργάζεται σε Π.Κ. εκτελεί με τη σειρά της κοινωνικό λειτούργημα, φροντίζει να πάνει φιλίες με τα παιδιά, για να γνωρίσει καλύτερα και να εξοικειωθεί με τα προβλήματά τους. Τα προβλήματα των παιδιών αποτελούν πολλές φορές συνέχεια των προβλημάτων των μητέρων τους, που εργάζονται έξω από το σπίτι και πρέπει και με εκείνες να γνωριστεί και να δημιουργήσει δεσμούς φιλίας, να ακούσει πρόθυμα τις έννοιες τους και ότι ιδιαίτερα τις απασχολεί. Με

τον τρόπο αυτό είναι σε θέση να βοηθήσει και τα παιδιά και τις μητέρες. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Έτσι ο ρόλος της νοσοκόμας στο Π.Κ. γίνεται πολύπλευρος . Συνεργάζεται με τον παιδίατρο, παρακολουθεί την υγιεινή κατάσταση των παιδιών, και τον ενημερώνει. Αν ένα παιδί αδιαθετήσει ξαφνικά, παίρνει τις απαραίτητες φροντίδες ή αν πάθει ατύχημα το συνοδεύει, αν χρειαστεί στο νοσοκομείο. Επισκέπτεται επίσης τα παιδιά που αδιαθέτησαν και έμειναν στο σπίτι, παράλληλα κρατά δελτία ιατρικής εξέτασης, συμπληρώνει τις αιτήσεις για τα ασφαλιστικά ταμεία των παιδιών, συντάσσει παραπεμπτικά σημειώματα για την εισαγωγή τους στο νοσοκομείο και ρυθμίζει τις μέρες ιατρικής εξέτασης των παιδιών. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Φυσικά σε παιδικά κέντρα που δεν υπάρχει νοσοκόμα τα καθήκοντα αυτά μπορεί να τα αναλάβει και ο Κ.Λ. λαμβάνοντας υπόψη πως και αυτός με τη σειρά του σαν επαγγελματίας ασκεί το δικό του κοινωνικό λειτούργημα.

Κλείνοντας, η Τσιάντζη – Σμαράγδα Μαρία, (1996) αναφέρει: « Η καλή υγεία και η σωστή σωματική ανάπτυξη είναι σοβαροί παράγοντες για ευτυχομένη παιδική ηλικία, βασική προϋπόθεση για τη διανοητική, αισθητική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού της προσχολικής ηλικίας, αλλά και για την επιτυχή επίδοση στο σχολείο».

Μεταφορά παιδιών στο σταθμό

Σύμφωνα με το άρθρο 10/Αρ.φύλου 546/2/8/1988:

«Σε περίπτωση που μεταφέρονται παιδιά στον Σταθμό με αυτοκίνητο που διαθέτει αυτό, Η ευθύνη της μεταφοράς του αναλαμβάνεται από τους γονείς του, αφού προηγουμένως συνεννοηθούν και ρυθμιστούν οι προϋποθέσεις για την ασφαλή μεταφορά των παιδιών τους».

Η συστηματική παρατήρηση. Η καταγραφή της συμπεριφοράς των παιδιών και η χρησιμότητά τους

Κατά τη διάρκεια της φύλαξης των παιδιών, ο/η παιδαγωγός έχει την ευκαιρία να παρατηρήσει το παιδί σε διαφορετικές περιόδους της ημέρας (στο ελεύθερο παιχνίδι, στην άφιξη και αναχώρηση, στο φαγητό, στην τουαλέτα, στη διαδικασία χαλάρωσης-ύπνου, στην τάξη, στο προαύλιο) στη συναναστροφή του, με ενηλίκους και άλλα παιδιά του παιδικού κέντρου.

Η παρατήρηση των παιδιών σε αυτές τις διαφορετικές περιόδους της ημέρας, είναι πολύ σημαντική διαδικασία αφού απαιτεί έντονη διαίσθηση, γνώσεις και ειδικές ικανότητες. Επιπλέον, όπως θα δούμε και παρακάτω, είναι η μόνη πηγή πραγματικών πληροφοριών για τον σχεδιασμό και τον εμπλουτισμό του προσχολικού προγράμματος. Αποτελεί το κατάλληλο εργαλείο για συνεχή έλεγχο και αξιολόγηση της προόδου του κάθε παιδιού και επιπλέον, δίνει τη δυνατότητα στους παιδαγωγούς να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα των όσων σχεδίασαν.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με Σιβροπούλου Ρένα («Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού») η διαδικασία της παρατήρησης:

- Προτρέπει τους παιδαγωγούς να προσέξουν την εκπληκτική ικανότητα των μικρών παιδιών να μαθαίνουν, όπως και τη ζωτική σημασία των πρώτων χρόνων ζωής των παιδιών. Γιατί η διαδικασία μάθησης των παιδιών είναι τόσο σύνθετη, πλούσια, συναρπαστική, ποικίλη, περιέχει τόσες εκπλήξεις και προκλήσεις, ώστε να θεωρείται μια από τις μεγάλες ανταμοιβές της νηπιαγωγού καθώς παρατηρεί τους στόχους της να πραγματοποιούνται σε καθημερινή βάση.
- Η όλη διαδικασία ωθεί τους παιδαγωγούς όχι μόνο στο θαυμασμό των παιδιών αλλά και στη κατανόηση των όσων βλέπει. Εξάλλου μερικοί από τους πρωτεργάτες της εκπαίδευσης των μικρών παιδιών δούλεψαν ακριβώς με τον ίδιο τρόπο, προχωρώντας από το ειδικό στο γενικό, από τις απλές παρατηρήσεις στα γενικευμένα συμπεράσματα. Κατά τη Σιβροπούλου Ρ., η Isaacs είχε τη δυνατότητα να γνωρίσει για τη διαδικασία μάθησης των παιδιών μελετώντας συστηματικά τις προσωπικές της λεπτομερείς παρατηρήσεις
- Τέλος, οι παρατηρήσεις, αποτελούν την αφετηρία για να εντοπίσουν οι παιδαγωγοί τα θετικά σημεία, αδυναμίες, κενά και ασυνέπειες του αναλυτικού προγράμματος, έτσι ώστε να ελέγξουν την αποτελεσματικότητα του τρόπου εκπαίδευσης. Στη συνέχεια μπορούν να χρησιμοποιήσουν και τη διαδικασία αξιολόγησης για το σχεδιασμό και επανέλεγχο της εκπαίδευσης που παρέχουν στα παιδιά.

Εξάλλου, το τελευταίο αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου αναφέρει: «Η παιδαγωγός οφείλει συχνά να προβαίνει στην αναζήτηση πληροφοριών για το κάθε παιδί με τη βοήθεια μιας συστηματικής και αντικειμενικής παρατήρησης και οι πληροφορίες αυτές πρέπει στη συνέχεια να αναλύονται και να αξιολογούνται, για να αποτελέσουν

αφετηρία και σημείο αναφοράς κάθε παιδαγωγικής παρέμβασης». (Σιβροπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου - στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Στη συνέχεια παραθέτουμε και τις απόψεις της Βοσνιάδου Στέλλας (1995) σχετικά με τη χρησιμότητα της παρατήρησης.

- Μια από αυτές, είναι η δυνατότητα που δίνει η συστηματική παρατήρηση στους παιδαγωγούς να αναγνωρίσουν έγκαιρα τα παιδιά που παρουσιάζουν κάποιο πρόβλημα στην ανάπτυξη τους. Η Βοσνιάδου Σ. (1995), τονίζει πόσο σημαντικός είναι ο προληπτικός ρόλος της συστηματικής παρατήρησης, αφού σύμφωνα με την ίδια, όσο πιο νωρίς εντοπιστούν τα διάφορα προβλήματα μάθησης, τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες της θετικής αντιμετώπισης τους . (Βοσνιάδου Στέλλα. 1995).
- Ένα άλλο θετικό αποτέλεσμα είναι η βελτίωση των σχέσεων των γονέων με το σχολείο. Αυτό γίνεται γιατί όταν οι παιδαγωγοί έχουν πολλές πληροφορίες για ένα παιδί, επιδιώκουν να μεταδώσουν τις πληροφορίες στους γονείς. Τους ενδιαφέρει επίσης να συλλέξουν στοιχεία από τους γονείς, για τη συμπεριφορά του παιδιού στο σπίτι, προκειμένου να τα συγκρίνουν με αυτά που έχουν οι ίδιοι παρατηρήσει. (Βοσνιάδου Στέλλα. 1995).
- Τέλος, σύμφωνα με την Βοσνιάδου Στέλλα (1995), δεν πρέπει να υποτιμούμε τις εκπαιδευτικές διαστάσεις που έχει η μέθοδος της συστηματικής παρατήρησης. Η λεπτομερής εξέταση της συμπεριφοράς ενός μικρού αριθμού παιδιών είναι ίσως ο καλύτερος τρόπος γνωριμίας με την φύση και τον πλούτο της προσωπικότητας του παιδιού γενικότερα. Η γνώση που αποκτούν οι παιδαγωγοί για το χαρακτήρα της προσωπικότητας των παιδιών και η γνωριμία τους με τα συγκεκριμένα παιδιά που επιβλέπουν, συντελούν στην δημιουργία αυτοπεποίθησης και σιγουριάς και συνεπώς αύξησης της αυτοϊκανοποίησης και αυτοεκτίμησης. Έτσι είναι δυνατόν οι παιδαγωγοί γνωρίζοντας καλύτερα κάποιο παιδί, αλλάζουν την συμπεριφορά τους προς αυτό, για να προσαρμοστούν καλύτερα στις ανάγκες τους και ποιοτικά να δουλεύουν καλύτερα . (Βοσνιάδου Στέλλα. 1995).

Συνοψίζοντας τις 2 απόψεις, θα μπορούσαμε να τονίσουμε, επιγραμματικά, ότι χρησιμοποιώντας οι παιδαγωγοί την παρατήρηση και στη συνέχεια την αξιολόγηση μπορούν να αναγνωρίσουν τα επιτεύγματα

και τις ιδιαιτερότητες των παιδιών, να διαμορφώσουν και να εμπλουτίσουν το αναλυτικό προσχολικό πρόγραμμα, να βελτιώσουν τις σχέσεις γονέων – παιδικού κέντρου, και τέλος να προσδιορίσουν και να υποστηρίξουν την πορεία μάθησής τους.

Προϋποθέσεις για την παρατήρηση των παιδιών

Σύμφωνα με Σιβροπούλου Ρένα («Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού»), οι προϋποθέσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη από τους παιδαγωγούς για μια σωστή και έγκυρη παρατήρηση είναι:

- σχέσεις ενήλικα – παιδιού
- ακρίβεια στην καταγραφή
- γνώση για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών της προσχολικής ηλικίας.

A. Σχέσεις ενήλικα – παιδιού.

Σύμφωνα με Σιβροπούλου Ρένα, « η σταθερή δημιουργία άγραφων κανόνων για αμοιβαία κατανόηση και σεβασμό μεταξύ παιδαγωγών – παιδιών και παιδιών μεταξύ τους είναι απαραίτητη προϋπόθεση».

Κατά την Βοσνιάδου Στέλλα. (1995), οι παιδαγωγοί θα πρέπει να έχουν υπόψη τους, πως παρόλο που τα παιδιά όταν μεγαλώσουν θα συμπεριφέρονται με τρόπους παρόμοιους των ενηλίκων σαν παιδιά, διέπονται από κάπως διαφορετικούς νόμους, οι οποίοι είναι χαρακτηριστικοί για αυτό το στάδιο της ζωής του ανθρώπου. Πολλές φορές περιμένουν από το παιδί να συμπεριφερθεί σαν ενήλικας. Εκείνο που τους ξεγελά είναι η ικανότητα των παιδιών να μιλούν γρήγορα. Βασίζονται επομένως στην γρήγορη ομιλητική ικανότητα των παιδιών και υποθέτουν πως και η σκέψη που κρύβεται πίσω της είναι ανεπτυγμένη. Η αλήθεια όμως είναι ότι τα παιδιά δεν ξέρουν και δεν μπορούν να μας πουν γιατί κάνουν ότι κάνουν. (Βοσνιάδου Στέλλα. 1995).

Η ποιότητα της σχέσης που δημιουργείτε μεταξύ ενήλικα - παιδιού και παιδιού και των παιδιών μεταξύ τους αντιστοιχεί σε μεγάλο μέρος με τη γνώση των ενηλίκων για τα παιδιά, με το πώς τα παιδιά αντιλαμβάνονται τους ενήλικες, με το περιβάλλον της τάξης και το πόσο αυτό είναι κατάλληλο για τις διαδικασίες μάθησής τους . (Σιβροπούλου Ρένα, « Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Β. Ακρίβεια στην καταγραφή

Σύμφωνα με την Βοσνιάδου Στέλλα (1995), η μέθοδος που προτείνεται από τις Cohen, Stern και Balaban απαιτεί την άμεση και λεπτομερειακή καταγραφή της συμπεριφοράς του παιδιού σε διαφορετικές περιόδους κατά την διάρκεια της ημέρας (στο ελεύθερο παιχνίδι, στην άφιξη και αναχώρηση, στην τάξη και στο προαύλιο), στη συναναστροφή με ενήλικους και παιδιά. (Βοσνιάδου Στέλλα. 1995).

Την ίδια άποψη εκφέρει και η Σιβροπούλου Ρένα, προσθέτοντας μερικά στοιχεία που θα οδηγήσουν στην κατανόηση». (Σιβροπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Για να είναι οι παιδαγωγοί ένα βήμα πιο κοντά στο δρόμο για την κατανόηση των παιδιών με τα δικά τους μάτια, από μέσα προς τα έξω». (Βοσνιάδου Στέλλα. 1995). Τα παιδιά επικοινωνούν με τους ενήλικους, με τα μάτια τους, τη χροιά της φωνής τους, τη στάση του σώματος τους, τις χειρονομίες τους, τους τρόπους τους, τα χαμόγελά τους, την αδιαφορία τους, την ατονία τους, πηδώντας πάνω κάτω. Δείχνουν τι συμβαίνει μέσα τους, μέσω αυτών που κάνουν και του τρόπου με τον οποίο τα κάνουν. Η συστηματική καταγραφή των τρόπων της επικοινωνίας τους βοηθάει τους παιδαγωγούς να δουν τα παιδιά όπως είναι. (Βοσνιάδου Στέλλα. 1995).

Επομένως σημασία πρέπει να δίνεται όχι μόνο στο τι κάνει το παιδί, αλλά και πως το κάνει αυτό που κάνει. Σύμφωνα με την Βοσνιάδου Στέλλα. (1995), « πληροφορίες που χαρακτηρίζουν την ποιότητα μιας δραστηριότητας και τη διαφοροποιούν από τις άλλες (π.χ. κοίταξε τη παιδαγωγό αφηρημένα, απομακρύνθηκε δειλά, σήκωσε το χέρι με αποφασιστικό τρόπο) βοηθούν στο να αποκτήσει ο παρατηρητής μια εικόνα της συναισθηματικής κατάστασης του παιδιού που βασίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία».

Γνώση για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών της προσχολικής ηλικίας

Σύμφωνα με την Σιβροπούλου Ρένα, όλοι όσοι είναι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση μικρών παιδιών, επιβάλλεται να γνωρίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματά τους». Εκτεταμένη αναφορά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των παιδιών της προσχολικής ηλικίας γίνεται σε προηγούμενη ενότητα

Η κοινωνική, κινητική και συναισθηματική τους ανάπτυξη είναι τόσο σημαντικές για την εκπαιδευτική τους πρόοδο, όσο και η αυξανόμενη γνώση και κατανόηση των ακαδημαϊκών διαδικασιών από μέρους των παιδιών. Εδώ πρέπει να καταγράφονται δεδομένα τόσο το γνωστικό επίπεδο όσο και για τη συμπεριφορά τους. (Σιβροπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Κατά τη Σιβροπούλου Ρένα, είναι αναγκαία η δημιουργία ενός προσωπικού προφίλ με τη συνεργασία των γονέων, του παιδιού και της νηπιαγωγού, όπου απαιτείται σταδιακή ανταλλαγή πληροφοριών για όλες τις πτυχές της ζωής του παιδιού και απαραίτητα ή κατάρτιση ενός διαγράμματος των ενδιαφερόντων και των επιτευγμάτων του παιδιού που έχουν ήδη επισημανθεί. (Σιβροπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Τεχνικές καταγραφής της παρατήρησης

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι να καταγράψει κανείς τη συμπεριφορά των παιδιών, έτσι ώστε να εξυπηρετηθούν οι διαφορετικοί σκοποί και οι ποικίλες καταστάσεις που συμβαίνουν σε ένα παιδικό κέντρο.

Έτσι, σύμφωνα με την Βοσνιάδου Στέλλα (1995), μερικοί παιδαγωγοί διατηρούν ένα ημερολόγιο για την ομάδα. Στο τέλος της μέρας ή ίσως και κατά τη διάρκεια της ανάπαυσης σημειώνουν οτιδήποτε τράβηξε την προσοχή τους με όση περισσότερη λεπτομέρεια μπορούν, ανάλογα με το χρόνο της ενεργητικότητας τους. Αυτός είναι ένας άριστος τρόπος καταγραφής των δραστηριοτήτων της ομάδας, των μετατοπίσεων της αρχηγίας, των ιδεών, των ενδιαφερόντων και των επιτυχιών. Μια τέτοια καταγραφή είναι πολύτιμο βοήθημα για τον προγραμματισμό. (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995).

Κατά τον ίδιο τρόπο αλλά λιγότερο τακτικά ή από καιρό εις καιρό κάποιοι άλλοι παιδαγωγοί κρατούν σημειώσεις. Και εδώ υπάρχουν επίσης κατάλογοι και πίνακες που βοηθούν τη παιδαγωγό να θυμηθεί ποια παιδιά δεν έχουν για πολύ καιρό χρησιμοποιήσει μπιγιές, ποια παιδιά πρέπει να πάρουν σειρά στο πάρκο ξυλοπτικής και ποια παιδιά αναλαμβάνουν το μεγαλύτερο κομμάτι των κοινωνικών ευθυνών. Οι φωτογραφίες, οι ζωγραφιές, οι βιντεοταινίες και οι μαγνητοφωνήσεις αποτελούν επίσης τρόπους συστηματικής καταγραφής. Άλλες τεχνικές μπορεί να είναι : α) η καταγραφή του τρόπου που έπαιζε κάποιο συγκεκριμένο παιδί κάθε μέρα , σε συγκεκριμένη ώρα για μια περίοδο 3

εβδομάδων β) η καταγραφή που να περιλαμβάνει πόσες φορές μια συγκεκριμένη συμπεριφορά έλαβε χώρα όπως για παράδειγμα, πόσες φορές κάποιο συγκεκριμένο παιδί κτύπησε κάποιο και πόσες φορές απείλησε χωρίς να το κάνει. (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995).

Όπως αντιλαμβανόμαστε οι τρόποι με τους οποίους καταγράφονται οι παρατηρήσεις ποικίλουν, ανάλογα με τους σκοπούς που θέτουν οι παιδαγωγοί.

Έτσι, κατά την Σιβροπούλου(Σιβροπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού»),

Σύμφωνα με τη (Victoria Harst) υπάρχουν δύο τρόποι παρατήρησης:

1. Η συμμετοχική παρατήρηση, όταν δηλαδή συγκεντρώνονται πληροφορίες μέσα από την καταγραφή των αλληλεπιδράσεων (παιδιών νηπιαγωγού ή παιδιών μεταξύ τους) στο καθημερινό παιχνίδι των παιδιών.
2. Η δομημένη παρατήρηση, η οποία έχει συγκεκριμένους στόχους. Εδώ συγκεντρώνονται πληροφορίες με κάποιο συγκεκριμένο στόχο, δηλαδή δείγμα παιδιών ή ολόκληρη την τάξη ή μια περιοχή μάθησης (όπως η χρήση βιβλίων στην γωνιά βιβλιοθήκης).

Από την άλλη μεριά, οι Sylva, Ron και Painter δίνουν τη δυνατότητα στον παρατηρητή να επικεντρώσει την προσοχή του σε ένα συγκεκριμένο παιδί και να καταγράψει τις πράξεις τους, τη γλώσσα και τη συμπεριφορά του με συστηματικό και άμεσο τρόπο.

Εδώ σε τακτά διαστήματα, του ενός τετάρτου (1/4) της ώρας, η παιδαγωγός στρέφει την προσοχή της στο παιδί και καταγράφει λεπτομερών τι κάνει τη δεδομένη στιγμή. Το είδος των παρατηρήσεων που καταγράφονται εξαρτάται από το σκοπό της αξιολόγησης έτσι ώστε η καταγραφή να πάρει διάφορες μορφές. Η παιδαγωγός μπορεί να προβεί σε πλήρη περιγραφή όλων των δραστηριοτήτων του παιδιού, γράφοντας δηλαδή ένα (1) ημερολόγιο κάθε μέρα για το παιδί. Αντί γι' αυτό μπορεί να χρησιμοποιήσει μια έτοιμη λίστα με προδιαγραμμένες κατηγορίες, όπου θα τσεκάρει εκείνα τα σχήματα συμπεριφοράς που παρατηρήθηκαν κατά την περίοδο της παρατήρησης. Και στις δύο περιπτώσεις η παιδαγωγός πρέπει να έχει ξεκαθαρίσει το τι θα την ενδιέφερε να σημειώσει και να είναι αρκετά κοντά στο παιδί, ώστε να το παρατηρεί και να το ακούει καθαρά. Ο τρόπος αυτός της παρατήρησης σε τακτά χρονικά διαστήματα πρέπει να συνεχιστεί σε όλη τη διάρκεια του χρόνου

(Σιβροπούλου Ρένα, « Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Η Βοσνιάδου Στέλλα (1995), προτείνει με τη σειρά της μια συγκεκριμένη τεχνική καταγραφής, την διαδικασία άμεσης καταγραφής της συμπεριφοράς τη στιγμή που συμβαίνει και οποία ορίζει ως άμεση διαρκή καταγραφή»..

Σύμφωνα με την συγγραφέα, η συγκεκριμένη τεχνική δίνει μια σχετικά ολοκληρωμένη και πραγματική εικόνα ενός συγκεκριμένου παιδιού, που αντιδρά απέναντι στη ζωή με το δικό του, προσωπικό τρόπο, καθώς συναναστρέφεται με ανθρώπους και υλικά, λειτουργώντας στο δικό του στάδιο ωριμότητας και ανάπτυξης. Έτσι παρόλο που σε μια ομάδα υπάρχουν οι δικοί της νόμοι αλληλεπίδρασης, που αξίζει κανείς να τους μελετήσει, η μελέτη του ατόμου στην ομάδα οδηγεί σε μεγαλύτερη επίγνωση του τι είναι σημαντικό στην ανθρώπινη ανάπτυξη και εξέλιξη. (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995).

Η Σιβροπούλου Ρένα, με τη σειρά της δίνει τρία σημεία που πρέπει να έχουν υπόψιν τους οι παιδαγωγοί που επιθυμούν να βελτιώσουν την ποιότητα των παρατηρήσεων τους:

- Πρώτα, να αποφασίσουν τι θα παρατηρήσουν, αλλά παράλληλα να επαγρυπνούν για τυχόν ασυνήθιστη συμπεριφορά.
- Να παρατηρούν και να καταγράφουν τα συμβάντα αναλυτικά, όσο το δυνατόν γρηγορότερα μετά την παρατήρηση.
- Να καταγράφουν τόσο αρνητικές όσο και θετικές συμπεριφορές περιστατικών, χρησιμοποιώντας λέξεις μη αξιολογικές ή κριτικές για το περιγραφόμενο περιστατικό (Σιβροπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Κλείνοντας βλέπουμε πόσο σημαντική θέση κατέχει η συστηματική παρατήρηση από μέρους των παιδαγωγών της συμπεριφοράς των παιδιών, καθόλη τη διάρκεια της ημέρας, αφού μέσω αυτής της τεχνικής βελτιώνονται τόσο οι συνθήκες φύλαξης όσο και οι συνθήκες εκπαίδευσης των παιδιών. Ας μην ξεχνάμε πως μια απλή παρατήρηση κάποιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς ενός παιδιού, μπορεί να οδηγήσει στην πρόληψη κάποιου προβλήματος, στην συνεργασία της διεπιστημονικής ομάδας και γενικότερα όλου του προσωπικού του νηπιαγωγείου, στη συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών με τους γονείς του παιδιού αλλά και στην καλύτερη ποιοτικά εκπαίδευση των παιδιών.

Γ. ΜΟΝΤΕΛΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ο εκπαιδευτικός της προσχολικής αγωγής και ο ρόλος του στο σύγχρονο προσχολικό κέντρο (Π.Κ.)

Προτού αρχίσουμε να αναλύουμε το ρόλο του εκπαιδευτικού της προσχολικής αγωγής στο σύγχρονο Π.Κ. διευκρινίζουμε για άλλη μια φορά πως εκπαιδευτικός ενός παιδικού σταθμού ή νηπιαγωγείου δεν είναι απαραίτητο να είναι νηπιαγωγός αλλά να είναι επιστήμονας άλλης ειδικότητας που έχει εκπαιδευτεί ειδικά για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας (3-6 ετών), όπως για παράδειγμα ένας Κοινωνικός Λειτουργός . Επειδή όμως οι περισσότεροι συγγραφείς χρησιμοποιούν τον όρο νηπιαγωγό, χρησιμοποιούμε και εμείς τον όρο αυτό.

Σύμφωνα με τον Ξωχέλλη (1984) με τον όρο «νηπιαγωγό», εννοούμε το επαγγελματία εκπαιδευτικό, του οποίου κύριο έργο είναι η αγωγή, η μόρφωση και γενικά η εκπαίδευση, η παιδεία των παιδιών της προσχολικής ηλικίας. Η επαγγελματοποίηση προϋποθέτει κατοχή ειδικών γνώσεων γύρω από το νήπιο, επαγγελματική συνείδηση και συμπεριφορά του εκπαιδευτικού, για να είναι σε θέση να ασκήσει σωστά τα καθήκοντά του και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Προϋποθέτει ακόμη «επαγγελματική οργάνωση και αυτονομία στην άσκηση του επαγγέλματος». (Κιτσαράς Γ. , 1991).

Στο σημείο αυτό κρίνουμε σημαντικό να αναφέρουμε ότι ο όρος «ο νηπιαγωγός» είναι πολύ νέος. Αρχισε να χρησιμοποιείται από τότε που στις Σχολές Νηπιαγωγών εισάγονται και άρρενες. Στην προσπάθεια εξίσωσης των δύο φύλων θυσιάστηκε ο γνώριμος και δόκιμος για πολλά χρόνια ο όρος «η νηπιαγωγός» επειδή στη γραμματική το αρσενικό γένος είναι επικρατέστερο του θηλυκού.

Ο νηπιαγωγός πέρα από τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς χρειάζεται να κατέχει καλά τις γενικές ανάγκες των νηπίων και τις ειδικές καθενός ξεχωριστά και να δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις και ευκαιρίες, ώστε να μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά στην ικανοποίηση αυτών των αναγκών. Η γνώση των σταδίων και νόμων της εξέλιξης του νηπίου, των αρχών της Παιδαγωγικής και της Ψυχολογίας, αλλά και η θεωρητική και η πρακτική του κατάρτιση αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις. Ο νηπιαγωγός πρέπει να έχει επιστημονική – ψυχολογική και παιδαγωγική, διδακτική και διοικητική, να είναι προσωπικότητα (Κιτσαράς Γ. 1991).

Ο ρόλος του νηπιαγωγού στο σύγχρονο προσχολικό κέντρο γίνεται όλο και περισσότερο πολύπλευρος και πολυπλοκότερος, επειδή οι απαιτήσεις τα τελευταία χρόνια, τόσο της Παιδαγωγικής Επιστήμης, όσο και εκείνες που θέτουν η πολιτεία, η κοινωνία, η οικογένεια, η σχολική κοινότητα, οι διάφοροι σύλλογοι με τους οποίους πρέπει να συνεργάζεται ο νηπιαγωγός, και γενικά οι ομάδες αναφοράς, αυξάνονται συνεχώς.

Ειδικότερα ο ρόλος του εκπαιδευτικού της προσχολικής ηλικίας παρά τις δυσκολίες προσδιορισμού του συνοψίζεται στα παρακάτω σύμφωνα με το Π.Δ. του 1980:

Ο ρόλος της Νηπιαγωγού:

Ο ρόλος της Νηπιαγωγού είναι:

- Να κατευθύνει και να προωθεί τα νήπια στις δραστηριότητες και ενασχολήσεις τους, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και την ξεχωριστή προσωπικότητα κάθε νηπίου.
- Να χρησιμοποιεί το παιχνίδι σε όλες τις εκδηλώσεις του ως μέσο ψυχαγωγίας, μαθήσεως και εκφράσεως της κινητικής δραστηριότητας των νηπίων.

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δίνεται στο παιδαγωγικό, στο συμβολικό, κοινωνικό και στο παιχνίδι κανόνων για την ανάπτυξη των κοινωνικών και των διαπροσωπικών σχέσεων των νηπίων.

- Να κεντρίζει τα ενδιαφέροντα τους και να παροτρύνει τα νήπια στην αντενέργεια και την ανθόρμητη δημιουργική έκφραση.
- Να δημιουργεί ερεθισμούς για την καλλιέργεια και ανάπτυξη των πνευματικών ικανοτήτων τους.
- Να τα παρακινεί να παρατηρούν με ενδιαφέρον το περιβάλλον τους, τη φύση, τα φαινόμενα της, τα ζώα της, τα φυτά της, να κάνουν συλλογές και να αποκτούν εμπειρίες.
- Να προάγει τη γλωσσική τους εξέλιξη με ανάλογες δραστηριότητες μαθαίνοντας τα να συμμετέχουν σωστά στη συζήτηση. Να υποβοηθάει στην ανάπτυξη της αισθητικής καλλιέργειας με τη μουσική (ακρόαση εκλεκτής μουσικής, τη λογοτεχνία, ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων και ποιημάτων) και με τη ζωγραφική (παρουσίαση ζωγραφικών έργων).
- Να εμπνέει στα νήπια και επισκέψεις με εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό σκοπό.

- Να εμπνέει στα νήπια την αγάπη για τις παραδόσεις, τα τοπικά έθιμα και τις εορτές, συμβάλλοντας έτσι στη διατήρηση και συνέχιση της φυσιογνωμίας της φυλής μας». (Κιτσαράς Γ. (1991), Παπάς Αθανάσιος 1990).

Κατά τον Παπά Αθανάσιο (1990) από την επισκόπηση του πιο πάνω ρόλου, είναι εμφανές ότι η Νηπιαγωγός είναι ο κεντρικός άξονας των δραστηριοτήτων στην Προσχολική Αγωγή, σε μια προσπάθεια για δημιουργία μιας ετερόρμητης και όχι αυτόνομης αυτενέργειας. Η Νηπιαγωγός «μαθαίνει τα παιδιά να συμμετέχουν σωστά στη συζήτηση». Είναι μια αντίληψη του Δασκαλοκεντρικού σχολείου, όπου το παιδί πρέπει να πάει στο σχολείο για « να του μάθουν γράμματα» και όχι να «μάθει το ίδιο». Το θετικό στο ρόλο αυτό είναι ότι γίνεται λόγος για δραστηριότητες για παιχνίδι και για δημιουργικότητα. (Παπάς Αθανάσιος, 1990).

Κατά τον Κιτσαρά Γεώργιο (1991), ο ρόλος του νηπιαγωγείου, όπως και κάθε εκπαιδευτικού, χωρίς να είναι «σαφώς οριοθετημένος», δεν περιορίζεται μόνο στο διδακτικό, παιδαγωγικό, κοινωνικοποιητικό και καθοδηγητικό έργο. Πέρα από αυτά ο ρόλος του είναι «μεσολαβητικός, ανάμεσα σε δύο γονείς και επιδιώκει να συνδέσει το παρελθόν με το μέλλον, συστήματα αξιών με μεγάλες διαφορές» (Ξωχέλλης, 1984).

Ο Κιτσαράς Γ. (1991), συνεχίζει αναφέροντας πως η κοινωνία θέλει τον νηπιαγωγό σε ρόλο προστάτη σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, πνευματικής και επαγγελματικής ζωής των ωρίμων πρότυπο τελειότητας μέσα και έξω από το σχολείο, λειτουργό, χαρακτηριστικά ιδεατού. Μένει όμως ξεχασμένο, πως «ο εκπαιδευτικός όλων των βαθμίδων είναι πρώτα άνθρωπος με υποχρεώσεις κι όχι μόνο λειτουργός και επαγγελματίας».

Με όλα αυτά, ο νηπιαγωγός οδηγείται σε μια «σύγκρουση ρόλων» που καλείται να εναρμονίσει, γι αυτό πέρα από την κατάρτιση και συνεχή ανανέωση των γνώσεών του, για να ανταποκριθεί στο έργο του, πρέπει να είναι «ανοιχτός» σε κάθε πρόοδο, τόσο παιδαγωγική όσο και επιστημονική γενικότερα. (Κιτσαράς Γεώργιος, 1991).

Η Σιρβοπούλου Ρένα, στο βιβλίο της «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού» τονίζει τη σπουδαιότητα του ρόλου του νηπιαγωγού την ώρα που τα παιδιά παίζουν.

Σύμφωνα με αυτή, η σπουδαιότητα του ρόλου του ενήλικα την ώρα που τα παιδιά παίζουν, έχει επισημανθεί ιδιαίτερα από δύο επιφανείς ψυχολόγους, τον Vygotsky στη Ρωσία και τον Bruner στην Αμερική, οι

οποίοι συμπληρώνουν το έργο του Piaget που μας εξηγεί τι μπορούν και τι δεν μπορούν να κάνουν τα παιδιά από μόνα τους, χωρίς να διευκρινίζει το ρόλο του ενήλικα ως υποστηρικτή μάθησης.

Συγκεκριμένα ο Vygotsky υποστηρίζει ότι ο ενήλικας έχει ένα ρόλο-κλειδί στο να βοηθήσει το παιδί να μάθει. Μιλά για την πασίγνωστη «ζώνη της εγγύτερης ανάπτυξης». Κεντρική του ιδέα είναι η ύπαρξη ενός συγκεκριμένου επιπέδου ικανότητας εκτέλεσης μιας δεξιότητας που θα μπορούσε το παιδί να εξασκήσει χωρίς βοήθεια. Αυτό ο Vygotsky το ονομάζει «πραγματικό επίπεδο διανοητικής ανάπτυξης», ωστόσο αν βοηθηθεί από ένα ενήλικα, αυτή η ικανότητα μπορεί να «επεκταθεί» λίγο περισσότερο, για να επιτευχθεί κάτι ελαφρώς δυσκολότερο. Αυτό ο Vygotsky το ονομάζει «επίπεδο της δυνητικής ανάπτυξης». Η απόσταση ανάμεσα στα δυο επίπεδα είναι η «ζώνη της εγγύτερης ανάπτυξης», την οποία το παιδί μπορεί να διανύσει και να κατακτήσει με τη βοήθεια του ενήλικα ή με τη βοήθεια προχωρημένων συνομηλίκων.

Όπως υποστηρίζει ο Bruner, ο ενήλικας θα πρέπει να λειτουργεί σαν «σκαλωσιά» δηλαδή να παρέχει κίνητρα, να υποστηρίζει τη σκέψη τους, να κατευθύνει την προσοχή τους και να μεσολαβεί ανάμεσα στα παιδιά και το υλικό, γνωρίζοντας τις νοητικές δυνατότητες που προσφέρουν τα υλικά και τις γνωστικές ικανότητες των παιδιών. Σιρβοπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Έτσι ο ρόλος του νηπιαγωγού την ώρα που τα παιδιά παίζουν είναι:

- ***ΝΑ ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ***

Ο ενήλικας παρατηρώντας το αυθόρμητο παιχνίδι των παιδιών, αντιλαμβάνεται τον τρόπο σκέψης και αντίδρασης τους, γνωρίζει τη συμπεριφορά τους μπροστά σε μια κατάσταση, το μέγεθος της φαντασίας τους, τις δεξιότητες που απέκτησαν, τις ιδιαίτερες ικανότητες και τα ενδιαφέροντα τους αλλά και τυχόν δυσκολίες και αδυναμίες. Με τον τρόπο αυτό, μπορεί να παρέμβει και να βελτιώσει το παιχνίδι.

- ***ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΣΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ***

Η πιο σημαντική συμβολή της νηπιαγωγού είναι η προσωπική της ανάμειξη στο παιχνίδι των παιδιών. Συνήθως παρατηρούμε το αντίθετο: οι νηπιαγωγοί να μην παίρνουν μέρος στο παιχνίδι των παιδιών ή η ανάμειξή τους να είναι εντελώς επιφανειακή. Κατά τον Heatcote (1984), «η επιτυχημένη αλληλεπίδραση είναι δυνατόν να προσφέρει τόσα

ερεθίσματα, ώστε να ενεργήσει ως καταλύτης. Βοηθάει επίσης τα παιδιά να συγκεντρώσουν την προσοχή τους και να ανταποκριθούν σε υπάρχουσες προκλήσεις».

Όταν ο ενήλικας παίρνει μέρος στο παιχνίδι, διευκολύνει τη δομή του και την εφαρμογή των κανόνων, συντελεί στη διατήρηση της ποιότητας του παιχνιδιού και στην πληρέστερη κατανόηση του και δρα ταυτόχρονα σαν ένα μοντέλο συμπεριφοράς το οποίο αντιγράφουν τα παιδιά.

- **ΝΑ ΕΝΘΑΡΡΥΝΕΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ.**

Οι περισσότεροι νηπιαγωγοί, ενώ διακηρύσσουν ότι ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα των παιδιών στην τάξη, δεν εξασφαλίζουν πάντα τις προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για δημιουργική συμπεριφορά. Η λεκτική ενθάρρυνση για ανάληψη πρωτοβουλιών, η ευέλικτη χρήση ιδεών, χώρου και χρόνου, με την αντίστοιχη συμπεριφορά των ίδιων των νηπιαγωγών, επιτρέπουν την αύξηση της δημιουργικότητας των παιδιών.

Προσεκτικά επιλεγμένα σχόλια για τη δημιουργική έκφραση των παιδιών ώστε να μην εκφράζουν κρίσεις, η ζεστασιά ενός ενθαρρυντικού χαμόγελου, η εισαγωγή του κατάλληλου μέσου ή εργαλείου την κατάλληλη στιγμή επιβεβαιώνουν την άποψη ότι τα παιδιά μπορούν να δημιουργήσουν κάτι που έχει υπόσταση και για άλλους εκτός από τον εαυτό τους.

- **ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΩΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ**

Τα μικρά παιδιά είναι από τη φύση τους εγωκεντρικά και είναι δύσκολο γι αυτά να μοιράζονται διάφορα αντικείμενα που έχουν στη διάθεσή τους. Με επιλεκτικές παρεμβάσεις ο ικανός ενήλικας μπορεί να ελέγξει τις επιθυμίες των παιδιών και να ενεργήσει ως διαμεσολαβητής. Για παράδειγμα μπορεί να συμβάλλει με τη συμπεριφορά του απέναντι στα παιδιά που βρίσκονται σε ρήξη, να τα βοηθήσει να είναι συνεπή με την άσκηση του ρόλου τους, να θέσει νέα προβλήματα για να τα λύσουν ή να αντιδράσουν σε μια πρόκληση ή να λύσουν ένα δίλλημα ή να ξεπεράσουν εμπόδια ή ακόμη να αντιμετωπίζουν προκλήσεις.

Η διαμεσολάβηση στο παιχνίδι δίνει τη δυνατότητα στην νηπιαγωγό να ενθαρρύνει τα παιδιά να συνεχίσουν, όταν πρόκειται να ξανασχεδιαστεί η ιστορία του παιχνιδιού με άλλα παιδιά.

Είναι σημαντικό να θυμόμαστε, ότι παρόλο που η νηπιαγωγός μπορεί να μεσολαβήσει ως ένα βαθμό να επεκτείνει το παιχνίδι των παιδιών, το ίδιο όμως το παιχνίδι θα πρέπει να ανήκει στα παιδιά. Σε καμία

περίπτωση δεν είναι σωστό το παιχνίδι των παιδιών να μετατραπεί από μια εύθυμη δραστηριότητα σε μια θλιβερή εμπειρία από την καθοδήγηση της νηπιαγωγού.

Αντίθετα τα παιδιά είναι αναγκαίο να ενθουσιαστούν με τις ιδέες των ενηλίκων πριν τις αφομοιώσουν στο παιχνίδι τους. Και αυτές οι ιδέες πρέπει να εξελιχτούν και να μετασχηματιστούν από τα παιδιά ώστε τελικά να γίνουν δικές τους.

- *ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ*

Η νηπιαγωγός πρέπει να δημιουργεί ένα σταθερό περιβάλλον, στο οποίο τα παιδιά να αισθάνονται άνετα και να ενθαρρύνονται να δοκιμάσουν τις ικανότητές τους ακόμη και όταν δεν έχουν εξασφαλισμένη την άμεση επιτυχία, δίνοντας όσο το δυνατόν λιγότερες απαγορεύσεις.

- *ΝΑ ΥΠΟΒΟΗΘΑ ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΑ ΚΑΠΟΙΟ ΠΑΙΔΙ*

Δίνεται η πιο κατάλληλη ευκαιρία για να υποβληθεί εξατομικευμένα κάποιο παιδί που παρουσιάζει προβλήματα συμπεριφοράς ή μάθησης.

Επιπλέον για κάθε παιδί ξεχωριστά πρέπει να ενεργεί έτσι ώστε:

- Να σέβεται την ιδιαιτερότητα του
- Να έχει τη δυνατότητα να το ακούει
- Να του προκαλεί ερεθίσματα
- Να αναπτύσσει μια ουσιαστική σχέση μαζί του.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι η νηπιαγωγός επιβάλλεται να παρατηρεί το παιχνίδι των παιδιών, να συντονίζει, να συμμετέχει, να ξεχωρίζει τις δύσκολες καταστάσεις, να αποδέχεται όλα τα παιδιά, να λειτουργεί ως διαμεσολαβητής για να αποκαλύπτει κρυμμένες ικανότητες των παιδιών, και γενικά να είναι υπεύθυνη για όλη την τάξη. (Σιρβοπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου – στο πλαίσιο του παιχνιδιού», σελ. 50-54).

Πολύ σημαντική είναι και η άποψη του Ντ. Βιννικοτ (1998), για το ρόλο του νηπιαγωγού: « Με βάση την υπόθεση πως το νηπιαγωγείο συμπληρώνει και επεκτείνει προς ορισμένες κατευθύνσεις την λειτουργία της καλής οικογενειακής εστίας, η νηπιαγωγός αναλαμβάνει φυσιολογική μερικές τις ιδιότητες και τα καθήκοντα της μητέρας, χωρίς όμως να προσπαθεί από δική της ανάγκη, να δημιουργήσει ένα μητρικό

συναισθηματικό δεσμό. Το καθήκον της είναι μάλλον να διατηρεί, να ενισχύει και να εμπλουτίζει την προσωπική σχέση που έχει το παιδί με την οικογένειά του, ενώ ταυτόχρονα εισάγει το παιδί σ' ένα ευρύτερο κόσμο ανθρώπων και ευκαιριών».

Με την είσοδο του παιδιού στο νηπιαγωγείο η νηπιαγωγός έχει διπλή ευθύνη:

1. Να βοηθήσει την μητέρα να ανακαλύψει τις δικές της μητρικές δυνατότητες. Η μητέρα μπορεί να παρεξηγήσει την ανάγκη του παιδιού να στραφεί έξω από τη σφαίρα επιρροής της οικογένειας και μπορεί να νιώσει πως η ανάγκη αυτή, οφείλεται στη δικής της ανεπάρκεια, παρά στη φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού.
2. Να βοηθήσει το παιδί να λύσει τα αναπόφευκτα ψυχολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζει καθώς αναπτύσσεται έξω από το οικογενειακό πλαίσιο.

Εδώ, κατά τον Ντ. Βιννικот (1998), η νηπιαγωγός αναλαμβάνει το ρόλο του γεμάτου καλοσύνη και συμπάθεια φίλου, που όχι μόνο αποτελεί το στήριγμα της ζωής των παιδιών έξω από το σπίτι, αλλά κι ένα πρόσωπο αποφασιστικό και συνεπές στη συμπεριφορά του με τα παιδιά, σε θέση να διακρίνει τις προσωπικές τους χαρές και λύπες. Οι ευκαιρίες της νηπιαγωγού, βρίσκονται στην προσωπική της σχέση με το παιδί, με τη μητέρα και με όλα τα παιδιά. Σε αντίθεση με την μητέρα, έχει μια «τεχνική» γνώση, που απέκτησε κατά την εκπαίδευσή της και μια στάση αντικειμενικότητας απέναντι στα παιδιά που βρίσκονται κάτω από τη φροντίδα της (Βιννικот Ντ., 1988).

Η νηπιαγωγός γνωρίζοντας τις φυσιολογικές φάσεις της ανάπτυξης, πρέπει να είναι προετοιμασμένη για τις ξαφνικές και δραματικές αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού και να μάθει να ανέχεται τα αισθήματα ζήλιας που δημιουργούνται από διαταραχές στο οικογενειακό περιβάλλον.

Ουσιαστικό ρόλο παίζει και στις διάφορες δραστηριότητες που γίνονται στο νηπιαγωγείο από τις οποίες, εξαρτιέται η πλήρης ανάπτυξη των συναισθημάτων, κοινωνικών, διανοητικών και φυσικών δυνατοτήτων του παιδιού. Σε αυτές τις δραστηριότητες, η νηπιαγωγός, συνδιάζει την ευαισθησία με τη γνώση της συμβολικής γλώσσας και έκφρασης των παιδιών και αναγνωρίζει τις ειδικές ανάγκες των παιδιών μιας ομάδας (Βιννικот Ντ., 1988).

Κλείνοντας , η εκπαίδευση στα νηπιαγωγεία απαιτεί από τη νηπιαγωγό να είναι σε θέση να ασκεί περιορισμούς και έλεγχο στις παρορμήσεις και ενστικτικές επιθυμίες, κοινές σε όλα τα παιδιά, που δεν είναι αποδεκτές από την κοινότητα τους και ταυτόχρονα να παρέχει τα μέσα και τις ευκαιρίες για την πλήρη δημιουργική και διανοητική ανάπτυξη των μικρών παιδιών και τα μέσα για την έκφραση της φαντασίας τους και τη «οραματική» έκφραση της ζωής τους (Βίννικοτ Ντ., 1988).

Η Προσωπικότητα του Παιδαγωγού και το έργο του

Η αναλυτική παρουσίαση και μελέτη ενός θεσμού όπως των κρατικών παιδικών σταθμών πέρα από την αναφορά στον τρόπο οργάνωσης του (διοικητικά, νομικά, προγράμματα, προδιαγραφές χώρων κλπ) επιβάλλεται να τονιστεί ιδιαίτερα η προσωπικότητα και ο ρόλος της παιδαγωγού αφού εκείνη ουσιαστικά είναι το άτομο που θέτει σε εφαρμογή του προγράμματα μέσα εκείνα που επιδρούν με ενεργητικό τρόπο στην ανάπτυξη του παιδιού ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί ερεθίσματα , παρέχοντας ευκαιρίες για δημιουργική σκέψη και δράση.

Η ανάγκη του παιδιού να βρίσκεται μέσα σε ένα περιβάλλον γεμάτο αγάπη και ασφάλεια ικανοποιείται με την παρουσία της παιδαγωγού, επιδρώντας έτσι στο παιδί, στις ψυχικές, πνευματικές και φυσιολογικές του ανάγκες.

Ο Χ. Φράγκος (1985) στο βιβλίο του "Βασικές Παιδαγωγικές Θέσεις" θεωρεί την παιδαγωγό και το παιδί σαν βασικές συντελεστές του έργου της αγωγής, που συνεργάζονται και αποτελούν διαπροσωπική ενότητα και ψυχική κοινότητα. Τονίζει ότι ο καθένας προτείνει τη δική του προσωπικότητα και το δικό του ψυχικό κόσμο ενώ ταυτόχρονα δέχεται και τη συμβολή του άλλου στην παιδαγωγική πράξη. Έτσι, ο καθένας έχει το δικό του ρόλο και τη δική του ευθύνη αλλά δέχεται και την επιρροή του άλλου στο ρόλο και το έργο.

Οι γνώσεις δεν αρκούν για την επιτυχία του έργου της παιδαγωγού. Η σημερινή παιδαγωγός πρέπει να έχει μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα και να εμπνέει εμπιστοσύνη και όχι απογοήτευση. Όπως αναλύει ο Rene Hubert (1959,σελ. 762), πέρα από τις γνώσεις που είναι απαραίτητο να έχει η παιδαγωγός είναι ανάγκη να τη χαρακτηρίζουν και τα στοιχεία της παιδαγωγικής κλήσεως, που σημαίνει να αισθάνεται τον εαυτό της διαλεγμένο για αυτή την εργασία και ικανό να την εκπληρώσει.

Τα στοιχεία αυτά όπως τα διαχωρίζει ο Hubert είναι :

(α) Η αγάπη του παιδιού, δηλαδή η παιδαγωγός να αγαπά το παιδί για το παιδί και για το λόγο ότι είναι παιδί και ότι κλείνει μέσα του.

(β) Η έννοια των αξιών, η παιδαγωγός πρέπει να πιστεύει απόλυτα σε αξίες όπως η κοινωνικότητα, ηθικότητα, στην αξία της συνειδήσεως, της προόδου, την ομορφιά, την αγάπη αφού άλλωστε και αντικείμενο της αγωγής είναι η βαθμιαία αποδοχή, του συνόλου των αξιών από το παιδί.

(γ) Η αίσθηση της αποστολής, αναφέρεται στη συνείδηση εκ μέρους της παιδαγωγού της ευθύνης που αναλαμβάνει απέναντι στο παιδί, στην κοινωνία που της το εμπιστεύεται και απέναντι στην ανθρωπότητα που το διεκδικεί σαν ένα από τα μέλη της.

Η συνείδηση αυτής της ευθύνης δίνει και στην παιδαγωγική λειτουργία ένα χαρακτήρα απόλυτης αντικειμενικότητας.

Τα στοιχεία λοιπόν της παιδαγωγικής κλήσεως σε συνδυασμό με τις γνώσεις και την πνευματική καλλιέργεια συνθέτουν τη δυναμική προσωπικότητα της παιδαγωγού που θα τη διακρίνει η εξυπνάδα, η διορατικότητα στις ανάγκες και τη συμπεριφορά του παιδιού αλλά και η επιδεξιότητα στις σχέσεις μαζί τους.

Επομένως είναι δική της αρμοδιότητα και ευθύνη να δημιουργήσει ένα ευχάριστο συναισθηματικό κλίμα μέσα στο χώρο του Π.ΣΤ., μια φιλική ατμόσφαιρα που θα χαρακτηρίζεται από την αμοιβαία παραδοχή και σεβασμό παιδαγωγού και παιδιών. Το ψυχολογικό κλίμα της ομάδας, η μέθοδος που χρησιμοποιεί, όσο και η συμπεριφορά της στις σχέσεις τους μεταξύ τους. Άλλωστε η δημιουργία ενός τέτοιου κλίματος που είναι στενά συνδεδεμένο με την σύνθεση της προσωπικότητας της παιδαγωγού ασκεί μεγάλη επίδραση στην παιδική συμπεριφορά και απόδοση μέσα στον προσχολικό χώρο, ιδιαίτερα στα πρώτα αυτά χρόνια μάθησης.

Είναι αποδεδειγμένο ότι η προσωπικότητα της παιδαγωγού μπορεί να επηρεάσει την ατμόσφαιρα της προσχολικής ομάδας περισσότερο από την ίδια την μέθοδο που εφαρμόζει. Οι συναισθηματικές καταστάσεις επιδρούν στα παιδιά και γίνονται και αυτά ευαίσθητα.

Μια εριστική και νευρική παιδαγωγός δίνει το έναυσμα στα παιδιά να αποκτήσουν ορισμένα από τα ελαττώματα της. Η απογοητευμένη και άκεφη ενθαρρύνει αδιάφορα και αποθαρρυσμένα παιδιά. Κάθε τι που χαρακτηρίζει την παιδαγωγό μεταβιβάζεται στη συμπεριφορά των παιδιών. Για αυτό και η σωστά αναπτυγμένη αίσθηση του χιούμορ προστατεύει την ψυχική υγεία των παιδιών και της παιδαγωγού και ταυτόχρονα αποτελεί

αποτελεσματικό μέσο πειθαρχίας και δημιουργίας υγιούς ψυχικής διάθεσης (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977)

Είναι λοιπόν φανερό ότι ο κάθε παιδαγωγός λειτουργεί ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του, τις πεποιθήσεις του, το χαρακτήρα του και την ψυχική του σύσταση.

Για την παιδαγωγό όμως της προσχολικής ηλικίας η ευθύνη είναι μεγάλη αφού απευθύνεται σε παιδιά που τώρα κάνουν τα πρώτα τους βήματα στον έξω-οικογενειακό χώρο. Γι'αυτό και το έργο της είναι δύσκολο και απαιτεί ποιότητα και ποικιλία. Επίσης, οι διάφοροι τομείς του έργου της απαιτούν ευελιξία, ευχάριστη διάθεση και προσπάθεια.

Η αποδοτικότητα του ωστόσο του έργου της παιδαγωγού δεν πρέπει να αξιολογείται από την ποσότητα της ύλης που μεταδίδει στα παιδιά αλλά από την επιδεξιότητα της να μετατρέπει την ύλη του προγράμματος σε δημιουργικές ενασχολήσεις πετυχαίνοντας τη συμμετοχή και συνεργασία τους.

Γιατί μόνο έτσι θα μπορέσει να κάνει αισθητή τη δική της προσφορά ετοιμάζοντας πολίτες ικανούς να ανταποκριθούν στις συνθήκες της ζωής.

Εκπαίδευση, μετεκπαίδευση και επιμόρφωση νηπιαγωγού

Στους παιδικούς σταθμούς εργάζονται παιδαγωγοί οι οποίοι είναι απόφοιτοι των ΤΕΙ τριετούς φοίτησης, αλλά και «παιδαγωγού» που προέρχονται από διάφορες σχολές που δεν έχουν σχέση με το παιδαγωγικό έργο, όπως των σχολών Οικιακής Οικονομίας, μαίες, κοινωνικοί λειτουργοί. Η Διευθύντρια των Παιδικών σταθμών είναι συνήθως απόφοιτη της σχολής Οικιακής Οικονομίας, είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση του Παιδικού Σταθμού, αλλά συγχρόνως έχει και την ευθύνη του παιδαγωγικού έργου.

Οι νηπιαγωγοί που εργάζονται στα νηπιαγωγεία είναι απόφοιτοι των μονοετών και διετών σχολών Νηπιαγωγών και τελευταία των Παιδαγωγικών τμημάτων των Πανεπιστημίων (Δαράκη Πέπη, 1995).

Μέχρι σήμερα, οι περισσότεροι νηπιαγωγοί είναι θήλυς. Οι πρώτοι άρρενες νηπιαγωγοί αποφοίτησαν τον Ιούνιο του 1984, είναι ακόμη αδιόριστοι και μόνο μερικοί από αυτούς εργάζονται σε ιδιωτικά νηπιαγωγεία ή ως αναπληρωτές. (Κιτσαράς Γ., 1991).

Η εκπαίδευση των φοιτητών του Παιδαγωγικού τμήματος Νηπιαγωγών γίνεται με τις παραδόσεις των μαθημάτων, τα φροντιστήρια, τις πρακτικές

ασκήσεις σε νηπιαγωγεία που ορίζονται από το τμήμα, καθώς και άλλες παιδευτικές δραστηριότητες που κρίνει αναγκαίες και θα εγκρίνει η Γενική Συνέλευση του τμήματος.

Τα μαθήματα σπουδών διακρίνονται: α) σε υποχρεωτικά, όπου η παρακολούθηση και η επιτυχής εξέταση θεωρείται αποφοίτηση για το σύνολο των φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών, και β) σε επιλεγόμενα (ή μαθήματα επιλογής), από τα οποία ο φοιτητής πρέπει να επιλέξει ορισμένα, ανάλογα με τα προσωπικά του ενδιαφέροντα, ώστε να συμπληρώσει τον απαραίτητο αριθμό μαθημάτων που απαιτούνται για την απόκτηση του πτυχίου.

Η παρακολούθηση των παραδόσεων της θεωρίας των μαθημάτων αποτελεί ακαδημαϊκή μόνο υποχρέωση του φοιτητή, δηλαδή δεν είναι υποχρεωτική.

Η ίδρυση των Παιδαγωγικών Τμημάτων στα Πανεπιστήμια είναι αποτέλεσμα των αγώνων και διεκδικήσεων των εκπαιδευτικών και ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις.

Η λειτουργία τους όμως ακόμη και σήμερα συναντά προβλήματα, γιατί η εξαγγελία τους δεν συνοδεύτηκε με την απαιτούμενη χρηματοδότηση και την επάνδρωσή τους με το απαραίτητο επιστημονικό προσωπικό. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Η διαρκής εξέλιξη των επιστημών της αγωγής, οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες της οργάνωσης, των προγραμμάτων και γενικότερα της λειτουργίας στην εκπαίδευση απαιτούν συνεχή ενημέρωση και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού, για να είναι σε θέση να ανταποκρίνεται στις νέες καταστάσεις πραγμάτων, τις σύγχρονες απαιτήσεις της επιστήμης και της κοινωνικοπολιτιστικής πραγματικότητας.

Από το 19^ο αιώνα μέχρι σήμερα αντιμετωπίζεται το γεγονός αυτό στη δημοτική εκπαίδευση με επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των λειτουργιών της. (Κιτσάρας Γεώργιος, 1991).

Σύμφωνα με τον Κιτσάρα Γ. (1991), η διαφορά μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης φαίνεται στα αντίστοιχα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. Η μετεκπαίδευση χαρακτηρίζεται για τη μακρά χρονική διάρκεια, την απαλλαγή των μετεκπαιδευόμενων από τα διδακτικά τους καθήκοντα, τον περιορισμό της ηλικίας και την επιλογή ύστερα από επιτυχής εξετάσεις. Αντίθετα, η επιμόρφωση διακρίνεται για τη συντομότερη χρονική

διάρκεια, την αποδέσμευση ή όχι των επιμορφωμένων από τα σχολικά τους καθήκοντα, με κριτήριο τα έτη προϋπηρεσίας (νεοδιόριστος, μέχρι 25 χρόνια υπηρεσίας, κλπ), χωρίς όριο ηλικίας και χωρίς εξετάσεις. (Κιτσάρας Γ. 1991).

Κατά την Δαράκη Πέπη (1995), « η επιμόρφωση των νηπιαγωγών στη χώρα μας είναι ελλιπής». Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα ιδρύθηκε το Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης (Μ.Δ.Δ.Ε.), στο οποίο μετεκπαιδεύονται τριάντα (30) νηπιαγωγοί το χρόνο. Για να μετεκπαιδευτούν χρειάζονται να έχουν τουλάχιστον 5 χρόνια προϋπηρεσίας. Από τα ιδιωτικά νηπιαγωγεία μετεκπαιδεύεται μόνο μια νηπιαγωγός το χρόνο. Η φοίτηση διαρκεί δύο χρόνια, αλλά ελάχιστα διαφέρει από αυτή των σχολών νηπιαγωγών όσο αφορά τα βιβλία, το διδακτικό προσωπικό και τον τρόπο διδασκαλίας.

Εκτός από το ΜΔΔΕ λειτουργούσαν μέχρι το 1992 και οι σχολές επιμόρφωσης ΣΕΛΔΕ (Σχολές Επιμόρφωσης Λειτουργών Δημοτικής Εκπαίδευσης), στην Αθήνα και σε μερικές επαρχιακές πόλεις. Σε αυτές φοιτούν νηπιαγωγοί δημόσιας ή ιδιωτικής εκπαίδευσης υπηρεσίας μεγαλύτερη από τριών (3) χρόνων και μικρότερη των είκοσι πέντε (25). (Κιτσάρας Γ. (1991), Δαράκη (1995)).

Από το σχολικό έτος 1991-92 άρχισαν να λειτουργούν τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (ΠΕΚ). Τα ΠΕΚ είναι τρίμηνα σεμινάρια επιμόρφωσης και σύμφωνα με το Π.Δ. 250/92 προβλέπουν: την εισαγωγική επιμόρφωση στην οποία φοιτούν πριν να διοριστούν και την περιοδική επιμόρφωση για τους διορισμένους.

Οι επιμόρφωση των ΠΕΚ είναι συνήθως παλιοί επιθεωρητές, σχολικοί σύμβουλοι, καθηγητές από τις Παιδαγωγικές Ακαδημίες, παρόλο που το Π.Δ. λέει ότι θα διδάσκουν ειδικοί επιστήμονες, μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ και από το εκπαιδευτικό προσωπικό του ΤΕΙ. (Δαράκη, 1995).

Εύστοχο είναι το ερώτημα της Δαράκη Πέπη (1995): «Οι νηπιαγωγοί προσπαθούν με προσωπική δραστηριοποίηση να αυτοεπιμορφωθούν, αλλά πόσο αυτό είναι εύκολο σε μια εποχή όπου οι παιδαγωγικές κατευθύνσεις αλλάζουν μέρα με τη μέρα και οι κοινωνικές απαιτήσεις σε κυκλώνουν αμείλικτες;».

Αρμόδιοι παράγοντες προτείνουν η επιμόρφωση να γίνεται στα Πανεπιστήμια, να είναι τουλάχιστον ενός χρόνου και παράλληλα να γίνονται σεμινάρια σε τακτά διαστήματα, με όλα τα θέματα που αφορούν την προσχολική αγωγή. Επίσης, να δίνονται υποτροφίες για το εξωτερικό,

να οργανώνονται συνέδρια με θέματα επιστημονικού ενδιαφέροντος και να προκηρύσσονται διαγωνισμοί για να κεντρίζουν το ενδιαφέρον και τη δραστηριοποίηση των νηπιαγωγών. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Προσόντα νηπιαγωγού

Σύμφωνα με τον Ευροτήρη Ηλία (1992), τα προσόντα της νηπιαγωγού έχουν σχέση με δύο τομείς:

- α) με το μορφωτικό τομέα, και
- β) με τα χαρακτηριστικά χαρίσματα.

Μια επαρκής μόρφωση της νηπιαγωγού θα την κάνει ικανή να συλλάβει την έννοια «παιδί» και να μπορεί σε κάθε περίπτωση να κάνει σωστή διάγνωση των αναγκών και των ενδιαφερόντων του κάθε παιδιού. Η μόρφωση θα τη βοηθήσει επίσης να καταστρώνει το πρόγραμμα των καθημερινών δραστηριοτήτων των παιδιών, με ορθολογιστικό τρόπο.

Ακόμη, θα τη διευκολύνει να βρίσκει τρόπους και μέσα για να διεγείρει την ενεργητικότητα των παιδιών να κινητοποιεί τις δημιουργίες και εφευρετικές δυνάμεις τους, να επιλέγει κάθε φορά τις κατάλληλες ενασχολήσεις, να συντάσσει Δελτία Ατομικής των παιδιών κτλ.

Η ψυχολογική της όμως μόρφωση δεν αρκεί. Το νηπιαγωγείο είναι το δεύτερο σπίτι του παιδιού. Γι αυτό απαιτεί από τη νηπιαγωγό να οργανώσει την παιδική κοινωνία της τάξεως, με παιδαγωγικό τακτ και με επιδέξιο τρόπο, ώστε όλα τα παιδιά, παρά τις ιδιοτυπίες τους, να αποδεχθούν το καινούργιο αυτό περιβάλλον. Η ικανότητα αυτή της νηπιαγωγού δεν έχει άμεση σχέση με τη θεωρητική της μόρφωση, αλλά με χαρίσματα του χαρακτήρα και της ψυχής της. (Ευροτήρης Ηλίας, 1992).

Κατά τη Δόμνα – Μίκα Κακάνα (1994), ο δάσκαλος οφείλει να επιτελέσει πολύπλευρο έργο και για το λόγο αυτό πρέπει να διαθέτει κάποια προσόντα, όπως: ικανότητα επικοινωνίας με το μαθητή, αγάπη και σεβασμό για το παιδί, αγάπη για το διδασκαλικό επάγγελμα, υπομονή, επιμονή, χιούμορ, πνεύμα δικαιοσύνης, διαρκή προβληματισμό πάνω σε θέματα ψυχοπαιδαγωγικής κλπ. (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

Τέλος, η Ηλίου (1986) υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει ιδανικός τύπος νηπιαγωγού, γιατί και αυτός ως άνθρωπος κουβαλά προσωπικές ανασφάλειες, προκαταλήψεις και προβλήματα. Η εκπαίδευση όμως θα πρέπει να δώσει στο νηπιαγωγό την ευκαιρία και δυνατότητα να τα χειριστεί. Να κάνει την αυτοκριτική του ώστε να εξελιχθεί η

προσωπικότητα και να φτάσει έτσι να ανταποκριθεί καλύτερα στο ρόλο του (Ηλίου 1986, Κιτσαράς, 1991).

Σχέση παιδιού – Παιδαγωγού

Σύμφωνα με Δόμνα – Μίκα Κακάνα, (1994), η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο δάσκαλο και τους μαθητές με την είσοδο του παιδιού στο σχολείο, σε συγκεκριμένες συνθήκες και η οποία εξελίσσεται σε παράγοντα αποφασιστικής σημασίας ονομάζεται ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΕΣΗ.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η σχέση που θα δημιουργηθεί στο νηπιαγωγείο, όπου γίνεται η πρώτη επαφή του παιδιού με το δάσκαλο και θα αποτελέσει για το παιδί μια πρώτη εμπειρία πάνω στην οποία θα στηριχθούν άλλες παρόμοιες, που πρόκειται να ακολουθήσουν. (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

Η σχέση που θα αναπτύξει το παιδί με το νηπιαγωγό θα επηρεάσει την αυτοεικόνα, την πίστη στην προσωπική του αξία, ανάλογα με το αν γίνεται αποδεκτό ή όχι από το νηπιαγωγό. (Ψυχολογική – παιδαγωγική εγκυκλοπαίδεια, 1989).

Σύμφωνα με την Δόμνα – Μίκα Κακάνα, (1994), η παιδαγωγική αυτή σχέση είναι ένα φαινόμενο που μπορεί να μελετηθεί και να διερευνηθεί πολύπλευρα, δηλαδή από συγκινησιακή, συναισθηματική, γνωστική και κοινωνική άποψη.

Η σχέση αυτή, καθορίζεται σημαντικά από το θεσμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης, από τα προσωπικά χαρακτηριστικά του δασκάλου και του παιδιού, από την κοινωνική ζωή που δημιουργείται στο σχολείο, από το σύνολο των εικόνων, των αναπαραστάσεων και των ιδεών που διαμορφώνουν οι δύο (2) πρωταγωνιστές της σχέσης, ο ένας για τον άλλο κλπ. (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

Ο παιδαγωγός από τη μια πλευρά, είναι στην αρχή τουλάχιστον της παιδαγωγικής διαδικασίας (λόγω της εμπειρίας και της ωριμότητας του), αφετηρία και φορέας του παιδαγωγικού γίνεσθαι. Δηλαδή, αναλαμβάνει την πρωτοβουλία και την ευθύνη να φέρει εις πέρας την παιδαγωγική διαδικασία (προσαρμογή και προοδευτική αλλαγή μέσω των διαδικασιών αγωγής και μάθησης).

Ο παιδαγωγούμενος (παιδί) από την άλλη διακρίνεται για την επιδεκτικότητα απέναντι στις ποικίλες επιδράσεις του παιδαγωγού. Είναι εύπλαστος και χαρακτηρίζεται για την πλαστικότητα της συμπεριφοράς του. Ειδικότερα

- Είναι ένα άτομο που βρίσκετε σε μια συνεχή διαδικασία εξέλιξης: σωματική, ψυχική, συναισθηματική και κοινωνική, που καθορίζεται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, τις προσωπικές του ιδιαιτερότητες και βιώματα κλπ.
- Είναι μέλος μιας κοινωνικής κατηγορίας με κοινά χαρακτηριστικά, αυτή των ανηλίκων, που επιβάλλει σε όλα τα παιδιά τα εξής χαρακτηριστικά: δεν έχουν εξουσία, καθορίζονται και εξαρτώνται από τους ενήλικους (τρόποι συμπεριφοράς, μοντέλα σχέσεων με ενήλικες...).
- Είναι μέλος μιας κοινωνικής τάξης, αυτής που ανήκει η οικογένειά του, η οποία με τη σειρά της εντάσσεται σε ένα κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό και πολιτισμικό περιβάλλον που την καθορίζει, και που κατά συνέπεια προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό και την πορεία του παιδιού στην κοινωνία.

Ξεχωριστή θέση στη δυαδική αυτή σχέση κατέχει ο παιδαγωγός, ο οποίος διαμορφώνει κατά κύριο λόγο της μορφής της παιδαγωγικής σχέσης, ανάλογα με τις μεθόδους αγωγής και διδασκαλίας που χρησιμοποιεί, το υλικό για τη μάθηση, το στυλ και το κλίμα που δημιουργεί, την παιδαγωγική ατμόσφαιρα, τις μορφές συμπεριφοράς που επιτρέπει ή απαγορεύει να αναπτυχθούν κλπ. (Δόμνα – Μίκα Κακάνα, 1994).

Κατά τον Κιτσάρα Γεώργιο (1991), η συναντησιακή σχέση νηπιαγωγού-νηπίου δεν επιτρέπεται να είναι τυπική. Απαιτείται άμεση προσωπική επαφή και συναισθηματική επικοινωνία με το νήπιο, η οποία στις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης δεν είναι αναγκαία. Η ικανοποίηση της βασικής ανάγκης του νηπίου για συναισθηματική ασφάλεια, κοινωνική συμπεριφορά και δράση απαιτούν από τον επαγγελματία νηπιαγωγό αγάπη, εμπιστοσύνη, θαλπωρή, αναγνώριση και επιβεβαίωση. (Κιτσάρας Γεώργιος, 1991).

Σύμφωνα με τον Πασσάκο (1990), για να χαρακτηριστεί θετική η σχέση νηπιαγωγού και παιδιού, θα πρέπει ο νηπιαγωγός να είναι δημοκρατικός, έτσι ώστε η σχέση να βασίζεται στη συνεργατικότητα, την αποδοχή, τον σεβασμό του παιδιού στην υπομονή του νηπιαγωγού, στην δικαιοσύνη, την αμεροληψία, στη σταθερή συμπεριφορά του νηπιαγωγού, στο ενδιαφέρον για τα προβλήματα του νηπίου και τέλος στην ενθάρρυνση, τον έπαινο και την αναγνώριση του (Πασσάκος, 1990).

Αντίθετα, όταν ο παιδαγωγός είναι δύστροπος, δεν χαμογελά, είναι μεμψίμοιρος χάνει την ψυχραιμία του όταν μεροληπτεί ευνοώντας κάποια παιδιά και αγνοώντας κάποια άλλα, όταν είναι αυταρχικός, απρόσωπος, αλαζονικός, εριστικός, υπεροπτικός και άδικος, δεν προσφέρει την δυνατότητα στο παιδί να νιώσει αξιόλογο και ικανό.

Το αποτέλεσμα είναι να μην πιστεύει το παιδί στον εαυτό του και να μην προσπαθεί να βελτιωθεί (Πασσάκος, 1980).

Αυτό που θα πρέπει να αποφεύγει ο νηπιαγωγός στη σχέση του με το παιδί, είναι να εκφράζει μια επικριτική άποψη για το ίδιο το παιδί ως άτομο, αλλά για τη συγκεκριμένη συμπεριφορά που εκδηλώνει (Πασσάκος, 1990).

Δραστηριότητες παιδικού σταθμού

Ακολουθώς κάνουμε μια αναφορά σε όλα τα είδη αγωγής που εξασκούνται στο Νηπιαγωγείο, με σκοπό να τονίσουμε ότι η εφαρμογή τους είναι απαραίτητη αφού καλύπτει όλο το φάσμα των αναγκών του νηπίου και των στοιχείων της προσωπικότητάς του.

Επίσης όλες οι δραστηριότητες που αντιστοιχούν σε κάθε είδος αγωγής, είναι το μέσο προσέγγισης των νηπίων και εμπλοκής τους στην βιωματική διαδικασία μάθησης και συνειδητοποίησης του κοινωνικού ρόλου.

Δραστηριότητα και ανάπτυξη της προσωπικότητας στο προσχολικό παιδί.

Στον παιδικό σταθμό, μέσα από την κοινή δραστηριότητα τα παιδιά ενώνονται μεταξύ τους, έρχονται σε διάφορες σχέσεις που αποτελούν τη βάση της παιδικής κοινωνίας και που συντελούν την ανάπτυξη της προσωπικότητας των μελών της.

Επίσης τα δημιουργικά είδη δραστηριότητας η εκτέλεση εργασιακών και διδακτική ασκήσεων συντελούν στην ανάπτυξη των ικανοτήτων των παιδιών. Σε αυτές τις δραστηριότητες διαμορφώνεται η κατεύθυνση στην επίτευξη ενός αποτελέσματος που επιδοκιμάζεται από τους ενήλικους και τους συνομήλικους. Έτσι η ανάγκη για την επίτευξη ενός καλού αποτελέσματος μαθαίνει το παιδί να σχεδιάζει τις ενέργειες του, να τις ρυθμίζει, να τις αναπτύσσει, τη θέληση και την ικανότητα να ελέγχει τη συμπεριφορά του.

Ιδιαίτερα βασικό είναι το ότι, κάτω από την επίδραση της δραστηριότητας τα παιδιά αποκτούν νέα κίνητρα. Με την εκτέλεση των

εργασιακών ασκήσεων, μαθαίνουν να καθοδηγούνται από την ωφέλεια που εξασφαλίζουν στους άλλους ανθρώπους (στην οικογένεια, στην ομάδα κι ακόμα σε όλη την κοινωνία).

Η εκτέλεση των διδακτικών ασκήσεων συντελεί στην ανάπτυξη, γνωστικών κινήτρων, της φιλομάθειας, της επιθυμίας να μάθουν κάτι καινούργιο κι ακόμα στην ανάπτυξη του ενδιαφέροντος να γνωρίσει ξεχωριστές περιοχές της πραγματικότητας.

Μέσα από τη διαδικασία της δραστηριότητας, το παιδί επιδιώκει ένα αποτέλεσμα . Έτσι αναπτύσσει την ικανότητα στην εργασία, η οποία του εξασφαλίζει μεγαλύτερο βαθμό επιτυχίας της δραστηριότητας, γεγονός που επιβραβεύεται με την κοινωνική αναγνώριση. Όταν ικανοποιείται η αξίωση αναγνώρισης από τους άλλους το παιδί κινητοποιείται σε νέες επιτυχίες. Η προσέλκυση του αυτή στα δημιουργικά είδη δραστηριότητας αποτελεί όρο για την ανάπτυξη των ικανοτήτων του και με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται η εσωτερική του προδιάθεση για κάποια συγκεκριμένη δραστηριότητα. (Μουχίνα, 1990).

Αισθητηριακή αγωγή

Η αγωγή των αισθήσεων κατά την Montessori είναι προϋπόθεση για την αυτοαγωγή του παιδιού και για την ένταξη του στο φυσικό κοινωνικό περιβάλλον.

Πριν από όλα, το παιδί έρχεται σε πρώτη επαφή με τον κόσμο που βρίσκεται γύρω του δια μέσου των αισθητηρίων οργάνων. Αυτά του φέρνουν τις ειδήσεις από το εξωτερικό κόσμο, δημιουργούν τα «αισθήματα», την «αντίληψη» και ασκούν τις ανώτερες πνευματικές λειτουργίες. Με τα αισθητήρια όργανα αντιλαμβάνεται σχήματα, χρώματα, ήχους, επιφάνειες, όγκους, βάρη, μυρωδιές, διαστάσεις, αριθμούς κλπ. Είναι συνεπώς χρέος του σχολείου να ασκήσει τις αισθήσεις του παιδιού από τα πρώτα χρόνια της ζωής του.

Αλλά και για ένα δεύτερο λόγο, πρέπει να ασκηθούν συστηματικά όλες οι αισθήσεις του παιδιού, κατά την Montessori ίδιο. Με την καλή άσκηση των αισθητηρίων οργάνων του, το παιδί βλέπει καθαρά το γύρω του κόσμο, τον αξιολογεί ανάλογα και προσαρμόζεται συνειδητά με την αποδοχή ή την απόρριψή του. Έτσι, η καλή άσκηση των αισθήσεων είναι το αλάνθαστο κριτήριο για μια σωστή τοποθέτηση του παιδιού απέναντι σε πρόσωπα και πράγματα του περιβάλλοντος του που θα το προπαρασκευάσει για την μελλοντική του ζωή. (Ξυροτήρης Ηλίας, 1992, σελ. 73-74).

Για την αίσθηση της αφής, η συστηματική άσκηση της περιλαμβάνει: α) δραστηριότητες για την διάκριση της ιδιότητας διαφόρων υλικών (χαρτί, βελούδο), της ποιότητας των υφασμάτων, της υφής των διαφόρων υλικών (αλάτι, αλεύρι, ζάχαρη) και διαφόρων ειδών φύλλων (από αμπέλι, πεύκο κτλ.), β) στη διάκριση της οπτικής μορφής του σχήματος και του όγκου των αντικειμένων (σφαίρα, τετράγωνο κ.α.), γ) στον προσδιορισμό του βάρους, δ) στην διάκριση των εντυπώσεων, θερμότητας, ψυχρότητας κτλ. και ε) στην διάκριση της ποσότητας και του μεγέθους των αντικειμένων και την ταξινόμηση τους, (Κυριαζοπούλου - Βαληνάκη, 1977).

Για την αίσθηση της όσφρησης στην άσκηση μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως υλικά τροφές και λουλούδια: λάδι, βούτυρο, φρούτα, καθώς και τα γνωστά λουλούδια.

Για την αίσθηση της γεύσης στην άσκηση, βασικό υλικό αποτελούν διάφορες τροφές και ποτά: ζάχαρη, αλεύρι, πικραμύγδαλο, αλάτι, τυρί, μέλι κλπ. Όλες αυτές οι ασκήσεις επαναλαμβάνονται με κλειστά τα μάτια των παιδιών. (Ευροτήρης Ηλίας, 1992).

Κατά την Δαράκη – Χατζηκωνσταντίνου (1981), για την αίσθηση της γεύσης και της όσφρησης, τα παιδιά πρέπει να γνωρίσουν και να ξεχωρίσουν τα τέσσερα (4) γευστικά αισθήματα (γλυκό, πικρό, αλμυρό, ξινό) και να κατατάξουν τα αισθήματα της όσφρησης σε δυσάρεστες και ευχάριστες οσμές.

Για την άσκηση της οράσεως, κατά τον Ευροτήρη (1992), η Montessori διαθέτει το πιο πλούσιο υλικό, που το χωρίζει σε τρεις τομείς ασκήσεων: υλικό για την αντίληψη των «διαστάσεων», υλικό για την αντίληψη «μορφών» και υλικό για την αντίληψη «χρωμάτων». (Ευροτήρης Ηλίας, 1992, σελ. 76).

Κατά την Κυριαζοπούλου Βαληνάκη (1977) σχετικά με την άσκηση της οράσεως, οι δραστηριότητες συνοψίζονται: α) στην διάκριση των χρωμάτων (κόκκινο, μαύρο, πορτοκαλί) και τις αποχρώσεις τους β) στα μεγέθη (μικρό-μεγάλο, λιγνό-παχύ, ψηλό-χαμηλό) γ) στις θέσεις και διευθύνσεις (μπροστά – πίσω, πλάι – ψηλά – χαμηλά) δ) στα σχήματα (στρογγυλό, ωοειδές κλπ.) και ε) στους όγκους (σφαίρα, κύβος) και στις ιδιότητες τους ως προς το φως (διαφανές, φωτεινό, διαυγές, σκοτεινό).

Τέλος, οι ασκήσεις ακοής έχουν σκοπό, κατά την Montessori, να κάνουν το παιδί ικανό να εκτιμά με ακρίβεια τις διαφορές του ύψους, της εντάσεως, της αποστάσεως, της διευθύνσεως και της χροιάς των ήχων. Ακόμη έχουν σαν σκοπό να ασκηθεί το παιδί στο να αντιλαμβάνεται και να

διακρίνει, και τους πιο ελαφρούς θορύβους. Γι αυτό το λόγο συνιστά να μη χάνει την ευκαιρία η νηπιαγωγός να εκμεταλλεύεται τις περιστάσεις για καθημερινή άσκηση της ακοής των παιδιών με προγραμματισμένα π.χ. χτυπήματα διαφορετικής εντάσεως ή αποχρώσεις ήχων πάνω στα τραπέζια, στο πάτωμα κλπ και από διαφορετικές θέσεις.

Παράλληλα για την άσκηση της ακοής χρησιμοποιεί ειδικό υλικό:

Μια ξύλινη θήκη, με 6 όμοια κόκκινα χαρτονένια κυλινδρικά κουτιά, γεμισμένα με διαφορετικό υλικό (άμμο, πετραδάκια, φασόλια κλπ), όπου το παιδί τα κουνάει και ακούει το διαφορετικό ήχο που παράγουν. (Ευροτήρης Ηλίας, 1992 σελ.92).

Στις ασκήσεις ακοής υπάγονται και τα μαθήματα « της σιωπής» και της «μουσικής αγωγής».

Στο μάθημα «της σιωπής» τα παιδιά ξαπλωμένα ή καθισμένα καλούνται να κάνουν απόλυτη ησυχία και να ακούσουν τους χτύπους του ρολογιού, της αναπνοής τους, του κουδουνιού, μιας σφυρίκτας, ενός μουσικού οργάνου, του αυτοκινήτου κλπ.

Τέλος, συστηματική ήταν η φροντίδα της Montessori για την άσκηση της ακοής με τη «μουσική αγωγή». Σκοπός ήταν όχι μόνο να διδάξει στα παιδιά το ρυθμό αλλά και τη μελωδική αρμονία. (Ευροτήρης Ηλίας, 1992, σελ.83).

Αισθητική Αγωγή

Βίωση του ωραίου, αισθητική απόλαυση, ευκαιρίες έκφρασης. Το σωστό και καλαίσθητο είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες που θα οδηγήσουν ασυνείδητα τα παιδιά να νιώσουν πληρότητα και ψυχική ευφορία από την επαφή με το ωραίο και την αρμονία.

Σκοπός είναι η από πολύ νωρίς οργάνωση της ανθρώπινης ζωής και του περιβάλλοντος με τέτοιο τρόπο ώστε να καλλιεργείται η αισθητική ποιότητα στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

Συγκεκριμένα μέσα στο χώρο του παιδικού σταθμού, ένα πρόγραμμα αισθητικής αγωγής προσφέρει μοναδικές ευκαιρίες να αποκτήσει το παιδί ωραίας τρόπους λεπτό γούστο, εκλεκτική ικανότητα, ψυχική και πνευματική καλλιέργεια.

Το σχέδιο και η ζωγραφική είναι μια δημιουργική έκφραση της αυθορμητικότητας και μια εξωτερικευση του εσωτερικού κόσμου μέσα από τον οποίο υποκειμενική κάθε παιδί εκφράζεται.

Μέσα από το όλο πλέγμα δραστηριοτήτων τα παιδιά αγαπούν και εκφράζουν τα συναισθήματα και τις ιδέες τους με καλλιτεχνικά υλικά. Ταυτόχρονα με τη χαρά που νιώθουν ασκούνται και οι ικανότητες τους, ενώ αναπτύσσεται η επιδεξιότητα του χεριού, η ακρίβεια του ματιού και καλλιεργείται η φαντασία και το πνεύμα της παρατήρησης. (Δαράκη Πέπη, 1995).

Παιδικό Σχέδιο

Η Β. Σ. Μουχίνα Αθηνά (1990) παραθέτει τις απόψεις της: Τα πρώτα βήματα γίνονται στη νηπιακή ηλικία. Έτσι στην αρχή της προσχολικής ηλικίας το παιδί κατά κανόνα, έχει (αν και πολύ περιορισμένο) κάποιο απόθεμα γραφικών παραστάσεων που του επιτρέπουν να ζωγραφίζει ορισμένα αντικείμενα.

Η ικανότητα αναγνώρισης του αντικειμένου, που εικονίζει ένα σχέδιο, αποτελεί κίνητρο για τελειοποίηση της απεικονιστικής δραστηριότητας. Στα παιδικά σχέδια εισάγονται διάφορες μορφές εμπειρίας που παίρνει το παιδί όταν χειρίζεται τα αντικείμενα, ή όταν εξετάζει με το μάτι.

«Η γραφική μορφή που δίνουν τα παιδιά στα αντικείμενα που ζωγραφίζουν, καθορίζεται, πριν απ' όλα από τρία στοιχεία: από τις γραφικές εικόνες που έχει ήδη στη διάθεσή του το παιδί, από την παρατήρηση του αντικείμενου και από την πείρα που αποκτά με τις κινήσεις καθώς χειρίζεται και την αφή το αντικείμενο».

Εξάλλου η εικαστική δραστηριότητα ασκεί ιδιαίτερη επίδραση στην ανάπτυξη των σημερινών παιδιών. Το παιδί στη ζωγραφική του περνά από τις ασυνάρτητες (ακαθόριστες) γραφικές παραστάσεις που αποτελούν σύμβολα όμοιας ομάδας αντικειμένων στην καθαυτή απεικόνιση του συγκεκριμένου αντικειμένου. Η ανάπτυξη της εικαστικής δραστηριότητας σ' αυτή την κατεύθυνση απαιτεί από το παιδί πριν από όλα ανάπτυξη της αντίληψης και της νόησης, ικανότητα όχι μόνο να παρατηρεί αλλά και να βλέπει, πράγμα που του επιτρέπει να μεταφέρει τον αντικειμενικό κόσμο σύμφωνα με τους καθιερωμένους νόμους της ζωγραφικής. Η χρήση χρώματος με τη σειρά της επιδρά στην ανάπτυξη της αντίληψης και της καλαισθησίας του παιδιού.

Η Β.Σ. Μουχίνα (1990) αναφέρει ότι όσον αφορά τα παιδιά που πάνε στους παιδικούς σταθμούς, το περιεχόμενο των σχεδιασμάτων τους αντιστοιχεί σε μεγάλο βαθμό στο καθιερωμένο πρόγραμμα.

Ο εγκλωβισμός του παιδιού στο ζωγράφιμα μικρού ρυθμού αντικειμένων, που του έχουν δείξει οι ενήλικοι, και στο ζωγράφιμα μορφών που βρέθηκαν κατά τα σχεδιάσματα, και με τις οποίες το παιδί αρχίζει να απεικονίζει διάφορα αντικείμενα διαρκεί περίπου μέχρι τα πέντε του χρόνια. Μετά, το παιδί είναι ικανό, με τη βοήθεια του ενήλικου, να ξεπεράσει τα συνηθισμένα στερεότυπα και ζωγραφίζει ότι του προκαλεί ενδιαφέρον. Επίσης εκφράζει την ετοιμότητά του να παρουσιάσει σε εικόνες γεγονότα από τη ζωή του.

Στην προσχολική ηλικία τα παιδιά έχουν την τάση να ζωγραφίζουν τον αντικειμενικό κόσμο. Παρόλα αυτά, δεν παραμελούν και τα φανταστικά πρόσωπα ενώ μετά τα έξι τους χρόνια ο αριθμός των ζωγραφιών μειώνεται αλλά το περιεχόμενό τους γίνεται πιο πολύμορφο

Τα θέματα των παιδικών ζωγραφιών επίσης επηρεάζονται από το φύλο του παιδιού και το βαθμό αισθαντικότητας στις διαφορές του φύλου.

Μέσα στα θέματα που αποτελούν αντικείμενο της ζωγραφικής, είναι α) το πατρικό σπίτι, β) το πορτρέτο της οικογένειας γ) το στοιχείο του πραγματικού και φανταστικού που καθορίζει και το περιεχόμενο της ζωγραφικής δ) η εκάστοτε κοινωνία, τα στερεότυπα τα οποία καθρεπτίζονται σαν επίδραση στις παιδικές ζωγραφιές.

Κατά τη Μάχη Κάνιστρα (1991) κάνει μια προσπάθεια εντοπισμού των χαρακτηριστικών της εξέλιξης του παιδικού σχεδίου.

Αρχίζει με τα πρώτα «μουντζουρώματα», (καθαρά κινησιακή δραστηριότητα), το σχέδιο αποτελείται από ένα συνοθύλευμα γραμμών χωρίς νόημα και χωρίς εικονιστική επένδυση. Ενώ μαθαίνει στην περίοδο των μορφικών συμβόλων εννοώντας την αναπαράσταση ενός αντικειμένου στα πολύ γενικά χαρακτηριστικά του. Η συμβολική λειτουργία εμφανίζεται στο τρίτο έτος.

Η φιγούρα του ανθρώπου απασχολεί έντονα το παιδί για αρκετά χρόνια, ενώ βαθμιαία εμφανίζονται και άλλα σύμβολα: σπίτια, πουλιά, δέντρα, αυτοκίνητα, τρένα, αεροπλάνα, κλπ.

Στα τέσσερα περίπου χρόνια αρχίζει για το παιδί το λεγόμενο στάδιο του «διανοητικού ρεαλισμού». Ζωγραφίζει ότι «ξέρει» κι όχι ότι «βλέπει». Ένα άλλο χαρακτηριστικό του σταδίου αυτού είναι η «διαφάνεια». Εξάλλου αδιαφορεί για τις αναλογίες των αντικειμένων και τα μεγέθη παίρνουν ένα συναισθηματικό χαρακτήρα. Βαθμιαία αναπαριστά το χώρο

προληπτικά, (οπτικός ρεαλισμός) και εμφανίζεται μια τάση για μίμηση προτύπων και συμβατικών τρόπων έκφρασης.

Μέσα από την πράξη της εικαστικής αγωγής, που στις μικρές ηλικίες παίρνει τη μορφή παιχνιδιού, ενώ στις μεγάλες μια σοβαρότερη μορφή καλλιτεχνικής διεργασίας και μάθησης, μπαίνουν σε κίνηση οι δημιουργικές δυνάμεις του παιδιού, η διάθεση του για έρευνα, επινόηση, εφεύρεση.

Παράλληλα αναπτύσσεται η κοινωνικότητα του, μέσα στις ομάδες όπου μαθαίνει να σκέφτεται «μέσα στο σύνολο», προσεγγίζοντας την καλλιτεχνική του κληρονομιά και τη συνειδητοποίηση της πολιτιστικής του ταυτότητας.

Η Elise Freinet στη (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977, σελ. 135), λέει: «Το παιδί δεν ζωγραφίζει για να παίζει. Εργάζεται με υπομονή, λεπτότητα και ευαισθησία, γεμάτο σοβαρότητα. Έχει το αίσθημα πως κάνει κάτι χρήσιμο που αξίζει επιτυχία και σεβασμό.

Διάφορες τεχνικές για ζωγραφική είναι σύμφωνα με την Δαράκη Πέπη (1995): ζωγραφική με κιμωλίες, ζωγραφική με τα δάκτυλα, σε αλουμινόχαρτο, σε φελιζόλ, σε ύφασμα, σε πήλινα, σε ζελατίνα, τζάμι ή πορσελάνη, σε χρωματιστές σελίδες από περιοδικά. Διάφορα υλικά που μεταχειρίζονται είναι εκτός από κραγιόνια, νεροχρώματα, μαρκαδόρους, τα λάδια, και το παστέλ είναι η σινική μελάνη, μελάνια τυπογραφείου κλπ.

Με τα διάφορα υλικά και τις τεχνικές επιτυγχάνεται το αίσθημα ελευθερίας στο παιδί καθώς και με την έκθεση των παιδικών έργων πραγματοποιείται η πρώτη κοινωνική προβολή του κι αυτό ενθαρρύνει και ενισχύει την ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο.

Χειροτεχνία

Για την πραγματοποίηση της χειροτεχνίας τα παιδιά χρησιμοποιούν κάθε υλικό και κάθε γνωστό τρόπο ή άλλο, που επινοούν μόνα τους ή τους προτείνει η/ο νηπιαγωγός.

Η γωνιά της χειροτεχνίας, μπορεί να είναι μόνιμα εργαστήρι, όπου υπάρχουν όλα τα υλικά απαραίτητα για τη χειροτεχνία – σε κινητά ή εντοιχισμένα ράφια – και τα τραπέζια ή οι πάγκοι, όπου θα δουλεύουν τα παιδιά. Αυτό τους δίνει τη δυνατότητα να αφήσουν την εργασία τους ατελείωτη αν κουραστούν και να συνεχίσουν την επόμενη με νέο κέφι. (Πέπη Δαράκη, 1995 σελ. 206).

Σαν μέσο αισθητικής αγωγής, δίνει την ευκαιρία στο παιδί να ικανοποιήσει την ανάγκη του για δράση και την επιθυμία του να κάνει έργο προσωπικό, αναπτύσσοντας την καλαισθησία, την πρωτοβουλία και την επιδεξιότητα (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977).

Το υλικό που τα παιδιά θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν στις χειρονακτικές κατασκευές τους σύμφωνα με την Πέπη Δαράκη (1995, σελ. 207) είναι :

1. Βαζάκια με σπόρους ή όσπρια ή ζυμαρικά
2. Κουτιά (διαφανή) με βότσαλα, κοχύλια κλπ.
3. Άλμπουμ με υφάσματα, κομμάτια πλαστικό, κορδέλες.
4. Φελλούς, πόματα.
5. Σπάγκους, σκοινιά, καλώδια
6. Βίδες, καρφιά, διπλόκαρφα, πινέζες.
7. Κουμπιά
8. Χάντρες
9. Κόλλες διάφορες κατάλληλες για διάφορα υλικά (γόμα, γλουτολίνη, ατλακόλ)
10. Πηλός σε πλαστικά κουτιά, για να μην ξεραίνεται
11. Παλιά bic χωρίς μελάνι
12. Βάζα με έτοιμο χαρτοπολτό
13. Σελοτέιπ χρωματιστά
14. Διάφορα άλλα μικροαντικείμενα

Μερικά είδη χειροτεχνίας είναι η α) χαρτοδιπλωτική β) η χαρτοκοπτική γ) η υφαντική δ) η χειροτεχνία με χαρτοπολτό ε) κι άλλες χειρονακτικές εργασίες που μπορούν να γίνουν με ξερά φύλλα, φρούτα, λαχανικά, παλιά περιοδικά, συνδετήρες, φτερά, κουτιά κλπ.

Τέλος η πλαστική, σύμφωνα με την (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη 1977) «προσφέρει στα παιδιά την μοναδική αίσθηση, ότι πλάθουν αντικείμενα που είναι χειροπιαστά και μεταμορφώνονται μετά από δική τους επιλογή και παρέμβαση.

Η πλαστελίνη, ο πηλός, ο γύψος, η ζύμη, η ψίχα του ψωμιού, ο χαρτοπολιτός είναι υλικά που μορφοποιούνται σύμφωνα με την παιδική φαντασία και ευρηματικότητα».

Εκδηλώσεις στο Παιδικό Κέντρο

Σύμφωνα με την Τασούλα Δ. Τσιλιμένη, (1997, σελ. 11-12) «ένα είδος παιχνιδιού είναι οι γιορτές που οργανώνονται στο χώρο του νηπιαγωγείου κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Αυτές, οδηγούν στην καλλιέργεια και τη διαμόρφωση του ψυχοσυναισθηματικού κόσμου των νηπίων, στην κοινωνικοποίηση τους καθώς και στην απόκτηση γνώσεων.

Η νηπιαγωγός μπορεί να εκμεταλλευτεί τη διοργάνωση γιορτών, για να μεταδώσει τις πρώτες εμπειρίες στα παιδιά. Ότι ζει καθημερινά το νήπιο στο νηπιαγωγείο, μέσα από τις γιορτές το καταγράφει σαν γνώση, πείρα και βαθύ βίωμα.

Πρωταρχικός στόχος μιας γιορτής είναι η ψυχαγωγία, όμως ακολουθεί κι άλλος ο οποίος οδηγεί στην καλλιέργεια ηθικών αξιών του γνωστού εθνοκοινωνικού σχήματος. Η γιορτή ανεξαρτήτως θεματικής, αποτελεί μέσο επικοινωνίας, αυτογνωσίας, δημιουργικής έκφρασης και ευαισθητοποίησης. Επιπλέον, εμπερικλείει στοιχεία κοινωνικού χαρακτήρα. Είναι επομένως σύνθετη, ψυχαγωγική και παιδευτική.

Προκειμένου το νήπιο να προσεγγίσει το πνεύμα της γιορτής, απαιτείται να ενεργοποιηθούν τόσο η λειτουργία του νοητικού παράγοντα (για την κατανόηση των διαδραματιζομένων, την αναζήτηση μηνυμάτων) όσο και η λειτουργία των αισθήσεων, για να αισθανθεί τα αποτελέσματα των δρώμενων.

Στην εποχή μας το νήπιο χαρακτηρίζεται από τάσεις φυγής και απομόνωσης, το νήπιο, μέσω της γιορτής, έχει τη δυνατότητα να συμμετάσχει σε κοινό πρόγραμμα, να επικοινωνήσει με τους διπλανούς τους, να αναπτύξει σχέσεις, να συγκινηθεί και να προβληματιστεί.

Συμπερασματικά με τις γιορτές επιτυγχάνεται η βασική ανάπτυξη του νηπίου σχεδόν σε όλους τους τομείς. Στον ψυχοκινητικό, τον κοινωνικο-συναισθηματικό, στον αισθητικό και νοητικό τομέα.

Κατά την διάρκεια του σχολικού έτους, οι γιορτές χωρίζονται στις εξής κατηγορίες, σύμφωνα με το Βιβλίο Δραστηριοτήτων, για το νηπιαγωγείο, του 1990 όπως αναφέρεται στη Τσιλιμένη, (1997):

- α) Εθνικές Γιορτές, όπως η 28^η Οκτωβρίου

β) Θρησκευτικές γιορτές, όπως τα Χριστούγεννα

γ) Αναβίωση εθίμων, όπως ο τρύγος

δ) Διάφορες κοινωνικές γιορτές, όπως η γιορτή της μητέρας.

Η κατηγοριοποίηση των γιορτών μπορεί να έχει ένα γενικό χαρακτήρα όπως:

A. Καθιερωμένες

B. Ευκαιριακές

Στην Α κατηγορία συμπεριλαμβάνονται οι εθνικοθρησκευτικές γιορτές καθώς και αυτή που γίνεται με τη λήξη του σχολικού έτους.

Στη Β κατηγορία συμπεριλαμβάνονται όσες διοργανώνονται με πρωτοβουλία του νηπιαγωγού επ' ευκαιρίας κάποιου γεγονότος όπως γενέθλια, Απόκριες.

Για να διοργανωθεί μια γιορτή στο νηπιαγωγείο πρέπει να ληφθούν υπόψη κάποιοι βασικοί παράγοντες όπως:

α) Ο παιδαγωγός οφείλει να γνωρίζει καλά το νοητικό και γνωσιολογικό επίπεδο ανάπτυξης των νηπίων.

β) Τα νήπια πρέπει να έχουν φτάσει σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο απόδοσης, ώστε να λειτουργούν ομαδικά, δηλαδή να νιώθουν άνετα σε σχέση με το χώρο, με το σώμα τους καθώς και μεταξύ τους.

γ) Ο ρόλος του παιδαγωγού συνίσταται στο να βοηθά και να ενθαρρύνει τη δημιουργική έκφραση των νηπίων και όχι να την κατευθύνει και να την προκαθορίζει.

Τα στοιχεία που συνθέτουν μια γιορτή είναι πολλά και διάφορα, π.χ. ποιήματα, τραγούδια, παραμύθια, παράσταση κουκλοθεάτρου, χορό, ομαδικά παιχνίδια, θέατρο. (Τ. Τσιλιμένη, 1997).

Ανεξάρτητα από το είδος της γιορτής που θα επιλέξει ο παιδαγωγός, είναι απαραίτητη προηγουμένως η ενασχόληση των νηπίων για αρκετό καιρό με άλλες δραστηριότητες, όπως κίνηση για αρκετό καιρό με άλλες δραστηριότητες, όπως κίνηση, χορό κλπ. Απαραίτητο επίσης είναι το θεατρικό παιχνίδι, ώστε να οδηγηθούν ομαλά τα παιδιά, σε μια οργανωμένη γιορτή.

Το παιχνίδι

Γνωρίζοντας μέσα από την δική μας πείρα ως σπουδάστριες κοινωνικής εργασίας, κατά τη διάρκεια της πρακτικής μας άσκησης στους παιδικούς σταθμούς, παρουσιάζουμε στο κεφάλαιο αυτό, πρώτο το παιχνίδι, αφού αποτελεί τη βασική δραστηριότητα του παιδιού της προσχολικής ηλικίας. Δουλεύοντας με τα παιδιά, είχαμε την ευκαιρία και τη χαρά να παρατηρήσουμε τα παιδιά την ώρα του παιχνιδιού τους, αλλά και τη δυνατότητα και το χρόνο να τα δούμε να δημιουργούν και να λύνουν τα προβλήματα μέσα από το παιχνίδι τους.

Ορισμός του παιχνιδιού

Σύμφωνα με την Σιβροπούλου Ρένα: Υπάρχουν τόσοι πολλοί ορισμοί παιχνιδιού, όσοι και οι τρόποι για να παίξει κανείς και σε καμιά περίπτωση ένας μεμονωμένος ορισμός δεν είναι δυνατό να συμπεριλάβει όλες τις απόψεις, αντιλήψεις, εμπειρίες και προσδοκίες που καθένας από μας προσδίδει στη λέξη παιχνίδι... Γι αυτό θα ήταν καλύτερα από τη στιγμή που επιχειρούμε ένα ορισμό για το παιχνίδι να αναγνωρίσουμε τα χαρακτηριστικά του.

Αναφερόμενος στα τυπικά χαρακτηριστικά του παιχνιδιού, ο Χουζιγκα τονίζει: θα μπορούσαμε να το αποκαλέσουμε μια ελεύθερη δραστηριότητα, η οποία παραμένει απολύτως συνειδητή έξω από το «συνήθη» βίο, ως «μη σοβαρή», αλλά συγχρόνως απορροφά έντονα και απόλυτα τον παίκτη. Κινείται μέσα στα δικά του όρια χρόνου και χώρου σύμφωνα με καθορισμένους κανόνες και κατά τρόπο εύτακτο. Προωθεί το σχηματισμό κοινωνικών ομάδων οι οποίες έχουν την τάση να περιβάλλονται με μυστικότητα και να τονίζουν τη διαφορά τους από τον κοινό κόσμο με τη μεταμφίεση ή με άλλα μέσα. Γενικά, είναι μια δραστηριότητα η οποία δε συνδέεται με κανένα υλικό συμφέρον, αλλά και δεν αποσκοπεί σε κανένα κέρδος (Χουζιγκα, 1989).

Σύμφωνα με την Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος – Λαρούς – Μπριτάννικα (1991)) ως παιχνίδι χαρακτηρίζεται «κάθε είδους αναψυχής ή πάρεργο του παιδιού το οποίο μπορεί να είναι είτε αυθόρμητη, χωρίς προκαθορισμένη δομή απασχόλησης, βασισμένη στη φαντασία, είτε οργανωμένη δραστηριότητα με καθορισμένους κανόνες.

Η Τσιάντζη (1996) παραθέτει τις απόψεις των Dewey, Ericson και Montessori.

Κατά Dewey «το παιχνίδι αποτελεί ανάπτυξη των αισθημάτων και των ιδιαίτερων ικανοτήτων του παιδιού».

Ο Ericson θεωρεί το παιχνίδι «σαν δραστηριότητα στενά συνδεδεμένη με τη φαντασία και την επινόηση».

Κατά τον Ericson, το παιχνίδι «είναι μια λειτουργία του Εγώ, μια προσπάθεια να συγχρονιστούν οι σωματικές και κοινωνικές λειτουργίες του εαυτού».

Η Abbadie (1978, σελ. 51) αναφέρει τις απόψεις των Callois και Huizinga.

Κατά τον Callois «το παιχνίδι είναι μια μορφή καθαρής, δραστηριότητα που βρίσκει τον σκοπό της στον εαυτό της... Είναι η χαρά και διασκέδαση σε σύγκριση με τη ζωή».

Ο Huizinga τοποθετείται : « το παιχνίδι στην ουσιαστική του μορφή είναι μια ελεύθερη ενέργεια εκτελεσμένη και αντιλαμβανόμενη σαν να βρίσκεται έξω από την καθημερινή ζωή, αλλά που μπορεί μολταυτά να απορροφήσει εντελώς τον παίχτη χωρίς να βρίσκει σε αυτή κανένα ενδιαφέρον ή να κερδίζει τίποτε από αυτή. Είναι εξάλλου μια ενέργεια που εκπληρώνεται σε ορισμένο χρόνο και χώρο και που ξετυλίγεται μέσα σε τάξη που υπόκειται σε κανόνες».

Συμπεραίνοντας, από όλους αυτούς τους ορισμούς θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε με τη Σιβροπούλου Ρένα (σελ. 14) πως «παρόλο που δεν υπάρχει ακριβής ορισμός, το παιχνίδι θα μπορούσε να θεωρηθεί σαν μια διαδικασία η οποία περιλαμβάνει μια σειρά συμπεριφορών, κινήτρων, ευκαιριών, πρακτικών ικανοτήτων και αντιλήψεων».

Τα στάδια του παιδικού παιχνιδιού

Σύμφωνα με τον Παρασκευόπουλο (Β' τόμος, σελ. 112) ο Piaget διακρίνει τρία είδη βαθμίδες παιδικού σχεδίου:

α) Το παιχνίδια άσκησης, όπου το παιδί επαναλαμβάνει πολλές φορές μια δραστηριότητα και η μορφή του παιχνιδιού κυριαρχεί στα δύο πρώτα χρόνια της ζωής του.

β) Το συμβολικό παιχνίδι, όπου το παιχνίδι γίνεται ελεύθερη επέκταση του χειρισμού των αντικειμένων, των συναισθημάτων και των εμπειριών κατά τρόπο συμβολικό. Εδώ πρόκειται περισσότερο για παράλληλο και συντροφικό παιχνίδι και η μορφή αυτή του παιχνιδιού κυριαρχεί στο 3^ο – 6^ο έτος.

γ) Το παιχνίδι κανόνων, το οποίο εμφανίζεται μετά το 7^ο έτος και είναι μια οργανωμένη δραστηριότητα με σαφή επιδιωκόμενο στόχο και κανόνες δράσης και συνεργασίας.

Γενικά, το παιδί στη μικρή του ηλικία, για λόγους ψυχολογικούς, προτιμά τα μοναχικά, τα ατομικά παιχνίδια. Παίζει με τα άψυχα και με τα μικρά ζωάκια. Μπορεί να κυριαρχεί πάνω τους, να ξεθυμαίνει την επιθετικότητά του. Μεγαλώνοντας αρχίζει να βρίσκει χαρά και ευχαρίστηση στο ομαδικό παιχνίδι καθώς διαπιστώνει στην πράξη τις μεγάλες ευκαιρίες που του δίνει να ασκεί τις ικανότητές του και να τις επιβεβαιώνει. Έτσι νοιώθει έντονα την ανάγκη να ενταχθεί και να δράσει μέσα στην ομάδα. Ανακαλύπτει πως το ομαδικό παιχνίδι του εξασφαλίζει ανεξαρτησία, έντονη δράση και χαρούμενη κίνηση. (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 153-154).

Διάκριση παιχνιδιών

Σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, που εκδόθηκε με το Β.Δ. υπ αριθμ.494/15.7.1962, τις κυριότερες μορφές απασχολήσεως των νηπίων αποτελούν τα ατομικά ή ομαδικά, ελεύθερα ή οργανωμένα παιχνίδια. Το περιεχόμενο των παιχνιδιών αυτών έχει σχέση με το συμβολισμό η μίμηση των ενηλίκων, και μπορούμε να τα διακρίνουμε σε:

α) Οικοκυρικά παιχνίδια, κυρίως για τα κορίτσια, π.χ. προετοιμασία φαγητού, στρώσιμο τραπεζιού, διευθέτηση επίπλων και σκευών.

β) Παιχνίδια κούκλας, κατά τα οποία τα νήπια μιμούνται τη φροντίδα της μητέρας προς τα παιδιά της όπως π.χ. τακτοποίηση του κρεβατιού, το κοίμισμα της κούκλας, το πλύσιμο, το ντύσιμο, οι υποδείξεις καλής συμπεριφοράς και οι παρατηρήσεις προς την κούκλα

γ) Επαγγελματικά παιχνίδια π.χ. παράσταση του εμπόρου, του ξυλουργού, του χτίστη, του παντοπώλη κλπ. τα οποία αναπτύσσουν την κοινωνικότητα και παρέχουν ευκαιρίες για μύηση αριθμητικών εννοιών, μέτρησης και σύγκρισης, ασκήσεων για ακρίβεια και ευθύτητα, συνειδητοποίηση της κοινωνικής αλληλεξάρτησης.

δ) Αναπαραστάσεις σκηνών και διηγημάτων, παραμυθιών ή ηθογραφικών εκδηλώσεων, όπως είναι οι γάμοι, οι γιορτές, οι αποκριές κλπ. (Ξηροτύρης Ηλίας, 1991, Σιβροπούλου Ρένα, σελ. 20).

Η πολύπλευρη σημασία του παιχνιδιού

Η επίδραση του παιχνιδιού στην ανάπτυξη του παιδιού είναι τεράστια, λαμβάνοντας υπόψη, το ρόλο του παιχνιδιού στην ψυχοκινητική, σωματική, νοητική και κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού.

Από τη γέννησή του, η σχηματοποίηση του σώματος εξελίσσεται φυσιολογικά χάρη στις κινήσεις του παιδιού, τις μετατοπίσεις, τις δραστηριότητες και τα παιχνίδια του. Παράλληλα με το σωματικό του σχήμα, αναπτύσσεται η κινητικότητα, η οποία μπορεί να γίνει κατανοητή ως έλεγχος του «εν κινήσει» σώματος. (Σιβροπούλου Ρένα, σελ. 32).

Η αντίληψη του σώματος παίζει σπουδαίο ρόλο και στην κατανόηση των ατομικών του δυνατοτήτων. Όσο μεγαλύτερη επίγνωση του σώματος του έχει το παιδί για τις ικανότητές του, τόσο καλύτερα μπορεί να το ελέγξει., Όσο πιο σίγουρο είναι το παιδί για τις ικανότητές του, τόσο πιο πολύ ενεργοποιεί τις δυνατότητές του. Μέσα από τη βίωση του σώματός του μαθαίνει τα όρια και τις δυνατότητές του, αναπτύσσει τις δεξιότητες του που το καθιστούν ικανό να κινείται, προσαρμόζει τη θέση του σώματος του στις ανάγκες της κίνησης αλλά και στα αντικείμενα και τα πρόσωπα που το περιβάλλουν. (Σιβροπούλου Ρένα, σελ.33).

Μέσα από το παιχνίδι το παιδί έχει καλύτερη αντίληψη και αίσθηση του σώματος του, που είναι βασική προϋπόθεση για την κατανόηση των εννοιών του χώρου, του χρόνου και του ρυθμού, τον έμφυτων και άψυχου κόσμου και των προσωπικών ιδιαιτεροτήτων. (Σιβροπούλου Ρένα σελ. 33).

Ο ρόλος του παιχνιδιού στη μάθηση και στην αγωγή του παιδιού είναι πολύ σημαντικός.

Σύμφωνα με τον Πανταζή (1992, σε. 19) η Twellunmann τονίζει ιδιαίτερα τις στενές σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στο παιχνίδι ως μορφή ζωής ή μορφή τύχης και στις διαδικασίες της διδασκαλίας και της μάθησης. Αποδίδει τη σχέση ανάμεσα στη διδασκαλία του παιχνιδιού και τη μάθηση με ένα τριπλό τρόπο:

A. Πρέπει κανείς να μάθει κάτι, για να μπορεί να παίζει

B. Το παιχνίδι βοηθάει ώστε να κατανοηθεί σαφέστερα και να διασφαλιστεί αυτό που έχει μάθει κάποιος

Γ. Η διαδικασία μάθησης τελειώνει με μια φάση στην οποία ότι έχει μάθει κανείς διασφαλίζεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε αυτό να είναι κάθε φορά στη διάθεση του με τη μορφή παιχνιδιού.

Κατά τη Σιβροπούλου Ρένα (σελ. 30) το παιχνίδι είναι αυτό που προσφέρει ευκαιρίες για ομαλές παλινδρομήσεις σε παλιές γνώσεις και για τη θεμελίωση της γνώσης σε στέρεο έδαφος... Το παιδί μαθαίνει παίζοντας και με το παιχνίδι αυξάνεται η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία ενήλικα – παιδιού και παιδιών μεταξύ τους. Μαθαίνει απ τα λάθη του, χωρίς να έχει το συναισθημα της αποτυχίας. Μαθαίνει να κάνει τις δικές του επιλογές, να οριοθετεί τη συμπεριφορά του, να καλλιεργεί τη γλώσσα του, να είναι αυτόνομο, να τολμά να ρισκοκινδυνεύει και να διερευνά.

Σύμφωνα με τον Κιτσαρά Γ. (1991, σελ. 99), η σημασία του παιχνιδιού ως μέσου αγωγής στην προσχολική ηλικία τονίστηκε από πολλούς παιδαγωγούς: Κατά τον Φρομπέλ, ο οποίος είναι γνωστός σαν «απόστολος της αξίας του παιχνιδιού», το παιχνίδι αποτελεί το φυσικό μέσο, με το οποίο το παιδί μαθαίνει να προσαρμόζεται στη ζωή και αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο αυθόρμητο παιχνίδι, που σημαίνει ότι τα παιδιά αποφασίζουν μόνα τους για τον τρόπο που θα παίξουν. Γι αυτό και θεωρούσε «θλιβερό θέαμα» το να βλέπει κανείς τα παιδιά να προσποιούνται ότι παίζουν. Για την Μοντεσόρι η κίνηση, συνεπώς και το παιχνίδι είναι έμφυτη ψυχική ανάγκη γι' αυτό τα νηπιαγωγείο πρέπει να προσαρμόζει έτσι τις δραστηριότητες του, ώστε να ικανοποιεί αυτή τη βασική ψυχική ανάγκη του νηπίου. Ο Declory με τη σειρά του αποδίδει μεγάλη σημασία στο παιχνίδι, αφού για αυτόν «αποτελεί απαραίτητη προετοιμασία για τη μελλοντική σοβαρή ενασχόληση του παιδιού και ανταποκρίνεται σε όλες τις ανάγκες του». (Κυριαζοπούλου Βαληνάκη, 1977, Τ3, σελ. 157).

Κατά την Τοιάντζη (1996, σελ.88) « Το παιχνίδι είναι ένα από τα βασικά μέσα για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Στην προσχολική παιδαγωγική αυτό εξετάζεται από διαφορετικές πλευρές:

Α. Το παιχνίδι ως μέσο παιδαγωγικής και εκπαιδευτικής δουλειάς. Με αυτό λύνονται τα προβλήματα ηθικής, αισθητικής, διανοητικής και φυσικής αγωγής των παιδιών από διαφορετικές ομάδες προσχολικής ηλικίας. Έτσι διπλάθεται η παιδική προσωπικότητα στο σύνολό της.

Β. Το παιχνίδι εξετάζεται στην μορφή για την οργάνωση της ζωής του παιδιού, μια που είναι η πιο βασική δραστηριότητα στην προσχολική ηλικία.

Στον τομέα της νοητικής ανάπτυξης σύμφωνα με τον Κιτσαρά Γεώργιο (1991,σελ.100), με το παιχνίδι και την παρατήρηση, το παιδί οδηγείται αναγκαστικά στην άσκηση των αισθήσεων, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για το ζύπνημα της σκέψης. Οι ασκημένες αισθήσεις τπου

επιτρέπουν να κάνει σωστότερες και αντικειμενικότερες εκτιμήσεις για τον κόσμο που τον περιβάλλει και να ασκήσει σχηματίσει ορθή γνώμη για τις καταστάσεις και τα πράγματα, το βοηθούν να προσανατολίζεται σωστά στο χώρο και στο χρόνο, να εκτιμά αποστάσεις, να παρατηρεί σωστά και γενικά να σχηματίζει παραστάσεις που ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Κατά την Σιβροπούλου Ρένα (σελ.33) « παιχνίδι επιτρέπει στα παιδιά να αρχίσουν με αυτά που ήδη γνωρίζουν , να ψάξουν για δομές πίσω από τις ιδέες του, να εξερευνήσουν και να δώσουν σάρκα και οστά στις ιδέες που τους υπαγορεύει η φαντασία και η διαίσθησή τους».

Σημαντικό ρόλο για τη συναισθηματική και ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού παίζει το ομαδικό παιχνίδι.

Σύμφωνα με τον Κιτσάρα Γ. (1991, σελ. 100), με το ομαδικό παιχνίδι βελτιώνεται η συμπεριφορά του παιδιού, μαθαίνει να σέβεται τους συνομήλικους του και τους κανόνες του παιχνιδιού, να εκδηλώνει ελεύθερα, αυθόρμητα αλλά και πειθαρχημένα τον εσωτερικό του κόσμο, να εκτιμά τις ικανότητες των άλλων και να τις συγκρίνει με τις δικές του και γενικά, να ανακαλύπτει τον εαυτό του.

Κατά τη Σιβροπούλου (σελ. 37) αξίζει να προσθέσουμε την επίδραση που ασκεί το παιχνίδι στη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού: Με το παιχνίδι, το παιδί γίνεται φίλος, βοηθάει, υπερασπίζεται, ανταγωνίζεται τους άλλους ή μαθαίνει να υπακούει, υποδύεται ρόλου, γίνεται αρχηγός και αποκτά εμπειρίες προσαρμογής και επικράτησης μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Εκεί καταστέλλονται οι εγωϊστικές τάσεις του παιδιού, ασκείται ο αυτοέλεγχος και η αυτοπειθαρχία, αποκτά τόλμη, αποφασιστικότητα, καρτερία, ανοχή, ψυχραιμία, κυριαρχία του εαυτού του, αντενέργεια και δημιουργικότητα.

Σύμφωνα με τον Κιτσάρα Γ. (1991, σελ. 100), μεγάλη είναι η αξία του παιχνιδιού και ως κοινωνικοποιητικού μέσου και πεδίου άσκησης της κοινωνικής αγωγής. Με την είσοδο του στο νηπιαγωγείο το παιδί αρχίζει να μετέχει δειλά – δειλά σε ομαδικά παιχνίδια και να κοινωνικοποιείται προοδευτικά. Το ρυθμικό και μιμητικό παιχνίδι δίνει την ευκαιρία στο νήπιο να μιμείται διάφορους ρόλους της κοινωνικής ζωής των ανθρώπων και να προσφέρει ευκαιρίες για άσκηση κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Πολύ μεγάλη ωστόσο, είναι και η επίδραση που ασκεί το παιχνίδι στην ανάπτυξη της ομιλίας. Το παιχνίδι απαιτεί από κάθε παιδί που μετέχει σε αυτό, ορισμένο επίπεδο ανάπτυξης της επικοινωνίας με το λόγο. Αν το

παιδί δεν είναι σε θέση να εκφράζει κατανοητά τις επιθυμίες του, σχετικά με την πορεία του παιχνιδιού, αν δεν είναι ικανό να καταλάβει τα λόγια των συντρόφων του, θα είναι βάρος για τους συνομηλίκους του, του δημιουργεί το κίνητρο για την ανάπτυξη της ομιλίας. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 167).

Το παιχνίδι σαν κυρίαρχη δραστηριότητα συντελεί στην ανάπτυξη και τον στοχασμό, γιατί σε αυτό αναπτύσσεται η πραγματική δυνατότητα να ελεγχθεί το πώς εκτελείται κάποια ενέργεια, που περιέχεται στη διαδικασία της επικοινωνίας (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 168).

Ιδιαίτερη σημασία για την συναισθηματική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού κατέχουν τα παιχνίδια κούκλας ή ομοιωμάτων ζώων (αρκουδάκια, γατάκια, λαγουδάκια κλπ.). Χάρη στη θέληση και στη φαντασία του παιδιού η κούκλα «φαίρεται» αποκλειστικά με τον τρόπο που θέλει σε κάθε στιγμή ο ιδιοκτήτης της: έξυπνη, υπάκουη, δύστροπη, πεισματάρη, ψεύτρα κλπ.

Η κούκλα αποτελεί υποκείμενο επικοινωνίας σε όλες τις εκδηλώσεις του, σύντροφος του παιδιού στο παιχνίδι. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 171).

Μεγάλη επίδραση στην αισθηματική σχέση με τα παιχνίδια ασκεί το υλικό με το οποίο είναι κατασκευασμένα. Τα μαλακά χνουδωτά παιχνίδια προκαλούν θετικά συναισθήματα, παροτρύνουν το παιδί να παίξει. Τα σκληρά και κρύα υλικά δεν τα δέχονται τα παιδιά σαν υλικά για το αγαπημένο τους παιχνίδι. Με τη σωστή επιλογή του υλικού των παιχνιδιών είναι ευκολότερο να αναπτυχθούν στο παιδί θετικά συναισθήματα για κάποιο παιχνιδάκι – θηρίο (καλή θέληση, συμπόνια και αμοιβαία χαρά). (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 172).

Κλείνοντας την ενότητα αυτή: « Το παιχνίδι είναι ο καθρέφτης που όποιος ξέρει να τον παρατηρεί, μαθαίνει τι είναι και τι θα γίνει στο μέλλον ως ενήλικας. Παιδί που παίζει με την καρδιά του, θα γίνει ασφαλώς καλός, εργατικός και χαρούμενος άνθρωπος. Το παιχνίδι ικανοποιεί τη δίψα του παιδιού για μάθηση και εμπειρίες. Ασκεί τις σωματικές και πνευματικές του δυνάμεις και επιτυγχάνει την κοινωνικοποίηση του. Το παιχνίδι για το παιδί είναι ότι η εργασία για τον ενήλικο (...) Το παιχνίδι είναι ο άξονας της σύγχρονης αγωγής. Το παιχνίδι έχει έντονη την ανάγκη για παιχνίδι, πιο έντονη από την ανάγκη για φαγητό». (Εηροτήρης Ηλίας, Το σύγχρονο Νηπιαγωγείο και η ιστορία του).

Παραμύθι

Ο Smith Thomson όρισε το παραμύθι ως «διήγηση με καθορισμένο μήκος, όπου επεισόδια και μοτίβα διαδέχονται το ένα το άλλο (1964).» Το «παραμύθι» συναντάται στην προφορική λαϊκή λογοτεχνία όλου του κόσμου και δηλώνει μια διήγηση με αντικειμενικό χαρακτήρα, που εξιστορεί γεγονότα από το παρελθόν, χωρίς πουθενά να φαίνεται ο αφηγητής, με απουσία συγκεκριμένου χώρου και χρόνου και «με πρόσωπα χωρίς υλική διάσταση, που λειτουργούν με τους δικούς τους νόμους». Προϊόν της συλλογικής μνήμης, οικουμενική και διαχρονική έκφραση, το παραμύθι αποτελεί, όπως ο μύθος και η λαϊκή παράδοση, την πολιτιστική κληρονομιά ενός συγκεκριμένου λαού. (Παιδαγωγική Ψυχολογία Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό, Τόμος 7, 1993).

Σύμφωνα με τον Αναγνωστοπούλου Β.Δ (1997) το παραμύθι, λαϊκό ή έντεχνο (επώνυμο), παρόλο που δεν ευτύχησε ιδιαίτερα στον χώρο της εκπαίδευσης, στο νηπιαγωγείο συνεχώς ενισχύεται και η παρουσία του στα αναλυτικά προγράμματα, όπου ολοένα και διευρύνεται. Εκεί πραγματικά βρίσκει αγάπη, στοργή. «Το παραμύθι είναι ζωή, κίνηση, δημιουργία και είναι εντελώς αδύνατο να το παραβλέπουν προεδρικά διατάγματα και αναλυτικά προγράμματα... παρόλο που αθόρυβα άρχισε να επικρατεί ως βασική απασχόληση των παιδιών σε ποικίλα προγράμματα των πολύμορφων παιδικών κέντρων ιδιωτικών ή δημόσιων». (Αναγνωστόπουλος Β.Δ. 1997, σελ. 232).

Επιλογή βιβλίου – Παραμυθιού

Σύμφωνα με το Παπά Α. (1990) η M. Abbadie πιστεύει πως το παραμύθι δημιουργεί ένα αυθορμητισμό στα παιδιά του νηπιαγωγείου και αποτελεί ένα τρόπο έκφρασης όλων των συναισθημάτων τους. Ακόμη πιστεύει πως το παραμύθι ενισχύει την προσοχή και την φαντασία, αλλά και πως βοηθάει τα παιδιά να μνηθούν στην λογοτεχνία.

Η νηπιαγωγός πρέπει να κατέχει άριστα το περιεχόμενο του παραμυθιού και να αποφύγει την ανάγνωσή του, προσπαθώντας να προσαρμόσει το κείμενο στο γλωσσικό και νοητικό επίπεδο του παιδιού και αποφεύγοντας την βασανιστική περιγραφή των λεπτομερειών στις εικόνες και τις διάφορες σκηνές. Συνιστάται ακόμη η εναλλαγή του λόγου και της μουσικής και η παρουσίαση παραμυθιών που είναι γνωστά στα παιδιά. (Παπάς Α., 1990)

Όσο για την εκλογή του παραμυθιού, η Abbadie την θεωρεί εύκολη δίνοντας τρία σημεία επιλογής για τα παιδιά: Να είναι χαρούμενα,

διασκεδαστικά και θαυματουργικά. Επίσης, πολύ σημαντικό είναι η ίδια η παιδαγωγός να επινοεί και να φτιάχνει παραμύθια από διάφορα γεγονότα, από τη συζήτηση και την παιδική σκέψη ή την επικαιρότητα (Παπάς Α. 1990)

Κατά την Σιβροπούλου Ρένα (σελ. 105), η νηπιαγωγός ξεχωρίζει από την αρχή της χρονιάς ποια παιδιά δεν έχουν εξοικειωθεί με τα βιβλία και προσπαθεί να ενθαρρύνει τις εμπειρίες τους, να ζωντανεύει το περιεχόμενο της εικόνας και να επιβραβεύει τις προσπάθειές τους. Η επιλογή των βιβλίων πρέπει να γίνεται με μεγάλη φροντίδα, για αυτό και η ίδια χωρίζει τα βιβλία σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με το ρόλο που παίζει η εικόνα:

- Βιβλία με εικόνες ή άλμπουμ. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα πρώτα βιβλία που δίνουμε στα παιδιά. Συνήθως έχουν λίγα φύλλα με εικόνες που παρουσιάζουν τα γεγονότα από το στενό περιβάλλον των παιδιών. Η απλότητα των εικόνων με τα αρμονικά σχήματα και τα χαρούμενα χρώματα ωθεί τα παιδιά στην αναγνώριση και τον προσδιορισμό των αντικειμένων.
- Βιβλία εικονογραφημένα, μια εικόνα σχεδόν σε κάθε σελίδα με μικρό ή μεγαλύτερο κείμενο και μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία. Αυτά είναι βιβλία με εικόνες και κείμενο απλό και προσιτό στην αντιληπτική ικανότητα των παιδιών. Οι λέξεις και οι εικόνες αλληλεπιδρούν η μια στην άλλη ή συμπληρώνουν η μια στην άλλη. Τα βιβλία με εικόνες είναι συχνά η πρώτη επαφή του παιδιού με τη λογοτεχνία και την τέχνη. Του προσφέρει νέους τρόπους να βλέπει τον κόσμο, τα θαύματα του, την μαγεία του, την αστεία του πλευρά, διευρύνει την φαντασία του, οξύνει την κρίση του, καλλιεργεί την εμπιστοσύνη και την αυτοπεποίθηση του (Σιβροπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου· στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).
- Βιβλία με ιστορίες και παραμύθια με πλούσια εικονογράφηση, τα οποία διαβάζουν οι μεγάλοι στα παιδιά. Τα βιβλία αυτά εμπεριέχουν εικόνες, αλλά κυρίαρχη θέση έχει το κείμενο. Το περιεχόμενο τους αναφέρεται στο ενδιαφέρον του παιδιού.

Παράλληλα με αυτά είναι και τα βιβλία με ποιήματα και παραμύθια. Η ποίηση παίζει σημαντικό ρόλο στην ψυχική εξέλιξη του παιδιού. Ευπνά, το συναίσθημα, τη φαντασία, θέλγει την ακοή, οδηγεί στη μαγεία της γνώσης, ενεργοποιεί το πνεύμα. Τα παραμύθια, με την γοργότητα στην πράξη, την απλότητα χρωματισμένη με κάποια δόση μυστηρίου, το

θέλητρο της επανάληψης, διεγείρουν την φαντασία, συγκρατούν το ενδιαφέρον από την αρχή ως το τέλος. (Σιβροπούλου Ρένα, «Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου· στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Κυριότερες μορφές προσέγγισης του παραμυθιού

Στην ενότητα αυτή αναφέρουμε προτάσεις στο βασικό ερώτημα, πως μπορεί να αξιοποιηθεί το παραμύθι, ποιοι είναι δηλαδή οι κύριοι τρόποι προσέγγισης του παραμυθιού, που μπορούν να εφαρμοστούν σε παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία.

1. Η αφήγηση με ή χωρίς επίδειξη εικόνων, που καλλιεργεί τον προφορικό λόγο, την ακοή, την επικοινωνία.
2. Η ανάγνωση, με ή χωρίς επίδειξη εικόνων που ενισχύει την αναγνωστικότητα των παιδιών.
3. Η αναδιήγηση που καλλιεργεί την προφορική έκφραση, τη μνήμη και τη φαντασία.
4. Η εικονογράφηση, δραστηριότητα πολύ αγαπητή στα παιδιά αφού με τη ζωγραφική εκδηλώνουν την καλλιτεχνική τους ευαισθησία. Με τα έργα τους αυτά μπορούν να οργανώσουν έκθεση ζωγραφικής ή να φτιάξουν ένα εικονογραφημένο βιβλίο.
5. Η δραματοποίηση που επιτρέπει την αναπαράσταση σκηνών και ρόλων με ανάλογες κινήσεις μιμικές, φωνές κτλ.

Στη θεατρική επεξεργασία υπάγεται επίσης το δρώμενο, το παραμυθόδραμα, το κουκλοθέατρο, το ρυθμικό.

6. Οι κατασκευές δηλαδή χειροτεχνικές κατασκευές, με χαρτόνι, κόλλες πινέλο, πλαστελίνη, ή άλλο υλικό που καλλιεργούν και ανακαλύπτουν ιδιαίτερες κλίσεις και ενδιαφέροντα των μαθητών.
7. Η πραγματογνωσία, που περιλαμβάνει στο πλαίσιο των λεκτικών ασκήσεων και μπορεί να περιλαμβάνει την καταγραφή των παραδοσιακών επαγγελμάτων που χάνονται, τη δημιουργία σχολικού μουσείου, τη μελέτη στοιχείων και αντικειμένων που αφορούν στον λαϊκό πολιτισμό, στις παραδόσεις, στα ήθη, στα έθιμα κτλ.
8. Η δημιουργία παραμυθιών που είναι ένα βήμα για τη βαθύτερη κατανόηση των σταθερών στοιχείων δομής, όπως αρχή, μέση, τέλος, καλός – κακός, εμπόδια κτλ.

9. Η αναζήτηση των λαϊκών παραμυθιών, που οδηγεί και στους ενεργούς φορείς της παράδοσης και της λαϊκής λογοτεχνίας, στον παππού και στη γιαγιά.
10. Οι γιορτές των παραμυθιών, σε επίπεδο εκπαιδευτικής περιφέρειας, νομού, ή διαμερίσματος, και μπορούν να περιλαμβάνουν δραστηριότητες που αναφέρθηκαν πιο πάνω, αλλά και οι αγώνες αφήγησης, εκθέσεις ζωγραφικής και έργων, κατασκευές κ.α. (Β.Δ. Αναγνωστόπουλος, 1997, σελ. 238-239).

Το παιδικό θέατρο

Όλα τα είδη θεάτρου συγκινούν γοητεύουν και μαγεύουν την παιδική ψυχή για αυτό η θεατρική γωνιά στο νηπιαγωγείο, που περιλαμβάνει και την γωνιά μεταμφιέσεων και την γωνιά κουκλοθέατρου και θεάτρου σκιών, είναι απαραίτητη. Οι γωνίες αυτές μπορούν να εναλλάσσονται κατά τακτά χρονικά διαστήματα, χρησιμοποιώντας τη θεατρική γωνιά στην αρχή της σχολικής χρονιάς για γωνιά μεταμφιέσεων, στη συνέχεια μια γωνιά κουκλοθέατρου και τέλος μια γωνιά θεάτρου σκιών (Σιβροπούλου Ρένα, σελ.111).

Σύμφωνα με την Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια «Λεξικό» (1993, σελ.3655) : « Ως παιδικό θέατρο μπορεί να νοηθεί αδιακρίτως από ενήλικους επαγγελματίες ή ερασιτέχνες ηθοποιούς, το παρεχόμενο θέαμα που απευθύνεται ουσιαστικά σε ένα κοινό ανηλίκων κι ενδεχομένως τους ενήλικες συνοδούς τους. Μπορεί ακόμη να θεωρηθεί το δραματοποιημένο παιχνίδι που παίζεται από παιδιά και προορίζεται αποκλειστικά για παιδιά με μόνη τη μεσολάβηση κάποιου «εμπυχωτή» - παιδαγωγού, ενώ τέλος δεν πρέπει να αποκλειστούν και κάποιες άλλες μορφές θεάματος, όπως το κουκλοθέατρο και οι μαριονέτες, ο Καραγκιόζης και το θέατρο σκηνών γενικότερα.

ΓΩΝΙΑ ΜΕΤΑΜΦΙΕΣΕΩΝ. Στη γωνιά αυτή κυριαρχεί το δραματικό παιχνίδι. Είναι ένα παιχνίδι που το παιδί προσποιείται ότι είναι κάποιους άλλος ή κάτι άλλο. Υποδύεται ρόλους ή κάνει αντικείμενα αληθινά ή ψεύτικα να δρουν σαν να είναι ζώα ή άνθρωποι. Πρόκειται για μια πολύ ευχάριστη εμπειρία. Το κάθε παιδί παίζοντας μόνο του ή συμμετέχοντας σε μια ομάδα αφήνει ελεύθερα τα συναισθήματά του να εκφραστούν κι έτσι απελευθερώνεται η ψυχοκινητική του συμπεριφορά.

Σύμφωνα με Βοσνιάδου Στέλλα (1995): «Το δραματικό παιχνίδι είναι ως επί το πλείστον μια διασκέδαση που παρέχει πολύ βαθιά ικανοποίηση. Αλλά είναι επίσης και ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά εξερευνούν τη

σημασία των δραστηριοτήτων και των σχέσεων στον κόσμο των μεγάλων. Μαθαίνουν ακόμα πώς να τα πηγαινούν καλά με τους άλλους, πώς να μοιράζονται και να διαπραγματεύονται πώς να συγκρίνουν και να εκτιμούν, πώς να συναγωνίζονται και να συνεργάζονται, πώς να δίνουν και να παίρνουν». (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995, σελ.115).

Το παιδί – μέσω του δραματικού παιχνιδιού – αυτοσχεδιάζοντας ένα θέμα με το κορμί του, με την ματιά του, με το λόγο, με τον ήχο, λέξεις, κινήσεις και πράγματα μετασήμεντα μεταλλάσσονται στον ψυχικό του κόσμο σε πολυσήμεντες καταστάσεις.

Άγχη, φαντασιώσεις και αγωνίες αποφορτίζονται. Σιγά-σιγά βρίσκεται σε μια δυναμική σχέση με τον εαυτό του. Αποκτάει εμπιστοσύνη στα εκφραστικά του μέσα, γεγονός πολύ σημαντικό για αυτό, αφού εκφράζοντας τα συναισθήματα του, είναι έτοιμο να επικοινωνήσει με τα άλλα παιδιά.

Το δραματικό παιχνίδι είναι μιμητικό, στηρίζεται σε πρωτόλειες εμπειρίες και χρησιμοποιεί αληθινά ή φανταστικά αντικείμενα. Το παιχνίδι γίνεται κοινωνικοδραματικό, αν το θέμα αναπτυχθεί σε συνεργασία με ένα τουλάχιστο άτομο και οι συμμετέχοντες αλληλεπιδρούν στη δράση και στο λόγο. (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995, σελ. 112).

Σύμφωνα με Βοσνιάδου Στέλλα, (1995, σελ. 116), «συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι μέσα από το παιχνίδι στη γωνία της μεταμφίεσης τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα μιας διεξόδου: μπορούν να αναπλάσουν και να ανασυνθέσουν την καθημερινότητα, να κάνουν μια δική τους παρέμβαση, να ανακαλύψουν ένα ρόλο, διαλέγοντας έτσι έμμεσα ένα τρόπο επικοινωνίας και έκφρασης, να αναπτύξουν τις δημιουργικές τους δυνάμεις μέσα από την αυτοέκφραση με κίνηση και λόγο, να καλλιεργήσουν και να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με το περιβάλλον, να αναπτύξουν κοινωνικές, γλωσσικές και γνωστικές δεξιότητες και, το σημαντικότερο, να ανακαλύψουν δυνατότητες απόλαυσης χαράς και ενθουσιασμού».

Είναι αναγκαίο ακόμη να σημειώσουμε ότι το κοινωνικοδραματικό παιχνίδι έχει θεραπευτικές και διαγνωστικές ιδιότητες. Έχει δηλαδή, τη δυνατότητα να ενισχύει τα παιδιά να ενσωματώνουν πληροφορίες στα υπάρχοντα γνωστικά τους σχήματα και να μπορούν στη συνέχεια να χρησιμοποιούν νέες πληροφορίες για να προετοιμαστούν σε άγνωστες καταστάσεις.

Το δραματικό παιχνίδι και στη συνέχεια το κοινωνικοδραματικό παιχνίδι είναι το πρώτο βήμα για το παιδί, ώστε να μπορέσει προοδευτικά να φτάσει στην κουκλοθεατρική έκφραση, που είναι πιο δύσκολη και χρειάζονται ειδικές γνώσεις. (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995, σελ. 116).

ΓΩΝΙΑ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟΥ. Η θεατρική γωνιά περιλαμβάνει και τη γωνιά του κουκλοθέατρου. Το κουκλοθέατρο είναι και αυτό μορφή θεάτρου, μόνο που εδώ ο ηθοποιός έχει αντικατασταθεί από την κούκλα, η οποία από ευθύς εξαρχής έχει τη δύναμη που πείθει. (Βοσνιάδου Στέλλα, 1995, σελ. 117).

Σύμφωνα με τον Ξηροτύρη Ηλία (1992) το κουκλοθέατρο παρέχει την ευκαιρία για τη σύνδεση προφορικής αφήγησης προς έκφραση συγκεκριμένων εικόνων και γιαυτό αποτελεί πληρέστερη μορφή γλωσσικής άσκησης. (Ξηροτύρης Ηλίας, 1992, σελ. 308).

Σύμφωνα με τον Χατζησαββίδη Σωφρόνη (1998) το κουκλοθέατρο θεωρείται μια από τις πιο ελκυστικές δραστηριότητες για την κατάκτηση λεξιλογίου και γλωσσικών δομών. Τα δρώμενα στο κουκλοθέατρο βιώνονται απ τα νήπια ως πραγματικότητες, με αποτέλεσμα να γίνεται εύκολη η συμμετοχή τους και επομένως η κατανόηση του λόγου που παράγουν οι κούκλες και η παραγωγή εκ μέρους των νηπίων. Το μεγάλο πλεονέκτημα των δραστηριοτήτων αυτής της υφής είναι ότι τα νήπια προσλαμβάνουν τις λέξεις και τις γλωσσικές δομές με ένα παιγνιώδη και ευχάριστο τρόπο. Επίσης, στο κουκλοθέατρο δίνεται η δυνατότητα να παρουσιάζονται διάφοροι χαρακτήρες και να δημιουργούνται ποικίλες επικοινωνιακές συνθήκες, οι οποίες δεν είναι δυνατό να δημιουργηθούν με άλλο τρόπο. (Χατζησαββίδης Σωφρόνης, 1998, σελ. 31).

Εκτός από την ψυχαγωγία μέσω της κούκλας, το παιδί αναπτύσσει εμπιστοσύνη, ηρεμία, αποκτά αυτοκυριαρχία, αυτογνωσία, νικά τη δειλία, ανακαλύπτει τους τρόπους συμπεριφοράς των ανθρώπων, ξεχωρίζει το καλό από το κακό, το δίκαιο από το άδικο, προβάλλει τα συναισθήματα του, απελευθερώνεται από τους φόβους του, σκέπτεται και συγκεντρώνεται. (Σιβροπούλου Ρένα, σελ. 120).

ΓΩΝΙΑ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ. Είναι ένα είδος θεάτρου ελκυστικό στα παιδιά. Διαφέρει από το κουκλοθέατρο γιατί την σκηνή αντικαθιστά μια οθόνη (φωτισμένο πανί), πίσω από την οποία εξελίσσεται η ιστορία. Απαραίτητη είναι μια φωτεινή πηγή (φακός ή λάμπα κ.α), που με την βοήθειά της, οι φιγούρες (σκιές)προβάλλονται στην οθόνη. Στην πραγματικότητα, η σκηνή βρίσκεται πίσω από την οθόνη, όπου τα παιδιά

γίνονται τα ίδια σκιές με το σώμα τους και παίζουν ή με τη βοήθεια ξύλων κινούν τις φιγούρες. (Σιβροπούλου Ρένα, σελ. 120).

Κατά τον Γενειατάκη (1999), «δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να βγαίνουν από την παθητικότητα, να είναι δηλαδή τα ίδια οι δημιουργοί και οι συντελεστές της παράστασης, ώστε να κατακτούν γνώσεις σε όλους τους τομείς : δηλαδή σε σχέση με τα πράγματα – γεγονότα - φαινόμενα, σε σχέση με τον εαυτό τους και σε σχέση με τους άλλους».

Προσφέρει στα παιδιά ερεθίσματα που τα εμπλουτίζει τόσο ψυχοσυναισθηματικά όσο και νοητικά. Γενικά μέσα από το θέατρο σκιών τα παιδιά αποκτούν δυνατότητες για δημιουργική εργασία, συνεργασία, βιωματική μάθηση, μυοκινητικό έλεγχο, γλωσσική καλλιέργεια, ψυχική εκτόνωση, ολοκληρωμένη ανάπτυξη. (Σιβροπούλου Ρένα, σελ. 121).

Η προετοιμασία του παιδιού για τα μαθήματα του σχολείου

A. Μαθηματικά

Η διδασκαλία των μαθηματικών σκοπεύει στην ανάπτυξη του συλλογισμού και στην καλλιέργεια στο παιδί δυνατοτήτων αφαίρεσης. Επιβάλλει μια «απαιτηση αυστηρότητας στη σκέψη και ακρίβειας στην έκφραση. Βοηθά στην απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων στο αριθμητικό και γεωμετρικό πεδίο βοηθώντας συγχρόνως το μαθητή να επεξεργαστεί μεθόδους δουλειάς.

Στο νηπιαγωγείο όμως, η κατάσταση παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες: έτσι μπορούμε να πούμε ότι σε αυτό το επίπεδο δεν κάνουμε μαθηματικά, αλλά προτείνουμε στα παιδιά καταστάσεις και πλουτίζουν την εμπειρία τους που τα αναγκάζουν να παρατηρούν και να θέτουν ερωτήσεις, στηριζόμενοι σε ψυχοκινητικές δραστηριότητες απαραίτητες για τη γνωστική ανάπτυξη.

Για να αναπτυχθούν οι συγκεκριμένοι στόχοι και οι ειδικές μέθοδοι της διδασκαλίας των μαθηματικών στην Προσχολική ηλικία, είναι απαραίτητο να καταλάβουμε στο παιδί στο οποίο απευθύνεται η διδασκαλία. (Αθανάσιος Γαγάτσης, 1985, σελ. 3).

Όπως αναφέρει η Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη (1977, σελ.320) η μύηση του παιδιού στην πρώτη αριθμηση πρέπει να αρχίζει από την εξακρίβωση ορισμένων συγκεκριμένων σχέσεων φανερών και αισθητών που περιλαμβάνονται από προαριθμητικές έννοιες και οδηγούνται σε συγκρίσεις ομάδων αντικειμένων από τις οποίες τα παιδιά κατορθώνουν να καταλάβουν τις κύριες έννοιες της αριθμησης – που ερμηνεύονται από

τις ακόλουθες εκφράσεις: περισσότερο, λιγότερο, πιο πολύ, πιο λίγο, ίδιο, σαν, όμοιος – πριν να είναι σε θέση να προσδιορίζουν τον αριθμό των αντικειμένων. Η γνώση της ποσότητας γίνεται με τη βοήθεια ασκήσεων αφής, προπαρασκευαστικών για τη μέτρηση και με την παρατήρηση του υλικού.

Για την επαφή του παιδιού με τις μαθηματικές έννοιες θα πρέπει να υπάρχει στην διάθεση του ποικίλο υλικό ώστε να μπορεί να λογαριάζει και να ψηλαφεί.

Κλείνοντας την ενότητα αυτή, αναφέρουμε τη σημαντικότητα του παιχνιδιού στη διδασκαλία των μαθηματικών. Σύμφωνα με τον Αθανάσιο Γαγάτση (1985, σελ.12), «οι καλύτερες συνθήκες για να ευνοηθεί η ανάπτυξη των μαθηματικών βρίσκονται στο παιχνίδι. Η διδασκαλία των μαθητικών πρέπει να γίνεται ουσιαστικά με παιχνίδια και δραστηριότητες». Σημαντικό είναι επίσης ο δάσκαλος να προσέξει ώστε το παιδί να βρεθεί αντιμέτωπο με αντικείμενα και καταστάσεις που του δίνουν διάθεση να είναι ενεργητικό.

Β. Φυσικές επιστήμες

Για το παιδί του παιδικού σταθμού οι φυσικές επιστήμες αποτελούν μέρος της καθημερινής του ζωής, αφού συνεχώς ζητά εξήγηση για όλα τα πράγματα και τα φαινόμενα που προκαλούν καθημερινά την περιέργειά του.

Η φυσική αυτή περιέργεια του παιδιού αποτελεί το θεμέλιο και τη βάση για τις επιστημονικές εμπειρίες του στον παιδικό σταθμό.

Σκοπός της διδασκαλίας των φυσικών επιστημών είναι να απαντηθούν τα ατέλειωτα παιδικά ερωτήματα και να βοηθηθούν τα παιδιά να εξερευνήσουν τον κόσμο τους με το δικό τους τρόπο.

Οι απαντήσεις που παίρνουν τα παιδιά ως προς την εξήγηση των φυσικών φαινομένων συμβάλλουν στην εξέλιξη και την εξουδετέρωση πολλών φόβων της ηλικίας τους. Έτσι το παιδί τρομάζει από τον κεραυνό και τις αστραπές, όταν μάθει κάτι για την αιτία τους και τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να προστατευτεί, μειώνει το φόβο του ή τον αντικαθιστά με την προσοχή ή την προφύλαξη. (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977).

Παρατήρηση και μελέτη του περιβάλλοντος

Σύμφωνα με την Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη (1977), η παρατήρηση και η μελέτη του περιβάλλοντος πραγματοποιείται μέσα στο χώρο του παιδικού σταθμού με:

α) την σωστή χρήση των πολλών και ποικίλων εποπτικών μέσων, β) με την παρατήρηση του γύρω κόσμου, γ) με παιχνίδια παρατηρητικότητας, δ) με τη απλή και σαφή ερμηνεία των προβληματισμών από μέρους του παιδαγωγού, ε) με εξόδους, περιπάτους και εκδρομές έξω από τον σταθμό στ) με την γνωριμία με τη γειτονιά και το περιβάλλον ζ) με την παρατήρηση των φυτών, των ζώων και των πραγμάτων και την επαφή του παιδιού με αυτά, η) με τις εργασίες και τα επαγγέλματα, θ) με τις γιορτές, τις συνήθειες και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων του περιβάλλοντος και την βιωματική συμμετοχή του παιδιού σε αυτά.

Αξίζει να αναφέρουμε, πως το παιδί έχει ένα δικό του τρόπο να παρατηρεί τον κόσμο που το περιβάλλει συγχέοντας πολλές φορές το πραγματικό με το φανταστικό χωρίς το ίδιο να το αντιληφθεί. Σταδιακά όμως μέσα από αυθόρμητες δραστηριότητες που γίνονται όλο και περισσότερες αποκτάει μια ξεκαθαρισμένη και πλούσια γνώση των πραγμάτων.

Η παρατήρηση σαν μέσο αγωγής διευκολύνει την παιδική σκέψη στην κατανόηση των πραγμάτων και του κόσμου που το περιβάλλει. Στενά συνδεδεμένη με την παρατήρηση είναι και η μελέτη του περιβάλλοντος, η οποία συμβάλλει στην ομαλή προσαρμογή του παιδιού και βασικός σκοπός της είναι η συνειδητή επαφή του με έμψυχα και άψυχα όντα που είναι γύρω του και το χώρο μέσα στον οποίο κινείται (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977).

Κατά την Δαράκη – Χατζηκωνσταντίνου (1981), ο αντικειμενικός σκοπός της παρατήρησης αποβλέπει α) στην ακριβή γνώση του εξωτερικού κόσμου, β) στην κυριάρχηση των αισθητηριακών αντιλήψεων και γ) στην συνήθεια να βλέπουμε, να ασκούμε, να αντιλαμβανόμαστε με προσοχή και με ακρίβεια.

Ηθική αγωγή σε συνάρτηση με την Δημοκρατική – Κοινωνική και Θρησκευτική

Αναλύουμε την Ανάπτυξη της ηθικής προσωπικότητας του παιδιού, η οποία καθορίζεται από τη γνώση των αρχών της συμπεριφοράς, τις συνήθειες της συμπεριφοράς, τη συναισθηματική σχέση του παιδιού προς τις ηθικές αρχές την εσωτερική διάθεσή του. Κι όλα αυτά 'χουν πρωταρχική σημασία για την ανάπτυξη του παιδιού ως κοινωνικού όντος.

Έτσι η διαδοχή του σωστού, του δικαίου, του ηθικού της αυταπάρνησης, της προσπάθειας για το γενικό καλό πάνω από προσωπικά οφέλη, μέχρι την διαμόρφωση ενός κοινωνικοποιημένου ηθικού όντος, παίρνει

υπόσταση μέσα από την σύνδεση της ηθικής αγωγής με την δημοκρατική, κοινωνική και θρησκευτική αγωγή όπως παραθέτεται στο κεφάλαιο αυτό.

(α) Ηθική Αγωγή

Σύμφωνα με τον Ι. Ν. Παρασκευόπουλο , (1985, σελ. 172)

Ο βασικός πυρήνας στην όλη διαδικασία της κοινωνικοποίησης είναι να καταστεί ικανό να διακρίνει τι είναι «ηθικό» και τι «ανήθικο», τι «καλό» και τι «κακό», τι «σωστό» και τι «εσφαλμένο», τόσο στη δική του συμπεριφορά όσο και στη συμπεριφορά των άλλων. Να ενστερνιστεί τους ηθικούς κανόνες που έχει θεσπίσει η κοινωνία μέσα στην οποία προορίζεται να ζήσει. Να αναπτύξει εσωτερικευμένους κανόνες συμπεριφοράς τους οποίους θα εφαρμόζει σε ποικίλες καταστάσεις κ.τ.ο. Οι διάφορες αυτές επιδιώξεις της κοινωνικοποίησης είναι γνωστές με τον όρο ηθικότητα.

Στον Παρασκευόπουλο (1985, σελ. 177) αναφέρονται τα στάδια ανάπτυξης της ηθικότητας του Kohlberg, ως εξής:

Επίπεδο I Προηθικό (προσχολική ηλικία)

Όπου το παιδί κάνει ηθικές κρίσεις βασισμένες αποκλειστικά στις επικείμενες ποινές ή αμοιβές. Τα ηθικά κριτήρια είναι απόλυτα και καθορίζονται από τα ισχυρά πρόσωπα του περιβάλλοντος του παιδιού (γονείς)

Στάδιο 1^ο: Ηθική εστιασμένη στην τιμωρία και την υπακοή: Οι πράξεις του παιδιού καθοδηγούνται από την επιθυμία του να αποφύγει την τιμωρία. Οι φυσικές συνέπειες της πράξης καθορίζουν κατά πόσο είναι ηθική ή ανήθικη μια πράξη.

Στάδιο 2^ο: Ηθική του αφελούς συντελεστικού ηδονισμού: οι πράξεις που φέρουν ευχάριστα αποτελέσματα είναι ηθικές, ενώ όσες απολήγουν σε δυσάρεστα αποτελέσματα είναι ανήθικες. Το παιδί δείχνει κάποιο ενδιαφέρον για τις ανάγκες των άλλων, αλλά μόνο για να εξασφαλίσει ότι επιθυμεί από τους άλλους, μόνο αν υπάρχει πιθανότητα ανταπόδοσης.

Επίπεδο II: Συμβατική ηθική (σχολική ηλικία)

Στάδιο 3^ο: Ηθική του «καλού παιδιού»

Στάδιο 4^ο Ηθική της «έννομης τάξης»

Επίπεδο III: Αυτόνομη ηθική (εφηβική ηλικία)

Στάδιο 5^ο: Ηθική του κοινωνικού συμβολαίου

Σταδιο 6^ο: Ηθική των προσωπικών αρχών

Σημαντικές θεωρούνται οι απόψεις της Ιταλίδας Παιδαγωγού Μ. Montessori που αναφέρονται στον Αθανάσιο Ε. Παπά («Ηθική κατά την Montessori δεν μπορεί να αποτελέσει κωδικοποιημένη γνώση, που θα περάσει με εγκεφαλική διδασκαλία στο παιδί. Η ηθική περνάει δηλαδή από τη διδασκαλία και τις παραινήσεις, σε μια ηθική αυτοτέλεια που καλλιεργείται στο παιδί με τη βιωματική διάσταση της ηθικής δράσης. Αυτό επιτυγχάνεται στην ομάδα όπου δίνεται η ευκαιρία για συνύπαρξη και σεβασμό στους ηθικούς κανόνες. Οι ποινές και οι αμοιβές δεν ηθικοποιούν το σεβασμό στο παιδί αφού του δημιουργούν συνειρμούς εξάρτησης μέσα από τους μηχανισμούς των προσδοκιών τους στην πράξη. Υποστηρίζει πως η αυτονομία είναι η καλύτερη μορφή αγωγής, όταν ο φόβος αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στον καθορισμό και την εκδήλωση τα συμπεριφοράς. Έτσι η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού, με τις ποικίλες δραστηριότητες και η δική του παρουσία είναι παράγοντες που ενισχύουν την ηθική ωρίμανση του παιδιού. Σκοπός της αγωγής είναι να βοηθήσει το παιδί να φτάσει στα επιθυμητά επίπεδα ηθικής τελειότητας μέσα στο κοινωνικό σύνολο!

Εντοπίζοντας τις θεμελιακές και ηθικές βάσεις της κοινωνίας και προβάλλοντάς τις, βοηθάμε τα παιδιά να διαμορφώσουν μια δημοκρατική συνείδηση. Βασικές έννοιες για την επιτυχία της δημοκρατίας είναι η ελευθερία και υπευθυνότητα. Κάνοντας χρήση κάθε ευκαιρίας των επεισοδίων της καθημερινής ζωής, βοηθάμε τα παιδιά να κάνουν σωστή επιλογή συμπεριφοράς και να ερευνήσουν τις συνέπειές της. (Κυριαζόπουλου – Βαληνάκη 1977)

Η ηθική κατέχει επίσης σημαντική θέση στα νέα. Αναλυτικά προγράμματα για την Προσχολική Αγωγή ιδιαίτερα δραστηριοτήτων για το Νηπιαγωγείο. Οι γενικές αρχές και επιστημονικές που παρουσιάζει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είναι μεταξύ άλλων οι εξής:

1. Αφετηρία της ηθικής αγωγής θεωρείται η «λειτουργία της ομάδας», οι διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσα στα νήπια
2. Η ηθική ανάπτυξη ταυτίζεται σχεδόν με την κοινωνική
3. Τονίζεται η εγωκεντρική τάση του νηπίου, η ταύτιση του «καλού» με την ικανοποίηση των αναγκών του

4. το νήπιο στον τομέα αυτό λειτουργεί με ετερωνυμία, που μπορεί να είναι απροφάσιστη στη εκδήλωσή της. Η εσωτερική αυτονομία δεν έχει ακόμα ωριμάσει
5. Αναφέρεται η άποψη του J. Piaget, που μιλάει για τον προσδιορισμό του «καλού» μέσα από την στάση των ενηλίκων
6. Το νήπιο οδηγείται σταδιακά στην ηθική αυτονομία χωρίς καταναγκασμό αλλά φυσικά και αβίαστα
7. Η ηθική αγωγή στο Νηπιαγωγείο δεν μπορεί παίρνει χαρακτήρα νουθεσιών και παραινήσεων, αλλά να απορρέει από τα βιώματα της καθημερινής του ζωής
8. στον αξιακό χώρο οι απόψεις του Π. Κ. συγκλίνουν με την υιοθέτηση μηνυμάτων όπως: η ειρήνη, η ελευθερία, η κοινωνική δικαιοσύνη, η ισότητα κ.λ.π. Η προσπάθεια αυτή μπορεί να εισάγεται από την νηπιακή ηλικία και δεν αποτελεί υπερβολή
9. στο χώρο της ισότητας των δύο φύλων το Π. Κ. προτείνει τη δημιουργία αρμονικών σχέσεων μεταξύ των δύο φύλων, που θα στηρίζονται στην αμοιβαιότητα και την ισότητα με την ηθική διάσταση, που πηγάζει από την «στο χώρο της Προσχολική ηλικίας» (Αθανάσιος Παπά, 1990, σελ. 117)

Συμβάλλοντας στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού προσχολικής ηλικίας ο / η παιδαγωγός προσπαθεί τα ιδανικά του ανθρωπισμού ή τα πρότυπα της υπευθυνότητας και της ηθικής βούλησης να έχουν ομαδικό προσανατολισμό. Είναι πολύ βασικό να δημιουργούνται οι συνθήκες που θα δώσουν στα παιδιά τη δυνατότητα να ενεργούν με αυτοτέλεια μέσα στην ομάδα.

Με την κατευθυνόμενη καθοδήγηση της δράσης των παιδιών και τις μεταξύ τους σχέσεις η παιδαγωγός βοηθά, στο να αποκτήσουν χαρακτήρα ηθικής συμπεριφοράς και να ρυθμίζουν τις σχέσεις τους σύμφωνα με τα κοινωνικά πρότυπα. Τους καλλιεργεί την επιθυμία να τηρούν τους κανόνες του νηπιαγωγείου, να ακούν τους ενηλίκους, να δείχνουν προς αυτούς προσοχή και εκτίμηση. Στα παιχνίδια και στις οργανωμένες ασχολίες με τους συνομηλικούς τους να είναι καλά, συνετά και δίκαια.

Η ηθικοπολιτιστική ανάπτυξη των νηπίων ανεβαίνει σε ψηλότερα επίπεδα με την επίδραση των υψηλών διανοητικών ενδιαφερόντων και τις διευρύνσεις των γνώσεών του. Έτσι ανεβαίνει η δυνατότητα του παιδιού να παρατηρεί πιο εξεζητημένα φαινόμενα του περιβάλλοντος του να

βλέπει τις μεταξύ τους εξαρτήσεις και σχέσεις, να εκτιμά σωστά τόσο τα φαινόμενα, όσο και τα γεγονότα. (Μαρία Σμαράγδα – Τσιαντζή 1996)

Έτσι η παιδαγωγός πρέπει να προσπαθήσει να καταπολεμήσει τον έμφυτο εγωισμό του παιδιού, χαρακτηριστικό αυτής της ηλικίας να το μάθει να σέβεται την εργασία, τα αντικείμενα και υλικά, του σταθμού τη ζωή, τον εαυτό του και να υιοθετεί καλές συνήθειες. (Πέπη Δαράκη, 1995)

Τμήμα της ηθικής αγωγής αποτελεί και η κυκλοφοριακή αγωγή που σκοπός της είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν παρατηρητικότητα, πειθαρχία στους κανονισμούς, ετοιμότητα στη σκέψη και ενέργειας και να κατανοήσουν την πραγματική έννοια της αγωγής αυτής (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977)

Ηθική και Δημοκρατική αγωγή

Μέσα στον παιδαγωγικό χώρο του παιδικού σταθμού μπορούμε να βάλουμε τη βάση της ηθικής αγωγής και της δημοκρατικής ζωής.

Εντοπίζοντας τις θεμελιακές αρχές και ηθικές βάσεις της κοινωνίας και προβάλλοντάς τις, καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης βοηθάμε τα παιδιά να διαμορφώσουν μια δημοκρατική συνείδηση. (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977)

Βασικές έννοιες για την επιτυχία της δημοκρατίας είναι η ελευθερία και η υπευθυνότητα. Κάνοντας λοιπόν χρήση κάθε ευκαιρίας των επεισοδίων της καθημερινής ζωής, βοηθάμε τα παιδιά να κάνουν μια σωστή επιλογή συμπεριφοράς και να ερευνήσουν τις συνέπειες της. (Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, 1977)

Η σχέση μεταξύ ατόμων και ομάδας είναι μία σημαντική δυναμική στην έννοια της δημοκρατίας. Γιατί δημοκρατική συμπεριφορά σημαίνει να δίνεις και να παίρνεις. Σημαίνει συμμετοχή και αποδοχή των δημοκρατικών διαδικασιών.

Συγκεκριμένα στον Παιδικό Σταθμό η σχέση αυτή ατόμου και ομάδας στοιχείο πρωταρχικής σημασίας μια και η ομαδικότητα είναι η βάση των περισσότερων δραστηριοτήτων του προσχολικού προγράμματος.

Λαμβάνοντας υπόψη την επικράτηση ενός δημοκρατικού κλίματος στο χώρο του παιδικού σταθμού παιδαγωγός οφείλει να εμπλουτίσει την έννοια της ελευθερίας δίνοντας στα παιδιά να κατανοήσουν ότι η ελευθερία του καθενός, σταματά εκεί που αρχίζει η ελευθερία του άλλου. Συγχρόνως όμως σημαίνει την κατανόηση από μέρους του παιδιού της

ατομικότητας του και της ρύθμισης της προσωπικής του ζωής με δείκτη τα ενδιαφέροντά του.

Σε σχέση με την υπευθυνότητα ο ρόλος της παιδαγωγού έγκειται στην ανάπτυξη του αισθήματος ευθύνης ώστε τα παιδιά να μάθουν να διακρίνουν τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντά τους και να αναλάβουν τις ευθύνες για ότι πράττουν (Rene Hubert, 1959)

Επανερχόμενοι στον συσχετισμό της ηθικής και της δημοκρατίας, έννοιες στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους μιας και οι ηθικές αρχές και αξίες είναι απαραίτητες προϋποθέσεις μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Είναι σκόπιμο να τονιστεί ότι η ηθική αγωγή αποσκοπεί στην καλλιέργεια του αυτοσεβασμού της αξιοπρέπειας της ελευθερίας και της στάσης σεβασμού προς τους άλλους, προς τη ζωή, την εργασία και προς τις ατομικές ανάγκες των άλλων. (Κιτσάρας, 1991)

Έτσι, στο χώρο του παιδικού σταθμού, ο παιδαγωγός πρέπει να προσπαθήσει να καταπολεμήσει τον έμφυτο ανταγωνισμό και εγωισμό του παιδιού, χαρακτηριστικά αυτής της ηλικίας και να το μάθει να σέβεται τη εργασία, τα αντικείμενα και υλικά του σταθμού, τη ζωή, τον εαυτό του και να υιοθετήσει καλές συνήθειες. (Δαράκη Π. 1995)

(β) Ηθική και κοινωνική αγωγή

Σύμφωνα με τον Ξηροτύρη Ηλία (1992), η ηθική και κοινωνική αγωγή των νηπίων κατά κύριο λόγο στην απόκτηση καλών αξιών, οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση της διαμόρφωσης του χαρακτήρα τους.

Σ' αυτήν την περίπτωση η διδασκαλία θα αποβλέπει όχι στην εντύπωση αφηρημένων ηθικών παραγγελμάτων ή κανόνων συμπεριφοράς, αλλά στην έμπρακτη άσκηση καλλιέργειας των αρετών της φιλαλήθειας και της παρρησίας, της ευγένειας και της καλοσύνης, της πειθαρχίας προς τους κανονισμούς του σχολείου και τον σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων, της συνεργατικότητας και της αλληλοβοήθειας, της καθαριότητας και της τάξεως.

Την ευκαιρία αυτή παρέχουν τα εξής:

Η προσαρμογή του νηπίου προς το νέο περιβάλλον, η μετά της νηπιαγωγού απασχόληση, τα ελεύθερα παιχνίδια, οι ατομικές και ομαδικές ασχολίες, οι διάφορες ευκαιρίες και συζητήσεις που γίνονται ανά πάσα εκδήλωση της σχολικής και της περιβαλλοντικής ζωής του νηπιαγωγείου.

Ουσιώδη παράγοντα για την επιτυχία του σκοπού θα αποτελέσει η προσωπικότητα της νηπιαγωγού και η συμπεριφορά της απέναντι στα νήπια. Να είναι ήρεμη και απαλλαγμένη από αφιθυμικές εκρήξεις, ανακολουθώς και στοργική (Ξηροτύρης Ηλίας, 1992, σελ. 305-306).

Κατά την Δαράκη – Χατζηκωνσταντίνου (1891, σελ. 292), σκοπός της κοινωνικής αγωγής είναι η ανάπτυξη των παιδιών, η κοινωνική τους συμπεριφορά, η σχέση τους με τους ανθρώπους, η ομαλή ενσωμάτωση τους στην ομάδα, η βαθμιαία υπερνίκηση του εγωκεντρισμού τους και η κατανόηση των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων τους.

(γ) Ηθική και Θρησκευτική αγωγή

Η Μ. Montessori ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη θρησκευτική αγωγή των παιδιών. Οι απόψεις της, που συνάγονται μέσα από τις μελέτες και τις έρευνες και έχουν στόχο όχι τόσο το μεταφυσικό περιεχόμενο της θρησκευτικής αγωγής όσο το θρησκευτικό συναίσθημα μέσα από την παιδική ψυχή. Η Montessori θα υποστηρίξει με θέρμη, ότι η παιδική ψυχή με την αγνότητα και ευρύτητά της είναι: «είναι ανοικτή για να δεχτεί τις ακτίνες του θείκου φωτός». Η θρησκευτική αγωγή κατά την Montessori πρέπει να στηρίζεται στο βίωμα της θρησκείας και όχι στη μάθηση. Στην παρουσίαση της Montessori από τον GIOVANNI GALO βασικό αίτημα της παρατηρείται να είναι «να μην διδάσκουμε, να μην κατευθύνουμε, να μην δίνουμε διαταγές, να μην σφυρηλατούμε, να μην βάζουμε μπροστά σ' ένα μοντέλο την ψυχή του παιδιού, αλλά να δημιουργούμε κατάλληλο περιβάλλον για να πειραματίζεται, για να ενεργεί, να αφομοιώνει αυθόρμητα και να τρέφει τα πνεύμα του» αναφέρεται στον Ε. Παπά (1990)

Ο Rousseau όπως πιστεύει για την ηθική μόρφωση και θρησκευτική αγωγή. Δεν μπορεί να επιτευχθεί η θρησκευτική διαπαιδαγώγηση με την διδασκαλία και τον καταναγκασμό. Η κατευθυνόμενη και κομφορμιστική συμμόρφωση των παιδιών στις αξίες τα οδηγεί μοιραία στην ανειλικρίνεια.

Επίσης ο Jean Chateau παρουσιάζοντας τις απόψεις του Rousseau όπως αναφέρεται στον Ε. Παπά (1990, σελ. 119) γράφει:

«Για να δείξουμε ότι τους διδάσκουμε αρετή, τους κάνουμε να αγαπήσουν όλες τις κακίες: τους δίνουμε τις κακίες με το να τους απαγορεύουμε να τις έχουν. Τους οδηγούμε εννοεί τους μαθητές να πλήττουν στην εκκλησία και έτσι τους ενισχύουμε να ποθούν την ευτυχή ώρα που θα είναι έξω από την εκκλησία και δεν θα προσεύχονται στο Θεό. Τους συμβουλεύουμε να κάνουν αναρίθμητες προσευχές και τους

οδηγούμε έτσι να ψεύδονται. ... Έτσι από ένα μύθο του La Fontaine διδάσκεται το μικρό παιδί μαθήματα κολακείας, απανθρωπιάς, αδικίας, σάτυρας, απειθαρχίας.»

Στο θέμα της θρησκευτικής διαπαιδαγώγησης το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προτείνει τις ακόλουθες εναλλακτικές λύσεις:

1. Οργάνωση δραστηριοτήτων, που θα σχετίζονται με τη λατρευτική παράδοση και τα θρησκευτικά έθιμα του ελληνικού λαού
2. Αφετηρία για τη θρησκευτική αγωγή μπορούν να δώσουν οι διάφορες θρησκευτικές γιορτές, αλλά και οι τοπικές
3. Τα νήπια στη διαδικασία που προαναφέρθηκε παίρνουν ενεργό μέρος με την προετοιμασία και δημιουργία βιωμάτων από την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου
4. Η νηπιαγωγός με αφετηρία την ευκαιρία των εορτών της Χριστιανοσύνης και τις τοπικές γιορτές:
 - α) προσπαθεί να εμπλουτίσει τη θρησκευτική ζωή των νηπίων, με χριστιανικές αξίες
 - β) χρησιμοποιεί τις ανάλογες στρατηγικές για την ανάπτυξη του θρησκευτικού συναισθήματος
 - γ) οι βασικές εμπειρίες των νηπίων από τη θρησκευτική ζωή και η επαφή με τα γνήσια στοιχεία της χριστιανικής παράδοσης μπορούν να κατακτηθούν με την ενεργή συμμετοχή στο πρόγραμμα δραστηριοτήτων που προγραμματίζει το αναλυτικό πρόγραμμα της Προσχολικής αγωγής

Ο παιδαγωγός καλείται να βοηθήσει το νήπιο, ώστε μέσα από την κατάλληλη ατμόσφαιρα να βιώσει το θρησκευτικό συναισθημα

Μέσα για την άσκηση της θρησκευτικής αγωγής είναι:

α. η προετοιμασία των θρησκευτικών εορτών, κέντρο ενδιαφέροντος της ημέρας η όλης της εβδομάδας

β. Η ομαδική προσευχή. Πρέπει να 'ναι κάτι πηγαίο και να προέρχεται από τα βιώματα της ημέρας

γ. Ο εκκλησιασμός σε ειδικές ημέρες πριν από τις μεγάλες εορτές, με κατάλληλη διευθέτηση της εκκλησίας και προετοιμασία των παιδιών

δ. η έμπρακτη εκδήλωση της Χριστιανικής αγάπης (Ε. Παπάς 1990)

Ο ίδιος επίσης αναφέρει ότι τις μεθοδολογικές στρατηγικές στην θρησκευτική αγωγή συμπληρωματικά με τα πιο πάνω πως οι ονομαστικές εορτές αποτελούν σημείο εκκίνησης και δράσης με αναφορά στα γεγονότα στις επισκέψεις στους χώρους λατρείας, στους αγιασμούς, με τις ελεύθερες ανακοινώσεις για τα διάφορα μυστήρια της Εκκλησίας.

Όμως ο παιδαγωγός δεν καλλιεργεί σε καμία περίπτωση το φανατισμό αλλά δίνει τη δυνατότητα στα νήπια να εκφράσουν ελεύθερα μέσα από τα βιώματα και τις εμπειρίες τους, έστω κι εάν αυτά είναι αντίθετα με τα δικά του «πιστεύω».

Βασικά σήμερα που το Αναλυτικό πρόγραμμα του 1980 επισημαίνουν τα εξής, για την ηθική αγωγή του νηπίου που συγκλίνει με τις ορθόδοξες χριστιανικές αρχές:

α) Αγάπη και σεβασμός προς το κάθε άνθρωπο. Κέντρο ενδιαφέροντος θα είναι διαδοχικά ο μικρός Εσκιμώος, ο μικρός Κινέζος, όλοι οι μικροί του κόσμου, με τα έθιμά τους, τις συνήθειές τους. Έτσι η αίθουσα του Νηπιαγωγείου θα παίρνει κάθε φορά το ανάλογο χρώμα με τη σχετική διακόσμηση και τα παιδιά με τη διήγηση, με τις εικόνες, με τη χειροτεχνία, με διάφορα αντικείμενα που προέρχονται από κάθε τόπο θα πλησιάζουν με τρόπο ζωντανό τους ανθρώπους όλου του κόσμου, για να τους γνωρίσουν και να τους αγαπήσουν.

β) Η αξία της εργασίας και της ανθρώπινης προσπάθειας. Θα διδάσκεται το νήπιο, ότι όλοι οι άνθρωποι σε κάθε χώρο αγωνίζονται να κάνουν το σπίτι τους, να καλλιεργήσουν τα γη τους, να κατασκευάσουν τα πράγματα που τους χρειάζονται και ότι με την εργασία προσφέρουμε ο καθένας κάτι το σύνολο.

γ) Ειλικρίνεια, εντιμότητα, συναίσθημα ευθύνης Αποτελούν τα βασικά σημεία στην καλλιέργεια του ανθρώπου, που πρέπει ιδιαίτερα να προσεχθούν στο νηπιαγωγείο, για να μπορέσει το παιδί από αυτή την ηλικία να διαμορφώσει έναν ηθικό χαρακτήρα και να γίνει αργότερα ευθύς και υπεύθυνος άνθρωπος. Όλα αυτά τα στοιχεία, πρέπει να δίνονται όχι σαν σχολαστική ηθικολογία αλλά με το ζωντανό παράδειγμα». (Ε. Παπός, 1990, σελ. 124)

Συμπερασματικά όσον αφορά την ηθική αγωγή και τα στοιχεία της, - που εμπλέκονται με τη δημοκρατικότητα, την κοινωνικότητα και το θρησκευτικό συναίσθημα-, δεν πρέπει να παραμένουν στο πλαίσιο ηθικοπλαστικών κηρυγμάτων και προφορικών παραινήσεων αλλά να βασίζονται στο ζωντανό παράδειγμα του παιδαγωγού και άλλων ατόμων που ζουν και κινούνται στο σταθμό, στις κατάλληλες και επίκαιρες διηγήσεις στις δραματοποιήσεις και αναπαραστάσεις και στην όλη οργάνωση της ζωής στον σταθμό.

Γλωσσική Αγωγή

Η πρακτική αφομοίωση της γλώσσας και η συνειδητοποίηση της ομιλίας

Στην προσχολική ηλικία διευρύνεται ο κύκλος επικοινωνίας των παιδιών. Αποκτώντας περισσότερη αυτοτέλεια, τα παιδιά βγαίνουν από τα πλαίσια των στενά οικογενειακών σχέσεων και αρχίζουν να επικοινωνούν με πλατύτερο κύκλο ανθρώπων, ιδιαίτερα με τους συνομήλικούς τους. Η διεύρυνση του κύκλου επικοινωνίας απαιτεί από το παιδί σωστή αφομοίωση των μέσων επικοινωνίας το βασικότερο από τα οποία είναι η ομιλία.

Η ανάπτυξη της ομιλίας ακολουθεί ορισμένες κατευθύνσεις: τελειοποιείται η πρακτική της χρήσης στην επικοινωνία με τους άλλους ανθρώπους, ενώ παράλληλα, η ομιλία γίνεται η βάση αναδιάρθρωσης των ψυχικών διαδικασιών, όργανο της σκέψης.

Στα τέλη της προσχολικής ηλικίας κάτω από ορισμένες συνθήκες διαπαιδαγώγησης, το παιδί αρχίζει όχι μόνο να χρησιμοποιεί την ομιλία, αλλά και να συνειδητοποιεί τη δομή της πράγμα που έχει βασική σημασία για την παραπέρα αφομοίωση των φθόγγων. Στην διάρκεια της προσχολικής ηλικίας εξακολουθεί να αναπτύσσεται ο λεκτικός πλούτος της ομιλίας. Σε σύγκριση με τη νηπιακή ηλικία το λεξιλόγιο του παιδιού της προσχολικής αυξάνεται, κατά κανόνα τρεις φορές. Αυτή η αύξηση του αριθμού των λέξεων εξαρτάται άμεσα από τις συνθήκες ζωής και διαπαιδαγώγησης οι ατομικές μεταλλαγές είναι μεγαλύτερες εδώ από οποιουδήποτε άλλου τομέα της ψυχικής ανάπτυξης.

Ενώ το λεξιλόγιο του παιδιού της προσχολικής ηλικίας αυξάνεται με ουσιαστικά ρήματα αντωνυμίες, επίθετα, συνδέσμους του αριθμητικά, παράλληλα αποκτά την ικανότητα να συνδυάζει τις λέξεις σε προτάσεις, σύμφωνα με τους κανόνες της γραμματικής. Έπειτα, αφομοιώνεται το μορφολογικό σύστημα της μητρικής γλώσσας. Πρακτικά, το παιδί αφομοιώνει τις γραμματικές κλίσεις και πτώσεις. Κάνουν ταυτόχρονα, πολύπλοκες προτάσεις χρησιμοποιούν συνδέσμους κι ακόμα περισσότερες από τις κοινές καταλήξεις για την επισήμανση του φύλου, των μικρών παιδιών κ.α.

Η γλώσσα αφομοιώνεται, κι αυτό φαίνεται από την εξαιρετική ενεργητικότητα του ίδιου του παιδιού που εκφράζεται στις λέξεις που φτιάχνει. Προσανατολίζονται στη σημασία, στην πραγματικότητα που επισημαίνει η λέξη καθώς επίσης δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον και στην ηχητική μορφή της που επηρεάζεται από την προφορά του οικογενειακού του περιβάλλοντος.

Στις αναστροφές του το παιδί διαμορφώνει τη φωνητική ακοή. Η συνομιλία, βοηθά στο παιδί να ξεχωρίσουν τον πρώτο κι τον τελευταίο φθόγγο της λέξης, έτσι, που στη συνέχεια αρχίζει να τις προφέρει τονίζοντας το φθόγγο που πρέπει και μετά τα ονομάζει ξεχωριστά. Το παιδί της προσχολικής ηλικίας μπορεί να μάθει να προφέρει λέξεις με σκοπό τη διευκρίνιση της ηχητικής τους δομής, απορρίπτοντας, συνάμα, τις ήδη διαμορφωμένες στην επικοινωνία συνηθισμένες μορφές προφοράς λέξεων. Η ικανότητα της ηχητικής ανάλυσης των λέξεων, συμβάλλει στην επιτυχή εκμάθηση της ανάγνωσης και της γραφής.

Ενώ η επιτυχής εκμάθηση της ομιλίας που συντελείται στην προσχολική ηλικία, η συνειδητοποίηση της πραγματικότητας της ίδιας της ομιλίας (ως αυτοτελής ύπαρξη) καθυστερεί σημαντικά. Για μεγάλο χρονικό διάστημα το παιδί, στη διαδικασία της επικοινωνίας, προσανατολίζεται όχι στη λεκτική δομή του λόγου αλλά στην αντικειμενική κατάσταση που καθορίζει την κατανόηση των λέξεων. Αλλά για την εκμάθηση των γραμμάτων είναι αναγκαίο να μάθει το παιδί να συνειδητοποιεί τη λεκτική δομή του λόγου. Αφού αρχίσει να διαβάζει υπάρχει η δυνατότητα διαμόρφωσης αυτής της ικανότητας.

Πιο κάτω παραθέτουμε τις λειτουργίες που επιτελεί η ομιλία

α) η περιστασιακή ομιλία, που εμφανίζεται λόγω κάποιας συγκεκριμένης κατάστασης και το παιδί συνομιλεί με τους κοντινούς ή γνωστούς του ανθρώπους. Μπορεί η ομιλία αυτή να είναι δυσνόητη για κάποιον που δεν γνωρίζει το παιδί.

β) Η ομιλία των συμφραζόμενων, συντελείται όταν διευρύνεται ο κύκλος επικοινωνίας του παιδιού. Μπορεί να περιγράφει αρκετά ολοκληρωμένα την κατάσταση, ώστε να μην είναι αναγκαία η άμεση αντίληψη για να γίνει κατανοητή η κατάσταση αυτή.

γ) Ιδιαίτερος τύπος ομιλίας είναι η επεξηγηματική ομιλία που εμφανίζεται με την ανάγκη να εξηγήσει στο συνομήλικό του το παιχνίδι που θα παίξουν. Ο τύπος αυτός είναι ουσιαστικής σημασίας τόσο για τη διαμόρφωση ομαδικών σχέσεων των παιδιών όσο και για την πνευματική του ανάπτυξη.

δ) Η λειτουργία του σχεδιασμού, όταν η ομιλία αρχίζει να εκτελεί αυτή την λειτουργία, σε σύνδεση με το γεγονός ότι συνενώνεται με τη σκέψη του παιδιού.

ε) Η σκέψη που στρέφεται προς τον εαυτό του είτε εκδηλώνεται σωπηλά είτε όχι δεν παύει να είναι μορφή ομιλίας η οποία ονομάζεται εγωκεντρικός λόγος

στ) Χρησιμοποιώντας τα σύμβολα για αναπαράσταση για αντικατάσταση αντικειμένων που λείπουν, αναπτύσσεται η ομιλία σαν συμβολικής μορφής δραστηριότητα. Το παιχνίδι και η ζωγραφική εξασφαλίζουν την άσκηση στην αναπαράσταση των συμβόλων που αντικαθιστούν τα πραγματικά αντικείμενα (Μουχίνα 1990)

Η σημαντικότητα της Γλωσσικής αγωγής στο παιδί

Η ανάπτυξη του προφορικού λόγου θεωρείται ένα από τα κυριότερα μελήματα του νηπιαγωγείου. Στην Προσχολική Αγωγή όμως είναι δύσκολη η διδασκαλία και ανάπτυξη του προφορικού λόγου αφού απαιτείται ένας συνδυασμός του κοινωνικού με το ατομικό πνευματικό επίπεδο του παιδιού. Έχει γίνει αποδεκτό ότι όσο και πνευματική ανάπτυξη του παιδιού είναι συνυφασμένα με τις γλωσσικές του ικανότητες (Ε. Παπάς 1990)

Στον Σ. Χαντζησαββίδη (1998) αναφέρει ο (Ξωχέλλης 1985:81) ότι όταν βέβαια τα νήπια πηγαίνουν στο νηπιαγωγείο, δεν είναι νήπια, δηλαδή χωρίς λόγο (νή + έπος), αλλά έχουν κατακτήσει ένα μέρος του λεξιλογίου και των γλωσσικών δομών της μητρικής τους γλώσσας, τοσοτικά και ποιοτικά τέτοιο ώστε να μπορούν να 'ναι αυτάρκη για τις επικοινωνιακές τους ανάγκες. Το Νηπιαγωγείο λοιπόν είναι το εκπαιδευτικό ίδρυμα που εκτός των άλλων θα βοηθήσει τα νήπια να διευρύνουν το γλωσσικό ορίζοντα τους εμπλουτίζοντας το ήδη αποκτημένο από αυτά λεξιλόγιο για τις ήδη αποκτημένες γλωσσικές δομές τους. Είναι αυτονόητο ότι ο ρόλος του Νηπιαγωγείου είναι και αντισιαθμιστικός, αφού η διεύρυνση αυτή είναι μεγάλη στα νήπια που ζουν σε υποβαθμισμένο από την άποψη των γλωσσικών ερεθισμάτων περιβάλλον. Μετά από όλα αυτά γίνεται σαφής η αναγκαιότητα της γλωσσικής αγωγής στο Νηπιαγωγείο. Η γλωσσική αγωγή δε διευρύνει μόνο το γλωσσικό ορίζοντα των νηπίων αλλά καλλιεργεί νοητικά και ψυχοκινητικά, τα βοηθά στην κοινωνικοποίηση και τα προετοιμάζει για την πρόσληψη και την κατανόηση του κόσμου που τα περιβάλλει (Σ. Χαντζησαββίδης 1998)

Ο Robert Dottrens στον (Ε. Παπά 1990 σελ. 83) κάνει ιδιαίτερη μνεία για τη σπουδαιότητα του προφορικού λόγου και τη σημασία της αγωγής στην Προσχολική ηλικία επισημαίνοντας τα εξής:

1. Το παιδί αποκτά την ικανότητα της ομιλίας από την συναναστροφή του μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Τα μέλη της οικογένειας παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου του παιδιού. Η μητέρας είναι αναντίρρητα ο πρώτος συνομιλητής του παιδιού στη νηπιακή, το σχολείο παίζει ένα μεγάλο ρόλο στη διαμόρφωση αυτών των συνηθειών της γλωσσικής του καλλιέργειας. Το περιβάλλον του παιδιού θα διευρυνθεί αργότερα με την κοινωνικοποίησή του και την ένταξή του στην κοινωνική ομάδα. Το ουσιαστικό είναι να προηγηθούν

οι κατάλληλες ενέργειες, ώστε το παιδί να αποκτήσει τα γλωσσικά του εφόδια και να μη δημιουργηθεί ανισότητα στις δυνατότητες ένταξης στην ομάδα.

2. Οι γενικές επισημάνσεις που κάνει Dottrens είναι ότι δεν έχουν πάρει όλα τα παιδιά ικανοποιητική γλωσσική αγωγή πριν ακόμα μπουν στο σχολείο. Στο Π.Δ. 416/1980 η αγωγή του λόγου θεωρείται κορμός του Νηπιαγωγείου. Η νηπιαγωγός πρέπει να προσέξει την ανάπτυξη της μητρικής γλώσσας και να βοηθήσει το νήπιο: στη σωστή έκφραση, τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου, την κατανόηση του προφορικού λόγου και τη σωστή άρθρωση

Μέσα για την καλλιέργεια του λόγου είναι:

- α) Μιμική, χειρονομία, κουκλοθέατρο και απλή αναπαράσταση
β) Λεκτικές ασκήσεις ειδικές αλλά (αισθητηρίων, συσχετισμού, κατατάξεως κ.λ.π.) Το παιδί πρέπει να εκφράζεται αβίαστα, φυσικά και αυθόρμητα

γ) Ποιήματα, που πρέπει να είναι σύντομα και απλά όχι όμως απλοϊκά. Ο Μ. Casotti υποστηρίζει ότι για την προαγωγή της γλωσσικής καλλιέργειας πρέπει να υπάρχει εσωτερική πνευματική εικόνα και εξωτερικά γλωσσικές μορφές δηλαδή λέξεις και φράσεις (Α. Ε. Παπάς, 1990)

Σύμφωνα με τον L. Vygasky όπως αναφέρεται στον Σ. Χαντζησαββίδη (1998, σελ. 25) η σκέψη και η γλώσσα μετά την ηλικία των δύο ετών έως επτά, συγχωνεύονται και αναπτύσσονται μαζί με αποτέλεσμα η γλώσσα να αποκτά λογικό πλαίσιο και η σκέψη να μπορεί να εκφράζεται γλωσσικά. Στο στάδιο αυτό χρησιμοποιεί λόγο που απευθύνεται στον εαυτό του (εσωτερική γλώσσα) αλλά και λόγο που απευθύνεται προς τους άλλους (εξωτερική λόγος)

Εδώ παραθέτουμε τις διάφορες δραστηριότητες με τις οποίες γίνεται η καλλιέργεια του προφορικού λόγου και περιλαμβάνουν

α) περιγραφή εικόνων, οι οποίες δίνονται στα νήπια και συνδέονται θεματικά για να περιγράψουν τι βλέπουν ή να διηγηθούν ή να φανταστούν μια ιστορία. Οι εικόνες συνήθως περιέχουν σκηνές, οικείες για τα νήπια

β) περιγραφή αντικειμένων, ζητάται από τα νήπια να περιγράψουν παρόντα αντικείμενα και να μιλήσουν για την λειτουργία τους.

γ) περιγραφή φυσικών καταστάσεων όπου τα νήπια μιλούν για φυσικές καταστάσεις π.χ. καιρό, βροχή, το χιόνι κ.λ.π. που πέφτουν στην αντίληψή τους

δ) περιγραφή ανθρώπων ζώων

ε) περιγραφή των μερών του σώματος τους

στ) περιγραφή επισκέψεων σε διάφορους χώρους

ζ) ελεύθερος μονόλογος για καταστάσεις φανταστικές με αφορμή μια ιστορία που αφηγήθηκε η νηπιαγωγός

η) έκφραση συναισθημάτων

θ) επίλυση προβλημάτων με το λόγο π.χ. τίθεται ένα υποθετικό πρόβλημα

ι) συσχετισμός αντικειμένων για να βρουν τις ομοιότητες ή διαφορές

ια) παραγωγή επικοινωνιακού λόγου π.χ. πρόσκληση των μαθητών του διπλανού νηπιαγωγείου

Μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα ποιες δραστηριότητες ενισχύουν την γλωσσική αγωγή και σύμφωνα με τον Σ. Χαντζησαββίδη, (1998, σελ. 29-31) κατηγοριοποιούνται ως εξής:

1. Δραστηριότητες προφορικού λόγου με σκοπό να λύσουν επικοινωνιακές τους ανάγκες
2. Δραστηριότητες Δομής όπου εξοικειώνονται με διαφορετικές γλωσσικές δομές
3. Προαναγνωστικές δραστηριότητες τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τον γραπτολόγο χωρίς να οδηγούνται στην ανάγνωση αυτών των κειμένων (παραμύθια, παροιμίες, σταυρόλεξα κ.τ.λ.)
4. Προγραφικές δραστηριότητες επιχειρείται η εισαγωγή των παιδιών στη διαδικασία της γραφής της νέας Ελληνικής
5. Δραστηριότητες λογοτεχνίας, περιλαμβάνουν διάφορα αναγνώσματα με σκοπό την αισθητική απόλαυση και τη δημιουργία του εναύσματος για ένα επικοινωνιακό πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα παραγάγουν και θα κατανοήσουν τον προφορικό λόγο.

Ο Robert Dottrens στον Α. Ε. Παπά 1990 (σελ. 84-85) τονίζει τη σημασία της ομιλίας, της άρθρωσης, της έκφρασης και της απαγγελίας και ότι είναι πρωταρχικό μέλημα της Νηπιαγωγού.

Έτσι περιλαμβάνεται

α) βοήθεια στα παιδιά να αρθρώνουν με μια ποιοτική ποσότητα και με καθαρότητα τα φωνήεντα

β) Δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στον τονισμό των λέξεων όταν μάλιστα το παιδί είναι επηρεασμένο από τις τοπικές ομιλίες

γ) βοηθάμε τα παιδιά να αποκτήσουν εκφραστική ανάγνωση και ακόμα καλύτερα εκφραστική ομιλία έτσι θα οδηγηθεί με περισσότερη ευχέρεια στο γραπτό λόγο

δ) η απαγγελία αποτελεί επίσης μια δεξιότητα που το παιδί θέλει να αποκτήσει, όμως του προσφέρονται μόνο στις σχολικές γιορτές. Η ορθοφωνία, η προφορά, ο τονισμός, ο ρυθμός, τα σημεία στίξης, η ταχύτητα ομιλίας, η βραδύτητα, το ύφος όλα αυτά συνθέτουν σφαιρικά την ομαλή παρουσία του παιδιού στις σχολικές του σχέσεις και στη ζωή του.

Η Helen Hefferman μας πληροφορεί στον Παπά (1998, σελ. 86) ότι το παιδί του Νηπιαγωγείου έχει μάθει περισσότερες από 2000 λέξεις. Στην ηλικία των 5 ετών μπορεί να σχηματίζει απλές προτάσεις και αργότερα να χρησιμοποιεί ανώμαλα ρήματα. Στην ηλικία αυτή ο λόγος του είναι επίσης εγωκεντρικός, χρησιμοποιούν καταφατικές συνήθως προτάσεις.

Όπως παρατηρεί ο Dottrens ευτυχισμένο το παιδί που μαθαίνει να μιλά ορθά στην αγκαλιά της μητέρας του και που μαζί της πολλαπλασιάζει εκείνες τις συναισθηματικές επαφές, που την αναγκαιότητα και την αξία τους έχει αποδείξει η σύγχρονη ψυχολογία, για να εξασφαλίσει στο παιδί, όταν θα γίνει ενήλικος μια εσωτερική ισορροπία απαραίτητη σε κάθε κοινωνική ύπαρξη.

Η μητέρα λοιπόν και σε επέκταση η Νηπιαγωγός στην προσχολική αγωγή θα δώσουν το στίγμα της γλωσσικής ανάπτυξης του παιδιού, βοηθώντας το να αποκτήσει την εκφραστική δεξιότητα, που θα εδραιώσει στην κοινωνική ομάδα.

Επίσης από το οικογενειακό περιβάλλον το νήπιο στρέφει τις δραστηριότητες του και στη γραφή, αφού η γραφή αποτελεί μια από τις ουσιαστικές δεξιότητες για την ένταξη του παιδιού στο κοινωνικό σύνολο. Όμως η γραφή είναι έργο του Δημοτικού σχολείου και Παιδαγωγός δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να δείξει σπουδή και να καταπέσει τα νήπια για την απόκτηση αυτής της δεξιότητας. Έτσι στηρίζεται στα ψυχοκινητικό τομέα του παιδιού που όπως ξέρουμε μπορεί να βοηθήσει το παιδί να επιτύχει πολλά. Στην ψυχοκινητική αντιμετώπιση του προγραφικού σταδίου γίνεται η καλύτερη δυνατή χρήση των κινήσεων του σώματος στο φυσικό χώρο. Το νήπιο πρέπει να αντιληφθεί τις διαδρομές, αν αντιληφθεί και να εσωτερικεύσει το βίωμα, μεταφέροντάς το στην πράξη με το γράψιμο –που απέχει από τα συγκεκριμένα γράμματα· αλλά αποδίδει με προσέγγιση τη σωματική κίνηση της διαδρομής σε κάποια συγκεκριμένη επιφάνεια με τα μέσα που διαθέτει το νηπιαγωγείο. (Α. Ε. Παπάς 1990)

Σύμφωνα με τον Αθανάσιο Ε. Παπά (1990, σελ. 98)

Μετά τα τρία χρόνια η γλώσσα γίνεται όλο και περισσότερο ένα διευκρινιστικό εργαλείο. Αν δούμε τις ιδέες των παιδιών θα μπορέσουμε να καταλάβουμε, με την πιο μικρή λεπτομέρεια πόση προσπάθεια χρειάζεται από τα παιδιά, για την κατανόηση αυτού του πολύπλοκου κόσμου.

Οι λέξεις είναι ενδιαφέρουσες από μόνες τους και τα μικρά παιδιά, φαίνεται πως απολαμβάνουν την αίσθηση να τις προφέρουν. Για τα παιδιά, η γλώσσα είναι ένα ιδιαίτερο παιχνίδι. Παρατηρώντας τα παιδιά κατά την διάρκεια κάθε ρουτίνας, βλέπουμε ότι κάθε μέρα, φέρνει αλλαγές, εξέλιξη πρόσθετες δεξιότητες και συναισθήματα.

Στη συνέχεια παραθέτουμε τις δραστηριότητες που προετοιμάζουν το παιδί για το Δημ. Σχολείο. Τις προαναγνωστικές και τις προγραφικές δραστηριότητες.

Προαναγνωστικές Δραστηριότητες

Σύμφωνα με τον Αθανάσιο Ε. Παπά(1990) σκοπός του νηπιαγωγείου δεν είναι να μάθει στο νήπιο ανάγνωση. Μια τέτοια εκκίνηση αποτελεί πρόβλημα με σοβαρές επιπτώσεις στο παιδί... Στο σκοπό του Νηπιαγωγείου (Ν. 1566/1985) αναφέρεται ότι: Ειδικότερα το Νηπιαγωγείο βοηθεί τα νήπια: «...να αναπτύσσουν την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης με σύμβολα γενικά και ιδιαίτερα στους τομείς της γλώσσας, των μαθηματικών και της αισθητικής». (Αθανάσιος Παπάς, 1990, σελ. 93)

Ενώ κατά τον Σωκράτη Χαντζησαββίδη (1998) αναφέρεται ότι οι προαναγνωστικές δραστηριότητες επιχειρείται η εισαγωγή στην αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου. Τα παιδιά έρχονται σ' επαφή με το γραπτό λόγο (παραμύθια, παροιμίες, σταυρόλεξα κ.τ.λ.), χωρίς όμως να οδηγούνται στην ανάγνωση αυτών των κειμένων. Την ανάγνωση την κάνει ο / η νηπιαγωγός, τα νήπια απλώς συνειδητοποιούν ότι τα όσα διαβάζει η νηπιαγωγός αποτελούν στοιχεία, που βρίσκονται γραμμένα κάπου και έτσι κάνουν ασυνείδητα τον συσχετισμό μεταξύ γραπτού και προφορικού λόγου. Έτσι καταλαβαίνουν την αξία και τη λειτουργία του γραπτού λόγου, η εκμάθηση του οποίου γίνεται συστηματικά στο Δημοτικό. (Σ. Χατζησαββίδη, 1998, σελ. 30)

Προγραφικές Δραστηριότητες

Από το οικογενειακό περιβάλλον το νήπιο στρέφει τις δραστηριότητες του και τη γραφή αποτελεί μια από τις ουσιαστικές δεξιότητες για την ένταξη του παιδιού στο κοινωνικό σύνολο.

Η καθ' εαυτό γραφή είναι έργο του Δημοτικού σχολείου και Η Νηπιαγωγός σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να δείξει σπουδή και να καταπιέσει τα νήπια για την απόκτηση της δεξιότητας της γραφής.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο παρουσιάζει τις εξής αρχές που θεωρεί απαραίτητες για την εφαρμογή του μοντέλου της ψυχοκινητικής διαδικασίας, για την κατάκτηση της γραφικής δεξιότητας και οδηγεί σταδιακά στην ίδια την γραφή

α) Ο χώρος που θα κινηθούν τα νήπια να είναι προστός, εύχρηστος, λειτουργικός και τα νήπια να τον γνωρίζουν στις λεπτομέρειές του

β) Τοποθετούμε τα νήπια με τέτοιο προσανατολισμό, ώστε οι κινητικές δραστηριότητες να δημιουργούν σωστές κοινές ελευθερίες

γ) Ο Παιδαγωγός προσέχει τη διεύθυνση της γραφικής κίνησης: «Στην Ελληνική γραφική κίνηση χρησιμοποιούνται τρεις κυρίως κατευθύνσεις: α) κίνηση από αριστερά προς δεξιά β) από πάνω προς τα κάτω, γ) από πάνω προς τα κάτω, δ) χρήση μεγάλων επιφανειών για τη γραφή, με προοδευτική κατεύθυνση στη σμίκρυνση ε) τα νήπια ενισχύουν την δεξιότητα της γραφής, όταν συνδυάζουν τις κινήσεις και τα βιώματα με τη γλωσσική απόδοση μέσα από τον προφορικό λόγο. Το αντιληπτικό σχήμα μετατρέπεται σε νοητικό στ) ο Παιδαγωγός ξεκινάει από τις απλές και εύκολες κινήσεις των διαδρομών (κύκλος, ευθείες κ.λ.π.) για να φτάσει στις δυσκολότερες (τεθλασμένες κ.λ.π.) (Αθανάσιος Ε. Παπάς, 1990, σελ. 98)

Μουσική αγωγή

Η μουσική αγωγή και η καλλιέργεια της φυσικής δραστηριότητας συμπεριλαμβάνει πριν απ' όλα την αγωγή της μουσικής αντίληψης που δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά ν' αγαπήσουν τη μουσική. Η μουσική αντίληψη κατακτιέται διαδοχικά. Το παιδί αρχίζει από τις πρωταρχικές, απλές εκδηλώσεις της ακουστικής προσοχής στον εκφραστικό τονισμό και στα παραστατικά μέσα και φθάνει μέχρι το σημείο που αποκτά σταθερό ενδιαφέρον και αγάπη για τη μουσική τέχνη. (Τσιατζη – Μαρία Σμαράγδα, 1996)

Η μουσική μύηση των μικρών παιδιών γίνεται με το τραγούδι, με τους ποικίλους χορούς, τη ρυθμική γυμναστική και τη παιδική ορχήστρα. (Ευροτύρης Ηλίας, 1992)

1. Το τραγούδι

(α) Τραγούδια που μαθαίνονται ακουστικά

το τραγούδι αρχίζει να μαθαίνεται από την πρώτη προσχολική ηλικία, ενώ μπορεί επιπρόσθετα να συνοδεύει τα παιχνίδια, το μάθημα, την ψυχαγωγία. Η ανάπτυξη της ικανότητας του παιδιού να τραγουδά απαιτεί

σοβαρή και συνεχή δουλειά από την πλευρά της παιδαγωγού. Αυτή είναι που μπορεί να προκαλεί στα παιδιά την επιθυμία να τη συνοδεύουν, διατηρεί την προσπάθεια τους να τραγουδήσουν. Τα κατευθύνει έτσι, ώστε όταν θέλουν να τραγουδήσουν, να καθοδηγούνται από το δικό τους τραγούδι. (Τσιαντζή – Μαρία Σμαράγδα, 1996)

Είναι πολύ σημαντικό τα τραγούδια να είναι εύκολα με απλή μελωδία, να υποβοηθούν τις κινητικές εκδηλώσεις των παιδιών και να έχουν ευκολονόητο κείμενο. Ορισμένα, μπορούν να συνδέονται με παιχνίδια, χορούς, ρυθμικά βυθίσματα και επαγγελίες.

Η νηπιαγωγός πρέπει να έχει αρκετές γνώσεις μουσικής, να ξέρει να τονίζει με ευκολία και να τραγουδά ευχάριστα. Ακόμη, να συγκρατεί τις φωνές των παιδιών και να τα οδηγεί σιγά – σιγά στο ήρεμο και εκφραστικό τραγούδι, καθώς και να είναι σε θέση να κάνει μόνη της μικρά κείμενα τραγουδιών. (Ξηροτύρης Ηλίας, 1992).

Σύμφωνα με τον Κιτσάρα Γεώργιο (1991), «το τραγούδι αναπτύσσει την προσοχή και τη μνήμη, συμβάλλει στην ηθική και κοινωνική ανάπτυξη, καλλιεργεί τη φωνή και την ακοή του νηπίου. Οι ασκήσεις ακοής καλλιεργούν τη μουσική ευαισθησία του νηπίου και την ακουστική συναισθηματικότητα του».

(β) Μουσικές συνθέσεις

Τα τραγούδια που έχουν την πιο μεγάλη παιδαγωγική ωφέλεια είναι εκείνα που συνθέτουν τα ίδια τα παιδιά με τη βοήθεια της νηπιαγωγού. Με άλλα λόγια, θέμα, κείμενο, μελωδία να είναι έργο συνεργασίας παιδιών και νηπιαγωγού (Ξηροτύρης Ηλίας 1992)

Η αυτόνομη μουσική δραστηριότητα εμφανίζεται στις ώρες των παιχνιδιών με πρωτοβουλία των παιδιών και η καθοδήγηση της είναι έμμεση. Η παιδαγωγός της μουσικής, διαμορφώνει το μέρος που βρίσκονται τα μουσικά διδακτικά παιχνίδια, παρακολουθεί το ρεπερτόριο των παιδιών και δίνει προστά σ' αυτά τραγούδια (δηλαδή τέτοια που να μπορούν να τραγουδήσουν χωρίς ξένη βοήθεια) και απαραίτητη για την πορεία των παιχνιδιών. (Τσιαντζή – Μαρία Σμαράγδα, 1996)

2. Χορός με τραγούδι και μιμητικές ασκήσεις

Στην περίπτωση αυτή τα παιδιά χορεύουν τραγουδώντας ή και με συνοδεία ενός οργάνου. (Ξηροτύρης Ηλίας, 1992 σελ. 128)

Με τη βοήθεια της μίμησης των τραγουδιών της νηπιαγωγού εμφανίζεται στα παιδιά η καθαρότητα του τονισμού. Η παιδαγωγός ακούει τα τραγούδια του κάθε παιδιού ξεχωριστά και σημειώνει ποια απ' αυτά τραγουδούν σωστά και ποια όχι. Με τον τρόπο αυτό ακόμα από την πρώτη προσχολική ηλικία διαμορφώνεται το ομαδικό παιχνίδι. Γιατί μερικά

παιδιά παρουσιάζεται η δυσκολία να συμμετέχουν στο ομαδικό χρόνο για εκτέλεση, μια που αυτά ακόμα δεν έχουν ξεπεράσει τη διστακτικότητά τους και στο τραγούδι καθυστερούν σε σχέση με τα άλλα παιδιά. Η παιδαγωγός τους κάνει παρατηρήσεις, τα καλεί να τραγουδούν με το ρυθμό των άλλων, τραγουδάει με το κάθε παιδί ξεχωριστά για να τον μάθει να τραγουδάει με το κατάλληλο τέμπο. (Τσιαντζή – Μαρία Σμαράγδα, 1996)

Η παιδαγωγός εμπλουτίζει την πείρα των παιδιών με διάφορες χορευτικές κινήσεις, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στα παιχνίδια και στους χορούς. Όταν μαθαίνει στα παιδιά ένα καινούργιο παιχνίδι ή ένα καινούργιο χορό, πρέπει να κατευθύνει την προσοχή τους στις αλλαγές που γίνονται στη μουσική (Τσιαντζή – Μαρία Σμαράγδα, 1996)

Όταν τα παιδιά μαθαίνουν χορό ή ασκήσεις, στις οποίες είναι προσδιορισμένες οι κινήσεις και η διαδοχικότητά τους, μετά από το παίξιμο της μουσικής, η παιδαγωγός επισημαίνει, το χαρακτήρα τους και στη συνέχεια δείχνει τις κινήσεις και εξηγεί πως αυτές συνδέονται μεταξύ τους. Η διαδοχικότητα με την οποία μαθαίνονται τα παιχνίδια, οι χοροί και οι κινήσεις, καθώς και χρόνος που είναι απαραίτητος για την εκμάθησή τους διαφέρει. Μερικά παιχνίδια και χορούς τα παιδιά, τα μαθαίνουν αμέσως, είτε παίζοντας είτε χορεύοντας. (Τσιαντζή – Μαρία Σμαράγδα, 1996)

3. Ρυθμική γυμναστική

Το είδος αυτό της γυμναστικής, μπορεί να έχει μια ξεχωριστή επίδραση στην εξέλιξη της προσοχής του παιδιού, στην πειθαρχία των κινήσεων, στην νευρική ισορροπία, στην καλλιέργεια της αισθητικής ομορφιάς.

Οι ασκήσεις αυτές συνοδεύονται με μουσική και κυρίως με πιάνο. Στα παιδιά των 3-4 ετών η διδασκαλία αρχίζει με ατομικές ασκήσεις. Τα παιδιά βαδίζουν ρυθμικά, σύμφωνα με την υπόκρουση του πιάνου, χτυπούν συγχρόνως τα χέρια τους, επιβραδύνουν ή επιτυγχάνουν το βήχα τους κ.λ.π. (Ξηροτύρης Ηλίας, 1992)

Οι μουσικές ρυθμικές κινήσεις αποτελούν ενδιαφέρουσα και συναρπαστική δραστηριότητα για τα παιδιά. Αυτές είναι ένα είδος φυσικών παραστάσεων, μια που τα παιδιά κινούνται ανάλογα με τη μουσική και εκδηλώνουν τη διάθεσή τους που σχετίζεται με το χαρακτήρα του μουσικού έργου. Με τη επίδραση της μουσικής εμφανίζονται σ' αυτά συντονισμένες και εκφραστικές κινήσεις. Το βασικό πρόβλημα της παιδαγωγού είναι να διαπαιδαγωγήσει το συντονισμό μεταξύ μουσικής και κίνησης, να αναπτύξει τη ρυθμότητα. Κατά την εκμάθηση διαφόρων κινήσεων (γυμναστικής – χορού), σε σχέση με τη μουσική, τα παιδιά μαθαίνουν να

ξεχωρίζουν την αντίθεση στο χαρακτήρα της μουσικής (εμβατήριο – χορός), ν' αλλάξουν την κίνηση τους με την αλλαγή ορισμένων κομματιών του μουσικού έργου, να διακρίνουν τη δύναμη της μελωδίας, τις αλλαγές στο ρυθμό (Τσιαντζή – Μαρία Σμαράγδα, 1996)

Με τα παιδιά των 5 ετών, οι ατομικές ασκήσεις μπορούν να γίνουν ομαδικές. Στα 6 χρόνια, οι ασκήσεις γίνονται πιο σύνθετες, τα παιδιά μιμούνται χειρονομίες παρμένες από τη ζωή τους και καταρτίζουν την παιδική τους ορχήστρα, που υποβοηθά στην εκτέλεση ρυθμικών κινήσεων. (Ξηροτύρης Ηλίας, 1992)

4. Ενόργανη Μουσική

Τα παιδιά του νηπιαγωγείου μπορούν να συγκροτήσουν μία παιδική ορχήστρα, με όργανα που θα αγοράσουν από το εμπόριο ή θα κατασκευάσει η νηπιαγωγός και τα μεγάλα παιδιά.

Η παιδική ορχήστρα μπορεί να έχει κρόταλα, κύμβαλα, τύμπανα, τρίγωνα, φουσαρμόνικες, φλογέρες και άλλα πνευστά όργανα. Η διεύθυνση της ορχήστρας ανατίθεται στον πιο κατάλληλο μαθητή

Κλείνοντας, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι μέσα από τις μουσικές δραστηριότητες, όπως είναι ο ρυθμός, η κίνηση, το τραγούδι, η ακρόαση, η χρήση μουσικών οργάνων, το παιδί αναπτύσσει και καλλιεργεί τις ψυχοκινητικές, συναισθηματικές και γνωστικές του δεξιότητες.

Εξάλλου η μουσική δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά ένα πλούσιο μέσο έκφρασης, μια άλλη γλώσσα και μια καλή κατανόηση και εξοικείωση όπου μαζί της εμπλουτίζει και γαληνεύει τη ζωή μας, γι' αυτό και δε θα πρέπει να στερήσουμε στα παιδιά την ευκαιρία να την χρησιμοποιήσουν, σε ένα χώρο όπου περνούν αρκετά ώρες όπως ο παιδικός σταθμός ή το νηπιαγωγείο.

Οργάνωση και λειτουργία του χώρου

Σήμερα όλο και πιστεύουμε ότι η αισθητική αγωγή δεν είναι πολυτέλεια αλλά ανάγκη και μάλιστα πολύ σημαντική, ειδικά για το παιδί της προσχολικής ηλικίας.

Πιστεύουμε ακόμα πως η ομορφιά ή η ασχήμια του περιβάλλοντος, όπου αναπτύσσεται ένα παιδί, βάζει επάνω του ανεξίτηλη σφραγίδα, ακόμη και από τη γέννησή του. (Δαράκη Πέπη, 1995,σελ. 165)

Ο παιδικός σταθμός είναι ο χώρος όπου το παιδί ζει ένα μεγάλο μέρος του 24ώρου του και γι' αυτό έχει τόσο την ευκαιρία αλλά και την υποχρέωση, να του προσφέρει τέτοια ερεθίσματα που θα το κάνουν ν' αποκτήσει όλη την αισθηματική καλλιέργεια, που χρειάζεται ο σύγχρονος άνθρωπος για να διατηρήσει την ευαισθησία και την ανθρωπιά του ...

«Πρέπει λοιπόν, ότι μπαίνει μέσα στο παιδικό σταθμό να είναι καλόγουστο, χρήσιμο και να «δένει» με το χώρο και τα άλλα αντικείμενα» (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 165-166)

Σύμφωνα με την Εγκύκλιο 18/Α 1899/ 17-10-2000 σελ. 9, η διαμόρφωση του χώρου είναι ένας βασικός παράγοντας επιτυχίας οποιουδήποτε προγράμματος. Ένας από τους σημαντικούς στόχους του νηπιαγωγείου είναι η δημιουργία μιας όμορφης παιδαγωγικής ατμόσφαιρας ώστε να προκαλείται στα παιδιά ένα αίσθημα ευεξίας και ευχαρίστησης που θα αποφορτίζει από την ένταση της πολύωρης παραμονής στο νηπιαγωγείο και από την απομάκρυνση από το οικογενειακό του περιβάλλον.

Γενικός στόχος διαμόρφωσης του χώρου είναι να ευνοηθεί η πολύπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, δηλαδή ο κοινωνικός, συναισθηματικός, νοητικός και αισθηματικός τομέας.

(α) Το κτίριο

Οργάνωση εξωτερικού χώρου

Το κτίριο είναι το πρώτο πράγμα που τραβάει το βλέμμα για την αισθητική ομορφιά. Έτσι, πολλοί, πιστεύοντας ότι το νηπιαγωγείο ή ο παιδικός σταθμός μιας και ανήκει στα παιδιά, για να έχει μορφή χαρούμενη και παιχνιδιάρικη, το φορτώνουν με χρώματα σε ένα όργιο κακού γούστου και ακαισθησίας.

Η εξωτερική πόρτα επίσης δίνει την πρώτη εντύπωση του παιδικού σταθμού γι' αυτό και αυτή πρέπει να είναι καλοβαμμένη, καθαρή και περιποιημένη. (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 167)

Ο μικρός κήπος πιθανών να παρεμβάλλεται ανάμεσα στην εξώπορτα και το κυρίως κτίριο, δεν πρέπει να έχει καθόλου παιχνίδια, αμμοδόχους ή κηπάκια που περιποιούνται τα παιδιά. Μικρός και μόνο διακοσμητικός αλλά πολύ περιποιημένος και καλαισθητός (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 168)

Η αυλή πρέπει να είναι ευρύχωρη με κήπο, δέντρα, λουλούδια και πρασινάδα, διαρρυθμισμένο σε όμορφες βραγιές

Να υπάρχει για αμμοδόχους, σκαμμένη στη γη, μικρά φτυάρια, κουβαδάκια, διάφορα δοχεία, ξύλινα κιβώτια και άλλα αντικείμενα καθώς και μια βρύση, κάπου στη γωνία της αυλής. (Ξυροτύρης Ηλίας, 1992, σελ 117-118)

Κατά την Δαράκη Πέπη (1995), στην αυλή του προσχολικού ιδρύματος μπορούν να τοποθετηθούν παιχνίδια για την άσκηση και την ψυχαγωγία των παιδιών. Ο εξοπλισμός αυτός πρέπει να γίνει ύστερα από περισκεψη και σοβαρή μελέτη των ειδικών.

Μερικά όργανα και μέσα που θα μπορούσαν να τοποθετηθούν στην αυλή του παιδικού σταθμού είναι: τσουλήθρα, τραμπάλες, πύργος, γέφυρα έλξεων, σιδερένιο κλουβί, κορμοί ισορροπίας, μικρή πισίνα, τσιμεντένιοι σωλήνες, τσιμεντένια σκάλα, αμμοδόχος (με κουβαδάκια, φτυαράκια, κόσκινα, φόρμες), στεφάνια, καρτσάκια, σκοινιά, κιβώτια μικρά και μεγάλα, μια παλιά βάρκα στερεωμένη στο έδαφος, ξύλινα βαρελάκια, αυτοκινητάκια, ποδηλατάκια και καρτόνια κούκλας. (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 173)

Για ένα προσχολικό κέντρο που διαθέτει ένα καλό και οργανωμένο υπαίθριο χώρο, πρέπει όταν ο καιρός το επιτρέπει, τα τρία τέταρτα (3/4) του προγράμματος, να πραγματοποιούνται στην ύπαιθρο.

Αυτό δε σημαίνει ότι τα παιδιά θα αφήνονται στο κήπο, να παίζουν όλη μέρα χωρίς πρόγραμμα και έλεγχο, αντίθετα να είναι τροποποιημένο έτσι το πρόγραμμα, ώστε πολλές από τις δραστηριότητες των παιδιών να πραγματοποιούνται έξω, στον καθαρό αέρα και το φως (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 174)

Οργάνωση και λειτουργία εσωτερικού χώρου

(α) Η είσοδος του κτιρίου και ο προθάλαμος (χωλ)

Η είσοδος αυτή πολύ σημαντική, αφού είναι η πόρτα που θ' ανοίξει μπροστά στο φοβισμένο και διστακτικό παιδί –αλλά και τα γονιό- για να οδηγήσει σε μια ζεστή φωλιά, σε μια τρυφερή οικογενειακή αγκαλιά ή μια σε μια ψυχρή απρόσωπη και ξένη αίθουσα.

Η πόρτα αυτή θα πρέπει να είναι όμορφη, καλόγουστη, πάντα φρεσκαρισμένη και βαμμένη. Απαραίτητο μπροστά της ένα καθαρό χαλάκι για τα πόδια.

Το κουδούνι ν' αφήνει σε κάθε πάτημα ένα γλυκό, ελκυστικό ήχο και να βρίσκεται χαμηλά σε πολύ φανερό σημείο. Θα γράφει με όμορφα, καλλιγραφικά γράμματα, το όνομα του νηπιαγωγείου.

Ανοίγοντας την πόρτα πρέπει να μπαινει κανείς σ' ένα προθάλαμο (χωλ) έστω και μικρό, όπου σ' αυτό πρέπει να υπάρχουν ένας καθέπτρης, πρασινάδες, ένα μικρό τραπέζι ή γραφείο με μια καρέκλα και δύο τρεις πίνακες ανακοινώσεων.

Στο πρώτο πίνακα θα τοποθετούνται οι ανακοινώσεις του Παιδικού σταθμού (εγγραφές, γιορτές, εκδρομές, εκδηλώσεις κ.λ.π.)

Στο δεύτερο, θα τοποθετούνται ανακοινώσεις και πληροφορίες που προέρχονται από τη κοινωνική και δημόσια ζωή (υπουργείο, δήμοι, εκθέσεις, ομιλίες ή άλλες ενδιαφέρουσες κινήσεις της περιοχής)

Τέλος στο τρίτο πίνακα μπορούν να τοποθετηθούν διάφορες φωτογραφίες των παιδιών του παιδικού σταθμού (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 181 – 182)

(β) Η Αίθουσα υποδοχής

Είναι ο χώρος, όπου κάθε πρωί η εφημερεύουσα Νηπιαγωγός, χαμογελαστή, γλυκιά και καλοντυμένη υποδέχεται τα παιδιά, αλλά και τους γονείς που θέλουν να μιλήσουν στη νηπιαγωγό ή τη διευθύντρια

Έτσι και ο χώρος αυτός, πρέπει να έχει τη ζεστασιά και την προσωπικότητα του σπιτικού σαλονιού. Πρέπει να εκφράζει την ποιότητα της τρυφερής ηλικίας και αναπτύσσεται στο νηπιαγωγείο.

Την αίθουσα αυτή μπορούν να στολίζουν μικρά καδράκια, όμορφες καλλιτεχνικές φωτογραφίες από διάφορα μέρη της πατρίδας μας ή από τη ζωή των παιδιών, παραδοσιακά κεντήματα κορναρισμένα και οπωσδήποτε δεν πρέπει να λείπουν τα έργα των παιδιών.

Επίσης δεν ξεχνάμε τις λεπτομέρειες: ένα ανθοδοχείο, κεντητά πετσετάκια, λευκώματα με φωτογραφίες από τη ζωή του κέντρου, ένα μαγνητόφωνο και μια – δυο βιτρίνες με χειροτεχνικές κατασκευές των παιδιών (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 182-186)

Οι αίθουσες πρέπει να είναι ευρύχωρες, χτισμένες σε κατάλληλο χώρο. Να είναι στρωμένες με χαλιά και αν είναι δυνατό επιπλωμένες με ατομικά και ομαδικά στρογγυλά τραπέζια, με καρεκλάκια ατομικά και ελαφρά, ώστε εύκολα να γίνεται η μετακίνηση τους. Να είναι όλα προσαρμοσμένα στο ανάστημα των παιδιών.

Απαραίτητη στο νηπιαγωγείο είναι να υπάρχει κουζίνα καθώς και πλούσιο υλικό για παιχνίδια των παιδιών, πρακτικής ανάγκης: υλικό για οικοδομές, απαραίτητα εργαλεία, οικιακά σκεύη και έπιπλα, κούνιες και κούκλες, τραπέζια για χειροτεχνικές εργασίες και ποικίλα εργαλεία.

Οι κύριες αίθουσες πρέπει να περιέχουν ένα ποικίλο ακόμη υλικό που να ικανοποιεί τις ανάγκες των παιδιών: νερό, αμμοδόχο, ξύλινα πλακάκια και σπιτάκια, караγκιόζη ή κουκλοθέατρο και μια άφθονη συλλογή από ξυλαράκια με κανονικά σχήματα, κύβους, σανιδάκια, κουβαρίστρες, κογχύλια, τόπια, ντόμινο, κάστανα, σφαίρες, τρυπητές (χάντρες), ξύλινα δαχτυλίδια, διάφορα κουτάκια, albums με εικόνες, βιβλία, εικονογραφημένες εφημερίδες, χαρτόνια, διάφορα χαρτιά, κομμάτια υφασμάτων, τοπογραφικό υλικό, βίδες, ελαστικά,, σπάγκους κ.λ.π.

Σε κάθε αίθουσα, η ζωντανή γωνία, πρέπει να έχει αντιπροσώπους του ζωικού και φυτικού βασιλείου, στον περιβάλλον τους: ψαράκια, πουλιά, λευκούς ποντικούς, λουλούδια κ.λ.π. (Ξηροτύρης Ηλίας 1992, σελ. 116)

Κατά τον Ξηροτύρη Ηλία (1992), η αίθουσα παιχνιδιών πρέπει να είναι πολύ ευρύχωρη, με απαραίτητα μέσα αγωγής: την ζωντανή γωνία, τον караγκιόζη και το θέατρο, μουσικά όργανα, έπιπλα ξεκούρασης και διάφορα παιχνίδια.

(γ) Το γραφείο της Διεύθυνσης

Είναι ένα γραφείο που πρέπει με την πρώτη ματιά, να δίνει την εντύπωση και τη βεβαιότητα του καλού γούστου της πνευματικής καλλιέργειας της σοβαρότητας.

Τα έπιπλα είναι προκαθορισμένα. Ένα γραφείο με συρτάρια, μια καρέκλα γραφείου, δύο (2) για τους επισκέπτες και μια βιβλιοθήκη για τους διάφορους φακέλους (ντοσιέ) με τα στοιχεία των παιδιών. ((Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 186)

(δ) Το γραφείο του διδακτικού προσωπικού

Το γραφείο αυτό είναι απαραίτητο όχι μόνο ως χώρος παραμονής των Νηπιαγωγών αλλά και για άλλους πιο ουσιαστικούς λόγους.

Εκεί το διδακτικό προσωπικό, θα συγκεντρωθεί για να πει ένα καφέ και για να κουβεντιάσει για καλύτερη και αποδοτικότερη συνεργασία.

Εκεί θα γίνουν οι συνεδριάσεις, οι ομιλίες, τα σεμινάρια, οι προγραμματισμοί και τόσα άλλα. (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 187)

(ε) Το ιατρείο

Κατά τον Ξηροτύρη Ηλία (1992), το σχολιατρικό γραφείο πρέπει να είναι εφοδιασμένο με όλα τα απαραίτητα μέσα.

Σύμφωνα με την Πέπη Δαράκη (1995), το ιατρείο είναι ένα μικρό δωμάτιο όπου είναι εγκατεστημένη μόνιμα η αδελφή νοσοκόμα.

Μέσα σ' αυτό υπάρχουν:

- (1) Ένα νοσοκομειακό κρεβάτι
- (2) Ένα γραφείο
- (3) 3 καρέκλες (για το γιατρό, την αδελφή και μια για κάποια μητέρα)
- (4) 1-2 μικρά καρεκλάκια για παιδιά
- (5) Μια καρτελοθήκη (για τις κάρτες υγείας των παιδιών)
- (6) Ένα ψυγείο για φάρμακα
- (7) Ένα ντουλάπι – φαρμακείο
- (8) Ένα ηλεκτρικό μάτι για κάποιες ανάγκες
- (9) Μια ζυγαριά

(10) Ένα αναστήμετρο

Το δωμάτιο αυτό οπωσδήποτε δεν πρέπει να έχει την όψη νοσοκομειακού θαλάμου αλλά να είναι ένα χαρούμενο παιδικό δωμάτιο (να περιέχει λουλούδια στο βάζο, πάνινα παιχνίδια, χαρούμενα καδράκια στους τοίχους, ευχάριστες και ανοιχτόχρωμες κουρτίνες, όμοια μαξιλαράκια στις καρέκλες. (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 189)

(στ) Η αίθουσα του βοηθητικού προσωπικού

Το βοηθητικό προσωπικό –καθαρίστριες, πλύντριες, μαγείρισσες κ.λ.π. αποτελείται από ανθρώπους, που έχουν τις ίδιες ανάγκες και επιθυμίες με το διδακτικό προσωπικό, έστω και αν δεν έτυχε να μορφωθούν.

Χρειάζονται ένα δικό τους χώρο, ένα δωμάτιο καθαρό και νοικοκυρεμένο. Ντουλάπια για να κρεμούν τα ρούχα τους, όταν φορούν τη «ρόμπα» της δουλειάς. Να κρύβουν τα ατομικά τους είδη και να μην τα πετούν στις αποθήκες και τις τουαλέτες. Ένας χώρος που να μπορούν να σταθούν στην ελεύθερη τους ώρα. (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 190)

(ζ) Οι εγκαταστάσεις για την καθαριότητα

Οι εγκαταστάσεις για την καθαριότητα και την υγιεινή προστασία των παιδιών πρέπει να είναι πολύ επιμελημένες. Τα αφοδευτήρια να είναι κτισμένα σε κατάλληλο μέρος. Να είναι ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών, να θερμαίνονται το χειμώνα και να είναι στο ύψος των μικρών παιδιών. Ο νιπτήρας να βρίσκεται κοντά στα αποδυτήρια.

Κάθε παιδί πρέπει να έχει σαν ατομικά είδη καθαριότητας τα εξής: ένα ποτήρι νερού, μια οδοντόβουρτσα, μια βούρτσα για τα νύχια, ένα σαπουνάκι, γάντια τουαλέτας και ένα προσόψη.

Για την προμήθεια των ατομικών αυτών ειδών θα μεριμνήσουν οι γονείς (Ξηροτύρης Ηλίας, 1992, σελ. 117)

(η) Το αναπαυτήριο

Είναι ο χώρος όπου τα μικρότερα παιδιά ου παιδικού σταθμού, αλλά και όσα από τα μεγαλύτερα έχουν ανάγκη ξαπλώνουν για τη μεσημεριάτικη ανάπαυσή τους. Η αίθουσα αυτή πρέπει να είναι όμορφα τακτοποιημένη, με απαλά ξεκούραστα χρώματα βαμμένη. Να έχει μεγάλα παράθυρα και πυκνές κουρτίνες για να σκοτεινιάζουν λίγο όταν υπάρχει ηλιοφάνεια.

Στην ώρα της ανάπαυσης μια βοηθός με, μια γυναίκα υπηρεσίας, βοηθούν τα παιδιά να βγάλουν τα παπούτσια, τα ρούχα τους και να σκεπαστούν.

Όταν τα παιδιά είναι έτοιμα, η νηπιαγωγός περνά από τα κρεβατάκια τους, τους δίνει ένα πάνινο παιχνίδι (αρκουδάκι, κούκλα) ανάλογα με τα

γούστα τους, που ήδη τα γνωρίζει, τους χαρίζει ένα χάδι, ένα φιλί και τους λέει ένα γλυκό λόγο.

Τους βάζει μια απαλή μουσική και...σε λίγο όλα κοιμούνται (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 190-191)

(θ) Οι ιματιοθήκες

Οι ιματιοθήκες των παιδιών πρέπει να έχουν κρεμάστρες, σε ύψος 0,80 μ. τοποθετημένα σε απόσταση 0,20 μ. και χτιστά συρτάρια για να τοποθετούν τα παπούτσια τους και να φορούν τα παπούτσια του σχολείου (Ευροτύρης Ηλίας, 1992, σελ. 117)

Τα παπούτσια του παιδικού σταθμού, πρέπει να είναι πάνινα και μαλακά, για να εξασφαλίζουν στα παιδιά άνεση στις κινήσεις.

Στις ιματιοθήκες αυτές, εντοιχίζονται και θήκες για τον ατομικό ιματισμό του κάθε παιδιού και αυτόν που το προσφέρει ο παιδικός σταθμός (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 191)

(θ) Η αίθουσα της ρυθμικής

Είναι μια αίθουσα πολύ απαραίτητη σε κάθε παιδικό σταθμό. Μια αίθουσα που εξυπηρετεί εκτός από τις ασκήσεις ρυθμικής σε όλα τα τμήματα του σταθμού, σε δοκιμές εκδηλώσεων κ.α.

Πρέπει να είναι ευρύχωρη και φωτεινή, αλλά να έχει προβλεφθεί και χώρος για συσκότιση.

Να γίνει στρωμένη με μοκέτα, ώστε τα παιδιά να μπορούν, αφήνοντας τα παπούτσια τους απ' έξω, να γυμνάζονται ξυπόλυτα, να κάθονται ή να ξαπλώνουν στο δάπεδο –για τις ασκήσεις– χωρίς να κρυώσουν.

Στην αίθουσα αυτή είναι απαραίτητο να υπάρχουν πολλά χαμηλά ντουλάπια, κολλητά στους τοίχους. Εκεί θα φυλάγονται με τάξη όλα τα όργανα και τα εξαρτήματα, που χρησιμεύουν κατά την ώρα της γυμναστικής: Στεφάνια, μπάλες, ραβδάκια, μαξιλάρια, μαντίλια, πικάπ, δίσκοι, μαγνητόφωνα, κασέτες, μουσικά όργανα κ.λ.π. (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 191-192)

(β) Η αισθητική του χώρου

Σύμφωνα με την Εγκύκλιο 18/Α 1899/17-10-2000, «οι γραμμές, τα χρώματα, τα σχήματα του χώρου του νηπιαγωγείου τόσο του εσωτερικού κτιρίου, όσο και του αύλειου χώρου και των επίπλων και σκευών, θα πρέπει να προκαλούν το αίσθημα της ευχαρίστησης και της απόλαυσης στα παιδιά με την αισθητική που θα αποπνέουν π.χ. τα χρώματα των τοίχων που πρέπει να είναι ζωντανά και ευχάριστα, καλό είναι να συνδυάζονται μ' αυτά των κουρτινών, των μοκετών και των επίπλων.»

(γ) Σχεδιασμός του χώρου σε γωνίες (περιγραφή)

Κατά τη Δαράκη, (1995, σελ. 197) όσον αφορά την οργάνωση του χώρου και του υλικού, του παιδικού σταθμού, λέει ότι το περιβάλλον της τάξης πρέπει να είναι με τέτοιο τρόπο διευθετημένο, που να επιτρέπει την οργάνωση των εμπειριών και δραστηριοτήτων, μέσω των οποίων θα υποβοηθείται η πραγματοποίηση των στόχων του αναλυτικού προγράμματος.

Αυτό καθ' αυτό το αναλυτικό πρόγραμμα, δημιουργεί την ανάγκη οργάνωσης του χώρου σε «γωνίες» με κατάλληλο υλικό. Οι γωνίες ενεργούν σαν πόλοι έλξης για τα νήπια, τους δίνουν τη δυνατότητα να κάνουν τις επιλογές τους και να δραστηριοποιούνται σύμφωνα με αυτές.

Επίσης, κατά τη Σιβροπούλου (σελ. 46) χωρίζουμε την τάξη σε γωνίες, δηλαδή σε επιμέρους λειτουργικούς χώρους, με ντουλάπια ή παραβάν ή ράφια στο ύψος των παιδιών. Κάθε γωνία εξ' άλλου έχει τη δική της θεματική, την ίδια είσοδο και έξοδο και το δικό της υλικό, που είναι τοποθετημένο σε χαμηλά ράφια ή συρτάρια για να 'ναι προσιτό στα παιδιά.

Μόλις το παιδί μπει στην τάξη, προσανατολίζεται εύκολα και επιλέγει αυθόρμητα το χώρο και τη δράση του γιατί διευκολύνεται από τον ευδιάκριτο διαχωρισμό του χώρου σε θεματικές περιοχές – γωνίες. Το υλικό της γωνίας, που είναι εκτεθειμένες σε κοινή θέα προσελκύει τα παιδιά σε συγκεκριμένη δράση. Το υπόλοιπο υλικό είναι τακτοποιημένο σε συρτάρια ή σε ράφια. Έτσι τα παιδιά επιλέγουν ελεύθερα: το υλικό, τη θέση εργασίας, το συμπαίκτη, τη χρονική στιγμή, τη διάρκεια της ώρας και τον τρόπο που θα παίζουν.

Ο συγκεκριμένος σχεδιασμός του χώρου σε γωνίες ενισχύει τις πρωτοβουλίες του παιδιού και σέβεται τις ιδιαιτερότητές του. Και αυτό γιατί το παιδί παίζοντας ελεύθερα στις γωνίες αισθάνεται αυτοπεποίθηση και σιγουριά, οργανώνει τη δράση σύμφωνα με τις δυνατότητες και το ρυθμό του.

Οι σπουδαιότερες γωνίες που μπορεί να υπάρχουν σε μια τάξη για παιδιά δυόμισι έως έξι, σύμφωνα με τις απόψεις της Δαράκη, (1995, σελ. 197-198)

Είναι: - η γωνία γραφικών δραστηριοτήτων

- η γωνία με άμμο – νερό
- η γωνία βιβλιοθήκη
- η γωνία κουκλοθέατρο
- η γωνία μαγαζάκι – η γωνία του ξυλουργού
- η γωνία των μεταμφιέσεων και της δραματοποίησης

- η γωνία της μουσικής
- η γωνία της τέχνης
- η γωνία του παιδαγωγικού υλικού

Επιπλέον, οι γωνίες πρέπει να είναι ευδιάκριτες ώστε τα νήπια να ξέρουν, εκεί ου πηγαίνουν με τι υλικό θα εργαστούν.

Για να λειτουργήσουν οι γωνίες δραστηριοτήτων τα παιδιά από την αρχή της χρονιάς πρέπει να μάθουν:

- Να σέβονται το υλικό και να το χειρίζονται με προσοχή χωρίς να το καταστρέφουν
- Να το τακτοποιούν στην ίδια θέση μετά την χρήση
- Να μην αρπάζουν το υλικό από τα χέρια του άλλου παιδιού, αλλά να περιμένουν να τελειώσει για να πάρουν και
- Να μην ενοχλούν τους άλλους όταν εργάζονται

Όταν το παιδί κατανοήσει τη σημασία τους για την ευχάριστη ενασχόληση και την ομαλή συνύπαρξη και συνεργασία με τους άλλους, τους τηρεί οικειοθελώς, συγκροτώντας σταδιακά και τους ηθικούς τους κανόνες.

Παράλληλα τα παιδιά παίζοντας σε ομάδες, όπως αναφέρει η Σιβροπούλου (σελ. 46), ελέγχουν καταστάσεις έντασης, τις οποίες αντιμετωπίζουν συχνά στο παιχνίδι τους. Αυτές, πρέπει να λαμβάνονται, όχι σαν ενοχλητικές αλλά ως αφορμές που θα διευκολύνουν την κοινωνική μάθηση. Με τον τρόπο αυτό οι συμπαίκτες ευαισθητοποιούνται στην αποδοχή του προσωπικού «ρεπερτορίου» του καθενός και εμφανίζεται το αίσθημα της ομαδικής ευαισθησίας.

Συνεχίζοντας, αναφέρει πως η όλη η διαμόρφωση του χώρου σε γωνίες προκαλεί την εντύπωση, ενός νέου τρόπου πολύμορφης εκπαίδευσης, όπου τα παιδιά μπορούν ταυτόχρονα: να παρατηρούν, ν' ακούνε, να μιλούν, να πειραματίζονται, ν' ανακαλύπτουν, ν' ανακοινώνουν, να κατασκευάζουν, να τρώνε, να μιμούνται και να δημιουργούν.

Ουσιαστικά, κατά τη Σιβραπούλου, (σελ. 47) ο σχεδιασμός του χώρου σε γωνίες αποβλέπει να οδηγήσει τα παιδιά μέσα από μια συμβολική αναπαράσταση παιχνιδιού σε μια πραγματική, όσο το δυνατόν, φυσική γνώση της ζωής.

Έτσι ξεκινούμε αναλύοντας τις γωνίες που προαναφέραμε ανά τη θεματική κάθε μιας.

(α) Η γωνία του Κουκλόσπιτου

στη Σιβροπούλου, (σελ. 65) αναφέρει ο Jomo Kenyoutta, πως «τα παιχνίδια είναι ακριβώς η γενική πρόβα πριν από τη σοβαρή παράσταση του ρόλου που κάθε της κοινότητας καλείται να παίξει».

Μια ξεχωριστή γωνία που θυμίζει στα παιδιά το σπίτι τους είναι το κουκλόσπιτο. Ένα σπίτι στα μέτρα του παιδιού, με τις κούκλες, το σαλονάκι, την κουζίνα, την κρεβατοκάμαρα κι άλλα μικροαντικείμενα.

Το παιχνίδι στο κουκλόσπιτο στήνεται με κέντρο και άξονα την κούκλα. Φυσικά, πίσω από την κούκλα είναι το παιδί που υποδύεται την μητέρα ή τον πατέρα, ρόλος βασικός που οργανώνει το παιχνίδι. Πιο κοντά στη κούκλα βρίσκονται οι εκδηλώσεις στοργής, ακολουθούν οι φροντίδες της κούκλας, όπως το ντύσιμο, το αλλαγμα, το τάισμα της κούκλας και ο περίπατος της, δραστηριότητες που βασίζονται στις κινητικές ανάγκες του παιδιού. Μερικές φορές η φαντασία του παιδιού θέλει την κούκλα να βρίσκεται σε δύσκολες καταστάσεις, τη φαντάζεται άρρωστη και τότε αρχίζουν οι περιποιήσεις που απαιτούν φροντίδα ιατρική (θερμόμετρο, επίδεσμοι, οινόπνευμα).

Τέλος όταν η κούκλα κοιμάται, το παιδί μπορεί να παίζει μ' άλλα παιχνίδια, που δεν έχουν άμεση σχέση με την κούκλα, δηλ. να σκουπίσει, να καθαρίσει, να μαγειρέψει. Στο κουκλόσπιτο βρίσκονται διάφορα μικροαντικείμενα οικιακής χρήσης που διεγείρουν την περιέργεια και την επιθυμία μάθησης, προκαλούν την διασκέδαση, καθώς τα παιδιά μπορούν να ρυθμίσουν τη χρήση τους, αντιλαμβάνονται τα χαρακτηριστικά τους ενώ παράλληλα διευκολύνουν τις κοινωνικές επαφές και βοηθούν την έκφραση ιδεών και συναισθημάτων. Τα μικροαντικείμενα δεν λειτουργούν σαν απλά διακοσμητικά στοιχεία, αλλά ενσωματώνονται πλήρως στη λογική του παιχνιδιού, καθώς επίσης δημιουργούν την εντύπωση του πραγματικού και προτρέπουν σε αληθινές κινήσεις. Ενισχύουν την οργάνωση του όλου παιχνιδιού, ζωντανεύουν την αναπαράστασή του και συντελούν στην αρμονική συνεργασία πολλών παιδιών.

Η Δαράκη, (1995, σελ. 214) υποστηρίζει πως το κουκλόσπιτο παίζει πολύ σπουδαίο ρόλο στην κοινωνικοποίηση του παιδιού.

Κατά τη Σιβροπούλου, τέλος στο κουκλόσπιτο, τα παιδιά αποκτούν εμπειρίες και γνώσεις σχετικά με τις λειτουργίες της κοινωνίας, διαπραγματεύονται συνεχώς τους ρόλους τους, τους κανόνες, προβληματίζονται και μπορούν να δίνουν λύσεις, εφευρίσκουν συνεχώς καινούργια σύμβολα, τα οποία αντιπροσωπεύουν την πραγματικότητα, αναπτύσσουν πρωτοβουλίες, συγκεντρώνονται σε μια διαδικασία την οποία φέρουν σε πέρας, οριοθετούν τις δυνατότητές τους και χρησιμοποιούν τη φαντασία τους.

Το παιχνίδι στο κουκλόσπιτο βοηθά το παιδί να βρει τον εαυτό του, να ξεπεράσει τον εγωισμό του, να ανακαλύψει τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά του, με εφοδιαστεί με μαγική δύναμη και να κατακτήσει μέσω αυτής ότι δεν μπορεί να κατακτήσει αληθινά. Αποτελεί το καλύτερο και φυσικότερο αυτοθεραπευτικό μέσο στην εξέλιξη του παιδιού.

(β) Η Γωνία με το Μαγαζάκι

Ένα μικρό μαγαζάκι μέσα στο νηπιαγωγείο είναι θαυμάσιος τρόπος για τα παιδιά ν' ανακαλύψουν τον κόσμο των ενηλίκων. Σιβροπούλου Ρ. (σελ. 76)

Είναι μια γωνία που διασκεδάζει αφάνταστα τα νήπια. Ταυτόχρονα, προσφέρει μεγάλη εξυπηρέτηση σε κάθε στόχο του παιδικού κέντρου.

Τα παιδιά παίζοντας σε αυτή, μαθαίνουν τη γλώσσα των εμπορικών συναλλαγών, μαθαίνουν να λογαριάζουν, να αυτοπειθαρχούν – περιμένοντας τη σειρά τους, να ρωτούν και να περιμένουν απάντηση κ.α. τακτοποιώντας τα εμπορεύματα, συνηθίζουν στην τάξη και τη καλαισθησία.

Ένα «μαγαζί» μπορεί να στηθεί σ' ένα απλό τραπέζι ή να εμπλουτιστεί με ράφια ή να γίνει σ' ένα ξεχωριστό χώρο που διατίθεται, ανάλογα με το κέφι και τη φαντασία μας αναφέρει η Δαράκη (1995, σελ. 211)

Μερικά μαγαζιά που μπορούμε να στήσουμε στη τάξη είναι: το μπακάλικο, το βιβλιοπωλείο – χαρτοπωλείο, το μανάβικο, μια κομψή “boutique”, ζαχαροπλαστείο, φαρμακείο, ανθοπωλείο, μαγαζί με αποκριάτικα, χριστουγεννιάτικα ή πασχαλινά είδη ή ακόμα είδη θάλασσας για το καλοκαίρι. (Δαράκη, 1995, σελ. 212).

Όμως σαν στόχος της γωνίας των μαγαζιών κατά την Σιβροπούλου, (σελ. 77-78) είναι πως τα παιδιά αντιλαμβάνονται την αξία των χρημάτων μα επίσης τους δίνεται η ευκαιρία να συμπεριφερθούν όπως οι μεγάλοι, να υποδυθούν ρόλους, να δραματοποιήσουν καταστάσεις και να καλλιεργήσουν τη φαντασία τους.

Το μαγαζάκι προσφέρει ατέλειωτες δυνατότητες για κοινωνική διαπαιδαγώγηση (τρόποι καλής συμπεριφοράς, συνεργατικότητα, αποδοχή, υπομονή, πειθαρχία και μύηση στην τάξη). Τους δίνεται η ευκαιρία να ασκήσουν τον προφορικό τους λόγο και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους. Προάγει την λογικομαθηματική σκέψη των παιδιών και βοηθά την συνειδητοποίηση των αριθμών. Μέσω της εμπειρίας αυτής, τα παιδιά προετοιμάζονται για ανάγνωση και γραφή, ασκούνται η μνήμη και οι αισθήσεις, καλλιεργεί τη λεπτή κινητικότητα και βοηθά τη διαμόρφωση εμπορικής συνείδησης.

Πιο συγκεκριμένα με το παιχνίδι στο μαγαζάκι μπορούν, να μάθουν (α) να ζυγίζουν, (β) αποκτούν προμαθηματικές έννοιες, όπως λιγότερο βαρύ από πιο βαρύ κ.τ.λ. (γ) να αναγνωρίζουν τα όμοια σύμβολα πάνω στα κουτιά, (δ) να ταξινομούν να τακτοποιούν κουτιά μαζί, (ε) να κάνουν έναν κατάλογο προμηθειών με τη βοήθεια ιχνογραφημάτων, (στ) να ταξινομούν κέρματα και να αναγνωρίζουν την αξία τους, (ζ) να κάνουν πακέτα, να γεμίζουν σακούλες. Κατά τη Δαράκη, (1995, σελ. 214), η γωνία των μαγαζιών είναι ένας χώρος ζωής, έτσι τους δίνεται η δυνατότητα να τη ζήσουν και να χαρούν.

(γ) Γωνία Οικοδομικού Υλικού

Ο Lewen Feld στη Σιβροπούλου (σελ. 79) είπε πως «πρέπει να μορφώσουμε ανθρώπους δημιουργούς γιατί μόνο αυτοί θα μπορέσουν να μεταχειριστούν τις συσσωρευμένες γνώσεις τους».

Συνεχίζοντας, η Σιβροπούλου, περιγράφει τον εξοπλισμό της γωνίας, όπου κύρια δραστηριότητα και συναρπαστική για τα παιδιά είναι το χτίσιμο.

Είναι μια γωνία ευρύχωρη και άνετη, με μοκέτα στρωμένη στο πάτωμα και με πλούσιο οικοδομικό υλικό, εννοώντας τα κομμάτια από ξύλο ή άλλο υλικό σε διάφορα σχήματα, χρώματα, μεγέθη, π.χ. κύβους, κυλίνδρους, τούβλα, κώνους, ραβδάκια, ορθογώνια, τρίγωνα κ.α. Εδώ, αναφέρονται τρεις τύποι κατασκευαστικής δραστηριότητας, όπως η

(α) ελεύθερη κατασκευή

(β) η χρησιμοποίηση της κατασκευής, σαν μέσο για να επεκταθεί το παιχνίδι

(γ) κατασκευή με ορισμένους όρους, που γίνεται με βάση τους όρους που θέτει το παιχνίδι ή η νηπιαγωγός

Έτσι, η γωνία στοχεύει στην προσφορά της δυνατότητας για δημιουργία ενώ το οικοδομικό υλικό αποτελεί γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού κόσμου των παιδιών. Παιζοντας αυθόρμητα με τις κατασκευές δυναμώνουν και διευρύνουν τις μαθηματικές τους παραστάσεις όπως το βάρος, η ταξινόμηση, η έρευνα κ.λ.π. Καθώς παράλληλα, αναπτύσσεται η ικανότητα της διάκρισης των αντικειμένων, η ικανότητα της επιλογής του χαρακτηρισμού για την απόδειξη της λειτουργικής ορθότητας των αντικειμένων.

Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι με τη χρήση του οικοδομικού υλικού τα παιδιά εξωτερικεύουν συναισθήματα και εντυπώσεις, αναπτύσσουν δεξιότητες, διευρύνουν τη δύναμη της λογικής και του συλλογισμού. Κερδίζουν εσωτερική δύναμη, καθώς ξεκαθαρίζουν τις ασαφείς και ημιτελείς αντιλήψεις τους οι οποίες αφορούν τον αληθινό

κόσμο των αντικειμένων, των φαινομένων και ανθρώπων (Σιβροπούλου, σελ. 84-85)

(δ) Η Γωνία με Νερό και Άμμο

(α) Μια από τις μεγαλύτερες απολαύσεις των παιδιών είναι το παιχνίδι με το νερό και την άμμο. Δε χρειάζεται μεγάλος χώρος, μπορεί να οργανωθεί η γωνία πολύ απλά με πλαστική λεκάνη, που θα τη γεμίζει η νηπιαγωγός με νερό ή άμμο.

Ο εξοπλισμός της γωνίας του νερού είναι οι πλαστικές ποδιές, χωνιά, κουτάλα, βαρκούλες κ.α. Το παιχνίδι με το νερό έχει θεραπευτικές ιδιότητες αφού πλατσουρίζοντας ή επαναλαμβάνοντας συνεχώς μια κίνηση χωρίς συγκεκριμένο σκοπό, βοηθά τα παιδιά να ξεπερνούν τα άγχη και τους φόβους τους. Όπως αναφέρεται στη Σιβροπούλου, ο FR. SCHILLER λέει ότι «ο άνθρωπος είναι πραγματικός άνθρωπος μόνο όταν παίζει».

Το παιχνίδι με το νερό ενισχύει την καλλιέργεια της αυτοεκτίμησης, της πρωτοβουλίας, της υπευθυνότητας, της προοδευτικής πειθαρχίας των κινήσεων στο συντονισμό ματιού και χεριού και της λεπτής κίνησης, εξασκεί την ετοιμότητα, την προσοχή, την αντίληψη, τη φαντασία και τα αισθητήρια όργανα, εισάγει το παιδί στις βασικές προμαθηματικές έννοιες, καλλιεργεί τη γλωσσική έκφραση, βοηθά το παιδί ν' αντιληφθεί τα φυσικά φαινόμενα και όπως προαναφέρθηκε έχει θεραπευτικές ιδιότητες. Σιβροπούλου, (σελ. 89 και 91)

(β) Η άμμος, όπως και το νερό, είναι εύκολο υλικό. Μοιάζει με το νερό, ρέει αλλάζοντας εύκολα σχήμα, ενδίδει και δεν παρουσιάζει δυσκολίες στο πλάσιμο. Επιπρόσθετα με όσα προσφέρει το νερό που ισχύουν και για την άμμο, η τελευταία βοηθά στην ανάπτυξη της αντίληψης του βάρους, της ισορροπίας, της απαλότητας, της θερμότητας, του ψυχρού και του υγρού, καθώς και τις αντίληψης των κυματοειδών μορφών.

Τέλος, το παιχνίδι με την άμμο ικανοποιεί βαθύτατα τα παιδιά, καθώς άμμος και παιδιά είναι ένας τέλειος συνδυασμός. Σιβροπούλου, (σελ. 92 και 94).

(ε) Η Γωνία των Εικαστικών

Στη Σιβροπούλου, αναφέρονται τα σοφά λόγια του Picasso που λέει: «Παλιά ζωγράφιζα όπως ο Ραφαήλ, μου χρειάστηκε μια ολόκληρη ζωή για να μάθω να ζωγραφίζω όπως τα παιδιά»

Η γωνία των εικαστικών ζωγραφικής και χειροτεχνίας, είναι για το παιδί μια νέα επικοινωνία με τον κόσμο, εκεί αυτοεκπαιδεύεται, ανακαλύπτει ερευνά και πειραματίζεται. Χωρίς να κατέχει κάποια τεχνική, δημιουργεί με τον ενθουσιασμό και τα νέα του ερεθίσματα εικόνες με απλούς συνδυασμούς χρωμάτων, εικόνες βασισμένες στις νέες

του εμπειρίες και στον νέο τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τον κόσμο γύρω του. (Μαζαράκη, 1990: 15). Γι' αυτό θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην οργάνωση και λειτουργία της γωνίας των εικαστικών, ώστε να προσφέρει την απαιτούμενη ελευθερία και ψυχική ηρεμία για την δημιουργία και έκφραση. (Σιβροπούλου, σελ. 95-96)

Κατά τη Δαράκη, (1995, σελ. 200-201) η γωνία πρέπει να είναι γεμάτη φως. Να έχει ευρυχωρία, για να μπορούν τα παιδιά να κινούνται άνετα. Να βρίσκεται κοντά το έπιπλο αυτοεξυπηρέτησης, για να τροφοδοτεί τους μικρούς ζωγράφους με ότι χρειάζονται, να βρίσκεται κοντά στον νιπτήρα (αν υπάρχει), για να μπορούν εύκολα τα παιδιά να πλύνουν χέρια, πινέλα, βαζάκια ή να καθαρίσουν το δάπεδο, αν λερωθεί. Πρέπει να υπάρχει κοντά ένα καλάθι αχρήστων.

Σύμφωνα με τους Luguët, Benson, Βιγγόπουλο όπως αναφέρεται στη Σιβροπούλου, τα εξελικτικά στάδια του παιδικού ιχνογραφήματος είναι τέσσερα:

1. Το στάδιο του μουντζουρώματος από 18 μηνών – 4 χρονών
2. Το στάδιο του αποτυχημένου ρεαλισμού (3 – 4 χρονών)
3. Το στάδιο του διανοητικού ρεαλισμού (4 χρονών) και
4. Το στάδιο του ουσιαστικού ρεαλισμού ή της γραφικής αφήγησης: αρχίζει στα 12 και κατ' άλλους στα 8 – 9 χρόνια.

Το στάδιο που βρίσκονται τα περισσότερα παιδιά του νηπιαγωγείου είναι το στάδιο του διανοητικού ρεαλισμού. Ονομάζεται έτσι επειδή το παιδί σχεδιάζει τα αντικείμενα και τα πρόσωπα όχι όπως τα βλέπει, αλλά όπως το ίδιο τα γνωρίζει. Χαρακτηριστικό του σταδίου είναι η έλλειψη προοπτικής. (Κουτσουβάνου, 1990, σελ. 141-142)

Συχνά ένα παιδικό σχέδιο φαίνεται ατελές και μπερδεμένο, σύμφωνα με τα κριτήρια των ενηλίκων. Πρέπει όμως να έχουμε στο νου μας ότι κάθε παιδικό έργο αναπαριστά τον κόσμο του ίδιου του παιδιού, όπως εκείνο τον βλέπει και μπορεί να τον εκφράσει. Αλλωστε τέχνη δεν είναι μίμηση, είναι μια διαδικασία που απαιτεί σκέψη και χρόνο και δεν είναι προϊόν στιγμιαίας παραγωγής που υπόκειται σε περιορισμένους κανόνες.

Η ζωγραφική μπορεί να είναι με κιμωλίες, με τα δάχτυλα, σε φελιζολ, σε ύφασμα, σε χρωματιστές σελίδες κ.α. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν ποικιλία υλικών τόσο για τη ζωγραφική όσο και για τη χειροτεχνία, η οποία μπορεί να είναι χαρτοδιπλωτική, χαρτοκοπτική, υφαντική, με χαρτοπολτό κ.τ.λ.

Έτσι η γωνία των εικαστικών αφήνει ελεύθερη τη φαντασία του παιδιού, να εκφράζει τη μοναδική, προσωπική του αντίληψη για τον κόσμο. Η ελπίδα η οποία αφήνει η γωνία αυτή είναι ότι μπορεί να υπάρξει

κάτι μονιμότερο στην ιδιοσυγκρασία του παιδιού, κάτι που θα το ακολουθεί σ' ολόκληρη τη ζωή του και ενδεχομένως θα αποτελέσει τον πυρήνα για μια μελλοντική και αισθητική του τελείωση. (Σιβροπούλου – Δαράκη, 1995)

(στ) Η Γωνία της Βιβλιοθήκης

Το βιβλίο είναι πολύτιμος θησαυρός, μέσα απ' αυτό μπορεί το παιδί να ονειρευτεί και να φανταστεί να αναγνωρίσει ελκυστικούς χαρακτήρες και ν' απολαύσει όμορφες εικόνες.

Η γωνιά αυτή πρέπει να 'ναι απομακρυσμένη από θορύβους, φωτεινή και ήρεμη, κοντά στα ράφια με τα βιβλία, με τραπέζι και καρέκλες, με μια μοκέτα και μαξιλάρια στο πάτωμα, μ' ένα κασετόφωνο με κασέτες και ακουστικά, αφίσες σχετικές με το βιβλίο. «Τα βιβλία που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μπορούμε να τα χωρίσουμε σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με το ρόλο που παίζει η εικόνα. Δηλαδή:

(α) σε βιβλία μόνο με εικόνες ή άλμπουμ

(β) σε βιβλία εικονογραφημένα, μια εικόνα σχεδόν σε κάθε σελίδα με μεγάλο ή μικρό κείμενο και μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία

(γ) σε βιβλία με ιστορίες και παραμύθια, που τα διαβάζουν μεγάλοι στα παιδιά και φυσικά με πλούσια εικονογράφηση» Αγγελοπούλου, (1986, σελ. 156) όπως αναφέρεται στη Σιβροπούλου, (σελ. 105)

Παράλληλα με αυτά παρουσιάζουμε και τα βιβλία με ποιήματα και παραμύθια. Στη γωνία της βιβλιοθήκης τοποθετούνται ακόμα βιβλία – λευκώματα και οι μικρές ιστορίες που «έγραψαν» και εικονογράφησαν τα ίδια τα παιδιά.

Για να γίνει ενδιαφέρουσα η γωνία, μπορεί να λειτουργήσει και σαν ακουστική βιβλιοθήκη ή ακόμα σαν δανειστική.

Η απασχόληση στην γωνία της βιβλιοθήκης ενθαρρύνει το ενδιαφέρον και την αγάπη του παιδιού για τις λέξεις, τον ήχο και τη σημασία τους σιγά σιγά του προκαλεί την ανάγκη να ενστερνιστεί τα μηνύματα που περιέχει το βιβλίο και να τα αποκρυπτογραφήσει. Γίνεται κέντρο ψυχαγωγίας και εκτόνωσης, αναπτύσσει παράλληλα το παιδί κριτικό πνεύμα, φαντασία, λεκτικό πλούτο και ενδιαφέρον για το ωραίο. Αυτό βοηθά το μικρό παιδί να καταλάβει τον εαυτό του και τις σχέσεις του με τους άλλους ανθρώπους. (Σιβροπούλου, σελ. 107-108-109)

(ζ) Θεατρική Γωνία (μεταμφιέσεων – κουκλοθέατρου – θεάτρου σκιών)

Όπως αναφέρει στο βιβλίο της η Σιβροπούλου, (σελ. 111), όλα τα είδη θεάτρου συγκινούν, γοητεύουν και μαγεύουν την παιδική ψυχή, γι' αυτό η θεατρική γωνία στο νηπιαγωγείο, που περιλαμβάνει τη γωνία

μεταμφιέσεων και τη γωνία κουκλοθέατρου και θέατρο σκιών, είναι απαραίτητη. Οι γωνίες αυτές εναλλάσσονται κατά τακτά χρονικά διαστήματα, κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

Το δραματικό παιχνίδι κυριαρχεί στη γωνία των μεταμφιέσεων. Είναι ένα παιχνίδι που το παιδί προσποιείται ότι είναι κάποιος άλλος ή κάτι άλλο. Υποδύεται ρόλους ή κάνει αντικείμενα αληθινά ή ψεύτικα να δρουν σαν να είναι ζώα ή άνθρωποι. Αυτοσχεδιάζοντας ένα θέμα, με το κορμί του με τη ματιά του, με το λόγο, με τον ήχο λέξεις, κινήσεις και πράγματα μονοσήμαντα μεταλλάσσονται στο ψυχικό του κόσμο σε πολυσήμαντες καταστάσεις. Άγχη, φαντασιώσεις και αγωνίες αποφορτίζονται. Αποκτάει εμπιστοσύνη στα εκφραστικά του μέσα και στη συνέχεια μπορεί να επικοινωνήσει με τα' άλλα παιδιά.

Ο εξοπλισμός της γωνίας μπορεί να είναι:

Ένας, καθρέπτης, ένα μπουλό, ράφια, κραγιόνια για βάψιμο προσώπου, διάφορα αντικείμενα και υφάσματα (περούκες, ομπρέλες κ.α.), κουστούμια, κασέτες εικόνες κ.τ.λ.

Επίσης σύμφωνα με τη Smilansky και Shefatya όπως αναφέρονται στη Σιβροπούλου, (σελ. 115-116) έξι στοιχεία για το φανταστικό παιχνίδι είναι:

1. Μιμητικό παιχνίδι
2. Προσποίηση με αναφορά στα παιχνίδια
3. Λεκτική προσποίηση με αναφορά στις πράξεις και καταστάσεις
4. Εμμονή στο παιχνίδι ρόλων
5. Αλληλεπίδραση: τουλάχιστον δύο παίκτες αλληλεπιδρούν στο πλαίσιο του παιχνιδιού – επεισοδίου
6. Λεκτική επικοινωνία: υπάρχει κάποια λεκτική αλληλεπίδραση σχετική με το παιχνίδι – επεισόδιο

Από αυτά τα τέσσερα πρώτα εφαρμόζονται στο δραματικό παιχνίδι, ενώ τα δύο τελευταία ορίζουν μόνο το κοινωνικοδραματικό παιχνίδι, το οποίο αποτελεί το πρώτο βήμα για να φτάσει το παιδί προοδευτικά στην κουκλοθεατρική έκφραση, που είναι πιο δύσκολη και χρειάζονται ειδικές γνώσεις.

Στη Δαράκη, (1995, σελ. 224) γίνεται λόγος για τα εξαρτήματα της γωνίας κουκλοθέατρου που είναι: 1. Ντουλάπι κουκλοθέατρου στο οποίο τοποθετούνται *θήκες για τις κούκλες κατά είδη *μικρές κρεμάστρες για τα ρούχα * θήκες για τα εξαρτήματα της παράστασης *θήκες για τα σκηνικά. 2. Ντουλάπι προβολών όπου υπάρχουν * Μηχανήματα Προβολής * Ταινίες και διαφάνειες * Οθόνη φορητή *κασέτες για μουσική

υπόκρουση. 3. Ντουλάπι για το θέατρο σκιών για τα αντίγραφα. 4. Ντουλάπι για στολές παιδιών.

Στο κουκλοθέατρο, σύμφωνα με τη Σιβροπούλου, (σελ. 120), οι ανάγκες κούκλες ζωντανεύουν μιλούν, κάνουν πράξεις και ενεργούν με ανθρώπινη νοημοσύνη, δημιουργούν την αίσθηση της ασφάλειας και της σταθερότητας, κινούνται μέσα στο μαγικό κόσμο της φαντασίας και της ποίησης.

«Έτσι το θέατρο προσφέρει στα παιδιά ερεθίσματα που τα εμπλουτίζει ψυχοσυναισθηματικά όσο και νοητικά» (Αλκηστις, 1992 σελ. 111)

(η) Η Γωνία της μουσικής

Από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους τα παιδιά ανταποκρίνονται στο άκουσμα της μουσικής, εκδηλώνουν την ευαισθησία τους στο ρυθμό με όλο τους το σώμα.

Βασική προϋπόθεση για τη διαμόρφωση της γωνίας είναι η εξοικείωση των παιδιών με τους ήχους, το ρυθμό, την ακρόαση, τα μουσικά όργανα κατά τη διάρκεια των οργανωμένων δραστηριοτήτων

Για τη μουσική γωνία απαραίτητα είναι:

- ένα τραπέζι στρωμένο με τσόχα για την απομόνωση του ήχου, με λίγες καρέκλες
- ένα ταμπλό
- μουσικά όργανα
- μουσικά όργανα κατασκευασμένα από παιδιά
- ηχητικά αντικείμενα για πειραματισμό
- επιτραπέζια μουσικά παιχνίδια (παζλ, καρτέλες κ.α.)
- βιβλία σχετικά με τη μουσική
- εικόνες με όργανα ορχήστρας και αφίσες
- κασετόφωνο με κασέτες και ακουστικά
- ραδιόφωνο

Τα παιδιά χρησιμοποιώντας αυθόρμητα το υλικό στη γωνία της μουσικής μπορούν να προβούν στις παρακάτω δραστηριότητες:

- κρατούν το ρυθμό ενός τραγουδιού με τα μουσικά όργανα
- ακούνε μουσική
- παίζουν με τα όργανα
- συγκρίνουν τους ήχους

- προβαίνουν σε μιμήσεις, κ.τ.λ.

Μέσω της μουσικής το παιδί καλλιεργεί τις ψυχοκινητικές, συναισθηματικές και γνωστικές του δεξιότητες. Σιβροπούλου, (σελ. 124 και 127)

(θ) Η Γωνία Παιδαγωγικών Παιχνιδιών

Τα παιδαγωγικά παιχνίδια υπάρχουν άφθονα στο εμπόριο π.χ. ντόμινο, τόμπολες, ανασύνθεση εικόνων (Puzzles). Αλλά μεγαλύτερη παιδαγωγική αξία έχουν αυτά που ετοιμάζονται από τα ίδια τα παιδιά με την καθοδήγηση της νηπιαγωγού. (Δαράκη, 1995, σελ 230)

Χρειαζόμαστε ένα τραπέζι με 3-4 καρέκλες για να δουλεύουν τα παιδιά, ράφια και συρτάρια στο ύψος των παιδιών για να τοποθετήσουμε τα παιδαγωγικά παιχνίδια της γωνίας έτσι ώστε να 'ναι στη διάθεσή τους και στην ελεύθερη επιλογή τους.

Ο σημαντικότερος στόχος της γωνίας των παιδαγωγικών παιχνιδιών είναι η προαγωγή των διαδικασιών μάθησης. Παίζοντας, διευρύνουν τη σκέψη τους, καλλιεργούν τη λεπτή κινητικότητα, τη μνήμη, τη προσοχή, τις αισθήσεις, τη φαντασία και αποκτούν συνειδητά ή ασυνείδητα γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες. (Σιβροπούλου, σελ. 129 και 134).

(ι) Η Γωνία των Επιστημών και Εξερευνήσεων

Είναι μια από τις πιο ενδιαφέρουσες γωνίες για τα παιδιά. Κι αυτό γιατί δημιουργεί ερεθίσματα στα παιδιά, ώστε να παρατηρήσουν και να ενδιαφερθούν, να ικανοποιήσουν την περιέργειά τους. Ακόμα βοηθά τα παιδιά να δείχνουν ενδιαφέρον για τον πολιτισμό της με διάφορα πράγματα από το φυσικό περιβάλλον και ζωικό κόσμο το άμεσου περιβάλλοντός τους, αλλά και της τεχνολογίας.

Έτσι το παιδί μαθαίνει να παρατηρεί π.χ. την αύξηση ενός φυτού ή το μεγάλωμα ενός ζώου ή τη δημιουργία της ζωής.

Πάνω στα ράφια της γωνίας μπορεί να τοποθετήσουν σε ξεχωριστή θέση κατά κατηγορία τα υλικά: 1. μεγεθυντικοί φακοί, 2. πετρώματα, 3. συλλογή ξηρών καρπών, φύλλων, 4. διαφανή μπουκάλια με διάφορα υγρά, 5. γούνες ζώων, όστρακα, οστά ζώων κ.λ.π. 6. συλλογή από πεταλούδες, μέλισσες κ.λ.π. 7. διάφορα υφάσματα

Στη γωνία που κατ' εποχή εμπλουτίζεται, τα παιδιά μαθαίνουν τον περιβάλλοντα κόσμο, μαθαίνουν να χρησιμοποιούν διάφορα εργαλεία για τις παρατηρήσεις τους, να πειραματίζονται και να χαίρονται τις ανακαλύψεις τους.

Μαθαίνουν τους κινδύνους της τεχνολογίας, στο περιβάλλον και άλλους κινδύνους φυσικούς και τεχνητούς. (Δαράκη 1995, σελ. 216-217).

(κ) Η Γωνία Γραφικών Δραστηριοτήτων

Σύμφωνα με τη Πέπη Δαράκη (1995, σελ. 219) η γωνία των γραφικών δραστηριοτήτων είναι απαραίτητη για τα παιδιά εκείνα που πρόκειται να περάσουν την επόμενη χρονιά στο δημοτικό.

Η γωνία αποτελείται από ένα τραπέζι στρογγυλό ή μακρόστενο ή ένα συνδυασμό από ατομικά τραπεζάκια.

Επάνω στο τραπέζι υπάρχουν τακτοποιημένες οι καρτέλες για την ανάγνωση και τη γραφή, οι χάρτινες ταινίες για τις γραφικές ασκήσεις, μολύβια, γόμες, χαρτάκια, τόμπολες ανάγνωσης, παιχνίδια γραφής κ.λ.π. καθώς και κουτιά με άμμο, όσπρια κ.λ.π. για τις πρώτες ασκήσεις. Απαραίτητος είναι κανένας πίνακας. Πρέπει επίσης να υπάρχει καλός φωτισμός της γωνίας, να είναι πολύ ελκυστική, ώστε τα παιδιά να επιδιώκουν μόνο τους να παίξουν σ' αυτή.

(λ) Η Γωνία των Μαθηματικών Δραστηριοτήτων

Γωνία που είναι παρόμοια με την προηγούμενη αλλά το υλικό της είναι αυτό που θα διευκολύνει τη νηπιαγωγό να παίξει με τα παιδιά «το παιχνίδι» των μαθηματικών.

Σκοπός είναι η συνειδητοποίηση από τα παιδιά των πρώτων μαθηματικών εννοιών και των «απλούστερων αριθμητικών σχέσεων και πράξεων μέσα στη πρώτη δεκάδα»

Οι πρώτες αυτές «προαριθμητικές» έννοιες αναφέρονται: Στις έννοιες χρόνου, στις έννοιες χώρου, στις έννοιες απόστασης, διάρκειας, μεγέθους, ποσότητας. Με οδηγούνται σιγά σιγά στη σύγκριση, στη σειροθέτηση, στην αρίθμηση κ.λ.π.

Οι προαριθμητικές έννοιες (πρόσθεση – αφαίρεση – πολ/σμός – διαίρεση) ξεκινούν με τη συνειδητοποίηση της μονάδας των σχέσεων και κινήσεων της μέσα στη δεκάδα.

Η μύηση γίνεται πολύ αργά με απόλυτο σεβασμό προς τους νόμους της πνευματικής ανάπτυξης του παιδιού. Άσχετα από τις μαθηματικές δραστηριότητες, που απασχολούν τα παιδιά, στην ξεχωριστή αυτή γωνία ο / η νηπιαγωγός φροντίζει συνεχώς να τους δίνει ευκαιρίες να συνειδητοποιούν τις έννοιες των μαθηματικών, κατά τη καθημερινή τους ζωή στο Π.Κ. (Δαράκη, 1995, σελ. 220-221).

(δ) Σχέση ανάμεσα στις γωνίες

Σύμφωνα με τη Δαράκη (1995), οι διάφορες γωνίες δεν έχουν ως μοναδικό τους στόχο την απασχόληση και την ψυχαγωγία των παιδιών. Έχουν ασφαλώς μια συγκεκριμένη σκοπιμότητα, αποβλέποντας στην

άσκηση και καλλιέργεια κάποιας πνευματικής λειτουργίας ή σωματικής δεξιότητας.

Έτσι κάθε γωνία είναι δυναμική και ζωντανή. Εκτός όμως απ' αυτό, πρέπει να υπάρχει και μια λειτουργική σχέση ανάμεσα τους. (Δαράκη, 1995 σελ. 231)

Κατά τη Σιβροπούλου Ρένα («Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου στο πλαίσιο του παιχνιδιού»), η όλη διαμόρφωση του χώρου σε γωνίες προκαλεί την εντύπωση ενός νέου τρόπου πολύμορφης εκπαίδευσης, όπου τα παιδιά μπορούν ταυτόχρονα να παρατηρούν, να ακούνε, να μιλούν, πειραματίζονται, ν' ανακαλύπτουν, ν' ανακοινώνουν, να κατασκευάζουν, να τρώνε, να μιμούνται και να δημιουργούν.

Έτσι ο σχεδιασμός του χώρου σε γωνίες, από τη μία μεριά επιδιώκει την δημιουργία μιας οικογενειακής ατμόσφαιρας κεντρίζει το ενδιαφέρον των παιδιών για να παράγουν νέες ιδέες, να απελευθερώνονται αλλά και να συγκρατούν το σώμα, το πνεύμα και τα αισθήματά τους. Από την άλλη διευρύνει, με αλληπάλληλα ερεθίσματα τη δημιουργική φαντασία του παιδαγωγού, ώστε να διαφοροποιείται η ρουτίνα της καθημερινής εργασίας του. (Σιβροπούλου Ρένα, «Ο σχεδιασμός του χώρου – νηπιαγωγείου στο πλαίσιο του παιχνιδιού»).

Το πώς όμως διευρύνεται η φαντασία του παιδαγωγού ώστε να διαφοροποιείται η ρουτίνα της καθημερινής του εργασίας, έχουν να κάνουν με το ρόλο τα προσόντα καθώς και τη σχέση του παιδαγωγού με τα παιδιά του παιδικού σταθμού.

Προσωπικό παιδικού κέντρου

Για την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, απαιτείται να εργάζονται σε ένα Π.Κ., διάφορες ειδικότητες εργαζομένων που θα απασχολούνται συνεχώς ή κατά διαστήματα. Διαφοροποίηση του προσωπικού υπάρχει και ως προς τις ειδικότητες αλλά και ως προς τον φορέα του οποίου αυτοί αποτελούν οργανικά μέλη.

Έτσι, υπάρχουν εργαζόμενοι που οργανικά ανήκουν στο ΠΚ και άλλοι εργαζόμενοι που οργανικά ανήκουν σε υπηρεσίες της Νομαρχίας, που ενδεικτικά η Δαράκη Πέπη (1995) χαρακτηρίζει «ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ».

Η σχέση εργασίας όλων των εργαζομένων, ανεξάρτητα του φορέα στον οποίο οργανικά ανήκουν, είναι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι. (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 96).

(α) Προσωπικό που οργανικά ανήκει στο ΠΚ

Υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες ειδικοτήτων:

1. Εκπαιδευτικό προσωπικό

(α) Δ/ντής – ντρια του ΠΚ απόφοιτοι Παιδ. Τμήματος Νηπ/γών, με μετεκπαίδευση στα Παιδαγωγικά και Διοικητικά

(β) Νηπιαγωγοί με πτυχίο Παιδ. Τμήματος Νηπ/γών και οργανικότητα ένα προς είκοσι (20) νήπια (ηλικία παιδιών 4-6 χρ.)

(γ) Βρεφοκόμοι, απόφοιτοι της αντιστοιχης σχολής των ΤΕΙ, ένα προς επτά (7) βρέφη ή παιδιά πρώτης παιδικής ηλικίας (0-4 χρ.)

2. Βοηθητικό προσωπικό

(α) Βοηθοί Νηπιαγωγού (μία ανά Νηπιαγωγό) απόφοιτοι Λυκείου

(β) Οδηγός σχολικού λεωφορείου, απόφοιτος Γυμνασίου Δ' κατηγορίας

(γ) Συνοδός λεωφορείου, απόφοιτος Γυμνασίου

*Οι ειδικότητες αυτές συνιστώνται όπου το ΠΚ καλύπτει ευρύτερη περιοχή οπότε απαιτείται η μεταφορά των παιδιών.

3. Υπηρετικό προσωπικό

(α) Καθαρίστρια, απόφοιτος βασικού σχολείου

(β) Μαγείρισσα, απόφοιτος Βασικού σχολείου με αποδειγμένη γνώση του αντικειμένου της εργασίας της

4. Προσωπικό πρόνοιας

(α) Νοσοκόμος, απόφοιτος κρατικής σχολής (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 97)

(β) Προσωπικό που οργανικά ανήκει στην «Υπηρεσία Διοικητικής Μέριμνας»

Στην υπηρεσία αυτή οι εργαζόμενοι είναι δύο (2) κατηγοριών:

1. Προσωπικό πρόνοιας

(α) Παιδίατρος (με ειδική κατά περίπτωση σύμβαση εργασιών)

(β) Κοινωνική Λειτουργός, απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

(γ) Ψυχολόγος, απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

(δ) Λογοθεραπευτής, απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

(ε) Διαιτολόγος, απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

2. Τεχνικό προσωπικό

(α) Υδραυλικός απόφοιτος ΤΕΛ ή ΤΕΣ

(β) Κηπουρός απόφοιτος βασικού σχολείου με αποδεδειγμένη γνώση του αντικειμένου.

*Η εργασία στο ΠΚ, εκτός από την εξειδίκευση κατά κλάδο, απαιτεί αυξημένα ατομικά προσόντα. Αγάπη για τα παιδιά, νηφαλιότητα, ήρεμη προσωπικότητα. Έτσι θεωρείται σκόπιμο όσοι τοποθετηθούν σε αυτές τις θέσεις εργασίας να περάσουν «εισαγωγικό σεμινάριο», ώστε να ευαισθητοποιηθούν στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των μικρών παιδιών (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 97-98)

(γ) Περιεχόμενο απασχόλησης των εργαζομένων κατά ειδικότητα εργαζομένων

Α. 1.α) ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΠΚ: Είναι υπεύθυνος για την συλλογική λειτουργία του Π.Κ. Συνεργάζεται με το εκπαιδευτικό προσωπικό και καταρτίζει το πρόγραμμα λειτουργίας του Π.Κ., σε ετήσιο, περιοδικό – κατά εποχές, μήνες· ημερήσιο. Τηρεί το αρχείο του ΠΚ και είναι υπόλογος στην Διοίκηση και τους αρμόδιους φορείς. Σε συνεργασία με το προσωπικό προγραμματίζει τις εκδηλώσεις του ΠΚ (πολιτιστικές εκδηλώσεις –επισκέψεις νηπίων σε άλλους χώρους), διοργανώνει ομιλίες, ενημερωτικές συζητήσεις, συγκεντρώσεις γονέων. Παρακολουθεί και ελέγχει την ομαλή προμήθεια του ΠΚ με καταναλωτικά προϊόντα, τη σωστή κατανομή και διάθεση τους. Οργανώνει συνεδριάσεις του προσωπικού με εκπαιδευτικά, λειτουργίας και διοικητικά θέματα.

β) ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΣ: Απασχολείται στα τμήματα των νηπίων (3 – 6 ετών). Συνεργάζεται με τον διευθυντή στην κατάρτιση των προγραμμάτων. Εφαρμόζει το πρόγραμμα απασχόλησης των νηπίων στο τμήμα. Προετοιμάζει το απαραίτητο υλικό (εποπτικό – απασχόλησης). Συνοδεύει τα παιδιά στις οργανωμένες επισκέψεις του ΠΚ. Συμμετέχει στην διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων. Τηρεί ατομικά δελτία εξέλιξης των νηπίων. Συνεργάζεται και ενημερώνει τους γονείς για την πρόοδο των νηπίων. Συμμετέχει σε κάθε εκδήλωση επιστημονική εκπαιδευτική, πολιτιστική του ΠΚ.

γ) ΒΡΕΦΟΚΟΜΟΣ: Απασχολείται στα τμήματα των βρεφών και της πρώτης προσχολικής ηλικίας (0 – 3 ετών) γι' αυτό δεν κάνουμε περισσότερη ανάλυση.

2. α) ΒΟΗΘΟΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΥ: Συμμετέχει στην καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία με την καθοδήγηση του Νηπιαγωγού. Συμμετέχει στην προετοιμασία του διδακτικού υλικού, στη διαδικασία των γευμάτων και στις εκδηλώσεις του ΠΚ.

β) ΟΔΗΓΟΣ: Οδηγεί το σχολικό λεωφορείο και μεταφέρει τα παιδιά σύμφωνα με σχεδιασμένο δρομολόγιο από το σπίτι στο ΠΚ κα αντίστροφα. Τις υπόλοιπες ώρες βρίσκεται στη διάθεση του ΠΚ, για να αντιμετωπίζουν όλες τις ανάγκες μεταφοράς (καθημερινές ή έκτακτες)

γ) ΣΥΝΟΔΟΣ: Φροντίζει την ασφαλή επιβίβαση και αποβίβαση των παιδιών στο σχολικό λεωφορείο και την ασφάλεια τους μέσα σ' αυτό την ώρα της μετακίνησης. Μπορεί να εργάζεται με μειωμένο ωράριο.

3. α) ΚΑΘΑΡΙΣΤΡΙΑ: Φροντίζει την καθαριότητα όλων των χώρων του ΠΚ, εσωτερικών και εξωτερικών και την καθαριότητα του ιματισμού (σεντόνια, πετσέτες, τραπεζομάντιλα κ.λ.π.)

β) ΜΑΓΕΙΡΙΣΣΑ: Προετοιμάζει και σερβίρει το πρόγευμα και το γεύμα των παιδιών, σύμφωνα με το ημερήσιο πρόγραμμα και τις οδηγίες του διαιτολόγου των και φροντίζει την καθαριότητα των αναγκαίων σκευών και των ανάλογων χώρων

4. α) ΝΟΣΟΚΟΜΟΣ: Παρέχει πρώτες βοήθειες στα νήπια σε κάθε περίπτωση, φροντίζει και ελέγχει την υγιεινή τους διαβίωση στο ΠΚ

Β.1. α) ΠΑΙΔΙΑΤΡΟΣ: Επισκέπτεται το ΠΚ κατά περιοδικά διαστήματα, μια φορά το 15νήμερο, έκτακτα σε περίπτωση επιδημιών ή κατόπιν κλήσεως του από το διευθυντή του ΠΚ. Συμμετέχει σε ενημερωτικές συναντήσεις με εκπαιδευτικούς και γονείς για ζητήματα υγείας και πρόληψης. Ελέγχει την υγιεινή του Παιδικού Κέντρου.

β) ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ: Σε συνεργασία με το διευθυντή και το εκπαιδευτικό προσωπικό, αντιμετωπίζει υπάρχοντα κοινωνικά προβλήματα των οικογενειών των παιδιών, συμμετέχει στην οργάνωση συζητήσεων ευρύτερων θεμάτων και στην οργάνωση κοινωνικών εκδηλώσεων.

γ) ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ: Επισκέπτεται το ΠΚ όπως ο παιδίατρος και έχει αντίστοιχες με την ειδικότητα του αρμοδιότητες και ευθύνες, όπως εκείνος. Συμμετέχει σε ενημερωτικές συζητήσεις με εκπαιδευτικούς και γονείς για ζητήματα ψυχικών υγιεινής.

δ) ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ: Οργανώνει και εκποιεί ατομικά προγράμματα λογοθεραπείας. Αφού παρακολουθήσει τα παιδιά κάποιο διάστημα, δίνει ειδικές συμβουλές – απόψεις στους εκπαιδευτικούς οι οποίες εντάσσονται στο ημερήσιο πρόγραμμα.

ε) ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΟΣ: Συντάσσει το αναγκαίο διαιτολόγιο των παιδιών κατά ηλικίες και εποχές, το προσαρμόζει και το αναπροσαρμόζει ανάλογα με τρέχουσες καταστάσεις ή έκτακτες περιπτώσεις, όπως επιδημίες κ.λ.π. και παρακολουθεί την τήρησή του.

2. α) ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ: Είναι υπεύθυνος για τη λειτουργία και συντήρηση των ηλεκτρικών εγκαταστάσεων. Επισκέπτεται το ΠΚ μια φορά κάθε δεκαπέντε ημέρες και ελέγχει την ηλεκτρική εγκατάσταση.

β) ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ: Είναι υπεύθυνος για την ανάπτυξη και τη συντήρηση της υδραυλικής εγκατάστασης και επισκέπτεται το ΠΚ όπως ο ηλεκτρολόγος.

γ) ΚΗΠΟΥΡΟΣ: Είναι υπεύθυνος για την ανάπτυξη και την αισθητική των φυτών, τον ΠΚ εσωτερικών και εξωτερικών. Επισκέπτεται το ΠΚ 1-2 φορές τη βδομάδα. (Δαράκη Πέπη, 1995, σελ. 99-101)

Δ. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΦΥΛΑΞΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πως υλοποιούνται στους δημόσιους Π.ΣΤ. και νηπιαγωγεία τα μοντέλα φύλαξης και εκπαίδευσης

Θέλοντας να δούμε πως υλοποιούνται τα μοντέλα φύλαξης και εκπαίδευσης στους δημόσιους παιδικούς σταθμούς και τα δημόσια νηπιαγωγεία επισκεφτήκαμε 2 δημόσια νηπιαγωγεία και 2 παιδικούς σταθμούς από διαφορετικές περιοχές της Πάτρας

Συγκρίνοντας τους 2 παιδικούς σταθμούς, παρατηρούμε ότι και οι δύο είναι αρκετά ευρύχωροι για την άνεση των παιδιών: 300 τ.μ. για 30 παιδιά και 350 τ.μ. για 50 παιδιά. Και στους δύο παιδικούς σταθμούς υπάρχουν 3 τμήματα παιδιών, 1 μικρό δωμάτιο προσωπικού, βιβλιοθήκη, τουαλέτες προσαρμοσμένες στα μέτρα των παιδιών, αποθήκη. Στον Γ υπάρχει επιπρόσθετα χώρος ανάπαυσης που λειτουργεί και ως «γωνία Η/Υ» καθώς και δυνατότητα όταν ο καιρός το επιτρέπει να παίξουν τα παιδιά στο κήπο, ενώ στο Β δεν υπάρχουν. Το ωράριο λειτουργίας είναι περίπου το ίδιο. Το ημερήσιο πρόγραμμα περιλαμβάνει αρκετές δραστηριότητες για τα παιδιά με τη μόνη διαφορά ότι ο Γ λόγω περισσότερου επιστημονικού προσωπικού έχει τη δυνατότητα ακόμη περισσότερων δραστηριοτήτων από τον Β. επίσης και στους 2 παιδικούς σταθμούς δίνεται η ευκαιρία να πραγματοποιηθούν επιμέρους δραστηριότητες και εκτός Π.ΣΤ. αλλά και η πραγματοποίηση γιορτών και εκδηλώσεων καθώς και ειδικές δραστηριότητες για τους γονείς όπως η ομάδα γονέων, με τη μόνη διαφορά ότι στον Γ υπάρχει επιπρόσθετα και ειδικό πρόγραμμα συμμετοχής των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης στον Γ δίνεται η δυνατότητα χρησιμοποίησης βίντεο και Η/Υ, ενώ στον Β δεν υπάρχει.

Συγκεκριμένα το 2 δημόσια νηπιαγωγεία παρατηρούμε τα εξής: Καταρχήν το νηπιαγωγείο Δ χωρίζεται σε πρωινό και απογευματινό ωράριο ενώ το Ε είναι ολοήμερο. Και τα 2 είναι στεγασμένα μαζί με δημοτικά σχολεία. Στο Δ τα παιδιά βγαίνουν έξω μόνο με συνοδεία παιδαγωγού, ενώ στο Ε όταν τα παιδιά έχουν διάλειμμα, βγαίνουν, οπότε βγαίνουν συχνότερα. Στο ολοήμερο λόγω περισσότερου χρόνου πραγματοποιούνται περισσότερες παιδαγωγικές δραστηριότητες και το

πρόγραμμα είναι πιο ελαστικό και ευέλικτο. Και στα 2 νηπιαγωγεία τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να κάνουν διάφορες εκπαιδευτικές επισκέψεις με τη συνοδεία παιδαγωγών. Στο ολοήμερο υπάρχει σύλλογος γονέων ενώ στο Δ όχι. Το προσωπικό αποτελούν και στα 2 νηπιαγωγεία, 2 νηπιαγωγοί όπου στο μεν Ε το προσωπικό ενημερώνεται και επιμορφώνεται από βιβλία και ενημερωτικά έντυπα, ενώ στο Δ όχι. Επίσης στο Ε δίνεται η δυνατότητα χρησιμοποίησης βίντεο 1-2 φορές τη βδομάδα, ενώ στο Δ όχι.

Δημόσιος παιδικός σταθμός Γ

Ο Δημόσιος παιδικός σταθμός Γ είναι ένα Πρότυπο Εργαστήριο Προσχολικής Αγωγής που το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΤΕΙ Πάτρας, ανέλαβε την οργάνωση και λειτουργία του. Το πρόγραμμα του παρακολουθούν 30 παιδιά.

Ημερομηνία λειτουργίας: 1993

Περιγραφή χώρου: Το εργαστήριο στεγάζεται σε δημόσιο κτίριο. Είναι ένας αρκετά ευρύχωρος χώρος 200 περίπου τ.μ. Είναι χωρισμένο σε τρία τμήματα όπου λειτουργούν οι τρεις ομάδες των παιδιών. Στο χώρο αυτό υπάρχουν: πλήρως εξοπλισμένη κουζίνα ενιαία με τον υπόλοιπο χώρο, ευρύχωρη τουαλέτα προσαρμοσμένη στα μέτρα των παιδιών, αποθήκη και αποθηκευτικοί χώροι και δωμάτιο ανάπαυσης παιδιών που λειτουργεί ως «γωνία Η/Υ» αλλά και ως γραφείο προσωπικού. Υπάρχει επίσης πλούσιο εποπτικό υλικό, παιχνίδια εξωτερικού χώρου και μια πολύ καλή βιβλιοθήκη, για την οποία οι παιδαγωγοί φιλοδοξούν ότι θα λειτουργήσει άμεσα και ως δανειστική. Στον εξωτερικό χώρο υπάρχει ο κήπος του κτιρίου, όπου οι παιδαγωγοί όταν οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν, αφήνουν τα παιδιά να παίξουν εκεί μεταφέροντας το κουκλοθέατρο και τη παιδική χαρά.

ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ: Το ωράριο λειτουργίας είναι 7:30 π.μ. – 14:30 μ.μ κατά την διάρκεια των πέντε εργάσιμων ημερών της εβδομάδας.

ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: Σε γενικές γραμμές το ημερήσιο πρόγραμμα δραστηριοτήτων μιας εβδομάδας είναι:

Δευτέρα - Ελεύθερες δραστηριότητες όλες οι ομάδες μαζί

- Συζήτηση ξεχωριστού θέματος με κάθε ομάδα (ανάπτυξη γλωσσικού τομέα, παραμύθι, παιδαγωγικά και οργανωμένα παιχνίδια, παζλ).
- Μουσικοκινητική αγωγή, Αισθητηριακές ασκήσεις, ζωγραφική ανάλογα με την ομάδα των παιδιών
- Βιβλίο, Παραμύθι, παιχνίδι

Τρίτη - Ελεύθερες δραστηριότητες (όλα τα παιδιά μαζί)

- Ξεχωριστές συζητήσεις για κάθε ομάδα
- Θεατρικό παιχνίδι, Αισθητηριακές ασκήσεις – παραμύθι – τραγούδι, Μουσική και κινητικά παιχνίδια (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Προμαθητικός τομέας, Χειροτεχνίες – ζωγραφική, Νοητικός τομέας – θέματα ανάπτυξης σε κύκλο (α', β', και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Αισθητικός τομέας, Παιχνίδι, Αφήγηση – κουκλοθέατρο (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Κοινωνικοσυναισθηματικός τομέας, χειροτεχνίες, Αισθηματικός τομέας – κατασκευές με χρήση αναλόγων υλικών (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)

Τετάρτη - Ελεύθερες δραστηριότητες (όλες οι ομάδες)

- Προγραμματισμένη δραστηριότητα από σπουδαστές κοινωνικής εργασίας
- Χρήση εποπτικού υλικού, χειροτεχνίες, γλωσσικός τομέας (α', β', και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Παιχνίδια οπτικής, ακουστικής, οπτικής μνήμης (α' ομάδα)

Μουσικοκινητική αγωγή (β' ομάδα)

Προμαθητικές έννοιες (γ' ομάδα)

- Χαρτοκοπτική – χαρτοκολλητική, ρυθμικά παιχνίδια – τραγούδι, απασχόληση στις γωνίες (α', β', και γ' ομάδα αντίστοιχα)

Πέμπτη - Ελεύθερες δραστηριότητες (όλα τα παιδιά μαζί)

- Μουσικοκινητικός τομέας, θέμα σε κύκλο, τραγούδια χαλάρωσης (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Ελεύθερη συζήτηση, Αυθόρμητες δραστηριότητες, θέματα για φυσικό περιβάλλον (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Θεατρικό παιχνίδι, αφήγηση παραμυθιού, δραματοποιήσεις (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Χειροτεχνίες – ζωγραφική, Αφήγηση παραμυθιού, Αισθητικός τομέας (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Τραγούδι, γυμναστική, αυθόρμητες δραστηριότητες για όλες τις ομάδες

Παρασκευή - Ελεύθερες δραστηριότητες στις γωνίες για όλες τις ομάδες

- Συζήτηση με θέμα περιβάλλοντος, χρήση εποπτικού υλικού (εικόνες, βιβλία, παζλ), Αφήγηση παραμυθιού – κουκλοθέατρο (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Κουκλοθέατρο, Παραμύθι, Συζήτηση επίκαιρων θεμάτων (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Πηλοπλαστική, ζωγραφική, ζωγραφική (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Προμαθητικός τομέας, Αυθόρμητες δραστηριότητες, κουκλοθέατρο (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)
- Τραγούδια – μουσικά παιχνίδια, Αυθόρμητες δραστηριότητες, οργανωμένες δραστηριότητες παιδαγωγικού έργου (α', β' και γ' ομάδα αντίστοιχα)

Επιμέρους δραστηριότητες που γίνονται για τα παιδιά

Ενώ για τους περισσότερους παιδικούς σταθμούς, οι γιορτές με αφορμή μεγάλες θρησκευτικές γιορτές, επετείους, λήξη σχολικού έτους κ.λ.π. αποτελούν συνηθισμένη ρουτίνα απαγγελιών, σ' αυτό τον παιδικό, εδώ, προσφέρεται η αφορμή για μια ενεργό δραστηριοποίηση των παιδιών, αφού τα ίδια διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό την γιορτή, συμμετέχουν ενεργά, διασκεδάζουν, μαθαίνοντας για σύγχρονα θέματα. Επίσης υπάρχει πρόγραμμα επισκέψεων των παιδιών σε διάφορους χώρους: Τηλεοπτικό Σταθμό, Ξυλουργείο και Σιδηρουργείο, Σχεδιαστήριο, Χημείο, Εργαστήριο Νοσηλευτικής, Μηχανουργείο. Το πρόγραμμα επαναλαμβάνεται σε εξαμηνιαία βάση.

Δραστηριότητες που γίνονται για τους γονείς των παιδιών: Σ' αυτόν τον παιδικό σταθμό λειτουργεί ομάδα γονέων που καθοδηγεί υπεύθυνη κοινωνική λειτουργός, αποτελεί τον συνδετικό κρίκο μεταξύ γονέων και νηπιαγωγών. Σκοπός της ομάδας, είναι τόσο να κατανοήσουν οι γονείς τις αντιδράσεις τους απέναντι στις επιθυμίες, απαιτήσεις ή δυσκολίες που έχουν τα παιδιά τους αλλά και να έρθουν πιο κοντά με τους παιδαγωγούς για την καλύτερη λύση των προβλημάτων. Επίσης υπάρχει ειδικό πρόγραμμα συμμετοχής των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό, κάθε ένας από τους γονείς των παιδιών, σε ημερομηνία που έχει προσυμφωνηθεί, έπρεπε ή να έρθει στο χώρο του παιδικού σταθμού για να παρουσιάσει κάποιο θέμα σχετικό (ή και όχι) με τα ενδιαφέροντα του ή να επισκεφθούν μαζί με τα παιδιά το χώρο εργασίας του γονέα για να μάθουν στοιχεία για τη δουλειά τους. Ενδεικτικά, μερικές από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν μέχρι τώρα οι γονείς είναι:

- ❖ Προετοιμασία – κατασκευή κουλουριών

- ❖ Δραστηριότητα για φυτική ζωή – κυνήγι
- ❖ Επίσκεψη – συζήτηση στην βιβλιοθήκη του ΤΕΙ
- ❖ Επίσκεψη – συζήτηση στο Εργαστήριο των Η/Υ
- ❖ Επίσκεψη – συζήτηση στο μηχανουργείο
- ❖ Δραστηριότητα – συζήτηση στο εργαστήριο βυζαντινών εικόνων.

Μετά το τέλος της καθεμίας από τις παραπάνω δραστηριότητες τα παιδιά ζωγραφίζουν θέματα σχετικά με αυτά που είδαν ή άκουσαν.

Προσωπικό (σύνολο και ειδικότητες):

Το προσωπικό του σταθμού αποτελούν 8 άτομα με τις εξής ειδικότητες:

4 Παιδαγωγοί

1 Ειδική Παιδαγωγός

1 Κοινωνική Λειτουργός

1 Μουσικός

1 Εμπυχωτής Θεάτρου

Ενημέρωση και επιμόρφωση προσωπικού σε συνέδρια:

Στα πλαίσια της συνεχούς ενημέρωσης και επιμόρφωσης του προσωπικού, έχουν κατά καιρούς έρθει και μιλήσει στο χώρο του παιδικού σταθμού

- ❖ Καθηγητές Κοινωνικής Εργασίας από το εξωτερικό
- ❖ Παιδαγωγοί ΤΕΙ, Πανεπιστημίων από όλη την Ελλάδα
- ❖ Σχολικοί Σύμβουλοι
- ❖ Ειδικοί σε θέματα λόγου από την Ελλάδα και το εξωτερικό

Επίσης μέλη του προσωπικού έχουν συμμετάσχει με ανακοινώσεις σχετικές με θέματα του παιδικού σταθμού, σε Συνέδρια Κοινωνικής Εργασίας και Ψυχολογίας

Προβολή βίντεο, χρήση Η/Υ (ψυχαγωγικά εκπαιδευτικά προγράμματα)
Τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να παρακολουθούν μια φορά την εβδομάδα εκπαιδευτικές προβολές σε βίντεο μικρής διάρκειας έως 10'(π.χ. κινούμενα σχέδια σχετικά με τον εμβολισμό). Ακολουθεί συζήτηση και ζωγραφική ώστε να αξιολογηθούν οι γνώσεις αλλά και οι εντυπώσεις και τα συναισθήματα που προκάλεσε στα παιδιά η συγκεκριμένη κάθε φορά προβολή.

Επίσης, στα πλαίσια των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων γίνεται και η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή που διαθέτει ο παιδικός σταθμός.

Συγκεκριμένα εφαρμόζεται μαθησιακό πρόγραμμα (2) δύο φορές την εβδομάδα για όλα τα παιδιά, το οποία δουλεύουν σε τριμελείς ομάδες είτε την ίδια είτε διαφορετικής χρονικής ηλικίας και σε χρόνο ανάλογο των δυνατοτήτων τους αλλά και όπως αυτό έχει καθοριστεί παγκοσμίως μέσα από επιστημονικές μελέτες. Την παρουσία και ενασχόληση των παιδιών με τον Η/Υ επιμελείται Ειδική Παιδαγωγός η οποία έχει πτυχίο Νηπιαγωγού 4ετούς εκπαίδευσης και Master με ειδικότητα: Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση. Σύμφωνα με την κοινωνική λειτουργό του παιδικού σταθμού: «Τα απιδιά θέλουν πραγματικά πάρα πολύ να ασχολούνται με τον Η/Υ, ρωτούν κάθε μέρα να θα κάνουν πρακτική. Τα παιδιά ανταποκρίνονται πολύ θετικά και βοηθούνται στην κοινωνική περισσότερο παρά στην καθαρά μαθησιακή ανάπτυξη μέσα από τα ερεθίσματα που προσφέρονται. Παιδιά με φτωχή κοινωνική και αλληλεπιδραστική συμπεριφορά αλλά και με προβλήματα λόγου και έκφρασης αντιδρούν πολύ θετικά μέσα από την ενασχόληση με τον Η/Υ.

Συμμετοχή γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία: Όπως αναφέραμε και πιο πάνω πραγματοποιείται ειδικό πρόγραμμα συμμετοχής των γονέων φορά το μήνα στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ΟΜΑΔΑ ΓΟΝΕΩΝ Πραγματοποιείται με κύρια ευθύνη της Κοινωνικής Λειτουργού του παιδικού σταθμού (2) φορές τη βδομάδα.

Κρατικός παιδικός σταθμός Β

Ο παιδικός σταθμός Β είναι κρατικός και βρίσκεται στην περιοχή Χ Πάτρας και το πρόγραμμα του παρακολουθούν 50 παιδιά

Ημερομηνία λειτουργίας: 1986

Περιγραφή χώρου: Είναι ένας πολύ μεγάλος παιδικός σταθμός με εσωτερικό χώρο 350 τ.μ., ενώ εξωτερικό χώρο δεν έχει αφού από την ασφαλτο τον χωρίζει το μικρό πεζοδρόμιο που υπάρχει. Διαθέτει 3 μεγάλες αίθουσες διδασκαλίας και 1 μικρό δωμάτιο προσωπικού στο οποίο υπάρχει και η βιβλιοθήκη. Επίσης υπάρχει αποθήκη και τουαλέτες οκτώ (8) θέσεων για τα παιδιά και δύο (2) του προσωπικού. Αίθουσα ανάπαυσης δεν υπάρχει. Παρόλο που δεν υπάρχει εξωτερικός χώρος, ο παιδικός σταθμός διαθέτει παιχνίδια κήπου π.χ. τραμπάλα, κουκλόσπιτο τα οποία υπάρχουν στην 1 από τις τρεις αίθουσες.

Ωράριο λειτουργίας: Διαθέτει μόνο πρωινό ωράριο από τις 7.00 π.μ. – 13.30 μ.μ. κατά την διάρκεια των πέντε (5) εργάσιμων ημερών της βδομάδας.

Ημερήσιο πρόγραμμα: Το ημερήσιο πρόγραμμα περιλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες που γίνεται στα πλαίσια του Αναλυτικού Ημερήσιου

Προγράμματος σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας. Ενδεικτικά αναφέρουμε δραστηριότητες 1 εβδομάδας στο κρατικό παιδικό σταθμό Β:

Δευτέρα Παραμύθι, ζωγραφική

Τρίτη Μουσικοκινητική δραστηριότητα, Εκγύμναση σώματος

Τετάρτη Ψυχοκινητική δραστηριότητα, ζωγραφική

Πέμπτη Χειροτεχνία

Παρασκευή Βιβλίο – Ασκήσεις γραφής

Δραστηριότητες που γίνονται για τα παιδιά

Εκτός από τις πιο πάνω δραστηριότητες που συμπεριλαμβάνονται στο καθημερινό εβδομαδιαίο πρόγραμμα στα πλαίσια του Ημερήσιου Αναλυτικού Προγράμματος πραγματοποιούνται για τα παιδιά διάφορες εκδηλώσεις και γιορτές π.χ. γιορτή της μητέρας, των Χριστουγέννων, 28^{ης} Οκτωβρίου κ.λ.π. καθώς και επισκέψεις σε.

Δραστηριότητες που γίνονται για τους γονείς των παιδιών: Πολύ πρόσφατα, συγκεκριμένα από αυτή την χρονιά άρχισε να λειτουργεί ομάδα γονέων από ειδικό ψυχολόγο κάθε 15 ημέρες για συζήτηση διαφόρων προβλημάτων που απασχολούν τους γονείς ή τους νηπιαγωγούς στην συμπεριφορά των παιδιών μέσα ή έξω από τον παιδικό σταθμό

Προσωπικό (σύνολο και ειδικότητες):

Το προσωπικό του παιδικού σταθμού αποτελούν συνολικά οχτώ (8) άτομα. Συγκεκριμένα: 3 νηπιαγωγοί (από τους οποίους η μία (1) εκτελεί καθήκοντα διευθύντριας)

2 βοηθοί νηπιαγωγοί

1 μαγείρισσα και

2 καθαρίστριες

Ενημέρωση και επιμόρφωση προσωπικού σε συνέδρια

Μόνο με βιβλία

Προβολή βίντεο, χρήση Υ/Η (ψυχαγωγικά, εκπαιδευτικά προγράμματα)
Δεν υπάρχει η δυνατότητα χρήσης βίντεο αλλά ούτε και ηλεκτρονικού υπολογιστή

Συμμετοχή γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία:

Δεν πραγματοποιείται

Ομάδα γονέων: Πραγματοποιείται από ειδικό ψυχολόγο κάθε 15 ημέρες

Δημόσιο Νηπιαγωγείο Δ

Το Δημόσιο Νηπιαγωγείο Δ βρίσκεται στην περιοχή Χ Πάτρας και το πρόγραμμά του παρακολουθούν 30 παιδιά.

Ημερομηνία λειτουργίας:

Περιγραφή χώρου: Το νηπιαγωγείο αυτό στεγάζεται μαζί με δημοτικό σχολείο. Έχει μία (1) αίθουσα διδασκαλίας αρκετά μικρή και χρησιμοποιεί τουαλέτες του δημοτικού σχολείου καθώς και τα παιχνίδια που βρίσκονται στην αυλή του δεύτερου όταν οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν, με συνοδεία παιδαγωγού.

Ωράριο Λειτουργίας: Διαθέτει δύο (2) ωράρια. Το πρωινό από 8:15 π.μ. – 11:45 π.μ. και το απογευματινό από 14:00 – 17:00

Ημερήσιο πρόγραμμα: Οι δραστηριότητες του ημερήσιου προγράμματος γίνονται ανάλογα με το χρόνο. Έτσι το πρωινό έχει περισσότερο χρόνο και επομένως υπάρχει η δυνατότητα για περισσότερες δραστηριότητες, ενώ το απογευματινό πιο λίγες. Για το σκοπό αυτό γίνεται προσπάθεια να γίνονται τουλάχιστον (3) τρεις δραστηριότητες την ημέρα και για τα δύο (2) ωράρια.

Δραστηριότητες που γίνονται για τα παιδιά: Τα παιδιά έχουν την ευκαιρία, όταν απουσιάζει το δημοτικό σχολείο και οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν να πηγαίνουν εκδρομές στην αυλή του σχολείου και να παίζουν με τη συνοδεία της νηπιαγωγού. Επίσης πραγματοποιούνται επισκέψεις και εκτός δημοτικού, για παράδειγμα σε κάποια μουσεία, στο λιμάνι κ.λ.π. Ακόμα στα πλαίσια εθνικών επετείων γιορτών είναι δυνατόν να παρακολουθούν θεατρικές παραστάσεις.

Δραστηριότητες που γίνονται για τους γονείς των παιδιών: Συνήθως οι νηπιαγωγοί συζητούν με τους γονείς των παιδιών στην αρχή της σχολικής χρονιάς, εκτός αν προκύψει κάποιο πρόβλημα οπότε μπορεί να το συζητήσουν στην προσέλευση ή αποχώρηση των παιδιών, εφόσον δεν υπάρχει άλλος χρόνος για συνάντηση γονέα – νηπιαγωγών.

Προσωπικό (σύνολο και ειδικότητες) Το προσωπικό αποτελούν (2) δύο νηπιαγωγοί

Ενημέρωση και επιμόρφωση προσωπικού σε συνέδρια:

Μόνο από βιβλία

Προβολή βίντεο, χρήση Η/Υ (Ψυχαγωγικά εκπαιδευτικά προγράμματα) Υπάρχει η δυνατότητα χρησιμοποίησης του βίντεο που υπάρχει στο δημοτικό αλλά όχι η δυνατότητα χρησιμοποίησης Η/Υ εφόσον δεν υπάρχει.

Συμμετοχή γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία:

Δεν πραγματοποιείται

Ομάδα γονέων: Δεν υπάρχει

Δημόσιο Νηπιαγωγείο Ε

Το Δημόσιο Νηπιαγωγείο Ε είναι ολοήμερο και βρίσκεται στην περιοχή Χ της Πάτρας και το πρόγραμμα παρακολουθούν 40 παιδιά.

Ημερομηνία Λειτουργίας: 1997

Περιγραφή χώρου: το ολοήμερο αυτό νηπιαγωγείο στεγάζεται μαζί με το δημοτικό σχολείο. Έχει 1 μεγάλη αίθουσα διδασκαλίας και 1 μικρό δωματιάκι για το προσωπικό στο οποίο υπάρχει και η βιβλιοθήκη. Σ' αυτό το νηπιαγωγείο τα παιδιά βγαίνουν διάλειμμα έξω στην αυλή του δημοτικού και χρησιμοποιούν τα παιχνίδια του εξωτερικού χώρου.

Ωράριο λειτουργίας: Καθημερινά τις εργάσιμες μέρες από 7.45 π.μ. – 15.45 μ.μ.

Ημερήσιο πρόγραμμα: Σ' αυτό το νηπιαγωγείο λόγω του επιπλέον χρόνου δεν υπάρχει κάποιος οδηγός για τις παιδαγωγικές δραστηριότητες του νηπιαγωγού. Το πρόγραμμα είναι πιο ευέλικτο, ευπροσάρμοστο και όχι «προκατασκευασμένο» από τη νηπιαγωγό που περιέχει συγκεκριμένη ύλη που πρέπει να «καλυφθεί». Σύμφωνα με το άρθρο «Δεν γίνεται λόγος για «ωρολόγιο πρόγραμμα» με τη στενή και παραδοσιακή έννοια, αλλά (1) ένα πλαίσιο οργάνωσης του ημερήσιου χρόνου απασχόλησης, αδρά οριοθετημένο σε χρονικές περιόδους, ελαστικό, ευέλικτο και χωρίς αυστηρή δομή. Τα μόνα σταθερά σημεία που υπάρχουν: (α) πρωινή υποδοχή των παιδιών (β) δεκατιανό – κολατσιό και το διάλειμμα που ακολουθεί (γ) διάλειμμα – γεύμα – ανάπαυση και (δ) αποχώρηση. Τα χρονικά διαστήματα που παρεμβάλλονται ανάμεσα στα πιο πάνω τα καλύπτουν με οργανωμένες και αυθόρμητες δραστηριότητες... Εξάλλου στόχος των παιδαγωγών είναι η διεύρυνση να είναι ποιοτική και όχι ποσοτική. Δεν επιδιώκουν δηλαδή να γεμίσουν την ημέρα τους με πληθώρα δραστηριοτήτων, αλλά να αξιοποιήσουν τον χρόνο όσο πιο δημιουργικά γίνεται. Τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες μάθησης και εμπλέκονται στον προγραμματισμό, στην υλοποίηση και στην αξιολόγηση δραστηριοτήτων». («Το ολοήμερο νηπιαγωγείο», Εγκ. 18, α 1899/ 17-10-2000)

Επιπρόσθετες δραστηριότητες που γίνονται για τα παιδιά: Σ' ένα ολοήμερο νηπιαγωγείο μπορούν να πραγματοποιηθούν δραστηριότητες που σε ένα νηπιαγωγείο συνηθισμένου ωραρίου συνήθως παραμελούνται λόγω έλλειψης χρόνου π.χ. κουκλοθέατρο, επισκέψεις και εκπαιδευτικού περίπατοι. Επίσης το διευρυμένο ωράριο παρέχει την ευκαιρία στα νήπια

να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα, με ποικίλους στόχους από όλους τους τομείς ανάπτυξης.

Δραστηριότητες που γίνονται για τους γονείς των παιδιών: Σ' αυτό το ολόημερο νηπιαγωγείο υπάρχει ενιαίος Σύλλογος γονέων για δημοτικό και νηπιαγωγείο.

Προσωπικό (σύνολο και ειδικότητες) Το προσωπικό αποτελούν (2) δύο νηπιαγωγοί, οι οποίοι εναλλάσσονται με αλλαγή βάρδιας.

Ενημέρωση και επιμόρφωση προσωπικού σε συνέδρια:

Μόνο από βιβλία, ενημερωτικά έντυπα

Προβολή βίντεο, χρήση Η/Υ (Ψυχαγωγικά εκπαιδευτικά προγράμματα)
Υπάρχει η δυνατότητα χρησιμοποίησης βίντεο 1-2 φορές τη βδομάδα, αλλά δεν υπάρχει Η/Υ

Συμμετοχή γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία:

Δεν πραγματοποιείται

Ομάδα γονέων: Δεν υπάρχει παρά μόνο ο Σύλλογος γονέων που είναι ενιαίος με το δημοτικό σχολείο

Παιδικός Σταθμός Α

Ο παιδικός σταθμός Α είναι ιδιωτικός και βρίσκεται σε προάστια της Πάτρας και το πρόγραμμα του παρακολουθούν 35 παιδιά.

Ημερομηνία λειτουργίας: 1997

Περιγραφή χώρου: εξωτερικά μοιάζει με σπίτι και διαθέτει λίγα παιχνίδια εξωτερικού χώρου, αφού η αυλή του είναι μικρή. Ο εσωτερικός χώρος είναι χωρισμένος σε δύο αίθουσες, όπου λειτουργούν δύο ομάδες παιδιών. Εκτός από τον κεντρικό χώρο υπάρχει κουζίνα ενιαία με τον υπόλοιπο χώρο, τουαλέτα προσαρμοσμένη στα μέτρα των παιδιών και αποθήκη. Λόγω στενότητας χώρου το γραφείο του προσωπικού και η βιβλιοθήκη βρίσκονται σε μια από τις 2 αίθουσες διδασκαλίας και δεν διαθέτει χώρο ανάπαυσης των παιδιών.

Ωράριο λειτουργίας: Διαθέτει και πρωινό και απογευματινό ωράριο, κατά την διάρκεια των πέντε εργάσιμων ημερών της βδομάδας. Το πρωινό αρχίζει από τις 7.00 π.μ. μέχρι τις 13.30 μ.μ. και το απογευματινό από τις 17.00 – 21.00 μ.μ.

Ημερήσιο πρόγραμμα: Το ημερήσιο πρόγραμμα περιλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες και καθημερινά τεστ νοημοσύνης ανάλογα με την ομάδα των παιδιών. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις δραστηριότητες 1 βδομάδας:

Δευτέρα Χειροτεχνία

Τρίτη Κολυμβητήριο

Τετάρτη Γυμναστική–ειδικό πρόγραμμα για τα μεγαλύτερα παιδιά

Πέμπτη Μαγειρική – Δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να μαγειρέψουν μόνο τους

Παρασκευή Βιβλίο – Ασκήσεις γραφής

Δραστηριότητες που γίνονται για τα παιδιά:

Εκτός από τις πιο πάνω δραστηριότητες που συμπεριλαμβάνονται στο καθημερινό εβδομαδιαίο πρόγραμμα τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να παρακολουθούν slides στη διάρκεια ψυχαγωγικού ή εκπαιδευτικού προγράμματος αλλά και να πηγαίνουν εκδρομούλες και επισκέψεις στα καράβια, εργοστάσια την Άνοιξη.

Δραστηριότητες που γίνονται για τους γονείς των παιδιών:
Πραγματοποιούνται συγκεντρώσεις με γονείς των παιδιών, 1 φορά στις δύο (2) εβδομάδες για συζητήσεις αναφορικά με τη ν πρόοδο των παιδιών ή τυχόν πρόβλημα στην συμπεριφορά τους.

Προσωπικό (σύνολο και ειδικότητες)

Το προσωπικό του παιδικού σταθμού αποτελούν 4 βρεφονηποκόμοι.

Ενημέρωση και επιμόρφωση προσωπικού σε συνέδρια:

Η ενημέρωση του προσωπικού γίνεται μόνο από βιβλία

Προβολή βίντεο, χρήση Η/Υ (Ψυχαγωγικά εκπαιδευτικά προγράμματα)
Κατά την διάρκεια των ψυχαγωγικών εκπαιδευτικών δυνατοτήτων υπάρχει η δυνατότητα χρησιμοποίησης slides. Δε υπάρχει βίντεο, ούτε ηλεκτρονικός υπολογιστής (Η/Υ).

Συμμετοχή γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία

Δεν πραγματοποιείται

Ομάδα γονέων: Δεν υπάρχει

Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο ΣΤ

Το ιδιωτικό Νηπιαγωγείο ΣΤ βρίσκεται στο κέντρο της Πάτρας και το πρόγραμμα παρακολουθούν 30 παιδιά.

Ημερομηνία λειτουργίας:

Περιγραφή χώρου: Το ιδιωτικό νηπιαγωγείο Ε στεγάζεται μαζί με ιδιωτικό δημοτικό. Έχει δύο (2) τμήματα, τα νήπια και τα προνήπια και 1 μικρό δωματάκι για το γραφείο του προσωπικού και τη βιβλιοθήκη. Επίσης λόγω μη παροχής αποθηκευτικών χώρων οι παιδαγωγοί χρησιμοποιούν το γραφείο τους. Επίσης υπάρχει μίνι – νοσοκομείο,

αναρρωτήριο, αλλά κουζίνα και δωμάτια ανάπαυσης δεν υπάρχουν. Στον εξωτερικό χώρο υπάρχουν 4 τουαλέτες (3 κοινές με το δημοτικό και 1 ειδικά για το νηπιαγωγείο) και αρκετά παιχνίδια εξωτερικού χώρου όπως παιδική χαρά, κούνιες, σπιτάκια, αμμοδόχος, νταλίκες κ.λ.π.

Ωράριο λειτουργίας: Καθημερινά, όλες τις εργάσιμες μέρες της βδομάδας από 9.00 π.μ. – 13.30 μ.μ.

Ημερήσιο πρόγραμμα: Το ημερήσιο πρόγραμμα περιλαμβάνει οργανωμένες δραστηριότητες για όλα τα παιδιά για κάποιο θέμα, δραστηριότητες γονιών για τις ελεύθερες ώρες (με επιτραπέζια, ζωγραφική κ.λ.π.) και μουσικοκινητική δραστηριότητα κάθε μέρα, εφόσον στο νηπιαγωγείο αυτό καθημερινά εργάζεται (1) μια μουσικός.

Επιπρόσθετες δραστηριότητες που γίνονται για τα παιδιά: Δραστηριότητες εκτός νηπιαγωγείου γίνονται πάρα πολλές για τα παιδιά: Επισκέψεις σε μουσεία, πινακοθήκη, παραστάσεις ΔΗΠΕΘΕ – καραγκιόζη, σε λιμάνι, ταχυδρομείο, αρτοποιείο. Τα θέματα των επισκέψεων και εκδρομών μπορούν να είναι εποχιακά, για παράδειγμα επίσκεψη στο χώρο όπου τα παιδιά θα δουν πως φτιάχνεται το λάδι.

Δραστηριότητες που γίνονται για τους γονείς: Για τους γονείς εκτός από τις εκδηλώσεις που γίνονται ευκαιριακά με τις διάφορες γιορτές (Χριστουγέννων, επετείων), πραγματοποιούνται ομιλίες συμβουλευτικής ψυχολογίας κάθε (2) δύο μήνες από ειδικό ψυχολόγο.

Προσωπικό (σύνολο και ειδικότητες): Το προσωπικό συνολικά αποτελούν (3) τρία άτομα (2) δύο νηπιαγωγοί και (1) μία μουσικός.

Ενημέρωση και επιμόρφωση προσωπικού σε συνέδρια: Όλο το προσωπικό παρακολουθεί τα διάφορα ειδικά σεμινάρια που γίνονται κατά τη διάρκεια του χρόνου.

Προβολή βίντεο, χρήση Η/Υ (ψυχαγωγικά εκπαιδευτικά προγράμματα): Κατά την διάρκεια ψυχαγωγικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί η προβολή βίντεο και slides, αλλά δεν υπάρχει ηλεκτρονικός υπολογιστής.

Συμμετοχή γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία:

Μία (1) φορά το χρόνο πραγματοποιείται εκδήλωση με σκοπό τη συμμετοχή των γονέων μαζί με τα παιδιά τους σε μία κατασκευή.

Ομάδα γονέων: Δεν υπάρχει αλλά δίνεται η ευκαιρία όταν οι γονείς το ζητήσουν ή οι νηπιαγωγοί το κρίνουν σκόπιμο να συζητήσουν ατομικά μεταξύ τους.

Πως υλοποιούνται στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς και πως στα νηπιαγωγεία τα μοντέλα φύλαξης και εκπαίδευσης

Θέλοντας να δούμε αν υπάρχει διαφορά στην υλοποίηση των μοντέλων φύλαξης και εκπαίδευσης ανάμεσα σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς και ιδιωτικά νηπιαγωγεία επισκεφτήκαμε ένα ιδιωτικό παιδικό σταθμό και ένα ιδιωτικό νηπιαγωγείο.

Κάνοντας τη σύγκριση μεταξύ τους, το ιδιωτικό νηπιαγωγείο στεγάζεται σε δημοτικό, ενώ ο παιδικός σταθμός όχι. Στον ιδιωτικό παιδικό σταθμό υπάρχει κουζίνα ενώ στο ιδιωτικό νηπιαγωγείο υπάρχει αναρρωτήριο, μίνι – νοσοκομείο. Επίσης το ιδιωτικό νηπιαγωγείο έχει περισσότερα παιχνίδια εξωτερικού χώρου αφού έχει μεγαλύτερη αυλή και κήπο. Το νηπιαγωγείο έχει μόνο 1 ωράριο ενώ ο παιδικός σταθμός και πρωινό και απογευματινό. Δραστηριότητες για τα παιδιά υπάρχουν για τα παιδιά και στα 2 συγκρινόμενα μεγέθη, αλλά στο ιδιωτικό νηπιαγωγείο λόγω της ειδικής μουσικού που υπάρχει δίνεται σε καθημερινή βάση ιδιαίτερη θέση σε μουσικοκινητικές δραστηριότητες. Επιπρόσθετες δραστηριότητες για τα παιδιά αποτελούν και στους δύο (2), οι επισκέψεις και οι γιορτές, ενώ ο παιδικός σταθμός διαθέτει και slides στα ψυχαγωγικά εκπαιδευτικά προγράμματα. Ομιλίες για τους γονείς γίνονται περισσότερες στο νηπιαγωγείο παρά στο παιδικό σταθμό, όπου στο μεν δίνεται και η ευκαιρία συμμετοχής των γονέων στην αρχή της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το ιδιωτικό νηπιαγωγείο διαθέτει περισσότερες ειδικότητες προσωπικού από τον ιδιωτικό παιδικό σταθμό

Τι είναι ο παιδικός σταθμός και τι το νηπιαγωγείο – αποτέλεσμα σύγκρισης

Αρχικός στόχος της ίδρυσης των παιδικών σταθμών ήταν η φύλαξη και η φροντίδα των παιδιών των εργαζόμενων μητέρων. Αποτελούσε ίδρυμα κοινωνικής πρόνοιας και διαμόρφωνε το πρόγραμμά του ανάλογα με τις ώρες εργασίας των γονέων, λύνοντας το κοινωνικό πρόβλημα της προστασίας των παιδιών κατά την απουσία των. (Beer & Ethel, 1966).

Αργότερα ο στόχος και το πρόγραμμά τους άλλαξε. Θέλοντας να παίξουν διαφορετικό ρόλο προσανατολίσθηκαν στο να προσφέρουν τις κατάλληλες δυνατότητες, μέσα από τις δραστηριότητες που θα αναπτύσσονταν, να πραγματοποιηθεί σφαιρική ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού αλλά παράλληλα να δίνεται σημασία και στα οικογενειακά προβλήματα (Beer & Ethel, 1966).

Σύμφωνα με την Χουντουμάδη τα παιδιά στο Π.Σ. γίνονται δεκτά από την ηλικία των 2 ½ - 3 ετών και μέχρι την είσοδο στο σχολείο. Λειτουργεί από τις 7.00 το πρωί έως τις 16.00 το απόγευμα. Τα παιδιά γευματίζουν και ξεκουράζονται το μεσημέρι, ενώ μετά έχουν την ευκαιρία να ασχοληθούν με διάφορες δραστηριότητες. Συγκεκριμένα στα μεγαλύτερα παιδιά δίνονται κυρίως εκπαιδευτικές δραστηριότητες νηπιαγωγείου (Χουντουμάδη, 1994)

Το νηπιαγωγείο είναι ο άλλος σημαντικός φορέας προσχολικής αγωγής και σύμφωνα με τους Beer & Ethel, κεντρικός άξονας γύρω από τον οποίο περιστρέφονταν αρχικά η αγωγή, που πρόσφερε, ήταν η προετοιμασία για τη σχολική εκπαίδευση (Beer & Ethel, 1966). Υπάγεται στο υπουργείο Παιδείας. Γίνονται δεκτά σε αυτό παιδιά ηλικίας 3 ετών έως την είσοδο τους στο δημοτικό σχολείο. Λειτουργεί από τις 8.00 το πρωί ως τις 12.00 το μεσημέρι. Δεν προσφέρουν φαγητό και ανάπαυση και τα παιδιά το μεσημέρι πηγαίνουν στο σπίτι τους. Έχει καθορισμένο σύστημα διαπαιδαγώγησης, καθώς προετοιμάζει τα παιδιά για το σχολείο (Χουντουμάδη, 1994).

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρέχει περισσότερες για μάθηση στα παιδιά, από ότι το νηπιαγωγείο συνηθισμένου ωραρίου είναι το ολοήμερο νηπιαγωγείο, το οποίο πρωτολειτούργησε σε άλλες χώρες στα μέσα του αιώνα και από το 1997 λειτουργεί και στη χώρα μας. Βασικό στοιχείο του ολοήμερου νηπιαγωγείου είναι η διεύρυνση του ωραρίου λειτουργίας του, σε σχέση με το νηπιαγωγείο συνηθισμένου ωραρίου από 3 ½ σε 8 ώρες, ώστε να πραγματοποιούνται δραστηριότητες –όπως μαγειρική / ζαχαροπλαστική. Κουκλοθέατρο, επισκέψεις και εκπαιδευτικοί περίπατοι που λόγω έλλειψης χρόνου δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν σε ένα νηπιαγωγείο συνηθισμένου ωραρίου. («Το ολοήμερο νηπιαγωγείο», Εγκ. 18, Α 1899/17-10-2000)

Οι Δαράκη – Αραβαντίνου μελετούν και συγκρίνουν τους Π.ΣΤ. και τα νηπιαγωγεία ανά τον κόσμο. Τονίζουν ότι σε όλο τον κόσμο γίνεται μια προσπάθεια να κρατήσουν όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά σε Π.ΣΤ. και νηπιαγωγεία. Η φοίτηση σε πολλές χώρες όπως η Αγγλία και η Σουηδία είναι δωρεάν. Στην Αμερική τα τελευταία χρόνια η προσχολική αγωγή έχει παρουσιάσει μεγάλη εξέλιξη. Η πολιτεία έχει αναλάβει απόλυτα να λύσει το πρόβλημα της φύλαξης και αγωγής των παιδιών όσο εκείνη λείπει από το σπίτι (Δαράκη – Αραβαντίνου, 1981)

Σύμφωνα και πάλι με τις Δαράκη – Αραβαντίνου στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και στην Αμερική έχει πλέον λυθεί το κτιριακό πρόβλημα και τώρα απασχολούνται με πειραματισμούς πάνω στο είδος της προσχολικής αγωγής όπως π.χ. η εφαρμογή του αντιαυταρχικού συστήματος όπου η αυτονομία, ο αυθορμητισμός, η εμπιστοσύνη του

παιδιού στον εαυτό του και οι δημιουργικές ικανότητες του μπορούν να αναπτυχθούν. (Δαράκη – Αραβαντίνου, 1981)

Επίσης σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες έχει γίνει αντιληπτό ότι η σκοπιμότητα του Π.Σ. και νηπιαγωγείου είναι η ίδια. Ο στόχος που έχουν είναι διπλός: κοινωνικός και παιδαγωγικός. Έτσι δεν υπάρχει πλέον διαχωρισμός μεταξύ των δύο. Δυστυχώς στην Ελλάδα σύμφωνα με τις Δαράκη – Αραβαντίνου (1981) το νηπιαγωγείο εκτελεί των παιδαγωγικό σκοπό ενώ ο Π.Σ. τον κοινωνικό. Έτσι οι γονείς βρίσκονται κυρίως σε δίλημμα σε πιο από τα δύο (2) να στείλουν το παιδί τους, αλλά πολλές φορές η επιλογή τους γίνεται συνήθως με κριτήριο οικονομικό ή εργασιακό (ωράριο). Επομένως, ενώ στο νηπιαγωγείο έχουν δικαίωμα να εγγραφούν όλα τα παιδιά οποιασδήποτε κοινωνικής και οικονομικής επιφάνειας, οι γονείς δεν το επιλέγουν επειδή δεν κρατά τα παιδιά πολλές ώρες. Αντίθετα, στους Π.ΣΤ. δεν μπορούν να κρατήσουν όλα τα παιδιά, γιατί στους Κρατικούς Π.ΣΤ επιλέγονται με κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια ενώ στους ιδιωτικούς Π.Σ. τα διδασκτρα είναι μερικές φορές πολύ μεγάλα και πολλοί γονείς δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτή την υποχρέωση (Χουντουμάδη, 1994)

Τελειώνοντας παραθέτουμε την άποψη των Δαράκη – Αραβαντίνου (1981) ότι θα πρέπει και στην Ελλάδα αυτά τα δύο προσχολικά κέντρα να ταυτισθούν ώστε να μπορούν να εκπληρώνουν ταυτόχρονα τη διπλή αποστολή τους.

Η άποψη αυτή μας βρίσκει απόλυτα σύμφωνες επειδή τα δύο (2) αυτά προσχολικά κέντρα στελεχώνονται σχεδόν από το ίδιο προσωπικό – Παιδαγωγούς, Ειδικούς Παιδαγωγό, κοινωνικό λειτουργό, Μουσικό, Εμπυχωτή θεάτρου, Τραπεζοκόμο κ.λ.π.- ανάλογα με το πόσο μικρό ή μεγάλο είναι το προσχολικό κέντρο, λαμβάνοντας υπόψη και τον αριθμό των παιδιών.

Ε. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΟΥ

Προϋποθέσεις ανάπτυξης της προσωπικότητας

Η ΜΟΥΧΙΝΑ Β. Σ. (1990) , ανέφερε σχετικά, πως μεγαλώνοντας το παιδί αποκτά νέα ψυχολογικά χαρακτηριστικά και μορφές συμπεριφοράς, χάρη στις οποίες γίνεται το μικρό μέλος της ανθρώπινης κοινωνίας.

Στην προσχολική ηλικία αποκτιέται εκείνος ο συγκριτικά σταθερός εσωτερικός κόσμος, ο οποίος επιτρέπει να ονομαστεί για πρώτη φορά το

παιδί προσωπικότητα –αν και, βέβαια όχι ολοκληρωτικά διαμορφωμένη- ικανή για παραπέρα ανάπτυξη και τελειοποίηση.

Οι συνθήκες ανάπτυξης του παιδιού της προσχολικής ηλικίας διαφέρουν ουσιαστικά από τις συνθήκες του προηγούμενου ηλικιακού σταδίου. Οι απαιτήσεις από την πλευρά των ενηλίκων για την συμπεριφορά αυξάνονται σημαντικά, κεντρική απαίτηση των ενηλίκων γίνεται η τήρηση των υποχρεωτικών για όλους κανόνων συμπεριφοράς στην κοινωνία, η τήρηση των αρχών της κοινωνικής ηθικής. Το παιδί μετέχει στην από κοινού δραστηριότητα με τους συνομήλικους του, μαθαίνει να συντονίζει μ' εκείνους τις ενέργειές του, να υπολογίζει τα ενδιαφέροντα και την γνώμη των συντρόφων του. Σε όλη τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας αλλάζει και γίνεται πολύπλοκη η δραστηριότητα του παιδιού, που προβάλλει τώρα μεγάλες απαιτήσεις όχι μόνο στην αντίληψη του, τη σκέψη του, τη μνήμη του αλλά και την ικανότητά του αν οργανώσει τη συμπεριφορά του. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990 σελ. 211)

Η ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού περιλαμβάνει δύο πλευρές. Η μία απ' αυτές συνίσταται στη βαθμιαία κατανόηση του περιβάλλοντος από το παιδί, στη συνειδητοποίηση της θέσης του σ' αυτό, με αποτέλεσμα να γεννιούνται νέο τύποι κινήτρων συμπεριφοράς, που κάτω από την επίδραση τους το παιδί κάνει τη μία ή την άλλη πράξη του. Η άλλη συνίσταται στην ανάπτυξη των αισθημάτων και της βούλησης. Αυτά εξασφαλίζουν τη δραστικότητα αυτών των κινήτρων, τη σταθερότητα της συμπεριφοράς, μια ορισμένη ανεξαρτησία της από τις μεταβαλλόμενες εξωτερικές συνθήκες.

Η επίδραση των ενηλίκων στη διαμόρφωση προτύπων - συμπεριφοράς του παιδιού

Βασικό τρόπο, για την επίδραση των ενηλίκων στην ανάπτυξη της καλλιέργειας σ' αυτά των ηθικών κανόνων, που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων στην κοινωνία. Οι κανόνες αυτοί αφομοιώνονται από το παιδί, κάτω από την επίδραση ορισμένων υποδειγμάτων συμπεριφοράς. Και τέτοια υποδείγματα συμπεριφοράς αποτελούν για τα παιδιά πριν απ' όλα οι ίδιοι ενήλικοι, οι πράξεις του και οι σχέσεις τους. Πιο ουσιαστική επίδραση ασκεί στο παιδί η συμπεριφορά των ανθρώπων του άμεσου περιβάλλοντος του. Το παιδί έχει την τάση να τους μιμείται, ν' αντιγράφει τους τρόπους συμπεριφοράς τους, να παίρνει απ' αυτούς τον τρόπο αξιολόγησης των ανθρώπων, των γεγονότων, των πραγμάτων. Ωστόσο, αυτό δεν περιορίζεται μόνο στους ανθρώπους του περιβάλλοντός του. Το παιδί της προσχολικής ηλικίας γνωρίζεται με τη ζωή των ενηλίκων με πολλούς τρόπους, παρατηρώντας τη δουλειά τους, ακούγοντας τις αφηγήσεις τους, τα ποιήματα, τα παραμύθια. Υπόδειγμα

για το παιδί γίνεται η συμπεριφορά εκείνων των ανθρώπων που προκαλούν την αγάπη, το σεβασμό και την επιδοκιμασία των άλλων. Πρότυπο μπορεί να γίνει και η συμπεριφορά των συνομηλίκων του, που ξεχωρίζουν ανάμεσα στα άλλα παιδιά και αγαπιούνται απ' αυτά. Τέλος, όχι λιγότερη σημασία σαν πρότυπο έχει η συμπεριφορά των ηρώων των παραμυθιών που διαθέτουν το ένα ή το άλλο ηθικό χαρακτηριστικό (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 211-212)

Αποφασιστική σημασία στην αφομοίωση των προτύπων συμπεριφοράς, που ξεπερνούν τα πλαίσια της συμπεριφοράς των ανθρώπων του περιβάλλοντός του, έχει για το παιδί η γνώμη που έχουν για τους άλλους ενήλικους, παιδιά, ήρωες διηγημάτων και παραμυθιών, οι άνθρωποι με τους οποίους το παιδί είναι πολύ συνδεδεμένο και των οποίων η γνώμη έχει μεγάλη σημασία γι' αυτό (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 213)

Οι ενήλικοι μαθαίνουν στο παιδί τους κανόνες της συμπεριφοράς. Κανόνες που γίνονται πολυπλοκότεροι στη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας και ρυθμίζουν την καθημερινή συμπεριφορά των παιδιών εξασφαλίζουν την άσκησή τους σε καλές πράξεις.

Βαθμιαία τα παιδιά αρχίζουν να κρίνουν τις πράξεις τους ξεκινώντας από τις απόψεις που έχουν διαμορφώσει για τη συμπεριφορά των άλλων (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 213)

Το κίνητρο για την απόκτηση και τη διατήρηση θετικών σχέσεων με τους ενήλικους είναι ένα από τα κυρίαρχα κίνητρα, απ' αυτά που καθορίζουν την κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Οι σχέσεις του παιδιού με τον ενήλικο, σε μεγάλο βαθμό εξαρτώνται με το παιδί. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990 σελ. 216)

Σύμφωνα με τον Πυργιωτάκη Ι., η συμπεριφορά του ανθρώπου είναι επίκτητη και καθορίζεται από τις επιδράσεις που θα δεχθεί από τους γύρω του. Επίσης, έχει τη μοναδική ικανότητα για κοινωνική μάθηση. Αυτό του δίνει τη δυνατότητα καθώς εξελίσσεται να οικειοποιείται διάφορες μορφές συμπεριφοράς και να αποδέχεται ποικίλους κανόνες. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού είναι απαραίτητη μα υπάρχει το περιβάλλον μέσα από το οποίο ο άνθρωπος θα μπορέσει να δεχθεί την κατάλληλη «κοινωνική μαθητεία» (Πυργιωτάκης Ι., 1990, σελ. 45)

Θέλοντας να αναφερθούμε στα πρότυπα, συμπεριφοράς που έχουν τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και πως αυτά επιδρούν στη συμπεριφορά τους, κατονομάζουμε και αναπτύσσουμε τα κίνητρα της συμπεριφοράς των παιδιών ανάλογα με τα πρότυπα συμπεριφοράς τους (συνομήλικοι, ενήλικοι, άνθρωποι που τα παιδιά συμπαθούν και αγαπούν)

Κίνητρα συμπεριφοράς των παιδιών ανάλογα με τα πρότυπα συμπεριφοράς τους.

Τα κίνητρα της συμπεριφοράς του παιδιού αλλάζουν ουσιαστικά στη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας. Συνάμα, το νήπιο δε έχει καθαρή συνείδηση της αιτίας που το υποχρεώνει να πραγματοποιήσει τη μία ή την άλλη πράξη. Αντίθετα, οι πράξεις του μεγαλύτερου παιδιού είναι πολύ πιο συνειδητές. Σε πολλές περιπτώσεις το παιδί μπορεί απόλυτα να εξηγήσει γιατί έπραξε σε μία περίπτωση έτσι και όχι αλλιώς. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 23)

Σύμφωνα με Β.Σ. Μουχίνα (1990) μπορούμε να ξεχωρίσουμε μερικά είδη κινήτρων τυπικών για όλη την προσχολική ηλικία, που ασκούν την μεγαλύτερη επίδραση στη συμπεριφορά των παιδιών:

(α) Κίνητρα που συνδέονται με το ενδιαφέρον των παιδιών για τον κόσμο των ενηλίκων και την τάση τους να δρουν σαν ενήλικοι

(β) Κίνητρα του παιχνιδιού

(γ) Κίνητρα αποκατάστασης και διατήρησης θετικών σχέσεων με τους ενήλικους και τα άλλα παιδιά

(δ) Κίνητρα του φιλότιμου και της αυτοεπιβεβαίωσης

(ε) Κίνητρα άμιλλας και γνωστικά κίνητρα

(στ) ηθικά κίνητρα

(Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 235-236)

(α) Κίνητρα που συνδέονται με το ενδιαφέρον του παιδιού για τον κόσμο των ενηλίκων και την τάση τους να δρουν σαν ενήλικοι.

Η επιθυμία να μοιάσουν με ενήλικο καθοδηγεί τα παιδιά στο παιχνίδι με ρόλους. Πολλές φορές η επιθυμία αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σαν μέσο για να επιτύχουμε από το παιδί να ρυθμίζει σωστά την καθημερινή του συμπεριφορά. «Μα εσύ είσαι μεγάλος και οι μεγάλοι ντύνονται μόνοι τους», λέμε στο παιδί προσπαθώντας να του αναπτύξουν την αυτοτέλεια του. «Οι μεγάλοι δεν κλαίνε», είναι ένα ισχυρό επιχείρημα που αναγκάζει το παιδί να συγκρατήσει τα δάκρυά του. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990)

(β) Τα κίνητρα του παιχνιδιού

Αυτή είναι μια βασική ομάδα κινήτρων που εμφανίζονται συνεχώς στη συμπεριφορά των παιδιών και συνδέονται με το ενδιαφέρον για την ίδια τη διαδικασία του παιχνιδιού. Αυτά τα κίνητρα εμφανίζονται στην πορεία της κατάκτησης της δραστηριότητας του παιχνιδιού και συνυφώνονται με την τάση του παιδιού να δρα σαν ενήλικος. Ξεπερνώντας τα όρια λοιπόν

του παιχνιδιού, τα κίνητρα αυτά χρωματίζουν όλη τη συμπεριφορά του παιδιού και διαμορφώνουν την ανεπανάληπτη ιδιομορφία της προσχολικής ηλικίας. Κάθε απασχόληση του παιδιού μπορεί να μετατραπεί σε παιχνίδι. Πολύ συχνά, την ώρα που ο ενήλικος νομίζει ότι το παιδί ασχολείται με κάποια σοβαρή εργασία ή μαθαίνει κάτι, αυτό, στην πραγματικότητα, παίζει, διαμορφώνοντας για τον εαυτό του ένα δικό του φανταστικό κόσμο. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 232)

(γ) Τα κίνητρα αποκατάστασης και διατήρησης θετικών σχέσεων με τους ενήλικους και τα άλλα παιδιά

Οι καλές σχέσεις με τους γύρω τους είναι αναγκαίες στο παιδί. Η επιθυμία του να κερδίσει το χάδι, την επιδοκιμασία, τον έπαινο από τους ενήλικους αποτελεί ένα από τους βασικότερους μοχλούς της συμπεριφοράς τους. Πολλές από τις ενέργειες των παιδιών εξηγούνται απ' αυτήν ακριβώς την επιθυμία.

Η επιδίωξη του παιδιού να έχει καλές σχέσεις με τους ενήλικους, το αναγκάζει να υπολογίζει τη γνώμη τους και να τηρεί τους κανόνες συμπεριφοράς που εκείνοι έχουν καθιερώσει (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 232)

Σύμφωνα με την Β.Σ. Μουχίνα (1990), «όσο αναπτύσσεται η επαφή με τους συνομηλικούς, τόσο πιο σημαντικές γίνονται για το παιδί οι σχέσεις του μ' αυτούς».

Η ανάπτυξη της κοινής δραστηριότητας και η διαμόρφωση της παιδικής συμπεριφοράς –της επιθυμίας κατάκτησης της εκτίμησης και της συμπάθειας των συνομηλικών. Ιδιαίτερη προσπάθεια καταβάλλει το παιδί να κερδίσει τη συμπάθεια εκείνων των συνομηλικών που του αρέσουν και που είναι οι πιο δημοφιλείς στην ομάδα. (Β.Σ. Μουχίτου, 1990,σελ. 233)

(δ) Κίνητρα του φιλότιμου και της τιμής αυτεπιβεβαίωσης

Ο διαχωρισμός του εγώ από τους άλλους ανθρώπους, που εμφανίζονται μεταξύ νηπιακής και προσχολικής ηλικίας και η στάση προς τον ενήλικο ως πρότυπο συμπεριφοράς αποτελούν την αφετηρία ανάπτυξης αυτών των κινήτρων. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990)

Σύμφωνα με Μουχίνα Β.Σ. (1990) «οι ενήλικοι δεν πηγαίνουν μόνο στη δουλειά, δεν ασχολούνται μόνο με είδη εργασίας που το παιδί τα θεωρεί τιμητικά, δεν έρχονται μόνο σε διαφόρων ειδών αμοιβαίες σχέσεις, αλλά και διαπαιδαγωγούν το παιδί. Προβάλλουν σ' αυτό απαιτήσεις και επιδιώκουν την πραγματοποίησή τους. Από την άλλη, το ίδιο το παιδί αρχίζει να διεκδικεί το σεβασμό και τον υπολογισμό της προσωπικότητας του, την προσοχή και την εκπλήρωση των επιθυμιών του.» (Β.Σ. Μουχίνα, 1990), σελ. 233)

Μια από τις εκδηλώσεις της τάσης για αυτεπιβεβαίωση αποτελεί η αξίωση των παιδιών να παίζουν τους βασικούς ρόλους παιδιών. Πάντα είναι πολύ πιο ελκυστικός ο ρόλος του ενήλικου, που έχει κύρος και τον σέβονται οι άλλοι.

Στα παιδιά των 3-5 ετών, η αυτεπιβεβαίωση εμφανίζεται στο ότι αποδίδουν στον εαυτό τους όλα τα γνωστά τους θετικά χαρακτηριστικά χωρίς να νοιάζονται αν αυτά αντιστοιχούν στην ή όχι στην πραγματικότητα, υπερβάλλουν στην τόλμη, τη δύναμη του κ.α. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 233)

Η τάση για αυτεπιβεβαίωση μπορεί να οδηγήσει όμως, σε ορισμένες περιπτώσεις και σε αρνητικά φαινόμενα, σε ιδιοτροπίες και πείσματα.

Κατά κανόνα, ιδιότροπα, καπριτσιάρικα γίνονται τα αδύνατα, τα χωρίς πρωτοβουλία παιδιά, που δεν μπορούν να ικανοποιήσουν την επιθυμία τους για αυτεπιβεβαίωση με άλλους τρόπους και ιδιαίτερα κατά την επικοινωνία με τους συνομηλίκους τους.

(ε) Τα κίνητρα άμιλλας και τα γνωστικά κίνητρα

Είναι γνωστό πως ήδη από τρία – τέσσερα του χρόνια το παιδί βομβαρδίζει κυριολεκτικά τους γύρω του με ερωτήσεις. Στην ουσία, οι ερωτήσεις των παιδιών δεν εκφράζουν πάντα το ενδιαφέρον τους για γνώση, την τάση τους να πάρουν κάποιες νέες πληροφορίες για τα γύρω κόσμο. Μεγάλο μέρος των ερωτήσεων που κάνουν τα μικρότερης και μέσης προσχολικής ηλικίας παιδιά αποσκοπούν στο να τραβήξουν την προσοχή του ενήλικου, να προκαλέσουν την επικοινωνία μαζί του, να μοιραστούν μ' αυτόν τις χαρές και τις λύπες τους. (Β.Σ Μουχίνα, 1990, σελ. 234)

Τα παιδιά συχνά δεν περιμένουν και δεν ακούνε μέχρι τέλους τις απαντήσεις στα ερωτήματα τους και διακόπτουν τον ενήλικο κάνοντας νέες ερωτήσεις. Μόνο βαθμιαία με την επίδραση των ενηλίκων, που διδάσκουν το παιδί και του δίνουν διαφόρων ειδών γνώσεις (απαντώντας κατανοητά και σωστά στις ερωτήσεις τους), το παιδί αρχίζει να ενδιαφέρεται όλο και περισσότερο για το περιβάλλον του και δείχνει διάθεση να μάθει ακόμα κάτι νέο.

Τα παιδιά της νεότερης προσχολικής ηλικίας ακούνε συχνά τις εξηγήσεις των ενηλίκων μόνο στην περίπτωση που οι πληροφορίες που τους δίνουν είναι χρήσιμες στη ζωγραφική, στο παιχνίδι ή σε κάποιο άλλο είδος πρακτικής δραστηριότητας. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 234)

Η ανάπτυξη της κοινής δραστηριότητας του παιδιού με τους συνομηλικούς του, ιδιαίτερα των παιχνιδιών που διεξάγονται με κανόνες, συντελεί στο να εμφανιστεί, στη βάση της τάσης για αυτεπιβεβαίωση, μια νέα μορφή κινήτρων, η τάση του παιδιού να κερδίζει, αν είναι πρώτο.

Σχεδόν όλα τα επιτραπέζια παιχνίδια, που προτείνονται στα παιδιά της μέσης και ιδιαίτερα της μεγαλύτερης προσχολικής ηλικίας και τα μεγαλύτερο μέρος των αθλητικών παιχνιδιών, συνδέονται με την άμιλλα. Μερικά μάλιστα παιχνίδια, ονομάζονται ακριβώς έτσι: «Ποιος είναι ο πιο γρήγορος;», «Ποιος είναι ο πρώτος;» κ.α. Τα μεγαλύτερα παιδιά της προσχολικής ηλικίας εισάγουν το κίνητρο του συναγωνισμού και σε είδη δραστηριότητας στα οποία η άμιλλα δεν προβλέπεται. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990)

(στ) Ηθικά κίνητρα

Τα κίνητρα αυτά εκφράζουν τη στάση του παιδιού απέναντι στους άλλους. Αυτά τα κίνητρα αλλάζουν και αναπτύσσονται στη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας σε σύνδεση με την αφομοίωση και συνειδητοποίηση από το παιδί των ηθικών αρχών και κανόνων συμπεριφοράς και την κατανόηση της σημασίας που έχουν οι πράξεις του για τους άλλους. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990)

Αρχικά, η τήρηση των καθιερωμένων κανόνων συμπεριφοράς αποτελεί για το παιδί μόνο μέσο για τη διατήρηση θετικών σχέσεων με τους ανήλικους που απαιτούν την τήρηση αυτή. Αλλά, δεδομένου ότι η επιδοκμασία, τα χάρδια, οι έπαινοι ου κερδίζει το παιδί με τη σωστή συμπεριφορά του του δημιουργούν ευχάριστα συναισθήματα, βαθμιαία η ίδια η εκτέλεση των κανόνων αρχίζει να θεωρείται κάτι θετικό και αναγκαίο. Τα μικρότερα παιδιά αυτής της ηλικίας δρουν σύμφωνα με τις ηθικές αρχές μόνο σε σχέση μ' εκείνους τους ενήλικους ή τα παιδιά που συμπαθούν. Έτσι, το παιδί μοιράζεται τα παιχνίδια, τις καραμέλες του με το συνομήλικό που συμπαθεί. Στη μεγαλύτερη προσχολική ηλικία, η ηθική συμπεριφορά των παιδιών αρχίζει να επεκτείνεται σ' ένα πλατύτερο κύκλο ανθρώπων που δεν έχουν άμεση σχέση με το παιδί. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990, σελ. 235)

Αναπτύσσοντας τα διάφορα κίνητρα συμπεριφοράς των παιδιών διαπιστώνουμε τη σημαντικότητα που έχουν τα διάφορα πρότυπα των παιδιών –είτε αυτά είναι οι ενήλικοι, οι συνομήλικοι, διάφορα πρότυπα που το παιδί συμπαθεί και θέλει να μοιάσει- στην όλη συμπεριφορά τους, η οποία όπως θα δούμε πιο κάτω αλλάζει με την εμφάνιση νέων κινήτρων.

Η ιεράρχηση των κινήτρων συμπεριφοράς ως βασικό στοιχείο της προσωπικότητας του παιδιού προσχολικής ηλικίας

Σύμφωνα με την Β.Σ. Μουχίνα (1990), οι αλλαγές που γίνονται στα κίνητρα συμπεριφοράς του παιδιού της προσχολικής ηλικίας δεν αφορούν μόνο το περιεχόμενο τους αλλά και την εμφάνιση νέων κινήτρων.

Ανάμεσα στα διάφορα είδη κινήτρων διαμορφώνεται μια αλληλεξάρτηση, η ιεραρχία των κινήτρων: μερικά από αυτά αποκτούν για το παιδί μεγαλύτερη σημασία από τα άλλα. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990)

Η συμπεριφορά του μικρότερου παιδιού προσχολικής ηλικίας δεν έχει κεντρική γραμμή, κύριο άξονα. Το παιδί που μόλις πριν λίγο έδωσε το παιχνίδι του σε κάποιο άλλο παιδί του παίρνει τώρα πίσω το παιχνίδι. Αυτό γίνεται, γιατί διάφορα κίνητρα αντικαθιστούν το ένα το άλλο, ανάλογα με την αλλαγή της κατάστασης, τη συμπεριφορά του παιδιού την καθοδηγεί τότε το ένα και τότε το άλλο κίνητρο. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990)

Η ιεράρχηση των κινήτρων αποτελεί το βασικότερο νέο στοιχείο στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού της προσχολικής ηλικίας. Η ιεράρχηση αυτή δίνει ορισμένη κατεύθυνση σε όλη τη συμπεριφορά του παιδιού. Όσο αναπτύσσεται η ιεράρχηση, εμφανίζεται η δυνατότητα ν' αξιολογηθούν όχι μόνο οι διάφορες πράξεις του παιδιού, αλλά και όλη η συμπεριφορά του σαν καλή ή κακή. Αν κυρίαρχα κίνητρα στη συμπεριφορά γίνονται τα κοινωνικά κίνητρα και η τήρηση των ηθικών αρχών, το παιδί στις περισσότερες περιπτώσεις θα δρα κάτω από την επίδραση τους χωρίς να παρασύρεται από άλλες παρορμήσεις της στιγμής που το ωθούν, για παράδειγμα να μαλώσει με κάποιο άλλο ή να πει ψέματα. Αντίθετα, αν στο παιδί κυριαρχούν κίνητρα που το σπρώχνουν σε μια πράξη για να επιτύχει προσωπική ευχαρίστηση ή να επιδείξει την πραγματική ή υποτιθέμενη υπεροχή του απέναντι στους άλλους, τότε μπορεί να παραβιαστούν σοβαρά οι κανόνες της συμπεριφοράς. Εδώ απαιτούνται ειδικά μέτρα αγωγής που να αποβλέπουν στην αναδιάρθρωση των βάσεων που επιδρούν αρνητικά στην προσωπικότητα του παιδιού. (Β.Σ. Μουχίνα, 1990)

Φυσικά, δεν είναι απαραίτητο, μετά την εμφάνιση της ιεράρχησης των κινήτρων, να καθοδηγείται το παιδί σε όλες τις περιπτώσεις από τα ίδια πάντα κίνητρα. Αυτό γίνεται διότι η συμπεριφορά κάθε ανθρώπου περιέχει ένα σύνολο διάφορων κινήτρων. Η ιεράρχησή τους κάνει αυτά τα ποικιλόμορφα μοτίβα να χάσουν την ισοτιμία τους και να διαμορφωθούν σε σύστημα.

Καθορισμός της προσωπικότητας του νηπίου διαμέσου της ανάπτυξης της συνείδησης και αξιολόγησης του εαυτού του

Μία από τις πλευρές της ανάπτυξης των κινήτρων της συμπεριφοράς του παιδιού είναι η συνειδητότητά του. Το παιδί αρχίζει να προσέχει όλο και περισσότερο τα κίνητρα και τα αποτελέσματα των πράξεών του. Αυτό, γιατί αναπτύσσεται στο παιδί η αυτοσυνείδηση. Η κατανόηση του τι αντιπροσωπεύει, ποια είναι τα χαρακτηριστικά του, πως του φέρονται οι

γύρω του και από πού ξεκινά μια τέτοια συμπεριφορά. Έτσι αποκτά την ικανότητα να αξιολογεί τις επιτυχίες του και τις δυνατότητές του,

Προϋπόθεση για την ανάπτυξη της αυτοσυνείδησης αποτελεί ο διαχωρισμός του «εγώ» από τους άλλους. Αυτή τη περίοδο το παιδί αξιολογεί τους συνομήλικους του επαναλαμβάνοντας απλώς τις γνώμες που ανέφεραν γι' αυτούς οι ενήλικοι. Το ίδιο συμβαίνει και με την αυτοαξιολόγηση. Αρχίζει να διαμορφώνει τη γνώμη του, εκτιμώντας τους άλλους ανθρώπους, κατανοώντας τη σημασία των πράξεων και χαρακτηριστικών τους. Κι όσο αφομοιώνονται οι κανόνες και οι αρχές της συμπεριφοράς, γίνονται μέτρα με τα οποία το παιδί κρίνει τους άλλους. Στον εαυτό του αυτά τα μέτρα εφαρμόζονται πιο δύσκολα δεν κρίνει αμερόληπτα λόγω των αισθημάτων για τις ενέργειές του.

Τα μεγαλύτερα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, συνειδητοποιούν αρκετά σωστά τα προσόντα τους και τις αδυναμίες τους και υπολογίζουν την γνώμη που έχουν γι' αυτά οι ενήλικοι. Αυτό, έχει τεράστια σημασία για την παραπέρα ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού, τη συνειδητή αφομοίωση των αρχών της συμπεριφοράς και τη συμμόρφωση τους με βάση τα θετικά πρότυπα. (Μουχίνα, 1990)

Έτσι, στη νηπιακή ηλικία, το παιδί, συνειδητοποιεί τον εαυτό του σαν κάποια αντάξια ατομικότητα κι αρχίζει να ενδιαφέρεται έντονα για τον εαυτό του στο μέλλον, γεμάτο με θετικά χαρακτηριστικά και προσόντα. Στην προσχολική ηλικία κάνει κριτικές παρατηρήσεις για τον εαυτό του. Όσο για τον αυριανό εαυτό του μιλά με την ελπίδα για πραγματοποίηση απίθανων επιθυμιών για το λαμπρό του μέλλον.

Ο ρόλος των ηθικών προτύπων στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού

Επιδίωξη των παιδαγωγών, στο χώρο του Νηπιαγωγείου, είναι η διαμόρφωση της συμπεριφοράς του παιδιού με δείκτη τα ηθικά πρότυπα.

Στην παιδική ψυχολογία υπάρχουν αποτελεσματικές μέθοδοι διαμόρφωσης των ηθικών στοιχείων της παιδικής προσωπικότητας. Πολύ αποδοτική είναι η μέθοδος κατά την οποία το παιδί βρίσκεται σε τέτοιες συνθήκες που είναι αναγκασμένο να συγκρίνει τις πράξεις του με τα ηθικά πρότυπα, όταν δηλαδή του προβληθούν δύο αντιθετικά πρότυπα από ηθική άποψη και ασκηθεί στο να καταλήξει βάση αυτών, δύο αντίθετες συγκεκριμένες ενέργειες. Στα δύο άκρα είναι το δίκαιο και το άδικο δηλαδή ανάλογα με το πώς έπραξε το παιδί αξιολογείται ως ηθικά θετική ή αρνητική ενέργεια. Με τη βοήθεια του παιδαγωγού, αλλά και με ψυχολογική αυτοτέλεια το παιδί διαπιστώνει την αντιστοιχία της

ενέργειάς του με το εκάστοτε πρότυπο. Ταυτόχρονα ο παιδαγωγός δείχνει την επιδοκιμασία ή αντίθετα αποδοκιμασία.

Έτσι συνειδητοποιεί τις πράξεις του και απορρίπτει το αρνητικό πρότυπο, αφού αυτό αντιστοιχεί σε αρνητική αισθηματική στάση και διαμορφώνει την τάση να αντιστοιχεί όλο και περισσότερο με το θετικό. Υπάρχει τότε στο παιδί το ατομικό αισθηματικό ενδιαφέρον, να γίνει άξιο αυτοσεβασμού και σεβασμού των άλλων, που οδηγεί στην κατανόηση της αναγκαιότητας στο αίτημα ν' αντιστοιχεί στο θετικό ηθικό πρότυπο (Μουχίνα, 1990)

Η ανάγκη για αντιστοιχία στο ηθικό πρότυπο συμπεριφοράς εμφανίζεται μόνο στην περίπτωση που για το παιδί η μία ή η άλλη πράξη ή συμπεριφορά αποκτά καθορισμένο προσωπικό νόημα. Μπορεί το παιδί να μην είναι ικανοποιημένο με τη συμπεριφορά του και αυτό ν' αποτελεί ήδη τη βάση για την αναδιαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Μπορεί όμως το παιδί με αρνητική συμπεριφορά λόγω της ανοχής των γύρω του να ταυτίζεται σύμφωνα με (ήρωες παραμυθιών π.χ.) που έχουν αρνητική συμπεριφορά. Η αξιολόγηση που κάνει το παιδί για τον ένα ή τον άλλο ήρωα συνήθως δέχεται την έμμεση επίδραση της στάσης που κρατούν οι άλλοι άνθρωποι του περιβάλλοντός του απέναντι στον ήρωα αυτό. Επειδή μέσα από τα κίνητρα που υποκινούν την συμπεριφορά του παιδιού αρχικά, είναι και η ανάγκη να εκπληρώνει τις απαιτήσεις των συνανθρώπων που συνδέονται μαζί του ανάλογα με τις δικές τους θεωρήσεις του τι είναι καλό ή κακό, προσανατολίζεται κι αυτό. Αυτή η επίδραση που ασκούν οι ενήλικοι και συνομήλικοι στο παιδί, πραγματοποιείται, κυρίως στη διαδικασία της δραστηριότητας.

Έτσι, στη διαμόρφωση του παιχνιδιού, κατά την εκτέλεση κάποιου ρόλου το υπόδειγμα συμπεριφοράς που περιλαμβάνει αυτός ο ρόλος γίνεται ταυτόχρονα και πρότυπο με το οποίο το παιδί συγκρίνει τη δική του συμπεριφορά και την ελέγχει. Με προσανατολισμό λοιπόν, την εκτίμηση του ενήλικου για την μία ή την άλλη πράξη το παιδί βρίσκεται ουσιαστικά στο πρώτο στάδιο της ηθικής του ανάπτυξης. (Μουχίνα 1990)

Εδώ πρέπει να αλλάξει ο προσανατολισμός του παιδιού από τη θετική εκτίμηση του ενήλικου προς την εκτίμηση της ίδιας της πράξης, γιατί τότε πρέπει να αισθάνεται το παιδί τελικά ικανοποίηση για τον εαυτό του.

Επίσης προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης της συνήθειας του να είναι ευγενικό, σαν ηθική αξία της επικοινωνίας των παιδιών της προσχολικής ηλικίας ο παιδαγωγός θα έχει επιτυχία όταν επικοινωνεί αυτός με τον ίδιο τρόπο με το παιδί. Μέσα από τη καθημερινή βιωματική εμπειρία, μπορεί η ευγένεια από επιδεικτική συμπεριφορά να μετατραπεί σε σταθερή συνήθεια και έξη.

Η κοινωνικότητα και καλή διάθεση του ενηλίκου αποτελούν όρο για την ανάπτυξη των θετικών κοινωνικών χαρακτηριστικών του παιδιού. Το πώς θα διαμορφωθεί η προσωπικότητα του παιδιού αν θα είναι (ηθική, καλή, θετική) ή (ανήθικη, κακή, αρνητική) για το ίδιο και το κοινωνικό σύνολο, εξαρτάται από την αποτελεσματικότητα των μεθόδων διαμόρφωσης των ηθικών στοιχείων της.

Αφού μάθει να εκτιμά τον εαυτό του, θα μπορεί και να θέλει το καλό για τους άλλους ανθρώπους από σήμερα κιόλας.

ΣΤ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Εννοιολογικός Προσδιορισμός Κοινωνικοποίησης

Σύμφωνα με τον Ν. Τάτση (1991) κοινωνικοποίηση είναι η σύνθετη και διαρκής εκείνη διεργασία η οποία μεταμορφώνει μια βιολογικά ανθρώπινη ύπαρξη σε κοινωνικό άτομο με αυτογνωσία, αξιολογικές και κανονιστικές αποδοχές, ικανότητα αλληλόδρασης, στάσεις ζωής, γνωστική πληρότητα, επιτέλεσης έργων και ταυτότητας μέλους μιας ομάδας. (Τάτσης Ν., 1991, σελ. 295).

Αναλύοντας τον ορισμό του ο Τάτσης (1991), αναφέρει πως η διεργασία αυτή είναι σύνθετη και διαρκής διότι περιλαμβάνει διάφορους τύπους πολλά στάδια ετερόκλητους φορείς, χωριστά επίπεδα παράλληλης επιρροής και διαρκής, διότι συνεχίζεται σε όλα το φάσμα της ζωής του ατόμου. (Τάτσης Ν., 1991, σελ. 296)

Ο Πυργιωτάκης Ι., (1998) άλλωστε αναφέρει την άποψη του εισηγητή της έννοιας της κοινωνικοποίησης του Dyrkheim ότι δεν τη θεώρησε ως ένα στατικό ή παροδικό γεγονός, αλλά αντίθετα ως μια διαδικασία που διαρκεί όσο και η ζωή του ατόμου. Αφού δηλαδή το άτομο καλείται συνεχώς να ενταχθεί σε ομάδες, να ενστερνιστεί νέες αξίες και μορφές συμπεριφοράς, σημαίνει ότι η κοινωνικοποίηση δεν ολοκληρώνεται ποτέ, αλλά παραμένει ως συνεχής διαδικασία αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην συλλογική και την ατομική υπόσταση. (Πυργιωτάκης Ι., 1998, σελ. 20).

Όπως αναφέρει επίσης στον ορισμό του ο Τάτσης Ν. (1991) αποτέλεσμα της διεργασίας είναι η «μεταμόρφωση». Μια ανθρώπινη ύπαρξη μετουσιώνεται σε «κοινωνικό άτομο». Εξάλλου σαν πρωταρχικό στοιχείο κάθε κοινωνικοποίησης θεωρεί την «αφομοίωση» των αξιών μέσα στα πολιτιστικά της πλαίσια. Στοχεύει επίσης και στην απόκτηση ταυτότητας για κάθε μέλος της κοινωνικής ομάδας. Η ταυτότητα υπονοεί την αίσθηση ενός ατόμου ότι ανήκει κάπου, ότι αποτελεί οργανικό τμήμα ενός όλου, ότι η ύπαρξή του συνδέεται άμεσα και καταλυτικά με μια συλλογικότητα. Σε διαλεκτική σχέση με τη συλλογικότητα βρίσκεται η αυτογνωσία-

είμαστε ενήμεροι της δικής μας προσωπικότητας μέσα από τις συνεχείς αναφορές στα συλλογικά πλαίσια καθορισμού της ατομικότητας μας. (Τάτσης Ν., 1991, σελ. 298).

Ο Χαραλαμπίδης (1993) κάνει λόγο για τη διδασχή της κοινωνικοποίησης, ότι μέσα από τις συναναστροφές του, το άτομο με τον υπόλοιπο κόσμο, γνωρίζει πως λειτουργεί η κοινωνία, αποκτά εμπειρίες και σύμφωνα με αυτές διαμορφώνει την προσωπικότητά του. επίσης συνεχίζει λέγοντας, πως η διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου εξαρτάται από τη ρύθμιση της συμπεριφοράς του. Δηλαδή καθώς δέχεται τις επιδράσεις των ανθρώπων του περιβάλλοντός του, εσωτερικεύει μέσα του την κουλτούρα της κοινωνία του, αποδέχεται ένα σύστημα αξιών, γνωρίζει το κοινωνικά αποδεκτό και απαράδεκτο. (Χαραλαμπίδης Β., 1993, σελ. 59).

Συνδυάζοντας την ομαδική ταυτότητα με τη συνακόλουθη αυτογνωσία συντελείται η διαμόρφωση στάσεων ζωής. Στάσεις ζωής που είναι μια συμπεριφερική θεώρηση του συνόλου των προδιαθέσεων του ατόμου, εκφράζουν το σύστημα αξιών, τις συγκεκριμένες επιλογές του βίου που έχει επιδοκιμάσει η ομάδα μας. Η κοινωνικοποίηση προδιαθέτει συνεχή εκπαιδευτική διαδικασία και ικανότητα αλληλόδρασης. (Τάτσης Ν., 19)

Παράλληλα κινείται στην ανάλυση του όρου της κοινωνικοποίησης και ο Πυργιωτάκης Ι.,(1998) στον οποίο αναφέρεται η άποψη του Wurzbacher, πως κυρίαρχη θέση στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης έχουν βασικά τρία στοιχεία : το άτομο, κοινωνία και πολιτισμός. Από τη μια πλευρά υπάρχει το άτομο και από την άλλη η οργανωμένη κοινωνία. Για να μπορέσει το άτομο να ενταχθεί αρμονικά στο κοινωνικό σύνολο είναι απαραίτητη να οικειοποιηθεί τον πολιτισμό της συγκεκριμένης κοινωνίας και να αναπτύξει την προσωπικότητά του σύμφωνα με το αξιολογικό σύστημα και το σύστημα συμπεριφοράς που το κοινωνικό σύνολο αποδέχεται. (Πυργιωτάκης Ι., 1998, σελ. 17).

Ο Τ. Parsons κατά τον Πυργιωτάκη (1998) ορίζει την κοινωνικοποίηση απλά ως «την εσωτερικευση της κουλτούρας μέσα στην οποία γεννήθηκε το παιδί» και ο Elkin ως «τη διαδικασία μέσω της οποίας το άτομο μαθαίνει τους τρόπους μια κοινωνίας ή κοινωνικής ομάδας» ώστε να είναι σε θέση να γίνει ενεργό μέλος της». επίσης ο Erwin Scheuch δίδει τον εξής ορισμό: «Κοινωνικοποίηση ονομάζεται η μετάδοση τρόπων συμπεριφοράς, κανόνων, αξιών σε ένα άνθρωπο έτσι ώστε οι προσδοκίες που επικρατούν γενικά να γίνουν και δικές του προσδοκίες». (Πυργιωτάκης Ι., 1998, σελ. 17-18).

Γίνεται αντιληπτό από τους ορισμούς στους οποίους αναφέρθηκε ο Πυργιωτάκης Ι. (1998) συνεχίζοντας ότι η κοινωνικοποίηση είναι μια διαδικασία μάθησης που έχει ως κύριο περιεχόμενό της, συστήματα αξιών,

κοινωνικών κανόνων, μορφών συμπεριφοράς κλπ. Η μορφή αυτή μάθησης πραγματοποιείται μέσα από την κοινωνική επαφή και την αλληλεπίδραση και έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση τρόπων σκέψης και δράσης. Το άτομο δηλαδή μέσα σε μια κοινωνία συναναστρέφεται με άλλα άτομα και ομάδες και αναπτύσσει διαπροσωπικές σχέσεις μαζί τους. Κατά την κοινωνική αυτή αναστροφή έρχεται σε επαφή με τους κοινωνικούς κανόνες και τις αξίες, τις οποίες οικειοποιείται από πολύ νωρίς, και συνειδητά ή ασυνειδητά, διαμορφώνει τη συμπεριφορά του σύμφωνα με αυτές. Με τη διαδικασία αυτή το άτομο εντάσσεται στο κοινωνικό-πολιτιστικό του περιβάλλον και γίνεται ικανό και άξιο να δημιουργεί μέσα σε αυτό. (Πυργιωτάκης Ι., 1998, σελ. 19).

Κοινωνικοποίηση και Προσωπικότητα

Η κοινωνικοποίηση ως ένα σύνολο ενεργειών που πηγάζουν από την κοινωνία και κατευθύνονται προς το άτομο, αποτελεί τη μία όψη του προβλήματος. Ο άνθρωπος δεν είναι παθητικός δέκτης μηνυμάτων. Αντίθετα, συμμετέχει στις διάφορες λειτουργίες ενεργά, αφήνοντας πίσω του το δικό του στίγμα μέσα στο σύνολο στο οποίο θέλει να ανήκει. Έτσι η κοινωνικοποίηση είναι μια αμφίδρομη κίνηση.

Οι δύο αυτές όψεις μελετήθηκαν από δύο διαφορετικές θεωρίες: η μία είναι του Freud και η άλλη του Cooley και Mead.

Ο Freud πιστεύει πως το άτομο στην πορεία προς την αυτονομία του ενσωματώνει μέσα του κοινωνικούς κανόνες ώστε να διαμορφώσει τη δική του προσωπική συνείδηση, η οποία αποτελείται από τρία αλληλοεπηρεαζόμενα μέλη: το «ID», το «Superego» και το «Ego». (Χαραλαμπόπουλος Β., 1993, σελ. 64-65). Το «ID» είναι το μέρος της ακοινωνικοποιητής συνείδησης. Σε αυτό βρίσκουν στοιχεία που αξιώνουν άμεση ικανοποίηση. Το «ID» λειτουργεί με βάση την αρχή της ηδονής η οποία απαιτεί άμεση ικανοποίηση των βιολογικών παρορμήσεων.

Το «Superego» είναι η εικόνα του ιδανικού μας εαυτού. Αποτελεί αντίληψη εαυτού, όχι όπως πραγματικά είναι αλλά όπως θα έπρεπε να είναι ώστε να συμφωνεί με τα στοιχεία που ενσωματώθηκαν μέσα μας και έγιναν ηθικά πρότυπα της κοινωνίας. Αντιπροσωπεύει τα στοιχεία που ενσωματώθηκαν μέσα μας και έγιναν ηθικά και κοινωνικά κριτήρια αξιολόγησης ενεργειών και πράξεων του Ego. Πρόκειται για υπέρτατο ηθικό νόμο που ελέγχει και αξιολογεί κάθε σκέψη μας μαζί και κάθε πράξη. (Χαραλαμπόπουλος Β., 1993, σελ. 64-65).

Το Ego είναι ο συνειδητός μας εαυτός. Είναι η περιοχή της συνείδησης που ρυθμίζει τη συμπεριφορά μας. Βρίσκεται ανάμεσα στις απαιτήσεις του ID και στις προσταγές του Superego και προσπαθεί να εξασφαλίσει μια άνετη ισορροπία ζωής. Το Ego όταν υποκύπτει στις απαιτήσεις του ID

άλλοτε συμφιλώνεται και άλλοτε απωθεί τις απαιτήσεις του ID στο ασυνείδητο. Εκεί όμως τα απωθημένα ένστικτα δεν χάνονται αλλά μεταμορφώνονται για να εξαπατήσουν τη λογικρισία του Ego. Όταν το επιτύχουν δεν οδηγούνται απλώς στην πλήρωση αλλά στην υπερπλήρωση. (Χαραλαμπόπουλος Β., 1993, σελ. 62).

Ο κοινωνιολόγος Charles Cooley, πιστεύει πως το άτομο αποκτά συνείδηση του εαυτού του «εξ αντανακλάσσεως» δηλαδή από τον τρόπο με τον οποίο πιστεύει ότι το βλέπουν οι άλλοι. Ο τρόπος αυτός είναι άλλοτε φανταστικός – το άτομο φαντάζεται την αποδοκιμασία ή την επιδοκιμασία των άλλων – και άλλοτε πραγματικός – το άτομο αντιλαμβάνεται τις αρνητικές ή θετικές κρίσεις των άλλων και έτσι αποκτά αντίληψη για τον εαυτό του, διαμορφώνοντας τη συμπεριφορά του. (Χαραλαμπόπουλος Β., 1993).

Άρα ο καθένας μας ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα προσόντα που διαθέτει, διαμορφώνει άποψη για τον εαυτό του από την διατύπωση των διαφόρων γνώμων, που εκφράζουν οι γύρω μας και αυτές ενσωματώνονται μέσα μας. (Χαραλαμπόπουλος Β., 1993, σελ. 62)

Σύμφωνα με τη θεωρία του George Mead, «ο κοινωνικοποιημένος εαυτός ενός ατόμου αντιπροσωπεύει μια ορισμένη και αναμενόμενη συμπεριφορά που διαμορφώνεται από το κοινωνικό περιβάλλον και γίνεται αντιληπτή από το άτομο που δρα ως κάτοχος μιας θέσης και φορέας ενός ρόλου». (Χαραλαμπόπουλος Β., 1993, σελ. 63).

Τα άτομα στην πορεία τους προς την ωριμότητα κοινωνικοποιούνται παίζοντας και μαθαίνοντας κοινωνικούς ρόλους. Δηλαδή προσπαθούν να αναλάβουν το ρόλο κάποιου άλλου και στη συνέχεια να τον εκδηλώσουν στη συμπεριφορά τους.

Διατυπώθηκαν τρία στάδια από τα οποία διέρχεται ένα άτομο μαθαίνοντας κοινωνικούς ρόλους.

Στο πρώτο στάδιο τα νήπια μιμούνται τους ρόλους των ενηλίκων χωρίς όμως να καταλαβαίνουν τη σημασία τους. Στο δεύτερο στάδιο δεν μιμούνται απλά κάποιους ρόλους αλλά αντιλαμβάνονται και τη σημασία τους. Στο τρίτο στάδιο τα νήπια αντιλαμβάνονται τη συμπεριφορά τους που απορρέει από το παίξιμο κάποιου ρόλου, αλλά επιπλέον και τη συμπεριφορά των άλλων απέναντι στη δική τους. Έτσι αυτές οι συμπεριφορές άλλοτε τις υιοθετούν και άλλοτε τις απορρίπτουν. (Χαραλαμπόπουλος Β., 1993).

Ο Mead πιστεύει ότι ένα παιδί υιοθετεί ένα ρόλο, αυτομάτως προπονείται σε πράξεις και ενέργειες οι οποίες θα του χρειαστούν στη μετέπειτα ζωή του. έτσι τα αγόρια υιοθετώντας ανδρικούς ρόλους

μαθαίνουν να συμπεριφέρονται ως άνδρες και αντίστοιχα τα κορίτσια να συμπεριφέρονται ως γυναίκες.

Άλλοτε συνειδητά και άλλοτε ασυνείδητα, το άτομο εσωτερικεύει μέσα του τρόπους συμπεριφοράς δημιουργώντας έτσι το δικό του «εγώ» που το οδηγεί στην εκτέλεση του κοινωνικά σωστού. (Χαραλαμπόπουλος Β., 1993, σελ. 63).

Οι δύο θεωρίες που διατυπώθηκαν κάνουν φανερό ότι η ατομικά υπόσταση, η συνείδηση και η ταυτότητα του ατόμου, είναι αδιανόητη έξω από την κοινωνία. Και για τις δύο επίσης, είναι αποτέλεσμα μιας ιδιαίτερης κοινωνικής διαδικασίας αυτής που ονομάσαμε κοινωνικοποίηση. Συγκρίνοντας τώρα τις δύο θεωρίες ενώ για τον Freud το εγώ είναι πρωταρχικό και αποκτά συνείδηση του εαυτού σε μια διαδικασία αποχωρισμού από τους άλλους και αντιδιαστολής του προς αυτούς, στον Cooley και τον Mead ο εαυτός, η συνείδηση του εγώ είναι δευτερογενής και αποκτάται χάρη στη συνενέργεια με τους άλλους. (Δ.Γ. Τσαούσης, 1991, σελ. 154).

Οι πιο πάνω θεωρητικοί δίνουν έμφαση στη συμπεριφορά και τη ρύθμιση της, αφού με τη συμπεριφορά των ατόμων εκδηλώνεται η κοινωνική συνοχή ή σκέψη της. (Δ.Γ. Τσαούσης, 1991).

Συμπερασματικά η προσωπικότητα είναι ο χαρακτηριστικός τρόπος με τον οποίο σκέπτεται αισθάνεται και συμπεριφέρεται ένα συγκεκριμένο άτομο. Περιλαμβάνει τις ψυχικές διαθέσεις, τις τάσεις και τις απόψεις του και εκφράζεται καθαρότερα στις αλληλεπιδράσεις του με τους άλλους ανθρώπους. (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος – Larousse – Britanica, 1981, τόμος 51, σελ. 47).

Στη συνέχεια του κεφαλαίου «Κοινωνικοποίηση» παραθέτουμε τους φορείς εκείνους που είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη των σχετικών κοινωνικών χαρακτηριστικών του παιδιού. Αυτοί είναι η οικογένεια – ως το πρώτο περιβάλλον στο οποίο ανατρέφεται το παιδί – η ομάδα των συνομήλικων και το νηπιαγωγείο ως η δεύτερη μικρή κοινωνία στην οποία αρχίζει η ευρύτερη κοινωνική ζωή του νηπίου, καθώς και τα ΜΜΕ φορέας ενημέρωσης και διερεύνησης των γνώσεων του παιδιού.

Η κοινωνικοποιητική δράση του φορέα οικογένεια

(I) Η σημαντικότητα της οικογένειας

Η οικογένεια συνεχίζει να θεωρείται η πιο σημαντική διαμορφωτική δύναμη στη ζωή των ανθρώπων στις περισσότερες κοινωνίες. Διαμέσου αυτής συντελείται κανόνα, η πρώτη συνάντηση του παιδιού με την κοινωνία, τις αξίες και τους κανόνες της.

Ως κοινωνικοπολιτιστικός φορέας, αυτή η μικρή ομάδα, το μικρό κοινωνικό υποσύστημα που καλείται οικογένεια παίζει αποφασιστικό ρόλο στην πολύπλοκη και μακρόχρονη διαδικασία της κοινωνικοποίησης του ατόμου, κυρίως κατά την πρώιμη παιδική ηλικία γιατί συμβάλλει αποφασιστικά στην ένταξη του παιδιού στο κοινωνικό σύστημα και διαμορφώνει την κοινωνικοπολιτιστική του ταυτότητα. (Κιτσάρας Γ., 1991)

Το οικογενειακό περιβάλλον παρέχει στο παιδί ασφάλεια, περίθαλψη, προφύλαξη από συναισθηματική απομόνωση και βοήθεια στις αντίξοες περιστάσεις και τις ανάγκες της ζωής. Φυσικά η κοινωνική θέση των γονέων, το επάγγελμα και οικονομική κατάσταση ασκούν βαθιά επίδραση στο εύπλαστο και μορφώσιμο άτομο της παιδικής φύσης και συνεπώς, συντελούν θετικά ή αρνητικά στην ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο. Μέσα σ' αυτήν οι καλλιεργούνται οι κοινωνικές αρετές της αγάπης, της αλληλεγγύης, του σεβασμού, της ευγένειας, της καλής συμπεριφοράς κ.α. και δημιουργούνται στενοί δεσμοί μεταξύ των μελών της με αμοιβαία αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση, ώστε να μην αποτελεί υπερβολή ότι η οικογένεια είναι σχολείο αφοσίωσης, απάρνησης και εστία ηθικής (Κιτσάρας Γ. 1991)

Οι σχέσεις μέσα στην οικογένεια διαμορφώνουν τις πρώτες εντυπώσεις, που διαρκούν μια ζωή και διδάσκουν τον τρόπο συναλλαγής με τους άλλους αποδεκτή /κρατούσα μορφή έκφρασης των διαφόρων αισθημάτων. Οι βάσεις όμως για την κοινωνικοποίηση τίθεται στην οικογένεια. Έτσι η κοινωνικοποίηση είναι η διαδικασία κατά την οποία, οι αρχές, οι στάσεις, δεξιότητες, κίνητρα και συμπεριφορές ενός ατόμου διαπλάθονται, ώστε να συμμορφώνονται στις επιθυμίες και αρμόζουσες με τον παρόντα και μέλλοντα ρόλο του συγκεκριμένου ατόμου στην κοινωνία. (Herbert M., 1998)

Επίσης, βοηθά στο να εκδηλωθούν οι έμφυτες και επίκτητες δυνάμεις του παιδιού με σκοπό τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Η ποιότητα της οικογένειας επηρεάζει σημαντικά και τη συναισθηματική εξέλιξη του παιδιού. Το παιδί αντιγράφει πιστά τη συμπεριφορά των ανθρώπων του περιβάλλοντος του. Βασικά η πρότυπα του παιδιού είναι οι γονείς του, πρότυπα που η εικόνα τους, συνοδεύει πολλές φορές συναισθηματικά φορτισμένες καταστάσεις στη ζωή, κι ο πιο σύντομος δρόμος στην απόκτηση κοινωνικώς αρετών και στη μάθηση ρόλων γίνεται με το παράδειγμα, ένα μέσο διαδικασίας της μίμησης.

Ωστόσο ο ρόλος της οικογένειας στην κοινωνικοποίηση του ατόμου δεν τελειώνει εδώ. Είναι βασικός για τη διάπλαση της ηθικής προσωπικότητας του ατόμου, γιατί η κοινωνικοποίηση μέσα στη οικογένεια οδηγεί σε

«θεληματική» συμμόρφωση του προς τις απαιτήσεις της κοινωνικής ηθικής.

Η οικογενειακή στην πρώιμη παιδική ηλικία είναι φυσική αντικατάσταση, μοναδική και βασίζεται στις σχέσεις γονέων - παιδιών. Έχει, χωρίς αμφιβολία μεγάλη σημασία για την προσωπική εξέλιξη του παιδιού αφού τα βιώματα και οι εμπειρίες κατά την προσχολική ηλικία αποτυπώνονται βαθιά και συνοδεύουν το άτομο σ' ολόκληρη τη ζωή του. (Κιτσάρης Γ. 1991)

(II) Δύο επιμέρους βαθμίδες της κοινωνικοποίησης στην οικογένεια

(ι) Καλλιέργεια κοινωνικού στοιχείου

κατά τον Πυργιωτάκη, (1998), δεν υπάρχουν μορφές συμπεριφοράς που να μεταβιβάζονται έτοιμες στον άνθρωπο, γι' αυτό και ο άνθρωπος έχει μια μοναδική πλαστικότητα και ικανότητα κοινωνική για μάθηση. Τα στοιχεία αυτά του δίνουν τη δυνατότητα να εξελιχθεί σε κοινωνικό ον, αφού του επιτρέπουν να οικειοποιείται εύκολα μορφές συμπεριφοράς και να ενστερνίζεται κοινωνικούς κανόνες. Το περιβάλλον που θα προσφέρει κατάλληλη και σωστή «κοινωνική μαθητεία» εκτός από την ικανοποίηση ενίσχυση των βιολογικών αναγκών, επιπλέον και κοινωνική επαφή είναι η οικογένεια.

(ιι) Η πολιτιστική ένταξη

Με την πολιτιστική ένταξη, το άτομο αποκτά τα ιδιαίτερα κοινωνικοπολιτιστικά χαρακτηριστικά της στενότερης ανθρώπινης ομάδας μέσα στην οποία ζει και αναπτύσσεται. Έτσι το παιδί ανταποκρίνεται στα κοινωνικά ερεθίσματα και τις αντιδράσεις του περιβάλλοντος αφομοιώνει βαθμιαία τα πολιτιστικά στοιχεία που του προσφέρουν και διαμορφώνει την πολιτιστική του ταυτότητα. Στην διάρκεια δηλαδή της ανάπτυξης το παιδί παρουσιάζει έντονη την τάση να αναζητά «πρότυπα συμπεριφοράς των ρόλων που θα οικειοποιηθεί και του τρόπου της ζωής γενικά προκειμένου να πετύχει την αυτομόρφωσή του» όπως αναφέρει η Παπαδοπούλου Ν, στον Πυργιωτάκη (1998, σελ. 51). Οι στάσεις της οικογένειας –ο σοβαρός ρυθμιστικός παράγοντας της συμπεριφοράς-, μεταδίδονται μέσα από την απλή συμβίωση και αναστροφή, αβίαστα και αυθόρμητα, με μια ανεπίσημη και ανυποψίαστη διδασκαλία σε χρόνο εντελώς ανύποπτο. Μέσα από τις επιδράσεις της κάθε οικογένειας, τα παιδιά αναπτύσσουν τους αντίστοιχους μηχανισμούς σκέψης και δράσης και αποκτούν την πολιτιστική ταυτότητα που τους χορηγεί η οικογένεια. Για το λόγο αυτό θεωρείται σοβαρός παράγοντας της κοινωνικοποίησης, της συνοχής ή της διατήρησης του κοινωνικού συστήματος. (Πυργιωτάκης, 1998, σελ. 50-53)

Συνεχίζοντας, παραθέτουμε τις επιδράσεις που ασκεί η οικογένεια στο παιδί, σύμφωνα με τον Ν. Τάτση (1991) αφού παρατηρεί την πρωτοφανή σύμπτωση των ειδικών για την κοινωνικοποιητική πρωτοκαθεδρία της οικογένειας.

(III) Επιδράσεις Οικογένειας

(i) σε κάθε σχεδόν κοινωνία, η οικογένεια έχει καθιερωθεί θεσμικά να αναλάβει με πλήρη υπευθυνότητα τον σχετικό ρόλο.

(ii) Σε αντίθεση με τους άλλους κοινωνικοποιητικούς φορείς (π.χ. το σχολείο), η οικογένεια αρχίζει το έργο της πριν ασκηθεί οποιαδήποτε επιρροή στο άτομο το οποίο της παραδίδεται όπως λένε μεταφορικά σαν «άγραφη σελίδα».

(iii) Ο οικογενειακός βίος έχει έντονη συναισθηματική φόρτιση και το γεγονός αυτό επηρεάζει τις δυνατότητες επηρεασμού.

Οι πρώτες καθοριστικές εμπειρίες ενός ατόμου αποκτώνται στο χώρο της οικογενειακής ζωής. Είναι επομένως λογικό να υποθέσουμε πως αφήνουν ανεξίτηλα στα κρίσιμα διαμορφωτικά στάδια της προσωπικότητάς του.

(iv) Με δεδομένη την συνεχώς αυξανόμενη διάρκεια παραμονής ενός ατόμου στην οικογένεια του, αλλά κυρίως τη συνεχιζόμενη σχέση μετά τον αποχωρισμό του από αυτή, είναι αυτονόητο πως η επιρροή ουσιαστικά δεν έχει καταληκτικό όριο και συνεχίζεται δια βίου. (π.χ. άσκηση κοινωνικού ελέγχου)

(v) Παρά τον περιορισμένο ρόλο της συγγένειας στην εποχή μας, στις περισσότερες κοινωνίες η οικογένεια εντάσσεται αυτόματα σ' ένα τεράστιο δίκτυο σχέσεων, το οποίο επαυξάνει γεωμετρικά τα δυνατότητες επηρεασμού από σημαντικά άλλα πρόσωπα (π.χ. παππού, γιαγιά κ.λ.π.)

(vi) Παράλληλα με την συγγένεια η οικογένεια εντάσσει το άτομο σ' ένα ακόμη πιο ευρύτερο πλέγμα επιρροών που εκείνο δέχεται αναπόφευκτα και χωρίς αρχικά, δυνατότητα αλλαγής των συνθηκών (π.χ. εθνική ομάδα, κοινωνική τάξη κ.λ.π.)

(vii) Από έρευνες έχει διαπιστωθεί πως γονείς που απέτυχαν ή πιστεύουν πως απέτυχαν να υλοποιήσουν τα δικά τους όνειρα, υποβάλλουν τα παιδιά τους σε εξοντωτική πίεση κοινωνικοποιητικού προσανατολισμού προς την κατεύθυνση των δικών τους απραγματοποίητων στόχων.

(viii) Κρίσιμη είναι επίσης η αδυναμία του κοινωνικοποιημένου ατόμου απομονώσει τα στοιχεία που αυτό επιθυμεί και να αποκλείσει τα υπόλοιπα. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί στο σχολείο ή στην παρέα. Όπως

έχει ειπωθεί σχετικά στην οικογένεια είναι υποχρεωμένο να δεχθεί «όλο το πακέτο των επιβολών της»

(ix) Τέλος η επίδραση της οικογένειας μεγαλώνει υπερβολικά επειδή μονοπωλεί τα λειτουργικά μέσα με τα οποία το άτομο μπορεί να ελπίζει ότι θα επιτύχει να πραγματοποιήσει τους όποιους σκοπούς έχει θέσει για τον εαυτό του. Η οικονομική εξάρτηση είναι αυτή που ρυθμίζει πρακτικά την πορεία του από την αρχή. (Τάτσης Ν. 1991, σελ. 308-309)

(IV) Η οικογένεια και η επίδρασή της στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού

Κατά Χαραλαμπίοπουλο (1993), η οικογένεια, είναι η πρώτη κοινωνική ομάδα, που ασκεί μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, στην οποία αίμα και πνεύμα μεταγγίζονται το ένα στο άλλο και δημιουργείται η συνείδηση του οικογενειακού δεσμού –που αποτελεί την βασική προϋπόθεση για την ύπαρξη οικογενειακής ζωής. Έτσι λοιπόν για το αναπτυσσόμενο και εξελισσόμενο άτομο, η οικογένεια είναι ο μοναδικός και αναντικατάστατος φυσικός χώρος ομαδικής ζωής. (Χαραλαμπίοπουλος Β., 1993, σελ. 49)

Το παιδί μέσα στη φυσική οικογενειακή ζωή δέχεται επιδράσεις και σε αυτές οφείλονται, οι καταπληκτικές ομοιότητες που παρατηρούνται ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά, τόσο στην εξωτερική συμπεριφορά, όσο και στις ιδέες, τα πεποιθήσεις και ιδιότητες του χαρακτήρα. (Χαραλαμπίοπουλος Β., 1993 σελ. 49)

Στην οικογένεια το παιδί μιμείται τη συμπεριφορά των γονέων του, ταυτίζεται μαζί τους, μπολιάζει τη δική του ύπαρξη με τα πρότυπα και τις αξίες των γονέων του. Εκεί το παιδί μαθαίνει ν' αγαπά και ν' αγαπιέται και από το συναίσθημα αυτό προέρχονται όλες οι άλλες κοινωνικές αρετές. Εκεί με τη διαδικασία του παραδείγματος, της ενεργητικής συμμετοχής, της μίμησης, της ταύτισης κ.λ.π., η προσωπικότητα του παιδιού μπολιάζεται άλλοτε με το λουλούδι της αρετής και άλλοτε με το αγκάθι της κακίας.

Για να διαμορφωθεί ο άνθρωπος σε προσωπικότητα έχει ανάγκη ανθρώπινης συντροφιάς και επικοινωνίας. Έχει ανάγκη να υπάρχει γύρω του ομάδα και ομαδική ζωή. Και αυτό γιατί η «η ομάδα ως συλλογικό μόρφωμα επιμέρους ατόμων εμφανίζει ορισμένη δομή, λειτουργία και δυναμική» και αποτελεί βασικό μέσο δια του οποίου το άτομο αποκτά γνώσεις, συνήθειες, πεποιθήσεις, δεξιότητες, αξίες, ιδανικά και διαμορφώνει τα δικά του μοναδικά χαρακτηριστικά.

Στο χώρο της οικογένειας το παιδί αντιλαμβάνεται, με φυσικό τρόπο και αβίαστο ότι είναι μέλος ενός κοινωνικού συνόλου και οφείλει ορισμένες επιθυμίες και τις θυσιάζει για χάρη της προκοπής της συνόλου.

Εκεί ικανοποιείται η ανάγκη του «ανήκειν» και η παιδική ψυχή πλημμυρίζει με τα συναισθήματα τις σιγουριάς της αγάπης και της αποδοχής. (Χαραλαμπίδης Β., 1993, σελ. 49-50)

Σύμφωνα με τον Hebert M. (1998), λέει πως απ' όλα τα χαρίσματα που διαθέτουμε, αυτό που μας προσδίδει κατά τρόπο μοναδικό την ανθρώπινη ιδιότητα είναι η αυτοαντίληψη, η αυτοειδέα. Την αυτοεικόνα μας αυτή τη διαμορφώνουμε με βάση την εξωτερική μας εμφάνιση, τις πεποιθήσεις και τις στάσεις μας, τις ικανότητες και δεξιότητες μας, καθώς και ένα πλήθος άλλων ιδιοτήτων. Η αλήθεια είναι ότι ο εαυτός μας είναι η πλευρά της προσωπικότητας για την οποία ο άνθρωπος ενδιαφέρεται περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη. Έτσι, οι πιο πολλές επιδιώξεις μας στη ζωή συνδέονται άμεσα με ανάγκες του Εγώ μας. Πολλές από τις κύριες αιτίες για απογοητεύσεις, ματαιώσεις και εσωτερικές συγκρούσεις είναι και αυτές συνδεδεμένες με το Εγώ. (Hebert M., 1998, σελ. 88)

Για την αυτοαντίληψη, γράφει ο γενετιστής T. Dabzhansky κατά τον M. Herbert, (1998), ότι αυτή έχει μακροπρόθεσμες επιδράσεις στην ανθρώπινη εμπειρία και συμπεριφορά και στην ανώτατη επιδίωξη του ωραίου και στην αποφυγή του άσχημου. Επιζητούμε με λαχτάρα την αγάπη και θέλουμε να κερδίσουμε τον σεβασμό και θαυμασμό των άλλων καθώς προσπαθούμε να διαφυλάξουμε και τον αυτοσεβασμό μας. (Herbert M. 1998, σελ. 88-89)

Αυτή ακριβώς η λαχτάρα μας για αποδοχή και αγάπη είναι ένας σημαντικός παράγοντας στη διαμόρφωση της προσωπικότητας. Και οι ειδικοί συμφωνούν γενικώς ότι η πρώτη σχέση του νηπίου με τους ανθρώπους του περιβάλλοντός του, βάζει τα θεμέλια για διαμόρφωση της προσωπικότητας του. Όταν δηλαδή ικανοποιείται η ανάγκη για αγάπη επαρκώς τότε επιτυγχάνεται και η υγιής ομαλή επαρκώς τότε επιτυγχάνεται και η υγιής ομαλή προσαρμογή του παιδιού στο περιβάλλον του.

Για να κερδίσει το νήπιο την αγάπη και επιδοκιμασία της μητέρας κατά τον Herbert M. (1998), θα προσπαθήσει να την ευχαριστήσει. Μπορεί να μιμηθεί στάσεις και μορφές συμπεριφοράς της, δηλαδή μπορεί να θεωρήσει τους γονείς του ως πρότυπα για μίμηση. Φαίνεται έτσι, πως μέσα από τις εκδηλώσεις αγάπης και φροντίδας, η σχέση των γονέων απέναντι στο παιδί, καθώς μεγαλώνει, είναι σημαντικές για την ολοένα και πιο περίπλοκη ανάπτυξη της αυτοεικόνας του.

Ο συγγραφέας Francois Mauriac κατά τον Herbert M., (1998) ότι «διαμορφωνόμαστε και ξανδιαμορφωνόμαστε από αυτούς που μας έχουν αγαπήσει και παρόλο που η αγάπη τους μπορεί να έχει σβήσει, είμαστε ωστόσο δικό τους έργο και στις καλές και στις κακές πλευρές μας» (Herbert M. , 1998, σελ. 89)

Ο ρόλος της ομάδας συνομηλίκων στην κοινωνικοποίηση του παιδιού

Σύμφωνα με τον Χαραλαμπόπουλο Β, (1987) γίνεται λόγος για τη δεύτερη ομάδα που επηρεάζει σημαντικά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας ενός ατόμου, είναι η ομάδα συνομηλίκων της γειτονιάς, που οργανώνεται και λειτουργεί με ορισμένες αρχές για την επιτυχία ορισμένων σκοπών.

Συμμετέχοντας στις δραστηριότητες της ομάδας συνομηλίκων, αποκτά ορισμένες δεξιότητες για τη διεξαγωγή απλών παιχνιδιών και ενισχύεται η. Βασικές δεξιότητες είναι το τρέξιμο, το πήδημα, το πέταγμα, το πιάσιμο, το κλώτσημα της μπάλας, ο χειρισμός απλών εργαλείων. Η αντίληψη τεχνασμάτων, η γρήγορη αντίδραση κ.α. Η ομάδα επιβραβεύουσα τις επιτυχίες, ενισχύει τα μέλη της στην απόκτηση αυτοπεποίθησης και εσωτερικής δύναμης ενώ, τιμωρούσα τις αποτυχίες, περιφρονεί και απογοητεύει τα μέλη της στην απόκτηση των παραπάνω δεξιοτήτων και συσσωρεύει μέσα τους ψυχική ένταση. Επίσης, η ομάδα συνομηλίκων επηρεάζει τη μάθηση ανδρικών ή γυναικείων ρόλων όπως στην περίπτωση της απόκτησης φυσικών δεξιοτήτων όπου αν τα κορίτσια αποτύχουν απογοητεύονται αλλά δεν χάνουν το κοινωνικό κύρος τους ενώ τα αγόρια χαρακτηρίζονται σαν ανίκανα και ως επακόλουθο χάνουν την κοινωνική τους θέση και το κύρος τους.

Η ομάδα των συνομηλίκων ασκεί μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση του χαρακτήρισμού της κοινωνικότητας. Το παιδί εντασσόμενο στην ομάδα υποτάσσεται στους νόμους της κάθε ομάδας έχει τη δική της συνθηματική γλώσσα, τα δικά της εξωτερικά εμβλήματα, τους δικούς της κανόνες ζωής, που δύσκολα παραβιάζονται από τα μέλη της.

Τα μέλη της ομάδας απομακρύνονται σιγά – σιγά από τις εγωκεντρικές τάσεις και την «αυθεντία» της ομάδας, συνεργάζονται, συμπράττουν, νιώθουν την χαρά του «συνανήκειν», ικανοποιούνται από τις συλλογικές αποφάσεις και δημιουργίες και τελικά περνούν στην «αυθεντία» των αξιών και γίνονται αυτόνομα ηθικά και κοινωνικά πρόσωπα που διακρίνονται για πηγαία εσωτερική διάθεση προσφοράς προς τον συνάνθρωπο. (Χαραλαμπόπουλος Β. 1987)

Σύμφωνα με Zinberrgen N. (1987) υποστηρίζει ότι, σε γενικές γραμμές, η κοινωνική αλληλεπίδραση παιδιών προσχολικής ηλικίας είναι κατά κανόνα περισσότερο φιλική και συνεργατική, παρά εχθρική και ανταγωνιστική. Οι φιλίες σε αυτή την ηλικία είναι περιστασιακές, πρόσκαιρες και ασταθείς και όπως λέει ο Paul Mussen κορυφαίος ψυχολόγος του παιδιού στον Zinberger N., πιθανότατα δεν έχουν

σημαντικές και μόνιμες επιδράσεις στην προσωπικότητα του παιδιού. (Zinbergen N, 1987).

Η μορφή που παίρνουν οι παιδικές φιλίες αλλάζει με την πάροδο της ηλικίας. Μετά το 5^ο έτος της ηλικίας, οι φιλικές σχέσεις παίρνουν την μορφή μιας στενής προσκόλλησης προς κάποια συγκεκριμένα παιδιά, ενώ παράλληλα σε αυτό το στάδιο τα ενδιαφέρον του παιδιού για τους συνομήλικους γενικώς γίνεται ολοένα και μεγαλύτερο.

Η συμπάθεια προς τ' άλλα παιδιά, ου εμφανίζεται στην νηπιακή ηλικία μετατρέπεται, στην προσχολική ηλικία σε ανάγκη επικοινωνίας με τους συνομήλικους.

Αυτή η ανάγκη για επικοινωνία αναπτύσσεται στη βάση της κοινής δραστηριότητας των παιδιών στα παιχνίδια, στις διάφορες εργασιακές αποστολές που πρέπει να εκτελούνται κ.α.

Η επίδραση της ομάδας συνομηλίκων στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού συνίσταται στο ότι ειδικά στις συνθήκες επικοινωνίας με τους συνομηλίκους του, το παιδί ωθείται συνεχώς στην ανάγκη να χρησιμοποιεί στην πράξη τους κανόνες συμπεριφοράς που έμαθε, να προσαρμόζει αυτούς τους κανόνες στις διάφορες συγκεκριμένες καταστάσεις που απαιτούν συντονισμό των ενεργειών τους, καλή θέληση στις σχέσεις με τους συνομηλίκους, ικανότητα παραίτησης από προσωπικές επιθυμίες, προκειμένου να επιτευχθεί ο κοινός σκοπός. Σ' αυτές τις καταστάσεις τα παιδιά δε βρίσκουν πάντα το σωστό τρόπο συμπεριφοράς. Συχνά συγκρούονται μεταξύ τους, όταν κάθε παιδί δε υποχωρεί από τα δικαιώματά του και δεν υπολογίζει τα δικαιώματα των συνομηλίκων του. Τότε ο παιδαγωγός επεμβαίνει τα βάζει σε τάξη και τους μαθαίνει τη συνειδητή εκπλήρωση των κανόνων της συμπεριφοράς. (Μουχίνα Β. 1990)

Η εκτίμηση της ομάδας είναι πολύ βασική για τα παιδιά από τα τέσσερα – πέντε χρόνια και μετά. Τα παιδιά προσπαθούν να μην κάνουν πράξεις που αποδοκιμάζονται από τους συνομηλίκους τους και επιδιώκουν να αποκτήσουν την εκτίμησή τους.

Η θέση του παιδιού στην ομάδα που εξαρτάται από το βαθμό δημοτικότητας του, δείχνει πόσο το παιδί γίνεται δεκτό, πόσο έχουν πραγματοποιηθεί ή όχι οι αξιώσεις του, να το αναγνωρίζουν οι συνομήλικοί του. (Μουχίνα Β., 1990, σελ. 220)

Ο Shaffer (1989), βλέπει την ομάδα των συνομηλίκων ως το «δεύτερο κόσμο της παιδικής ηλικίας» μετά την οικογένεια. Το παιδί ίσως αναζητά και επιζητά την συμμετοχή του σε ομάδα συνομηλίκων γιατί αποκτά κοινωνική ταυτότητα κατά την αλληλεπίδραση του με την ομάδα αυτή. Μέσα από την ομάδα αυτή με τις αμοιβαίες σχέσεις, την ίση διάκριση και

αξία των μελών της το παιδί, θα ικανοποιήσει την ανάγκη του για ταύτιση με πρόσωπα της δικής του ηλικίας. Στην οικογένεια το παιδί λόγω της εξάρτησής του από αυτή δεν μπορεί να ικανοποιήσει την παραπάνω ανάγκη του. (Πασσάκος, 1992)

Όμως η τάση του παιδιού να βρίσκεται σε ομάδα συνομηλίκων δεν προέρχεται μόνο από την ανάγκη να αποκτήσει κοινωνική ταυτότητα. Ενδιαφέρεται και επιδιώκει να φτάσει στην αυτοπραγμάτωση, να εξασφαλίσει αυτοέκφραση. Συνεπώς αναζητά την προσωπική του ταυτότητα. (Πασσάκος, 1992)

Ο ρόλος του Νηπιαγωγείου στην Κοινωνικοποίηση του Παιδιού

Η φροντίδα και η κοινωνικοποίηση των μικρών παιδιών στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες έχει πάψει να αποτελεί αποκλειστικότητα της οικογένειας. Σταδιακά τα βρεφονηπιακά κέντρα, οι παιδικοί σταθμοί και τα νηπιαγωγεία έχουν αρχίσει πλέον να παίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή των μικρών παιδιών του σήμερα.

Στην οικογένεια το παιδί κατέχει δοτές θέσεις και η συμπεριφορά του κατευθύνεται από κριτήρια μερικότητας, που συνδέονται με συγκεκριμένα άτομα και κατηγορίες προσώπων του άμεσου κοινωνικού τους περιβάλλοντος. Έτσι για τον Τάλκοτ Πάρσον όπως αναφέρεται στον Δ.Σ. Τσαούση, (1991), το σχολείο αποτελεί τη γέφυρα μεταξύ οικογένειας και κοινωνίας. Για τον ίδιο, το σχολείο αποτελεί μια μικρογραφία της κοινωνίας και κοινωνικοποιεί το παιδί στο σύστημα των κανόνων που χαρακτηρίζονται από καθολικότητα και από την εφαρμογή αξιολογικών κριτηρίων κατά την κατάληψη των επιμέρους θέσεων. (Δ.Σ. Τσαούσης, 1991)

Τα παιδιά που πρωτοπηγαίνουν στο Νηπιαγωγείο ή το Δημοτικό Σχολείο, έχουν μια διαφορετική –το καθένα- συναισθηματική φόρτιση, γιατί προέρχονται από διαφορετικές κοινωνικές ενστρωματώσεις και διαφορετικές επαγγελματικές ομάδες. Έτσι η σχολική ομάδα για να σχηματιστεί, πρέπει αρχικά να εξισωθεί αυτή η διαφορετική φόρτιση, ώστε σιγά – σιγά να αρχίσουν να δημιουργούνται δεσμοί φιλίας. Μέσα στην ομάδα αποκτά πείρα και συλλογική συνείδηση. Δηλαδή μαθαίνει, μορφώνεται, σκέφτεται, συγκινείται, συνεργάζεται, αποφορτίζει, θυσιάζεται. Με άλλα λόγια διαμορφώνει κάτω από την επίδραση των ομάδων τον εαυτό του και γίνεται αυτό που μπορεί να γίνει: καλύτερος άνθρωπος και καλύτερος συνάνθρωπος. (Χαραλαμπόπουλος Β. 1987)

Έτσι η σχολική είναι η τρίτη κοινωνική ομάδα που επηρεάζει τη διαμόρφωση της προσωπικότητας.

Το νηπιαγωγείο δεν αποβλέπει στην αντικατάσταση της μητέρας που απουσιάζει, αλλά στην συμπλήρωση και επέκταση του ρόλου που παίζει αποκλειστικά η μητέρα του, στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού. Το νηπιαγωγείο πρέπει να θεωρείται μάλλον σαν μια «προς τα άνω» προέκταση της οικογένειας, παρά σαν μια «προς τα κάτω» προέκταση της δημοτικής εκπαίδευσης. Ο ρόλος του νηπιαγωγείου συνοψίζεται στην κατανόηση των αναγκών που έχει το παιδί από την μητέρα του και το ρόλο της στην προαγωγή της υγιούς ψυχολογικής ανάπτυξης, στα πρώτα χρόνια του παιδιού, έτσι ώστε να μπορέσει το νηπιαγωγείο να συνεχίσει το έργο της μητέρας. Το περιβάλλον του νηπιαγωγείου στο σύνολό του, συμβάλει σημαντικά στην ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού. (Βιννικοτ Ντ. 1998).

Στο πλαίσιο του παιδικού σταθμού εντάσσονται και οι προσπάθειες να καταστεί ο χώρος ευνοϊκός στην εξέλιξη του παιδιού, με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό και παιδαγωγικό υλικό. Μια απαίτηση που πρέπει να υπάρχει από τον παιδικό σταθμό είναι να παρέχει σταθερότητα, ασφάλεια και ερεθίσματα για ανάπτυξη του παιδιού. Πρέπει επίσης να αρέσει στο παιδί. Αυτό σημαίνει μεταξύ άλλων ότι: α) τα ίδια άτομα φροντίζουν το παιδί κάθε μέρα, έτσι που εκείνο να μπορεί να τα γνωρίζει και να τα συνηθίσει, β) το παιδί έχει την ευκαιρία να βρίσκεται σε μικρότερες υπο-ομάδες με άλλα παιδιά, τα οποία επίσης γνωρίζει και μαθαίνει και γ) οι παιδαγωγοί ενδιαφέρονται να κάνουν τη δουλειά τους συνείδητά έχοντας γνώσεις για την εξέλιξη των παιδιών, τις αντιδράσεις τους, καθώς και τις συνθήκες της κοινωνίας μας, όσον αφορά.

Είναι αλήθεια ότι όσο μεγαλύτερα είναι τα παιδιά τα τόσο περισσότερο εξαρτώνται από τους συνομήλικούς τους και ότι στην ηλικία των τριών με πέντε χρονών, έχουν την ευκαιρία να μάθουν πολλά για τις κοινωνικές σχέσεις και τη συντροφικότητα. Έχει διαπιστωθεί επίσης από έρευνες στην Ευρώπη και την Αμερική ότι η παραμονή σε παιδικούς σταθμούς επδρά θετικά στην κοινωνική προσαρμογή των παιδιών και την ανάπτυξη του λόγου. Επιπλέον, τα παιδιά που πηγαίνουν σε παιδικούς σταθμούς παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανεξαρτησία και βαθμό αυτοεξάρτησης καθώς και εξωστρέφεια αλλά και επιθετικότητα. (Βιννικοτ Ντ., 1998)

Το περιβάλλον του Παιδικού Σταθμού θεωρείται ως συμπληρωματικό του οικογενειακού περιβάλλοντος. Προσφέρει καινούργιες εμπειρίες στο νήπιο ευωώντας την ψυχοσωματική και πνευματική του ανάπτυξη. (Κιτσάρας, 1991)

Εξάλλου κατά τη Χουντουμάδη, ο παιδικός σταθμός – νηπιαγωγείο επιτελεί λειτουργικό ρόλο ψυχολογικής φύσης, που περιστρέφεται γύρω από την φροντίδα και την εκπλήρωση των αναγκών του παιδιού. (Χουντουμάδη, 1994)

Επίσης ένας βασικός ρόλος του νηπιαγωγείου – Π. ΣΤ. είναι να βοηθήσει τα παιδιά, να διαμορφώσουν την προσωπική τους ταυτότητα, να ομαδοποιηθούν, να ανεξαρτητοποιηθούν από την οικογένεια, να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Να μπορέσει να προωθήσει την εξέλιξη της αυτονομίας τους και τω κοινωνικών ικανότητων τους.

Στο νηπιαγωγείο το παιδί εξασκεί ποικίλες κοινωνικές ικανότητες και έχει την ευκαιρία να αποκτήσει πλήθος κοινωνικές εμπειρίες που ξεπερνούν τις οικογενειακές. Στο χώρο του νηπιαγωγείου συναντιούνται και αλληλεπιδρούν από τη μία στην άλλη στιγμή παιδιά, χωρίς να είναι από πριν γνωστές οι προτιμήσεις τους. Αυτή η ποικιλία σε ενδιαφέροντα, ικανότητες, σωματικά χαρακτηριστικά, φύλο και ηλικία δίνει ζωντάνια στην κοινωνική ζωή της ομάδα και συμβάλλει θετικά στην εξέλιξη της κοινωνικής συμπεριφοράς, στη συναισθηματική, γλωσσική, διανοητική και κινητική εξέλιξη τους. Μέσα στη τάξη, στο διάλειμμα, σε γιορτές και στα πλαίσια του οργανωμένου προγράμματος το παιδί συνειδητοποιεί και μαθαίνει ότι ανήκει σ' ένα κοινωνικό σύνολο με κοινά ενδιαφέροντα, ανάγκες, στόχους και κυρίως ότι δε είναι μόνο το «εγώ» αλλά και το «εμείς», ότι μπορεί να βοηθά και να βοηθιέται, να συνεργάζεται, να διαφωνεί, να αναλαμβάνει ρόλους και ευθύνες, να προβληματίζεται ότι πρέπει να τηρεί τους όρους της ομάδας και ότι έχει ανάγκη συναισθηματικής επανατροφοδότησης για την επιβεβαίωση του συναισθήματός το, μέσα στο διαρκώς διευρυμένο κοινωνικό περιβάλλον.

Μέσα στο νηπιαγωγείο το παιδί έχει την ευκαιρία να μάθει κοινωνικούς ρόλους και να οικειοποιηθεί στάσεις που είναι απαραίτητες στη ζωή και την επιτυχία μέσα σε μία δημοκρατία. Δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να έχουν ποικίλες επαφές και αφορμές για κοινωνική μάθηση.

Μέσα στη νηπιακή ομάδα το παιδί έχει τη δυνατότητα να δοκιμάσει αυτόνομα και να εξασκήσει κοινωνικούς τρόπους συμπεριφοράς, τόσο στην καθημερινή συμβίωση όσο και στο παιχνίδι και στις άλλες δραστηριότητες κάτω από την προσεκτική καθοδήγηση της νηπιαγωγού. Οι ομαδοποιήσεις των νηπίων γίνονται αυθόρμητα και ήδη στην ηλικία αυτή ικανοποιούν την ανάγκη ανάπτυξης κοινωνικών σχέσεων, παρά τα εμπόδια που δημιουργεί ο παιδικός εγωκεντρισμός. Είναι φανερό η επιδίωξη του παιδιού να βρει συντροφιά στο παιχνίδι και να αισθανθεί αποδεκτό στη μικρή ομάδα. (Ζαχαρενάκη Κ., 1985)

Το ομαδικό παιχνίδι θεωρείται το σπουδαιότερο μέσο κοινωνικοποίησης των νηπίων. Τα νήπια παίζοντας ασκούνται ψυχικά και κοινωνικά. Αποδέχονται κανόνες κι αποκτούν συνήθειες που τα συνοδεύουν στη μετέπειτα ζωή τους. Μαθαίνουν να παίζουν προσεκτικά, να δέχονται τις πρώτες βοήθειες σε περίπτωση ατυχημάτων, να προφυλάσσονται από τις ασθένειες και τους κινδύνους, να ενεργούν τίμια

στο παιχνίδι και τη ζωή. Μαθαίνουν να υπακούουν, να ακολουθούν οδηγίες, να συνεργάζονται, να αναλαμβάνουν την ευθύνη των πράξεών τους, να λαμβάνουν υπόψη τους τα δικαιώματα και τα συναισθήματα των άλλων, μαθαίνουν να συμπεριφέρονται και να ενστερνίζονται την ιδέα ότι ελευθερία χωρίς πειθαρχία οδηγεί στην αναρχία και ότι ο άνθρωπος δεν είναι τελείως ελεύθερος ούτε τελείως εξαρτημένος αλλά αυτόκαθοριζόμενος. Αυτός αποφασίζει τι θα απογίνει η ύπαρξή του από τη μία στιγμή στην άλλη (Χαραλαμπίδης Β. 1987).

Το παιδί λοιπόν με το παιχνίδι περνά από τις πρώτες επιπόλαιες κοινωνικές επαφές στη συνεργασία και στη δημιουργία σταθερής φιλίας ενώ εξασκείται αυθόρμητα σε διάφορους τρόπους συμπεριφοράς. Αυτά κι άλλα βιώματα όπως π.χ: ανταγωνισμός, αρνήσεις, φιλονικίες κ.λ.π. ανήκουν στις κοινωνικές εμπειρίες που θα αποκτήσει το παιδί. (Κ.Μ. Ζαχαρενάκη, 1985).

Σύμφωνα με τη Δόμνα Μίκα Κακάνη, (1994) το νηπιαγωγείο έχει τρεις βασικές επιδιώξεις:

Η πρώτη αναφέρεται στο να μάθει το παιδί να είναι μαθητής. Το παιδί που πρωτοέρχεται στο νηπιαγωγείο, αντιμετωπίζει πρόβλημα προσαρμογής στο νέο περιβάλλον (ανθρώπινο και κτισμένο)

Η δεύτερη επιδίωξη είναι η κοινωνικοποίηση των παιδιών, αυτό που μας ενδιαφέρει στο κεφάλαιο αυτό. Αναφέρεται, δηλαδή, στο να μάθουν τα παιδιά να δημιουργούν αρμονικές σχέσεις με τους άλλους και να είναι κοινωνικά. Έτσι, το μικρό παιδί, που πρωτοέρχεται στο νηπιαγωγείο ανακαλύπτει ότι μπορεί να μοιράζεται με τα άλλα παιδιά μια εμπειρία, να συμμετέχει σε ποικίλες δραστηριότητες, να κατασκευάζει, να συνεργάζεται, να αποκτά ποικίλα βιώματα.

Ανακαλύπτει συναισθήματα όπως το να είσαι μεγαλόψυχο, γενναιόδωρο, τη χαρά της συνεργασίας, την ανάγκη σεβασμού των κανόνων, την αλληλεγγύη, την άμιλλα, την αποδοχή και την άρνηση, την υπευθυνότητα κ.λ.π. Ωστόσο, δεν πρέπει να φανταστούμε τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης ως μια οποιαδήποτε διαδικασία μάθησης, όπως π.χ. την εκμάθηση προμαθηματικών εννοιών. Αλλά ως μια δυναμική διαδικασία που ενεργοποιείται στο πλαίσιο της ομάδας (παιδί, συμμαθητές, παιδαγωγός, προσωπικό), ενθαρρύνει την δημιουργία και την ύπαρξη σχέσεων, τη συνεργασία σε κοινές δραστηριότητες, το μοίρασμα κοινών εμπειριών και βιωμάτων. Μια τέτοια κοινωνικοποίηση ερμηνεύεται ως ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων με σεβασμό στην προσωπικότητα του άλλου.

Η τρίτη επιδίωξη του νηπιαγωγείου συνίσταται στο να βοηθήσει τα παιδιά να δραστηριοποιηθούν και να αναπτύξουν τις διαδικασίες μάθησης. (Δόμνα Μίκα Κακάνα, 1994, σελ. 25)

Η κοινωνικοποιητική επίδραση των ΜΜΕ στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών

Η δύναμη των κοινωνικοποιητικών φορέων μετατοπίστηκε τις τελευταίες δεκαετίες στο εκπληκτικό δημιούργημα της σύγχρονης εποχής : τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Η λίστα είναι πασίγνωστη : ραδιόφωνο, τηλεόραση, κομπιούτερ, βίντεο, περιοδικά κλπ.

Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, έχουν έντονη επιρροή σε εμάς ως εξής : α) μας ενημερώνουν για τους κοινωνικούς ρόλους, β) παρουσιάζουν εκλεκτικά συστήματα αξιών, γ) παρέχουν πλαίσια ατομικής και ομαδικής ταύτισης, δ) σχηματίζουν μια εικόνα του κόσμου γενικά, ε) καθορίζουν τις γνωστικές παραμέτρους.

Έτσι, πριν ακόμα τα παιδιά ξεκινήσουν τη σχολική τους ζωή και απαιτήσουν ικανότητα ανάγνωσης, έχουν θέσει ήδη την τηλεόραση στο κέντρο του βιωματικού τους χώρου. Δεδομένα μελετών από τις Ηνωμένες Πολιτείες του 1950 λένε πως ήδη σε ηλικία τριών ετών τα περισσότερα παιδιά έχουν γίνει κανονικοί «θεατές» αφοσιωμένοι στα προγράμματα. (Τάτσης Ν., 1991).

Καταρχήν γίνεται φανερό ότι πρέπει σήμερα, ελάχιστα νοικοκυριά στην Ελλάδα δεν κατέχουν μία τουλάχιστον συσκευή τηλεόραση. Είναι επίσης γεγονός ότι η τηλεόραση λειτουργεί ως τόπος συγκέντρωσης και επικοινωνίας όλης της οικογένειας. Τα παιδιά παρόλο που παρακολουθούν τα προγράμματα μαζί με τους γονείς τους, δεν τα συζητούν μαζί τους.

Προτιμούν να τα συζητούν μεταξύ τους και με τους εκπαιδευτικούς τους. Αποδεικνύεται έτσι ότι η γοητεία που η τηλεόραση ασκεί στα παιδιά είναι πολύ μεγάλη κι ότι οι εκπαιδευτικές δυνατότητές της δεν έχουν ακόμη εκτιμηθεί: «Φαίνεται ότι η τηλεόραση αντιπροσωπεύει ένα «θεμιτό» μέσο διαπαιδαγώγησης των παιδιών, γιατί αφενός είναι ήπιο, μη αποκαλύπτοντας ζωτικές ανάγκες, και αφετέρου είναι αρκετά επιθυμητό από το παιδί, ώστε να είναι αποτελεσματικό» (Ε. Κουτσουβάνου, 1991, σελ. 311).

Η τηλεόραση επομένως αποτελεί ένα έγκυρο τρόπο προσέγγισης για να διερευνηθούν οι γνωστικές δεξιότητες του παιδιού σε ορισμένους τομείς όπως πχ. ο τομέας της γλωσσικής ανάπτυξης. Ο Cassiver (1966), όπως κατά την Ε. Κουτσουβάνου (1991, σελ. 39) αναφέρει μελέτες στο Καριόκας της Βενεζουέλας, οι οποίες δείχνουν ότι προγράμματα που απευθύνονται

ειδικά σε παιδιά προσχολικής ηλικίας οδηγούν στην ανάπτυξη ενός πλουσιότερου και σωστότερου λεξιλογίου.

Ο Milkovich στην Κουτσουβάνου (1991, σελ. 40) επισημαίνει πως «ορισμένα παιδιά που βλέπουν τηλεόραση πολλές ώρες, ίσως να ξεκινούν το νηπιαγωγείο με γλωσσικές ικανότητες μεγαλύτερες από αυτές των άλλων παιδιών που βλέπουν λίγες ώρες ακόμη και να η τηλεόραση είχε μία έντονη αρνητική επίπτωση μετά, δεν θα μπορούσαμε να καθορίσουμε μπορούσαμε να καθορίσουμε τη χρονική στιγμή όπου τα παιδιά θα έπεφταν κάτω από το κανονικό όριο.

Ως αποτέλεσμα της διείσδυσης και της δημοτικότητάς της, η τηλεόραση έχει κατακτήσει μια πολύ σημαντική θέση στην κοινωνία όχι μόνος ως φορέας πολιτισμού αλλά και ως ένα στοιχείο του ίδιου του πολιτισμού.

Είναι ευρύτερα αποδεκτή η αντίληψη ότι η τηλεόραση μπορεί να λειτουργεί ως ενεργητική πηγή στη διδασκαλία ακαδημαϊκής ύλης, καθώς και φορέας πληροφοριών για την παθητική μάθηση. Έχει επίσης διαπιστωθεί ότι οδηγεί στη διαδικασία κοινωνικοποίησης μικρών παιδιών, τόσο με την αρνητική εικόνα του κόσμου που παρουσιάζει, όσο και ως πηγή κοινωνικής πληροφόρησης. Υποστηρίχθηκε ακόμη ότι τηλεόραση μπορεί να διαδραματίζει έναν άλλο ρόλο λειτουργικότητας ως παραμορφωτικός φακός της πραγματικότητας. (Ε. Κουτσουβάνου, 1991).

Ιδιαίτερα κρίσιμη για την κοινωνικοποιητική διεργασία είναι η δημιουργία και εμπορευσιμότητα των προτύπων δράσης και σκέψης, έτσι που οι ηθοποιοί γίνονται συμβολικοί ήρωες στη φαντασία των παιδιών κάθε κοινωνίας και ως επακόλουθο στοιχειοθετούν τη δική τους προσωπικότητα πάνω στα υποδείγματα που προσφέρουν αυτές οι φιγούρες της σύγχρονης μυθολογίας, για υπερ-ανθρώπινα μέτρα. Στην τηλεόραση συνεπώς, αλλοιώνεται επικίνδυνα η κοινωνική πραγματικότητα, αφού κατέχει τη δύναμη του τονισμού, της παραποίησης και του να μεταφέρει προδιαθέσεις ζωής ίσως απαράδεκτες πολιτιστικά.

Άλλωστε τα προηγούμενα έχουν τον αντίκτυπό τους στα παιδιά που όπως κοινωνικοί ,ψυχολόγοι λένε ότι γίνονται εύκολα αποδέκτες μηνυμάτων και πιστεύουν χωρίς δυσκολία, ότι τους δίνεται έντεχνα σε κόμικς, παραμύθια, ειδικά έργα, διαφημίσεις κ.ά (Τάτσης Ν., 1991).

Γενικά όλα τα μέσα επικοινωνίας και μάλιστα η τηλεόραση επηρεάζουν τη συμπεριφορά των παιδιών. Δεν μπορεί βέβαια να αμφισβητηθεί η τεράστια αξία αυτών των μέσων ψυχαγωγίας και μάθησης. Το πρόβλημα είναι να γίνεται κατάλληλη χρήση τους. Η τηλεόραση αποτελεί σπουδαίο μέσο αγωγής. Ε αυτήν είναι δυνατό να παρουσιαστούν στα παιδιά για διδακτικούς και παιδαγωγικούς σκοπούς μακρινές χώρες, μεγάλα έργα, παλαιοί και νεότεροι πολιτισμοί, ανακαλύψεις, ο αγώνας για την

επικράτηση του καλού, τα ωραία παραδείγματα αγάπης. Αλτρουισμού, θυσίας για χάρη των συνανθρώπων.

Δεν παύει όμως αποτελεί απειλεί αυτή η τηλεοπτική συνεισφορά προς την κοινωνικοποιητική διεργασία της διαμόρφωσης της προσωπικότητας, όταν τονίζει κάτι το φανταστικό και εξωπραγματικό και προετοιμάζει έτσι λανθασμένη την οπτική της πραγματικότητας, που έχουν να αντιμετωπίσουν στη συνέχεια της ζωής τους τα μικρά παιδιά.

Σκοπός των φορέων κοινωνικοποίησης που είδαμε πιο πάνω (στε προηγούμενη), είναι να προσδώσουν στο παιδί τα κοινωνικά χαρακτηριστικά που εγκρίνουν και θεωρούν απαραίτητα για την προσαρμογή του στο κοινωνικό σύνολο. Μεσώ της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης το άτομο αποκτά πρότυπα συμπεριφοράς σύμφωνα με το φύλο την ηλικία του κλπ. κατά τα κριτήρια που παραδέχεται η οικογένεια του, οι κοινωνικές, οι θρησκευτικές και εθνικές ομάδες στις οποίες ανήκει.

Η επαρκής προσαρμογή του ατόμου στις απαιτήσεις, τους περιορισμούς, τα ήθη μιας συγκεκριμένης κοινωνίας, καθώς και η ικανότητα του να ζήσει αρμονικά με τους άλλους σημαίνουν, όλα αυτά την ικανότητα για κοινωνική προσαρμογή. Αυτή συνεπάγεται όμως κοινωνική επικοινωνία και δημιουργία σχέσεων κατά τρόπο ικανοποιητικό για το ίδιο και τους γύρω του.

Για μια επιτυχή κοινωνικοποίηση λοιπόν που σημαίνει την ανάπτυξη των απαραίτητων εκείνων προσόντων για να λειτουργήσουν αποδοτικά στην κοινωνία που ζουν θεωρούμε καλό να δείξουμε ποια χαρακτηριστικά και συμπεριφορές φανερώνουν κοινωνική προσαρμογή στο άτομο ή όχι. Με τον τρόπο αυτό κατά την συναναστροφή και επικοινωνία του το παιδί στο πλαίσιο του παιδικού· την πρώτη κοινωνικά έξω από τα στενά όρια της οικογενειακής μερίδας· μπορούμε να καθορίσουμε αν επιτυγχάνεται ή όχι η κοινωνικοποίηση που προσδοκούμε.

Ζ. ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΣΤΟΥΣ Π.ΣΤ. – ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ;

Κοινωνικοποίηση και κοινωνική προσαρμογή

Από όσα είδαμε μέχρι τώρα, πιστεύουμε ότι είμαστε σε θέση να προσεγγίσουμε το προφίλ του καλά ή μη προσαρμοσμένου ατόμου.

Η κοινωνική προσαρμογή του ανθρώπου αρχίζει με την οικογένεια και συνεχίζεται έξω από αυτή με τους συνομηλίκους, το νηπιαγωγείο και κατ'επέκταση και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Είναι αυτή που κάνει το

άτομο μέλος της κοινωνίας στην οποία ζει. Οποσδήποτε μια αποτυχία του ατόμου στην προσπάθεια ανάπτυξης καλών σχέσεων με τους συνανθρώπους του, συνοδευμένη από μια κοινωνική απόρριψη, δημιουργεί έντονα ψυχική του υγεία. (Γιαννικόπουλος Α., 1991, σελ. 16)

Η ομαλή ένταξη του στην κοινωνία και η σταδιακή προσαρμογή του, στα κοινωνικά πρότυπα συμπεριφοράς, συντελούν ώστε να αποφευχθούν οι δύσκολες αυτές καταστάσεις. (Παπαδόπουλος Ν., 1993).

Η επικοινωνία του παιδιού με τους άλλους, από την αρχή της ζωής του ως το τέλος της, έχει σαν αποτέλεσμα την κοινωνικοποίηση του. δηλαδή τη σωστή ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο, μέσα στο οποίο ζει. Άρα θα λέγαμε ότι η προσαρμοστικότητα που επιδεικνύει κάθε άνθρωπος, εξαρτάται κατά πολύ από μια ομαλή και επιτυχημένη κοινωνικοποίηση. Έτσι, λοιπόν ανάλογα με την ποιότητα της κοινωνικοποίησης που δέχτηκε το άτομο, αναπτύσσει κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα σε ορισμένους τομείς.

Με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούμε να προσδιορίσουμε το καλά ή μη προσαρμοσμένο άτομο.

1 Το καλά προσαρμοσμένο άτομο

Από την καλή προσαρμογή, η Ν. Πετρούλακη,(1984), υποστηρίζει ότι, θα εξαρτηθούν οι κοινωνικές σχέσεις, η αποδοτικότητα, ενθουσιασμός, η αισιοδοξία, με άλλα λόγια η πρόοδος και η ψυχική υγεία του ατόμου και της κοινωνίας (Πετρούλακη Ν. 1983).

Ένα άτομο που έχει κοινωνικοποιηθεί σωστά και έχει μια κανονική προσαρμογή παρουσιάζει τα εξής γνωρίσματα: (Γιαννικόπουλος Α.1991).

(α) Στο συναισθηματικό τομέα :

_ Το καλά προσαρμοσμένο άτομο παρουσιάζει μια ισορροπημένη συναισθηματική ζωή και στέρεη ψυχική διάθεση. Οι φυσικές διακυμάνσεις δεν ξεφεύγουν από τον έλεγχο της θέλησης.

_ Είναι ευδιάθετο, χαρούμενο, αισιόδοξο.

_ Έχει αίσθηση του χιούμορ και αρέσκεται να βρίσκεται με άλλους και να δημιουργεί χαρούμενη ατμόσφαιρα.

_ Έχει την ικανότητα να δοκιμάζει όλη την κλίμακα των συναισθημάτων (ανάλογα με τις καταστάσεις) αλλά να μην απογοητεύεται και να επανακτά σε σύντομο χρονικό διάστημα την αισιοδοξία του.

_ Ο ομαλός άνθρωπος έχει την ικανότητα να βρίσκει τις θετικές πλευρές της ζωής και να προχωρά δίνοντας έμφαση και προτεραιότητα σ' αυτές.

(β) Στον πνευματικό τομέα :

_ Έχει την ικανότητα να τοποθετεί πράγματα και γεγονότα στις σωστές τους διαστάσεις.

_ Είναι πολυδιάστατος, δεν φαντάζεται εύκολα δεν εντάσσεται σε ομάδες που του στερούν την προσωπική του γνώμη και του εξαφανίζουν την ατομικότητά του, δεν πιστεύει σε προλήψεις και δεισιδαιμονίες. Η ενεργητικότητα και η σκέψη του κατευθύνεται από τον ορθό λόγο.

_ Έχει την ικανότητα να διακρίνει σε μεγάλο βαθμό πιθανές δυσκολίες και να καταστρώνει πλάνο έτσι ώστε να τις εξομαλύνει.

_ Έχει τέλος την ικανότητα να βρίσκει την καλύτερη δυνατή λύση ή τη λιγότερο χειρότερη σε συγκρουόμενες καταστάσεις. (Γιαννικόπουλος Α., 1991).

(γ) Στον τομέα της αυτοπραγμάτωσης.

Κατά τον Maslow «καλά προσαρμοσμένος είναι εκείνος που πέτυχε την αυτοπραγμάτωσή του, δηλαδή ανέπτυξε την προσωπικότητα του στο ανώτατο δυνατό σημείο, που προδιέγραψαν οι κληρονομικές και επίκτητες δυνάμεις του». (Γιαννικόπουλος Α., 1991, σελ. 57).

Το άτομο που εγκαταλείπει όλες τις προσπάθειες του για την πραγματοποίηση των στόχων του λόγω δυσκολιών στις πρώτες απόπειρες του, δεν θα μπορεί να επιτύχει αυτοπραγμάτωση και συνεπώς ομαλή προσαρμογή. Η σωστή και κοινωνική συμπεριφορά επιτυγχάνεται μεσώ της αυτοπραγμάτωσης. Η εξομοίωση με τους άλλους κατευθύνει τον άνθρωπο αλάνθαστα στην αλλοτρίωση της ατομικότητάς του και είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος της αυτοπραγμάτωσης και κατ' επέκταση της προσαρμογής του. (Γιαννικόπουλος Α., 1991)

(δ) Στη συμπεριφορά του:

_ Το άτομο έχει πλήρη επιβολή στα ένστικτα και τα πάθη του.

_ Προσφέρει και δέχεται αγάπη από άλλους ανθρώπους (ιδιαίτερα όσων προσπαθούν για το καλύτερο). Έχει την ικανότητα να προσαρμόζει τις φιλοδοξίες και τις απαιτήσεις του με εκείνες των άλλων.

_ Είναι ανιδιοτελής και στηρίζει τις επιλογές του στο διάλογο και τον ορθολογισμό. Έχει βαθιά δημοκρατική συνείδηση η οποία ρυθμίζει και τη γενικότερη συμπεριφορά του. (Γιαννικόπουλος Α. 1991)

Εν λόγω όλων αυτών διαπιστώνουμε ότι το καλά προσαρμοσμένο άτομο, είναι πλήρως ενταγμένο στο κοινωνικό σύνολο. Έχει αναπτύξει ικανότητες στους διάφορους τομείς της προσωπικότητάς του που το καθιστούν υγιή, ψυχικά ισορροπημένο και με τη δυνατότητα

προσαρμογής στις εκάστοτε συνθήκες. Έχει επιτύχει δηλαδή μια ικανοποιητικά ολοκληρωμένη κοινωνικοποίηση.

2 Το κακώς προσαρμοσμένο άτομο

Αντιθέτως με το άτομο που έχει προσαρμοστεί καλά, ο δυσπροσάρμοστος εμφανίζει αποκλίσεις και διαταραχές. (Γιαννικοπουλος Α. 1991).

(α) Συναισθηματικές διαταραχές.

_ Το δυσπροσάρμοστο άτομο παρουσιάζει προβλήματα στον ψυχολογικό τομέα. Πάσχει από ανασφάλεια και αγωνία χωρίς φανερή αιτία και τον διακατέχει μια διαρκής δυσaréσκεια.

_ Αναζητά με τη μνήμη του αρνητικές και επώδυνες εμπειρίες τις οποίες αναβιώνει για να λυπηθεί.

_ Οι θετικές καταστάσεις καλύπτονται από άσχημα γεγονότα και το άτομο δυσκολεύεται να σκεφτεί αισιόδοξα.

_ Παρουσιάζει εύκολα πνευματική κόπωση και η σκέψη του είναι απειθάρχητη

_ Αποδίδει λιγότερο από το αναμενόμενο επίπεδο λόγω της ελάχιστης ενεργητικότητάς του. Το άτομο κινείται μεταξύ ύπνου και εγρήγορης (Γιαννικόπουλος Α. 1991)

(β) Σωματικές διαταραχές.

_ Το άτομο ταλαιπωρείται συχνά από πόνους στο στομάχι, το κεφάλι και άλλα μέρη του σώματος.

_ Οι επώδυνες ψυχολογικές καταστάσεις εκφράζονται με ψυχοσωματικά συμπτώματα.

_ Γενικότερα παρουσιάζει αϋπνίες, ανησυχία στο βραδινό ύπνο, ανορεξία, στομαχικές διαταραχές και ποικιλία σωματικών πόνων.

(γ) Διαταραχές προσωπικότητας.

_ Λόγω της κακής προσαρμογής το άτομο δεν έχει την ικανότητα να αναπτύξει διανθρώπινες σχέσεις. Επέρχονται αντιθέσεις με το περιβάλλον του και συχνές ματαιώσεις με αποτέλεσμα τη συναισθηματική φόρτιση και τις απογοητεύσεις.

_ Αναπτύσσει υπερβολικά τους μηχανισμούς άμυνας οι οποίοι τον οδηγούν μακριά από την πραγματική αντιμετώπιση της ζωής.

_ Έχει χαμηλή αυτοπεποίθηση, δυσανασχετεί όταν βρίσκεται σε επαφή με τον κόσμο, νιώθει έντονη μειονεκτικότητα και επιζητά συνεχώς αναγνώριση και επιδοκιμασία από τους άλλους.

Γενικότερα έχει αποκλίσεις στη συμπεριφορά του και επιδιώκει να διαφοροποιείται πάντα από τους άλλους, έτσι ώστε να κερδίζει την προσοχή τους. Έστω κι αν κάποιες στιγμές η συμπεριφορά του φτάνει στα όρια της φαιδρότητας. (Γιαννικόπουλος Α. 1991).

Συμπερασματικά, διαπιστώνουμε ότι το κακώς προσαρμοσμένο άτομο παρουσιάζει ακαμψία στους διάφορους τομείς της προσωπικότητάς του, με αποτέλεσμα την ανεπιτυχή προσαρμογή του και τη μη ικανοποιητική κοινωνικοποίησή του.

Παιδί και Ομαλή Προσαρμογή

«Ένα παιδί λέμε ότι είναι καλά προσαρμοσμένο όταν η συμπεριφορά και τα ενδιαφέροντά του βρίσκονται σε συσχετισμό με την ηλικία του και δεν απομακρύνεται αισθητά και για μακρό χρονικό διάστημα από τη συμπεριφορά της μεγάλης πλειοψηφίας των συνομηλίκων του».

Οι σχέσεις δηλαδή που αναπτύσσει με τους συνομηλίκους, με τους ενήλικους, με τον εαυτό του και τη σχολική εργασία είναι καλές. (Γιαννικόπουλος Α., 1991).

α. Με τους συνομηλίκους του

- Αναζητά συνεχώς την συναναστροφή με ομηλίκους. Η επιμονή στην παρέα μικρότερων ή ενήλικων είναι σημάδι κακής προσαρμογής.
- Παρουσιάζει ενδιαφέρον στα ομαδικά παιχνίδια και είναι επιθυμητό από τα άλλα παιδιά.
- Είναι κοινωνικό και δεν δυσκολεύεται να κάνει καινούργιους φίλους και παρέες ακόμα κι όταν αλλάζει γειτονιά ή σχολείο.

β. Με τους ενήλικους

Οι γονείς, οι δάσκαλοι κι άλλα πρόσωπα οικογενειακού ή φιλικού κύκλου είναι οι ενήλικες με τους οποίους έρχεται σε επαφή το παιδί. Οι σχέσεις που θα αναπτυχθούν μεταξύ τους, θα πρέπει να είναι σχέσεις συνεργασίας και όχι τυφλής υποταγής ή ανταρσίας. Η παραμέληση της παιδικής συντροφιάς και η προσκόλληση του παιδιού σε ομάδες ενήλικων είναι δείγμα δυσπροσαρμοστίας. Αυτό που έχει σπουδαία σημασία στην προσαρμοστικότητα είναι οι παρέες και οι φιλίες ανάμεσα σε συνομηλίκους.

γ. Με το σχολείο

Το παιδί το οποίο είναι καλά προσαρμοσμένο με το σχολείο παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

- έχει καλή επίδοση στα μαθήματά του

- νιώθει ικανοποίηση από την εργασία του και συμμετέχει ενεργά δείχνοντας ενδιαφέρον για τις δραστηριότητές του
- αγαπά τον παιδαγωγό και τη σχολική ζωή και το εκφράζει δείχνοντας προθυμία
- έχει καλή αυτογνωσία, αυτοεκτίμηση και την ικανότητα να επικροτεί τις καλές πράξεις των άλλων.

Υπάρχουν βέβαια ορισμένες όπου το παιδί ατοαναιρεί την συμπεριφορά του και ενώ δείχνει καλά προσαρμοσμένο στο σχολείο, στο σπίτι ενεργεί με άκρως αντίθετη συμπεριφορά. Αυτό συμβαίνει για δύο κυρίως λόγους: είτε γιατί η προσαρμογή του τυχαίνει να είναι μερική και όχι γενική είτε γιατί το παιδί θεωρεί το οικιακό περιβάλλον πιο ευάλωτο από το σχολικό και άρα εκφράζεται σε αυτό πιο ελεύθερα χωρίς να φοβάται ότι θα χάσει την αγάπη ή θα τιμωρηθεί.

δ. Με τον εαυτό του

Το παιδί προσχολικής ηλικίας που παρουσιάζει προβλήματα προσαρμογής, εμφανίζει

- παρατεταμένα παιλινδρομικά φαινόμενα
- προβλήματα ύπνου και φαγητού
- μειωμένη ή καθόλου διάθεση για παιχνίδι
- κλάμα χωρίς συγκεκριμένη αιτία.

Τα παραπάνω στοιχεία στους διάφορους τομείς που είδαμε έχουν ιδιαίτερη σημασία, αφού η ομαλή προσαρμογή έχει άμεση σχέση με την επιτυχημένη κοινωνικοποίηση. Ένα παιδί που έχει κοινωνικοποιηθεί σωστά, θα παρουσιάζει συμπτώματα καλής προσαρμογής με τα χαρακτηριστικά που ήδη αναφέραμε.

Διαπιστώνουμε λοιπόν, ότι αν το παιδί κοινωνικοποιηθεί σωστά θα είναι καλά προσαρμοσμένο στο περιβάλλον του. κάτι που θα ενισχύει θετικά την πορεία της ψυχικής του ανάπτυξης. Επομένως το παιδί θα είναι μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα ως ενήλικας με τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά.

Η Κοινωνική συμμετοχή δείγμα ολοκληρωμένης προσαρμογής και κοινωνικοποίησης

Έτσι λοιπόν, το άτομο έχει κοινωνικοποιηθεί, συμμετέχει οικειοθελώς σε οποιοδήποτε είδος κοινωνικών εκδηλώσεων μέσα ή έξω από το χώρο εργασίας αξιοποιώντας και αξιολογώντας τις δυνάμεις του. όταν νιώθει ότι μπορεί να προσφέρει και να είναι χρήσιμο στις κοινωνικές δραστηριότητες με τις οποίες ασχολείται το συναίσθημα της ευθύνης ισχυροποιείται και η

επιθυμία για άμεση δράση αυξάνεται. Η έλλειψη αυτοπεποίθησης (εμπιστοσύνης στον εαυτό του) και αισιοδοξίας οδηγούν το άτομο στην «απομόνωση» χάνοντας κάθε ίχνος ενδιαφέροντος για κοινωνικές ενασχολήσεις. Σε αυτήν την περίπτωση δεν μπορεί να γίνει λόγος για ομαλή προσαρμογή και επομένως ομαλή κοινωνικοποίηση. (Πετρουλάκης Ν., 1983).

Το άτομο που έχει επιτύχει μια καλή προσαρμογή στηρίζεται στις δικές του αποφάσεις και κρίσεις. Δεν πτοείται από εμπόδια που πιθανόν να μπουν στο δρόμο του, ούτε απασχολείται σκεπτόμενο την τύχη που θα έχουν οι προσπάθειές του.

Κάθε συμμετοχή σε τέτοιες δραστηριότητες δείχνει το βαθμό της κοινωνικής προσαρμογής του ατόμου. (Πετρουλάκης Ν., 1983).

Συμπερασματικά βλέπουμε ότι η αντικοινωνική συμπεριφορά που μπορεί να παρουσιάζει κάποιο άτομο καθώς και η απομόνωση, λόγω φόβου και ανασφάλειας είναι δείγματα που φανερώνουν ότι η προσαρμογή δεν είναι επιτυχής.

Όσο περισσότερο επιδιώκει τη συναναστροφή του με τους άλλους, την κοινωνική συμμετοχή και την ανάπτυξη δραστηριότητας, τόσο παρατηρούμε την ολοκληρωμένη προσαρμογή και κοινωνικοποίησή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Κοινωνική Εργασία και Προσχολική Αγωγή

Προσπαθώντας να ανακαλύψουμε τη δυνατότητα συνεργασία της προσχολικής αγωγής και της κοινωνικής εργασίας προσεγγίζουμε τις κοινές αρχές, αξίες, επιδιώξεις και σκοπούς των δύο αυτών θεσμών.

Σκοπός του θεσμού των παιδικών σταθμών είναι να επιμελείται την διαπαιδαγώγηση, τη φύλαξη, τη ψυχαγωγία και την διατροφή των εργαζομένων γονέων (Άρθρο 1, Μ. 571/77), που όλες οι οργανωμένες κοινωνίες έχουν θεσπίσει μετά την αναγνώριση της αναγκαίας κοινωνικής λειτουργίας τους. Από την άλλη, η κοινωνική εργασία είναι «μία εφαρμοσμένη επιστήμη που ασχολείται με την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ανθρώπου που πάντοτε βρίσκεται σε δυναμική αλληλεπίδραση με το περιβάλλον του. (Μ. Βασιλειάδου- Βούκα, 1984).

Σύμφωνα με την Κατσαρού Φανή (1984), η εφαρμοσμένη αυτή επιστήμη δεν θα μπορούσε παρά να ενδιαφερθεί ενεργά για ένα θεσμό με παράλληλες επιδιώξεις αφού η καθεμία αποτελεί αυτόνομο κλάδο των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών επιστημών.

Άλλωστε η κοινωνική εργασία υποστηρίζει «τη θεσμοθέτηση των αναπτυξιακών κοινωνικών υπηρεσιών, αναγνωρίζοντας και υποστηρίζοντας στην πράξη το αυθαίρετο δικαίωμα του ανθρώπου να διεκδικήσει την κοινωνική του δικαιοσύνη και προσωπική ευημερία κινητοποιώντας τις δυνάμεις του μέσα από την ατομική πρωτοβουλία και τη συλλογική δράση» (Χριστίνα Βάγια, 1984).

Σύμφωνα με την Κατσορίδου-Παπαδοπούλου Χρυσούλα (1993), ο στόχος, το επίκεντρο δηλαδή προσοχής της Κοινωνικής εργασίας είναι τριπλός: το άτομο, το περιβάλλον και η μεταξύ τους σχέση αλληλεπίδρασης. Η κοινωνική Εργασία αναζητά και στους τρεις αυτούς «χώρους» τα αίτια που παρεμποδίζουν τη λειτουργική ικανότητα των μερών και θέτουν σε κίνδυνο τη σχέση τους, πριν αναπτύξει οποιαδήποτε παρεμβατική δραστηριότητα.

Η πρόληψη και η αντιμετώπιση καταστάσεων είναι στοιχεία εσωγενή της φύσης της Κοινωνικής Εργασίας. Οι επαγγελματικές παρεμβάσεις, όποιες και να είναι κάθε φορά ο στόχος τους, γίνεται για να αποτραπεί ένας κίνδυνος που απειλεί τη σχέση μεταξύ του ατόμου και του περιβάλλοντος, είτε για να αντιμετωπίσει μια προβληματική κατάσταση.

Υπάρχει ακόμη και μια Τρίτη περίπτωση, των ενεργειών εκείνων που έχουν αναπτυξιακό χαρακτήρα. Με αυτές επιδιώκεται να βοηθηθούν άτομα, ομάδες ή κοινότητες που χρειάζονται ενίσχυση ή και κατεύθυνση στις προσπάθειες που κάνουν, για να «περάσουν» περισσότερο ομαλά και δημιουργικά μια μεταβατική περίοδο ή από μια κατάσταση σε μια άλλη. (Κατσορίδου-Παπαδοπούλου Χρυσούλα, 1993).

Η προσχολική αγωγή με τη σειρά της επιδιώκει την «αρμονική σωματική και πνευματική ανάπτυξη του νηπίου, τη διάπλαση του χαρακτήρα, της συμπεριφοράς και της προσωπικότητάς του και επιδιώκει την ομαλή και αρμονική ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο. (Κιτσαράς Γεώργιος, 1998). Εξάλλου κατά τον Χαρωνίτη (1973), είναι η ανάπτυξη συναισθηματικού κλίματος γύρω από το παιδί, η αποφυγή παρεμποδίσεως της φυσιολογικής εξέλιξης, η δυνατότητα απόκτησης καλών συνηθειών, η μελετημένη άσκηση του σώματος, των αισθητηρίων οργάνων και τέλος η παροχή ευκαιριών ανάπτυξης των ικανοτήτων και των δυνατοτήτων της προσχολικής ηλικίας. (Χαρωνίτης Γ, 1973).

Μέσα από την αντιπαράθεση των ορισμών διαπιστώνουμε κοινά στοιχεία του έργου της προσχολικής αγωγής και της κοινωνικής εργασίας: (α) την πορεία της πνευματικής ενηλικίωσης, αυτονομίας και χειραφέτησης, (β) την ενσωμάτωση στην κοινωνία, την αποδοχή των κοινωνικών κανόνων, αξιών, αρχών, θέσεων και ρόλων δηλαδή την κοινωνικοποίηση, (γ) την ομαλή προσαρμογή στον πολιτισμό και στην αποδοχή αυτού (Χατζηδήμου Χ., 1984), (δ) την καλλιέργεια των σταδίων ανάπτυξης του ατόμου, (ε) την εμπιστοσύνη στο άτομο και στην ικανότητα του για αυτομόρφωση και αυτοεξέλιξη (Βασιλειάδου-Βούκα, 1984).

Αρχές – Αξίες – Σκοποί Κοινωνικής Εργασίας και Προσχολικής Αγωγής

Με τη παραδοχή ότι οι αξίες κάθε επαγγέλματος καθορίζουν τους σκοπούς, τις επιδιώξεις και συνιστούν τον κορμό της επαγγελματικής δράσης καθώς και οι αρχές είναι οι κατευθυντήριες γραμμές που καθοδηγούν την δράση και πηγάζουν από τις αξίες (Φ. Κατσαρού, 1984), είναι σκόπιμο να γίνει ένας συσχετισμός των αξιών, των αρχών και των σκοπών του έργου των προσχολικών κέντρων και της άσκησης της κοινωνικής εργασίας.

Πίνακας Ι: Αρχές και Αξίες

Κοινωνική Εργασία	Προσχολική Αγωγή
1. Σεβασμός στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια	1. σεβασμός στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και των σταδίων της
2. Η πίστη στο άτομο και στην ικανότητα του για ανάπτυξη	2. Ο σεβασμός στις πνευματικές ανησυχίες, στην κρίση, στην αντίληψη και στα ενδιαφέροντα του νηπίου
3. Η πίστη στο δικαίωμα να ενεργεί ελεύθερα και στην αυτοδιάθεση του πελάτη (Craft, 1967)	3. Ο σεβασμός στις συναισθηματικές ανάγκες για ελευθερία, εμπιστοσύνη, ασφάλεια και αυτονομία
4. Σεβασμός στην μοναδικότητα του ατόμου	4. Η αποδοχή της ατομικής διδασκαλίας
5. Η πίστη στη συνεργατική προσπάθεια σαν έκφραση δημοκρατίας μιας κοινωνίας	5. Η καλλιέργεια της συνεργατικότητας
6. Ο σεβασμός του δικαιώματος της κοινωνικής συμμετοχής και συνδιαλλαγής του ατόμου	6. Η ανάπτυξη της κοινωνικότητας
7. Η πίστη στα ανθρώπινα δικαιώματα και στην κοινωνική δικαιοσύνη (Κατσαρού Φ., 1984)	7. Η πίστη στην ιστιμία και η παροχή ίσων ευκαιριών για όλα τα παιδιά

Πίνακας ΙΙ: Σκοποί και Στόχοι

Κοινωνική Εργασία	Προσχολική Αγωγή
1. Η προαγωγή των ανθρώπινων ικανοτήτων για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου	1. Η ανάπτυξη της κινητικής δραστηριότητας των νοητικών-γνωστικών γλωσσικών λειτουργιών και η εξέλιξη των αισθητηριακών δυνατοτήτων
2. Η αποκατάσταση των ψυχικών δυνάμεων του ατόμου για την κάλυψη των συναισθηματικών του αναγκών	2. Η δημιουργία συναισθηματικής ισορροπίας και ασφάλειας
3. Η καταπολέμηση των μειονοτικών ανισοτήτων για την εξασφάλιση της ισότητας των ευκαιριών και της ισόρροπης κοινωνικής προόδου	3. Η εφαρμογή της αντισταθμιστικής αγωγής
4. Η επαφή και η ενεργή συμμετοχή του ατόμου με το περιβάλλον και την κοινότητα μέσα στην οποία εντάσσεται	4. Η διερεύνηση και η εμπάθυνση των γνώσεων του παιδιού για το περιβάλλον.
5. Η διασφάλιση της συνειδητής και αποτελεσματικής συμμετοχής του ατόμου στις κοινωνικές διαδικασίες (Βασιλειάδου-Βούκα, 1984)	5. Η προώθηση της κοινωνικότητας και αυτονομίας

Παρατηρώντας τους δύο πίνακες είναι φανερό ότι υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ των αρχών, των αξιών, σκοπών και στόχων της κοινωνικής εργασίας και της προσχολικής αγωγής. Και οι δύο θεσμοί διακρίνονται για τον ανθρωπιστικό τους χαρακτήρα. Η μεν κοινωνική εργασία έχει επίκεντρο της τον άνθρωπο σαν ψυχοκοινωνικοπνευματική και βιολογική οντότητα για την εξασφάλιση υγιών συνθηκών για την ολοκλήρωση και ευτυχία του. Η δε προσχολική ηλικία, επικεντρώνεται με τη σειρά της στην κάλυψη των αναγκών των παιδιών της προσχολικής ηλικίας, που αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ολοκληρωμένη ωρίμανση και ευημερία του αυριανού ενήλικα.

Όπως φαίνεται και από τους δύο πίνακες κάθε σκοπός, αξία και στόχος της κοινωνικής εργασίας είναι επιδίωξη και της προσχολικής αγωγής.

Σκοποί και στόχοι της κοινωνικής εργασίας

Γίνεται φανερό ότι ο ρόλος της κοινωνικής εργασίας στην προσχολική αγωγή είναι ουσιαστικής σημασίας για τον ευαίσθητο χώρο του παιδικού σταθμού όπου ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού διαδραματίζεται σε πολλά επίπεδα δράσης.

Έτσι, η δράση της κοινωνικής εργασίας περιλαμβάνει τους εξής σκοπούς:

(α) την εξασφάλιση της καλύτερης δυνατής αξιοποίησης των εμπειριών και ερεθισμάτων που προσφέρει ο παιδικός σταθμός

(β) την πρόληψη οποιασδήποτε στρεσογονας κατάστασης που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τις ικανότητες του παιδιού

(γ) την έκφραση και αξιοποίηση της δυνατότητας του κάθε παιδιού

(δ) την παροχή υποστήριξης και συμπαράστασης σε άτομα (γονείς, παιδιά, παιδαγωγοί) που βρίσκονται κάτω από δύσκολες συνθήκες

(ε) την προσφορά υπηρεσιών για αποκατάσταση της κοινωνικής λειτουργικότητας του ατόμου

Ειδικότερα, οι επιμέρους στόχοι μπορεί να συνοψιστούν στους εξής:

(α) Ο εντοπισμός και η αναγνώριση παιδιών με προβλήματα συμπεριφοράς, προσαρμογής, ένταξης

(β) Η προσπάθεια υιοθέτησης εκ μέρους του παιδιού μιας υγιούς κοινωνικής συμπεριφοράς

(γ) Η αναζήτηση στο οικογενειακό περιβάλλον των αιτιών προβληματικών καταστάσεων

(δ) Η συνεργασία με την οικογένεια με σκοπό την από κοινού εφαρμογή μιας συγκεκριμένης παιδαγωγικής στάσης

(ε) Η δημιουργία ενός συνεργατικού κλίματος μεταξύ οικογένειας και προσωπικού του παιδικού σταθμού (βοηθητικού και παιδαγωγικού)

(στ) Η οργάνωση ομάδων νηπίων με σκοπό την υιοθέτηση των στοιχείων που προκύπτουν από κάθε ομαδική διεργασία

(ζ) Η αξιοποίηση των πηγών της κοινότητας και η παρέμβαση για την συμμετοχή των φορέων της κοινότητας στο έργο του παιδικού σταθμού.

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού

Σύμφωνα με τη συσχέτιση που έχει προηγηθεί μεταξύ Κοινωνικής Εργασίας και Προσχολικής αγωγής είναι φανερό ότι η άσκηση κοινωνικής εργασίας στη προσχολική εκπαίδευση είναι ουσιαστικής και καθοριστικής

σημασίας για τον ευαίσθητο χώρο του παιδικού σταθμού, όπου ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι πολυδιάστατος. Είναι ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στα παιδιά, τους συναδέλφους-υπόλοιπο προσωπικό και τους γονείς των παιδιών.

Αναλυτικότερα ο κοινωνικός λειτουργός σε ένα προσχολικό κέντρο μπορεί να ασχοληθεί με τα παρακάτω επίπεδα δράσης:

- **Παιδαγωγικό έργο**

Σε αυτόν τον τομέα δουλειάς ο κοινωνικός λειτουργός ασχολείται εξατομικευμένα με κάθε παιδί, αφού έχει προηγηθεί η παρατήρηση και η καταγραφή όλων των στοιχείων της συμπεριφοράς του μέσα στο χώρο του παιδικού κέντρου.

Αρκετά βοηθητικό είναι να παρακολουθεί το πρόγραμμα του παιδικού σταθμού ή νηπιαγωγείου όπου εργάζεται, ώστε να έχει την δυνατότητα να διαμορφώσει άποψη σχετικά ε τις δυνατότητες του παιδιού, τις ανάγκες του, τα θετικά στοιχεία και τις δυσκολίες του ώστε να παρέμβει. («Εργαστήριο Προσχολικής Αγωγής: Ένα πρότυπο πλαίσιο πρακτικής άσκησης σπουδαστών, 1998).

Μέσα από την παρατήρηση της συμπεριφοράς των παιδιών μέσα στην ομάδα, ανακαλύπτει ποια παιδιά εκδηλώνουν αρνητισμό, απάθεια ή υπερκινητικότητα και προωθεί την ατομική προσέγγιση του παιδιού ώστε να αμβλυνθούν αυτά τα αισθήματα και να ενταχθεί καλύτερα στο πρόγραμμα. («Εργαστήριο Προσχολικής Αγωγής: Ένα πρότυπο πλαίσιο πρακτικής άσκησης σπουδαστών», 1998).

- **Εργασία με ομάδες παιδιών**

Αρχικό μέλημα του κοινωνικού λειτουργού είναι ο καθορισμός του σκοπού της ομάδας διαμέσου της οποίας εμπλουτίζεται η ζωή των παιδιών με εμπειρίες ικανοποιητικών διαπροσωπικών σχέσεων. Ο κοινωνικός λειτουργός παρατηρεί, ακούει, διαπιστώνει, δημιουργεί επαφή, κατεύθυνση, βοηθά στην λήψη αποφάσεων και την εφαρμογή τους καθώς και στην σύσταση, την δομή και την απόδοση της ομάδας και παρεμβαίνει στην επίλυση προβλημάτων και συγκρούσεων.

Για να υπάρχει ομοιογένεια και ισορροπία στις σχέσεις των μελών της ομάδας, ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη τα βασικά στοιχεία της ομάδας τα οποία είναι τα εξής: η προσωπικότητα, τα ενδιαφέροντα, η ηλικία, το φύλο, οι ικανότητες, το μέγεθος της ομάδας, καθώς και η προαιρετική ή υποχρεωτική συμμετοχή των μελών της (Διδακτικές Σημειώσεις Δρ. Χρήστου Μουζακίτη, Κοινωνική Εργασία με Ομάδες, Γ' Εξάμηνο, ΤΕΙ Πάτρας) δηλαδή στη συγκεκριμένη περίπτωση τα παιδιά του προσχολικού κέντρου.

Τα είδη των δραστηριοτήτων που επιλέγει ο κοινωνικός λειτουργός, πολλές φορές μαζί με τα παιδιά, δεν έχουν στόχο τόσο για την εκμάθηση συγκεκριμένων ασχολιών, όσο την ελεύθερη έκφραση των συναισθημάτων και των αναγκών της ηλικίας του και την καθοδήγηση από τον κοινωνικό λειτουργό για την επεξεργασία των ερεθισμάτων και εμπειριών που δέχεται μέσα από όλη αυτή την διαδικασία.

Έτσι, πρωταρχικός σκοπός της ομάδας δεν είναι τόσο οι λειτουργικές διαδικασίες όσο ο κοινός σκοπός των μελών της (Διδακτικές Σημειώσεις Δρ. Χρήστου Μουζακίτη, Κοινωνική Εργασία με Ομάδες, Γ' Εξάμηνο, ΤΕΙ Πάτρας).

- **Συνεργασία με το υπόλοιπο προσωπικό**

Κάθε μέλος της διεπιστημονικής ομάδας προσχολικού κέντρου (παιδίατρος, ψυχολόγος, παιδαγωγικό προσωπικό και κοινωνικός λειτουργός) προσφέρει τις δικές του γνώσεις και υπηρεσίες στον αντίστοιχο τομέα της προσωπικότητας του παιδιού: σωματικό, συναισθηματικό, πνευματικό και κοινωνικό.

Ο κοινωνικός λειτουργός στα πλαίσια αυτής της συνεργασίας θα είναι ο εκφραστής των θέσεων και απόψεων που του υπαγορεύουν οι αρχές και οι αξίες του επαγγέλματός του.

Παράλληλα θα πρέπει με τις γνώσεις και τον τρόπο δουλειάς του να καθορίζει τα όρια των δικών του αρμοδιοτήτων, κάνοντας έτσι ξεκάθαρο το ρόλο του, ως συνεργάτη και όχι ως διεκδικητή κάποιων άλλων θέσεων μέσα στο χώρο του παιδικού σταθμού.

Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνει τη δημιουργία ενός συνεργατικού κλίματος όπου ο καθένας θα ξέρει τα όρια των δικών του αρμοδιοτήτων και θα αναγνωρίζει το έργο που θα προσφέρει.

- **Οργάνωση εκδηλώσεων - Διεκπεραίωση διοικητικού έργου**

Σε ένα παιδικό κέντρο ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να πάρει και το ρόλο του οργανωτή εκδηλώσεων ή διεκπεραιωτή διοικητικού έργου, αρκεί να τηρείται η συνεργασία με το υπόλοιπο προσωπικό της διεπιστημονικής ομάδας.

Έτσι ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να έρθει σε συνεργασία με το υπόλοιπο προσωπικό για τις διάφορες γιορτές που οργανώνονται στα προσχολικά κέντρα, αλλά και να συνεργαστεί με προσωπικό και διεύθυνση για την επίλυση διαφόρων θεμάτων που προκύπτουν. («Εργαστήριο Προσχολικής Αγωγής: Ένα πρότυπο πλαίσιο πρακτικής άσκησης σπουδαστών, 1998»).

Επίσης μπορεί να οργανωθούν διαλέξεις για το προσωπικό και τους γονείς όπου για παράδειγμα ομιλητής να είναι ένας καθηγητής βρεφονηπιοκομίας.

Για την καλύτερη οργάνωση των δραστηριοτήτων και τον προγραμματισμό διαφόρων εκδηλώσεων, καθώς και ενημέρωση αλλήλων σχετικά με τη συμπεριφορά των παιδιών αναγκαίες είναι οι τακτικές συναντήσεις κοινωνικού λειτουργού και υπόλοιπου διεπιστημονικού προσωπικού. («Εργαστήριο Προσχολικής Αγωγής: Ένα πρότυπο πλαίσιο πρακτικής άσκησης σπουδαστών, 1998»).

- **Συνεργασία με τους γονείς των παιδιών**

Όσο αφορά τη συνεργασία με τους γονείς των παιδιών, σαν ξεχωριστό τομέα δουλειάς του κοινωνικού λειτουργού, είναι αναγκαία και απαραίτητη λαμβάνοντας υπόψη τα παιδιά, που περνούν περισσότερες ώρες μακριά από το σπίτι τους και το οικογενειακό περιβάλλον με αποτέλεσμα να επηρεάζεται η ψυχολογία τους.

Η συνεργασία αυτή ξεκινά με την γνωριμία των γονέων με τον κοινωνικό λειτουργό, είτε μέσα στο χώρο του παιδικού κέντρου είτε με επισκέψεις στα σπίτια τους, όπου δίνεται η δυνατότητα γνωριμίας και με οικείο περιβάλλον του σπιτιού.

Μέσα από αυτή την επικοινωνία κοινωνικού λειτουργού-γονέων ενημερώνονται και οι δύο πλευρές, αφού ο κοινωνικός λειτουργός παίρνει στοιχεία για την ζωή του παιδιού μέσα στο δικό του περιβάλλον αλλά και οι γονείς πληροφορούνται για την συμπεριφορά του στο ευρύτερο πλαίσιο του παιδικού σταθμού και επιμορφώνονται πάνω σε ζητήματα αγωγής.

Έτσι οι γονείς αποκτούν καινούργιες, προοδευτικές αντιλήψεις, ανεβάζουν την πνευματική τους στάθμη με αποτέλεσμα αρμονικότερες οικογενειακές σχέσεις με ευεργετικό ψυχολογικό αντίκτυπο στο ίδιο το παιδί. Ταυτόχρονα αναγνωρίζουν και εκτιμούν βαθύτερα την προσφορά του παιδικού σταθμού ή νηπιαγωγείου και για τους ίδιους αλλά και για το παιδί τους και προθυμοποιούνται να συμπαρασταθούν στο έργο του, με διάφορους τρόπους (πχ. πραγματοποίηση εκδηλώσεων παιχνιδιού μεταξύ γονέων-παιδιών στο χώρο του παιδικού σταθμού ή νηπιαγωγείου).

Η συνεργασία με την οικογένεια γίνεται ακόμα πιο επιτακτική σε περιπτώσεις παιδιών με προβλήματα προσαρμογής και συμπεριφοράς, που έχουν τα αίτια τους σε βαθύτερα ψυχολογικά προβλήματα. Μετά την κοινωνική έρευνα του κοινωνικού λειτουργού στην οικογένεια, επόμενο βήμα του είναι η συνεργασία με παιδοψυχολόγο, λογοθεραπευτή (αν υπάρχει και πρόβλημα ομιλίας) και η παραπομπή της περίπτωσης στην αρμόδια υπηρεσία κοινωνικής πρόνοιας.

Ταυτόχρονα με τη δουλειά που γίνεται στην οικογένεια, προσαρμόζει και τη στάση του απέναντι στο ίδιο το παιδί με προβληματική συμπεριφορά και ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις σχέσεις του με τους συνομήλικους του για αποφυγή περισσότερων δυσκολιών (π.χ εμφάνιση επιθετικών και αρνητικών συναισθημάτων, τάσεις απομόνωσης κλπ.) στο ήδη πρόβλημα που υπάρχει.

- **Δημιουργία ομάδας γονέων**

Αξιοποιώντας ο κοινωνικός λειτουργός και κινητοποιώντας τη δυναμικά της κοινότητα του παιδικού σταθμού (οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού, υπόλοιπο επιστημονικό προσωπικό) συντονίζει δραστηριότητες και ενθαρρύνει τη δημιουργία ομάδας γονέων.

Η ομάδα γονέων μπορεί να λειτουργεί σε εβδομαδιαία βάση για περίπου (1 ½) μιάμιση ώρα σε μία συγκεκριμένη ημέρα κάθε εβδομάδα. Οι γονείς μπορούν να ενημερωθούν για το περιεχόμενο και το θέμα της συνάντησης με μια σύντομη περίληψη μιας σελίδας που μοιράζεται ακόμα και σε άτομα που δεν είναι μέλη της. ο τρόπος αυτός πραγματοποιείται στο ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΤΑΘΜΟ ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ με σκοπό τη συνεχή ευαισθητοποίηση των γονέων στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των παιδιών και υπενθυμίζεται η αναγκαιότητα και η σημασία της παρουσίας τους στην ομάδα γονέων. Παράλληλα, κρατείται και αρχείο συναντήσεων της ομάδας γονέων. («Εργαστήριο Προσχολικής Αγωγής: Ένα πρότυπο πλαίσιο πρακτικής άσκησης σπουδαστών, 1998).

Η ομάδα γονέων αποτελεί ένα ευχάριστο και δημιουργικό μέσο για να κατανοήσουν οι γονείς τις αντιδράσεις τους απέναντι στις επιθυμίες, απαιτήσεις ή δυσκολίες που έχουν τα παιδιά τους. Συντονιστής της ομάδας είναι ο/η κοινωνικός λειτουργός, ο/η οποίος/α ασκεί με στάση κατανόησης και ενθάρρυνσης τον συμβουλευτικό ρόλο προς τους γονείς.

Βασική προϋπόθεση κατά τη γνώμη μας για την άσκηση του ρόλου αυτού είναι η κατοχή γνώσεων εξελικτικής ψυχολογίας ώστε ο κοινωνικός λειτουργός να είναι σε θέση να συμβουλέψει τους γονείς αλλά και να μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα οι συμπεριφορές αναπτύσσει το παιδί κάθε φορά με στόχο την καλύτερη ανάπτυξη και ψυχική του ισορροπία.

Έπειτα η ομάδα γονέων γίνεται επίσης ο συνδετικός κρίκος μεταξύ γονέων και παιδαγωγών αφού είναι και η κατάλληλη στιγμή όπου όλοι μαζί κοινωνικός λειτουργός – μέλη της ομάδας – επιστημονικό προσωπικό συζητούν από κοινού θέματα που τους απασχολούν γύρω από την παιδική ηλικία. Τα θέματα αυτά μπορεί να είναι : (α) ειδικά, δηλαδή να αναφέρονται για τη συγκεκριμένη συμπεριφορά κάποιου παιδιού ή (β) γενικά, δηλαδή να αναφέρονται σε κάτι που να απασχολεί ένα (1) σύνολο παιδιών π.χ μια επιδημία και η πρόληψή της.

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι:

(α) Προληπτικός. Στα προσχολικά κέντρα ο κοινωνικός λειτουργός επιχειρεί να προλάβει ή να αποτρέψει τη δημιουργία και εξέλιξη δυσάρεστων καταστάσεων επιδρώντας ανασταλτικά σε κάθε γεγονός που θα απέβαινε εις βάρος του παιδιού.

(β) Διαγνωστικός. Όταν δηλαδή ερευνά, αναγνωρίζει τα προβλήματα όπου είτε αναλαμβάνει ο ίδιος τη θεραπεία τους, είτε σε περίπτωση ειδικών θεμάτων παραπέμπει στην κατάλληλη οργάνωση.

(γ) Συντονιστικός. Ο κοινωνικός λειτουργός χρησιμοποιεί τις διάφορες πηγές της κοινότητας προς όφελος και των παιδιών αλλά και του παιδικού κέντρου.

Όλη αυτή η προληπτική, διαγνωστική και συντονιστική δράση του κοινωνικού λειτουργού απαιτεί ολοκληρωμένη γνώση τόσο της ψυχολογίας του παιδιού της προσχολικής ηλικίας, όσο και της δεοντολογίας και των μεθόδων του επαγγέλματος του καθώς και των δυναμικών της κοινότητας, των πηγών αλλά και των δυνατοτήτων βελτίωσης της.

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε πως η ειδικότητα του κοινωνικού λειτουργού πράγματι αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη καλύτερη δυνατή λειτουργία του προσχολικού κέντρου σε διάφορα επίπεδα δράσης: ατομικά, ομαδικά, συνεργασία με υπόλοιπη διεπιστημονική ομάδα, οργάνωση εκδηλώσεων κλπ. Ακόμη το γεγονός ότι αποτελεί το συνδετικό κρίκο μεταξύ των γονέων – παιδαγωγών τον καθιστά αναπόσπαστο κομμάτι στη πραγματοποίηση του γενικότερου στόχου νηπιαγωγείου ώστε να προσφέρεται όσο το δυνατό καλύτερη φύλαξη, φροντίδα και διαπαιδαγώγηση του παιδιού και κατ' επέκταση του περιβάλλοντος στο οποίο εντάσσεται μέσα και έξω από το προσχολικό κέντρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τη σχετική βιβλιογραφική μελέτη αναφορικά με την κοινωνικοποίηση του παιδιού στους Π.ΣΤ. προέκυψε ότι η κοινωνικοποίηση είναι αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης των ατομικών χαρακτηριστικών και του περιβάλλοντος του παιδιού.

Ειδικότερα, διερευνήθηκαν βιβλιογραφικά η επίδραση της οικογένειας, του σχολείου, των συνομηλίκων και των μέσων μαζικής επικοινωνίας στη διαδικασία της κοινωνικοποίησής του παιδιού και της κοινωνικής του ένταξης στο κοινωνικό σύνολο.

- Όσον αφορά τον παράγοντα οικογένεια, διαπιστώθηκε ότι ο ρόλος της είναι καθοριστικός μια και στα πλαίσια της πραγματοποιείται η πρώτη φάση κοινωνικοποίησης του παιδιού. Επίσης, αποτελεί μια νησίδα αποδοχής και αγάπης ενώ συγχρόνως παίζει το ρόλο του "μητη" στις κοινωνικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες το παιδί εντάσσεται σε μια ευρύτερη κοινωνική ομάδα, σύμφωνα με τις αξίες, τους κανόνες, τα πρότυπα συμπεριφοράς, που ενστερνίζεται μέσα από την οικογένεια του.
- Η ομάδα των συνομηλίκων αποτελεί τον δεύτερο "κόσμο" της παιδικής ηλικίας μετά την οικογένεια. Βοηθά το παιδί να αποκτήσει μια κοινωνική ταυτότητα, αμοιβαίες σχέσεις φιλίας και την ευκαιρία να ταυτιστεί με πρόσωπα της δικιάς του ηλικίας.
- Κεντρικός άξονας της μελέτης αυτής ήταν το σχολείο που λειτουργεί ως γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ οικογένειας και κοινωνίας. Είναι μια μικρογραφία της κοινωνίας που ασκεί κοινωνικοποιητική δράση στο παιδί σύμφωνα με το σύστημα των αξιών και κανόνων της. Σαν μια προς τα "άνω" προέκταση της οικογένειας ο ρόλος του νηπιαγωγείου στην φροντίδα και εκπλήρωση των αναγκών συνοψίζεται του παιδιού και στην προσαρμογή της υγιούς ψυχολογικής ανάπτυξης του παιδιού στα πρώτα χρόνια της ζωής του.
- Ο Π.ΣΤ. – Νηπιαγωγείο, είναι ένας χώρος που δεν είναι μόνο αφιερωμένος στην υπηρεσία των παιδιών αλλά έχει και την υποχρέωση να προσφέρει στους γονείς δυνατότητες για συνεργασία στα θέματα που αφορούν την εκπαίδευση των παιδιών τους, ώστε να κατορθώσουν με γόνιμη συνεργασία να συνειδητοποιήσουν τις υπευθυνότητές τους και να τις αναλάβουν.

- Οι γονείς είναι αναντικατάστατοι εκπαιδευτές γι'αυτό και ο Π.ΣΤ. – Νηπιαγωγείο συμπληρώνει το εκπαιδευτικό έργο της οικογενείας, αφού μέσα από τη σύμπνοια των δυο το παιδί, βρίσκει την ισορροπία και αισθάνεται ασφαλές θεωρώντας τους αυθεντίες. Ο δεσμός που δημιουργείται μεταξύ των δυο συνεργατών εξασφαλίζουν στο παιδί μια στοργική ζωή χωρίς πλήγματα.
- Έχοντας υπόψη ότι η προσχολική ηλικία είναι μια ηλικία σημαντική για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του παιδιού και καθοριστική για την όλη εξέλιξη του, συμπεραίνουμε ότι είναι απαραίτητο κάθε παιδαγωγός να γνωρίζει και τις ανάγκες αλλά και τον τρόπο που αντιδρούν τα παιδιά ώστε να προσαρμόζουν τις παιδαγωγικές δραστηριότητες που εφαρμόζουν στο κάθε παιδί ξεχωριστά. Σχεδιάζοντας λοιπόν, ένα πρόγραμμα προσαρμοσμένο στις ανάγκες – ψυχολογικές, αναπτυξιακές, συναισθηματικές κλπ – του νηπίου, παράλληλα με την συνεχή παρακολούθηση της εξέλιξης των παιδιών, ο/η παιδαγωγός σε συνεργασία με τους γονείς μπορεί να διαγνώσει και να εντοπίσει προβλήματα στο παιδί ευκολότερα.
- Χρησιμοποιώντας οι παιδαγωγοί την παρατήρηση και στην συνέχεια την αξιολόγηση μπορούν να αναγνωρίσουν τις κλίσεις, τις δυνατότητες και τις ιδιαιτερότητες των παιδιών, να διαμορφώσουν και να βελτιώσουν τις σχέσεις γονέων – παιδικού κέντρου, να προσδιορίσουν και να υποστηρίξουν την πορεία μάθησης τους.
- Η ευθύνη για την/τον παιδαγωγό προσχολικής ηλικία είναι πολύ πιο μεγάλη, όσον αφορά τον τρόπο που λειτουργεί – ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία, τις πεποιθήσεις, τον χαρακτήρα και την ψυχική του υπόσταση, διότι απευθύνεται σε παιδιά που τώρα κάνουν τα πρώτα τους βήματα στον έξω-οικογενειακό χώρο. Έτσι λοιπόν το έργο του παιδαγωγού στο χώρο της προσχολικής αγωγής περιλαμβάνει ποικίλους τομείς που απαιτούν ευελιξία, ευχάριστη διάθεση και προσπάθεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

α) Μετά από τις διαπιστώσεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω, γίνεται προσπάθεια παράθεσης ορισμένων εισηγήσεων – προτάσεων που αφορούν την καλύτερη δυνατή προσφορά του Π.ΣΤ. – Νηπιαγωγείου στο παιδί, σε θετικά πρότυπα συμπεριφοράς και ευκαιρίες κοινωνικοποίησης.

β) Προτείνεται να κατανοηθεί η σημασία της παρακολούθησης του παιδιού στο Π.ΣΤ. – Νηπιαγωγείο από την πολιτεία ώστε να ενδιαφερθεί ο ευρύτερος κοινωνικός οργανισμός για τον σχεδιασμό του περιεχομένου βελτίωσης των προοπτικών και της ποιότητας της ζωής των παιδιών δημιουργώντας πολλούς και κατάλληλους χώρους για την ομαλή ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών.

γ) Δεδομένου ότι η προσχολική αγωγή παίζει μεγάλο ρόλο στην ένταξη του παιδιού στο βασικό σχολείο, αφού προετοιμάζεται με γνώσεις για τον γύρο κόσμο και ψυχολογικά για να βρει τη θέση του στη μαθητική ομάδα προτείνεται η έγκαιρη φοίτηση του παιδιού στο Προσχολικό Κέντρο.

δ) Διαπιστώθηκε ότι ο ρόλος του Κ.Λ. είναι σημαντικός στον Π.ΣΤ. και νηπιαγωγείο γιατί συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη υγιών σχέσεων μεταξύ νηπιαγωγείου – παιδιού, παιδιού – γονέων και νηπιαγωγών. Όμως οι μορφές αυτές συνεργασίας μεταξύ οικογένειας – Π.Κ., δεν πρέπει να περιορίζονται μόνο όταν προκύπτουν ειδικά προβλήματα (αντικοινωνική συμπεριφορά, μαθησιακά προβλήματα, προβλήματα υγείας) αλλά προτείνεται ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα συνεργασίας που μπορεί να περιλαμβάνει: φιλικές διαλέξεις γονέων, νηπιαγωγών, Κ.Λ., καθώς και διαλέξεις από ειδικούς επιστήμονες, ψυχολόγους γιατρούς, Κ.Λ. κα επιστήμονες. Επίσης, η άμεση συμμετοχή των γονέων σε διοργανώσεις εορτών σε επισκέψεις σε διάφορα αλλά εκπαιδευτικά πλαίσια.

1. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ – Π.ΣΤ.

Οι προτάσεις που ακολουθούν, είναι αποτέλεσμα τόσο της σημερινής κατάστασης στο χώρο του νηπιαγωγείου, όπως παρουσιάστηκε μέσα από την ανάλυση του μοντέλου φύλαξης και εκπαίδευσης της μελέτης, όσο και μιας κριτικής θεώρησης της σχετικής βιβλιογραφίας.

Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση καθώς και μέσα από την εμπειρία της πρακτικής μας άσκησης σε παιδικούς σταθμούς γίνεται φανερό σε μας, ότι η σημερινή κατάσταση στο χώρο του νηπιαγωγείου δεν είναι και τόσο ικανοποιητική. Πρώτον, γιατί δεν δημιουργούνται θετικές διαδικασίες ενίσχυσης της ολόπλευρης προαγωγής του παιδιού μέσω του παιχνιδιού – αντικειμένου και δεύτερον, γιατί οι παιδαγωγικές γνώσεις των νηπιαγωγών σε θέματα επιλογής των παιχνιδιών αυτών, της σημασίας τους

και γενικότερα των όλων δραστηριοτήτων που εφαρμόζονται είναι περιορισμένες. Χρειάζονται οργανωτικές αλλαγές του περιεχομένου της παιδαγωγικής εργασίας, της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης των νηπιαγωγών.

Το νηπιαγωγείο πρέπει να γίνει χώρος ζωής στον οποίο τα παιδιά θα αναπτύσσουν κοινωνικές ικανότητες με ανοικτές διαδικασίες μάθησης. Θα τους προσφέρονται καταστάσεις της καθημερινής ζωής, επίκαιρα γεγονότα και εμπειρίες που θα συνδέονται άμεσα με την αγωγή του Π.Κ.

Είναι σημαντικό να γίνει αντιληπτό ότι η διαδικασία ανάπτυξης των δυνατοτήτων και ικανοτήτων των παιδιών προάγεται τόσο στο νηπιαγωγείο όσο και στην οικογένεια. Για να είναι αποδοτικό το μοντέλο που υλοποιείται στους Π.ΣΤ. – νηπιαγωγεία είναι αναγκαίο οι νηπιαγωγοί και γενικότερα οι παιδαγωγοί προσχολικής αγωγής να γνωρίσουν δυνατότητες επικοινωνίας και συνεργασίας με τους γονείς.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ

Για μια διαφορετική προοπτική και κατεύθυνση στην παιδαγωγική εργασία στα Π.Κ., προτείνουμε:

- Υποχρεωτικά σεμινάρια στα Παιδαγωγικά Τμήματα Νηπιαγωγών στα πλαίσια των οποίων οι νηπιαγωγοί – και άλλες ειδικότητες στη θέση του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας – θα έχουν την ευκαιρία να ενημερώνονται για τις σύγχρονες παιδαγωγικές απόψεις. Συγχρόνως θα τους προσφέρεται βοήθεια για την αγορά, επιλογή και την χρήση του παιδαγωγικού υλικού και των παιχνιδιών αντικειμένων.
- Τακτές συναντήσεις παιδαγωγών από διάφορες περιοχές παρουσία του συμβούλου ή του υπεύθυνου Καθηγητή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όπου θα μπορούν να συζητούν τις διάφορες δυσκολίες, να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να συζητούν τρόπους αλληλοβοήθειας.
- Παράλληλα με τη συνεχή επιμόρφωση είναι αναγκαία η ενεργητική ενίσχυση και βοήθεια του παιδαγωγού από το σύμβουλο, για να ενημερώνεται σε επίκαιρα παιδαγωγικά θέματα. Έτσι, δεν θα χάνει επαφή με τη νέα γνώση.

Όλα τα πιο πάνω συμβάλλουν στην κατανόηση της σημασίας του παιχνιδιού από τους παιδαγωγούς και τη χρησιμοποίησή του μέσα από κάθε άλλη παιδαγωγική πράξη έτσι που τα παιδιά να είναι σε θέση να το βιώνουν σαν κάτι που τους παρέχει ασφάλεια και δύναμη.

Και στην περίπτωση που οι επιδεξιότητες που αποκτήθηκαν δοκιμαστούν και χρησιμοποιηθούν σε καταστάσεις της καθημερινής πραγματικότητας, ισχυροποιείται η βάση για επιδεξιότητα και αυτό-εμπιστοσύνη των παιδιών. Αυτό άλλωστε σημαίνει και την

κοινωνικοποίηση τους αφού χρησιμοποιούν τα όσα μαθαίνουν στις επαφές τους με τα άλλα παιδιά σε μικρές ομάδες δραστηριοτήτων στο χώρο του Π.ΣΤ. – Νηπιαγωγείου.

3. Ο ΥΛΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ Π.Κ. ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΚΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

Για να γίνει αυτό πρέπει να προηγηθεί η κατάλληλη διαμόρφωση του χώρου. Έτσι ο χώρος πρέπει να δημιουργεί στα παιδιά μια διαφορετική ατμόσφαιρα στην οποία να αισθάνονται άνετα, να κινούνται ελεύθερα, να ενεργοποιούνται, να ικανοποιούν την περιέργεια τους και να νιώσουν την χαρά της δοκιμής. Να είναι δηλαδή ένας χώρος ζωής, για να προσφέρει στα παιδιά πολύπλευρες και διαφορετικές δυνατότητες εμπειριών.

4. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Η αυθεντικότητα στην εργασία με τα παιδιά μπορεί να δημιουργήσει αξιόλογη γέφυρα προς τους ενήλικες... Η συνεργασία με τους γονείς, μπορεί να εξηγήσει την κατάσταση των παιδιών και να την βελτιώσει σημαντικά. Έτσι υποστηρίζουμε τη συμμετοχή των ατόμων, που είναι υπεύθυνα για την εκπαίδευση και αγωγή των παιδιών εκτός νηπιαγωγείου. Οι απόψεις και εκτιμήσεις των γονέων για την εργασία στο Π.Κ. πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στη διαμόρφωση των συνθηκών εργασίας του νηπιαγωγείου. Ένα άλλο ποιοτικό γνώρισμα μιας καλής συνεργασίας με τους γονείς είναι το πόσο ανοικτό είναι γι'αυτους το Π.Κ.

ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ

1. Καθιέρωση του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού στα νηπιαγωγεία, παιδικούς σταθμούς. Μέσα από τις ειδικές τους γνώσεις θα μπορούν να διαγνώσουν τυχόν δυσκολίες που τα παιδιά μπορεί να αντιμετωπίσουν.
2. Οι ίδιοι οι Κ.Λ. να διοργανώνουν διαλέξεις και σεμινάρια για διάφορα θέματα που αφορούν τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας μέσα η έξω από τα προσχολικά κέντρα, έτσι ώστε να ενημερώνονται γονείς, παιδαγωγοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι και άλλες ειδικότητες.
3. Καθιέρωση και δημιουργία ομάδας γονέων όσο το δυνατό σε περισσότερα προσχολικά κέντρα με επιδίωξη την συμμετοχή των γονέων στις εκπαιδευτικές διαδικασίες αλλά και στη συνεργασία τους με το υπόλοιπο προσωπικό του Π.Κ.

Συμπερασματικά θέλουμε να πούμε πως το μοντέλο φύλαξης και εκπαίδευσης του επιτυγχάνει την κοινωνικοποίηση ακόμα και μόνο του ότι το παιδί μπαίνει σε νέες σχέσεις φιλίας με τους συνομήλικους, σε σχέσεις κύρους με τους παιδαγωγούς, γίνεται μια προσωπικότητα

συνειδητοποιημένη της ύπαρξης και του ρόλου της ως προς ένα βαθμό, αρχίζει να κρίνει και να λαμβάνει από μόνο του αποφάσεις. Το περιβάλλον του Π.ΣΤ. είναι άκρως απαραίτητο για το προσχολικό παιδί ώστε να μπει προετοιμασμένο για ψυχικά, γνωστικά και συναισθηματικά στη μαθητική κοινότητα. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι η πυξίδα του παιδιού και το πρότυπο που θέλουν να μοιάσουν έξω από τον οικογενειακό τους χώρο. Έτσι λοιπόν με προσοχή για τις εύθραυστες αυτές ψυχές πρέπει να μεριμνήσουμε όλοι από κοινού ώστε η προσχολική αγωγή να πάρει κάτω από την προστασία της κάθε παιδί στον κόσμο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Abbadie M, Τα παιδιά από 4 έως 5 χρονών στο νηπιαγωγείο (μετάφραση Κρασανάκη, Βαμβούκας), εκδόσεις "Δίπτυχο", Αθήνα 1973
2. Άλκηστις, Κουκλοθέατρο σκηνών, εκδόσεις "Ελληνικά Γράμματα", Αθήνα 1992
3. Αναγνωστόπουλος Β.Δ., Τέχνη και Τεχνική του Παραμυθιού, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1997
4. Βάγια Χριστίνα, Κοινωνική Εργασία και η συμβολή της στη Λαϊκή Επιμόρφωση, Εκλογή 1984, Τεύχος 64, σελ. 77
5. Βαληνάκη Κυριαζοπούλου Π, Νηπιαγωγική 2, Εκδόσεις Βλάσση, Αθήνα 1977
6. Βασιλείου Μ.- Βούκας Διασύνδεση Λαϊκής Επιτροπής και Κοινωνικής Εργασίας : Επισήμανση Κοινών σημείων, εκλογή 1984, Τεύχος 64, σελ. 105
7. Βοσνιάδου Στέλλα, Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών, Σειρά : Ψυχολογία / Gutenberg, Αθήνα 1995
8. Βίννικοτ Ντ. , Το παιδί, η οικογένεια και ο εξωτερικός κόσμος, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1988
9. Γεώργιος Δ, Κοινωνική Ψυχολογία, εκδόσεις "Ελληνικά Γράμματα", Αθήνα 1990
10. Γαγάτσης Αθανάσιος, Προσέγγιση των Μαθηματικών στο Νηπιαγωγείο, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, έκδοση:Υπηρεσία Δημοσιευμάτων, Θεσσαλονίκη 1985
11. Δαράκη Πέπη - Αραβαντινού / Χατζηκωνσταντίνου, Παιδικοί σταθμοί και νηπιαγωγεία, εκδόσεις "Δίπτυχο", Αθήνα 1981
12. Δαράκη Πέπη, "Το προσχολικό παιδί και οι ανάγκες του", εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα - Γιάννενα 1995
13. "Εργαστήριο Προσχολικής Αγωγής : Ένα πρότυπο πλαίσιο πρακτικής άσκησης σπουδαστών", εκδόσεις Τ.Ε.Ι Πάτρας, Πάτρα 1998
14. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας: "Εγκριση κανονισμού λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών & των κρατικών Βρεφονηπιακών Σταθμών ", Αριθμός φύλλου 546, Τεύχος Β, Αθήνα 2 Αυγούστου 1988, σελ. 5110

15. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας: "Καθιέρωση και σκοπός λειτουργίας του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου", Αριθμός φύλλου 188, Τεύχος Α, Αθήνα 23 Σεπτεμβρίου 1977, σελ. 6673
16. Ζαχαρενάκη Μ. Κωνσταντίνος, Κοινωνικοποίηση ως θεωρία και πράξη στα πλαίσια της προσχολικής αγωγής, Αθήνα 1985
17. Zich Rubin, "Fonta", εκδόσεις Π. Κουτσούμπος Α.Ε., Αθήνα 1987
18. Ηλίου Μαρία, Παιδαγωγικό συμπόσιο – Προσχολική Αγωγή και κατάρτιση νηπιαγωγών, Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 23-24 Σεπτεμβρίου – Βόλος, Αθήνα 1986
19. Κακάνα Δόμνα Μίκη, Θεωρία και μεθολογία – Αγωγή, εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη 1994
20. Κάνιστρα Μάχη, Η σύγχρονη εικαστική αγωγή στο σχολείο, εκδόσεις "ΣΜΙΛΗ", Αθήνα 1991
21. Κατσαρού Φανή, Κοινωνική Εργασία και Λαϊκή Επιμόρφωση: κοινές αξίες και επιδιώξεις, Εκλογή, Τεύχος 64, Αθήνα 1984
22. Κατσορίδου – Παπαδοπούλου Χρυσούλα, Κοινωνική Εργασία σε ομάδες, εκδόσεις "Ελλην", Αθήνα 1993
23. Κιστάρας Γ.Δ, Εισαγωγή στην Προσχολική Παιδαγωγική, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1991
24. Κουτσουβάνου Ε. Ομάδα Εργασίας, Μορφές και τρόποι εργασίας στο Νηπιαγωγείο, εκδόσεις Οδυσσέα, Αθήνα 1990
25. Μουχίνα Β. "Παιδική Ψυχολογία", εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα – Σύγχρονη εποχή, Αθήνα 1990
26. Νασιάκου Μαρία, Η ψυχολογία σήμερα, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1992
27. Νηλ. Σ.Α, Θεωρία και πράξη της αντιανταρχικής εκπαίδευσης, εκδόσεις Μπουκουμάνη, Αθήνα 1972
28. Ξηροτύρης Ηλίας, Το σύγχρονο νηπιαγωγείο και η ιστορία του, εκδόσεις Ατλαντής, Αθήνα 1992
29. Πανταζής Σ., Η Παιδαγωγική και το Παιχνίδι – Αντικείμενο στο χώρο του νηπιαγωγείου, εκδόσεις Gutenberg , Αθήνα 1997
30. Παπαδόπουλος Νίκος, "Ψυχολογία", Αθήνα 1993
31. Παπάς Αθανάσιος, Διδακτική Μεθοδολογία και Προσχολική Πρακτική, εκδόσεις "Ελληνική Γραμμή", Αθήνα 1990

32. Παρασκευόπουλος Ι.Ν, Εξελικτική Ψυχολογία, Τόμοι Α-Β, Αθήνα 1985
33. Πασσάκος Κ., Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Ψυχολογία, εκδόσεις Μηχάλης, Αθήνα 1990
34. Πετροβλάκης Νίκος, Ψυχολογία της Προσαρμογής, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1998
35. Πυργιωτάκης Ιωάννης, Κοινωνικοποίηση και Εκπαιδευτικές ανισότητες, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1998
36. Σάκκας Δημήτρης, Παιδαγωγική Ψυχολογία – Προσωπικότητα – Προσαρμογή – Μάθηση, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1977
37. Σιβροπούλου Ρένα, Η Οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου (νηπιαγωγείου) στο πλαίσιο του παιχνιδιού, εκδόσεις Πατάκη
38. Τάτσης Νικόλαος, Κοινωνιολογία Β', εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1991, Τόμος 2
39. Τσαούση Δ.Γ, Η κοινωνία του ανθρώπου, εκδόσεις Gutenberg , Αθήνα 1991
40. Τσάντζη – Σμαράγδα Μαρία, "Αγωγή της προσχολικής ηλικίας", εκδόσεις Gutenberg - Παιδαγωγική σειρά, Αθήνα 1996
41. Τσιλιμένη Τασούλα Δ., Γιορτές στο Νηπιαγωγείο, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1997
42. Φράγκος Χ., "Ψυχοπαιδαγωγική", εκδόσεις Gutenberg -Παιδαγωγική σειρά, Αθήνα 1984
43. Φράγκος Χ., Βασικές Παιδαγωγικές Θέσεις, εκδόσεις Gutenberg - Παιδαγωγική σειρά, Αθήνα 1985
44. Χατζηδήμου Χρ., Εισαγωγή στην Παιδαγωγική, εκδοτικός οίκος Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1989
45. Χαράλαμποπούλος Ι. Βασιλης, εκδόσεις Gutenberg - Παιδαγωγική σειρά, Αθήνα 1993
46. Χατζησαββίδης Σωφρόνης, Δραστηριότητα Γλωσσικής Αγωγής στο Νηπιαγωγείο, εκδόσεις Gutenberg - Παιδαγωγική σειρά, Αθήνα 1998
47. Hubert Martin, "Ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας", Επιμέλεια Α. Καλατζή – Αζίδη, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1996
48. Hubert Rene, Γενική Παιδαγωγική (μετάφραση Κ. Κίτσος – Β. Σκουλάκης), εκδόσεις Κένταυρος, Αθήνα 1959

49. Χουίζιγκα Γ, Ο άνθρωπος και το παιχνίδι (μετάφραση Σ. Ροζάνη και Γ. Λυκιαρδόπουλος) εκδόσεις Γνώση, Αθήνα 1984
50. Χουντουμάδη Αναστασία, Παιδιά και γονείς στο ξεκίνημα μιας σχέσης, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1994

Ξένη Βιβλιογραφία

1. Heptcote O, Collected Writings, "Hutchinson", London 1984

Πηγές

1. Μουζακίτης Χρήστος: "Διδακτικές σημειώσεις Κοινωνικής Εργασίας με ομάδες Γ' εξαμήνου",
2. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Επιστημονική ομάδα για το "Ολοήμερο Νηπιαγωγείο", Εγκύκλιος 18 /Ας / 1899 /17-10-2000, Αθήνα 2000

Εγκυκλοπαίδειες

1. Εγκυκλοπαίδεια «Για τα παιδιά», εκδοτικός οργανισμός «Δομή», Αθήνα 1972, Τόμος 7^{ος} και 8^{ος}
2. Εγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος – Lonousse – Britunica», εκδοτικός οργανισμός «Πάπυρος Γραφική Τέχνη Α.Ε», Αθήνα 1981, Τόμος 51
3. Εγκυκλοπαίδεια «Υδρία», Μεγάλη Γενική Εγκυκλοπαίδεια Ελληνική και Παγκόσμια, Εταιρεία, Ελληνικών Εκδόσεων Α.Ε, Αθήνα 1993, Τόμος 11^{ος}
4. Εγκυκλοπαίδεια «Υδρόγειος», Αθήνα 1988, Τόμος 11^{ος}
5. Ελληνικό Λεξικό Τεγόπουλος Φυτράκης, εκδόσεις «Αρμονία Α.Ε.», Αθήνα 1983
6. Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια, Αθήνα 1981, Τόμος 24^{ος}
7. Λεξικό Βασικών Εννοιών Διαμαντόπουλος, Αθήνα 1984
8. Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια «2002», Αθήνα, Τόμος 12^{ος}
9. Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό, εκδόσεις "Ελληνικά Γράμματα", Αθήνα 1989, Τόμος 2^{ος}, Αθήνα 1991, Τόμος 5^{ος}, Αθήνα 1991, Τόμος 7^{ος}
10. Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας, Κοινωνολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη, Δ. Τσαούσης, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1989.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

α) *Το ολόήμερο νηπιαγωγείο, υπουργείο εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων εγκ. 13/Α-1899/17-10-200*

β) *Κανονισμός λειτουργίας κρατικών παιδικών σταθμών και κρατικών βρεφονηπιακών σταθμών*

γ) *Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας Αρ. Φύλλου 188-23 Σεπτ. 1997*

δ) *Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας Αρ. Φύλλου 546, Αύγουστος 1988, Τεύχος Δεύτερο.*

ε) *Διακήρυξη δικαιωμάτων του παιδιού Ο.Η.Ε.*

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 13 του από 2.11.1935 Αναγκαστικού Νόμου «Περί Εθνικών Παιδικών Σταθμών» (ΦΕΚ 527/35 τ. Α').
 2. Τις διατάξεις του Ν. 1431/84 «Ρύθμιση θεμάτων Φορέων Κοινωνικών Πρόνοιαν, Παιδικής Προστασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 46/1984 τ.Α').
 3. Τις διατάξεις του άρθρου 10 του Ν.Α. 4525/66 «Περί των εν Ρόδω Ορφανοτροφείων «Βασίλισσα Σοφία», «Βασιλότισσας Μαρία» του Πρεβεντορίου «Άγιος Ανδρέας» και άλλων τινών διατάξεων» (ΦΕΚ 141/66 τ.Α').
 4. Την αριθ. 471/7.7.88 απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Υγείας Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων «Ανάθεση αρμοδιότητων Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων στους Υφυπουργούς Υγείας, Πρόνοιας και Κοινων. Ασφαλίσεων, Εμμανουήλ Σκουλάκη, Χρήστο Οικονόμου και Νικόλαο Ριζογιάννη» (ΦΕΚ 463/88 τ. Β').
 5. Την ανάγκη εκσυγχρονισμού και συμπλήρωσης του ήδη ισχύοντος Κανονισμού λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών.
- Εγκρίνουμε νέο κανονισμό λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών και των Κρατικών Βρεφονηπιακών Σταθμών από 63 άρθρα, που έχει ως ακολούθως:

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ

Άρθρο 1

ΣΚΟΠΟΣ

Οι Κρατικοί Παιδικοί Σταθμοί και οι Κρατικοί Βρεφονηπιακοί Σταθμοί σκοπὸν ἔχουν τὴν ημερήσια διατροφή, διαπαιδαγώγηση καὶ ψυχολογία βρεφῶν καὶ νηπίων, τὰ ὁποῖα δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν στο οἰκογενειακό τους περιβάλλον τὴν ἀπαραίτητη φροντίδα, λόγω ἀπασχόλησης τῶν ἐργαζομένων γονέων τους ἢ λόγω ἄλλων κοινωνικῶν αἰτίων.

Άρθρο 2

1. Ὅπου στα ἐπόμενα ἄρθρα τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ ἀναφέρεται ἡ λέξη «σταθμός» νοεῖται Κρατικός Παιδικὸς Σταθμὸς ἢ Κρατικὸς Βρεφονηπιακὸς Σταθμὸς, κατὰ περίπτωσιν.

Άρθρο 3

Διοίκηση

1. Οἱ Σταθμοὶ διοικοῦνται ἀπὸ Τριμελῆ Διοικητικὰ Συμβούλια ποὺ διορίζονται με τοὺς ἀναληρωτέους τους, με ἀπόφαση τοῦ οὐκείου Νομάρχου.

2. Με τὴν ἴδια ἀπόφαση ορίζονται ὁ Πρόεδρος, ὁ Ἀντιπρόεδρος καὶ ὁ ἐλεγκτὴς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

3. Ἡ σύνθεσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι αὐτὴ ποὺ προβλέπεται καθε φορὰ ἀπὸ τὴν κείμενη Νομοθεσία.

4. Το Διοικητικὸ Συμβούλιο καλεῖται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο ἢ τὸν Γραμματεῖα αὐτοῦ σε συνεδρίαση, με ἐγγράφῃ πρόσκληση, στὴν ὁποία ἀναγράφονται τὰ πρὸς συζήτηση θέματα καὶ βρίσκεται σε ἀπαρτία, ἐφόσον

παρίστανται καὶ τὰ τρία μέλη αὐτοῦ. Ἡ ἐγγραφή πρόσκληση δύναται νὰ ἀντικατασταθεῖ με τηλεφώνημα ἢ τηλεγράφημα, στὶς περιπτώσεις δε αὐτές, ἀποδεικνύεται ἀπὸ σχετικὴ σημείωσις ἐν εἰδικῷ βιβλίῳ, τὴ ὁποία πρέπει νὰ φέρει χρονολογία καὶ ὑπογραφή τοῦ προσώπου ποὺ ἔκανε τὴν πρόσκληση.

Ἐπίσης τὴν πρόσκληση μπορεῖ νὰ ἀναπληρώσει γενικὴ πράξις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ποὺ καταχωρεῖται στα Πρακτικά, με τὴν ὁποία ορίζονται ταχτεὲς ἡμέρες καὶ ὥρες τῶν Συνεδριάσεων.

Για τὴν πρόσκληση τῶν μελῶν στὶς συνεδριάσεις, ἐφαρμόζονται οἱ γενικὲς ἀρχές τοῦ δικαίου, σύμφωνα με τὶς ὁποῖες ἡ παράλειψις τῆς πρόσκλησις τῶν μὴ μετερχόντων μελῶν συνιστᾷ τὴ μὴ νόμιμη συγκατάληψη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ὅταν κωλύονται τὰ καλούμενα μέλη, πρέπει νὰ εἰδοποιοῦν ἐγκαιρὰ τὸν Γραμματεῖα τοῦ Συμβουλίου, ὁ ὁποῖος καὶ θα φροντίζει γιὰ τὴν πρόσκληση τοῦ ἀναπληρωματικοῦ μέλους, σύμφωνα με τὰ παραπάνω.

Ἐφ' ὅσον μετέχει στο Διοικ. Συμβούλιο ἀναπληρωματικὸ μέλος πρέπει νὰ γίνεταί ρητὴ μνεία στα Πρακτικά τῆς ἀπουσίας ἢ τοῦ κωλύματος τοῦ ταχτικοῦ μέλους.

Σε περίπτωσι ἀπουσίας ἢ κωλύματος τοῦ Προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου χρεὶ Πρόεδρου ἐκτελεῖ ὁ Ἀντιπρόεδρος, ὁ ὁποῖος ἀναπληρώνεται ἀπὸ τὸν νόμιμο ἀναπληρωτὴ τοῦ Προέδρου.

5. Οἱ Συνεδριάσεις τοῦ Δ.Σ. εἶναι ταχτικὲς καὶ ἐκτακτές.

Οἱ ταχτικὲς γίνονται τουλάχιστον μία (1) φορὰ τὸ μῆνα καὶ ορίζονται με πράξις τοῦ Δ.Σ. καὶ οἱ ἐκτακτές ἐφόσον τὸ ζητήσει ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου ἢ υποβληθεῖ γραπτὴ αἴτησις ἀπὸ δύο μέλη αὐτοῦ. στὴν ὁποία θα ἀναφέρονται τὰ πρὸς συζήτηση θέματα, καὶ υποχρεωτικὰ, μέσα σε πέντε (5) μέρες, συγκαλεῖται ἐκτακτὴ συνεδρίαση ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ Διοικ. Συμβουλίου.

6. Χρεὶ Ἐισηγητὴ στο Διοικ. Συμβούλιο, με ἐγγραφή γιὰ κάθε θέμα εἰσήγησις, ποὺ καταχωρεῖται στα Πρακτικά, ἐκτελεῖ ὁ Διευθυντὴς, χωρὶς ψῆφο καὶ σε περίπτωση ἀπουσίας ἢ κωλύματος αὐτοῦ ὁ νόμιμος ἀναπληρωτὴς τοῦ.

Χρεὶ Γραμματεῖα ἐκτελεῖ ὁ υπάλληλος τῶν Κλάδων Διοικητικοῦ Λογιστικοῦ ἢ Διαχειριστῶν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει.

Σε περίπτωσι ποὺ δὲν ὑπάρχει υπάλληλος τῶν Κλάδων αὐτῶν ἢ

τουργίας του Σταθμού, κατά κύριο λόγο φύλαξη, ανάπαυση και ελαφρή απασχόληση.

Γ. Νηπίων από 3 ετών μέχρι της εγγραφής τους στο Δημοτικό Σχολείο

06.45 ή 07.00-08.30: Προέλευση νηπίων, προετοιμασία, ταχιακή δραστηριότητα, καθαριότητα. Ατομική απασχόληση σε γωνιά δραστηριότητας, περιποίηση φυτών, λουλουδιών, ζώων.

08.30: Προσευχή (σε γλώσσα κατανοητή από τα παιδιά και σε μορφή ενός μικρού ποιήματος για την ενίσχυση του θρησκευτικού συναισθήματος).

Προετοιμασία προγεύματος με συμμετοχή των παιδιών (στρώσιμη τραπέζι, διανομή, συγχέντρωση σκευών, ταξινόηση χώρου).

09.00: Πρόγευμα.

09.30-10.30: Συζήτηση - επεξεργασία κάποιου θέματος, ευκαιρία να εκφραστούν οι απόψεις των παιδιών, με τις σχετικές δραστηριότητες.

Λεκτική έκφραση, αισθητηριακός εμπλουτισμός, προμαθηματικά δραστηριότητες.

10.30-11.00: Διάλειμμα.

11.00-11.30: Ψυχοκινητικές δραστηριότητες στην αυλή και στην αίθουσα.

11.30-12.30: Ελεύθερες δραστηριότητες, στις γωνίες δραστηριότητας (ζωγραφικής, πλαστικής, οικοδομικού υλικού, κατασκευών, γωνιά για την ανάπτυξη της αντιληπτικής ικανότητας του παιδιού, πάζλ, γωνιά μινι, τσάι, γωνιά δραματοποίησης, κουκλοθέατρο, γωνιά βιβλιοθήκης, γωνιά άμμου, νερού κ.λπ. γωνιά με φυσικό υλικό και υλικό για πειραματισμούς).

12.30-13.15: Προετοιμασία για φαγητό και συμμετοχή των ιδίων των παιδιών - Γεύμα.

13.15-13.45: Διάλειμμα - Προετοιμασία για μεσημβρινή ανάπαυση.

13.45-15.15: Μεσημβρινή ανάπαυση. Τα παιδιά που για οποιοδήποτε λόγο δεν αναπαύονται, απασχολούνται με διάφορα επιτραπέζια παιδαγωγικά παιχνίδια ή στις διάφορες παιδαγωγικές γωνίες.

15.15-15.45: Απογευματινό.

15.45-16.00: Προετοιμασία - Αποχώρηση.

Σε περίπτωση που όλα τα νήπια του Σταθμού δεν αναπαύονται (κοιμούνται το μεσημέρι) ή έχει παραταθεί η λειτουργία του Σταθμού, κατά τα προβλεπόμενα στις παραρ. 2 και 3 του άρθρου ΙΙ του παρόντος Κανονισμού, παρέχεται και το ακόλουθο πρόγραμμα, εφ' όσον το ωράριο αυτό καλύπτεται από υπάλληλο των κλάδων Νηπιαγωγών (προσωπικό) ή Βρεφονηπιοκομίας, διαφορετικά παρέχεται μόνο φροντίδα.

Μουσική αγωγή - Ακρόαση επιλεγμένων κομματιών κάθε είδους μουσικής (δημοτικής Ελληνικής και ξένης, σύγχρονης ελληνικής και ξένης, κλασικής).

Τραγούδι.

Παιδική ορχήστρα.

Παραμύθι - Δραματοποίηση.

Θεατρικό παιχνίδι.

Το πλαίσιο που δίνεται παραπάνω μπορεί να αναπροσαρμόζεται κατά την κρίση του Βρεφονηπιοκόμου, ανάλογα με τις ανάγκες των παιδιών, τις συνθήκες της ημέρας ή τις απαιτήσεις της ημερήσιας εργασίας του.

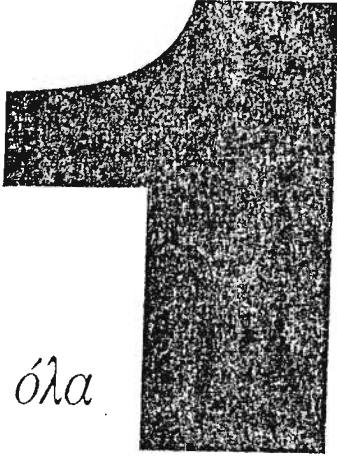
Άρθρο 15

Ιατρική παρακολούθηση παιδιών

1. Η παρακολούθηση της υγείας των παιδιών που φιλοξενούνται στους Σταθμούς γίνεται, εφ' όσον αυτοί δεν εξυπηρετούνται από τις υπηρεσίες του Εθνικού Συστήματος Υγείας, από γιατρό που συμβάλλεται με το Σταθμό, ο οποίος επισκέπτεται αυτόν μια (1) φορά το δεκαπενθήμερο.

2. Για κάθε παιδί τηρείται λεπτομερής καρτέλλα που ενημερώνεται από το γιατρό σε ότι αφορά την υγεία του παιδιού.

3. Η περιφρούρηση της υγείας του παιδιού αποτελεί επίσης μέριμνα και φροντίδα και του λοιπού προσωπικού του Σταθμού, μέσα στα πλαίσια της αρμοδιότητας του κάθε υπαλλήλου, το οποίο εφαρμόζει πιστά όλα τα απαραίτητα μέτρα υγιεινής και ασφάλειας και ευθύνεται για κάθε αμέλεια ή παράλειψη που μπορεί να έχει επίπτωση στην υγεία των παιδιών.

Το παιδί θα
απολαμβάνει όλα
τα δικαιώματα που
προβλέπονται σε αυτή τη
διακήρυξη. Τα δικαιώματα
αυτά αναγνωρίζονται σε
όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά
χωρίς διάκριση φυλής,
χρώματος, φύλου, γλώσσας,
θρησκείας, πολιτικών ή
άλλων πεποιθήσεων, εθνικής
ή κοινωνικής καταγωγής,
περιορισίας, οικογενειακής
προελεύσεως ή άλλης
κοινωνικής θέσεως
του ίδιου του παιδιού
ή της οικογένειάς του.

ΟΧΛΟΚΡΑΤΙΑ

Το παιδί θα απολαμβάνει ιδιαίτερη προστασία και θα του παρέχονται με νομοθετικά ή

άλλα μέσα ευκαιρίες και δυνατότητες για να μπορέσει να αναπτυχθεί σωματικά, ψυχικά, ηθικά, πνευματικά

Αρχή δεύτερη

και κοινωνικά με τρόπο φυσιολογικό

και υγιεινό και σε συνθήκες ελευθερίας και

αξιοπρέπειας. Όταν θεσπίζονται νόμοι για το σκοπό αυτόν πρωταρχική φροντίδα θα είναι η εξασφάλιση των πραγματικών συμφερόντων του παιδιού.

Μηνίτης Χίπας ©

ΠΡΩΧΗ ΠΡΟΙΤΑ

Στο παιδί θα αναγνωρίζεται

από τη
στιγμή

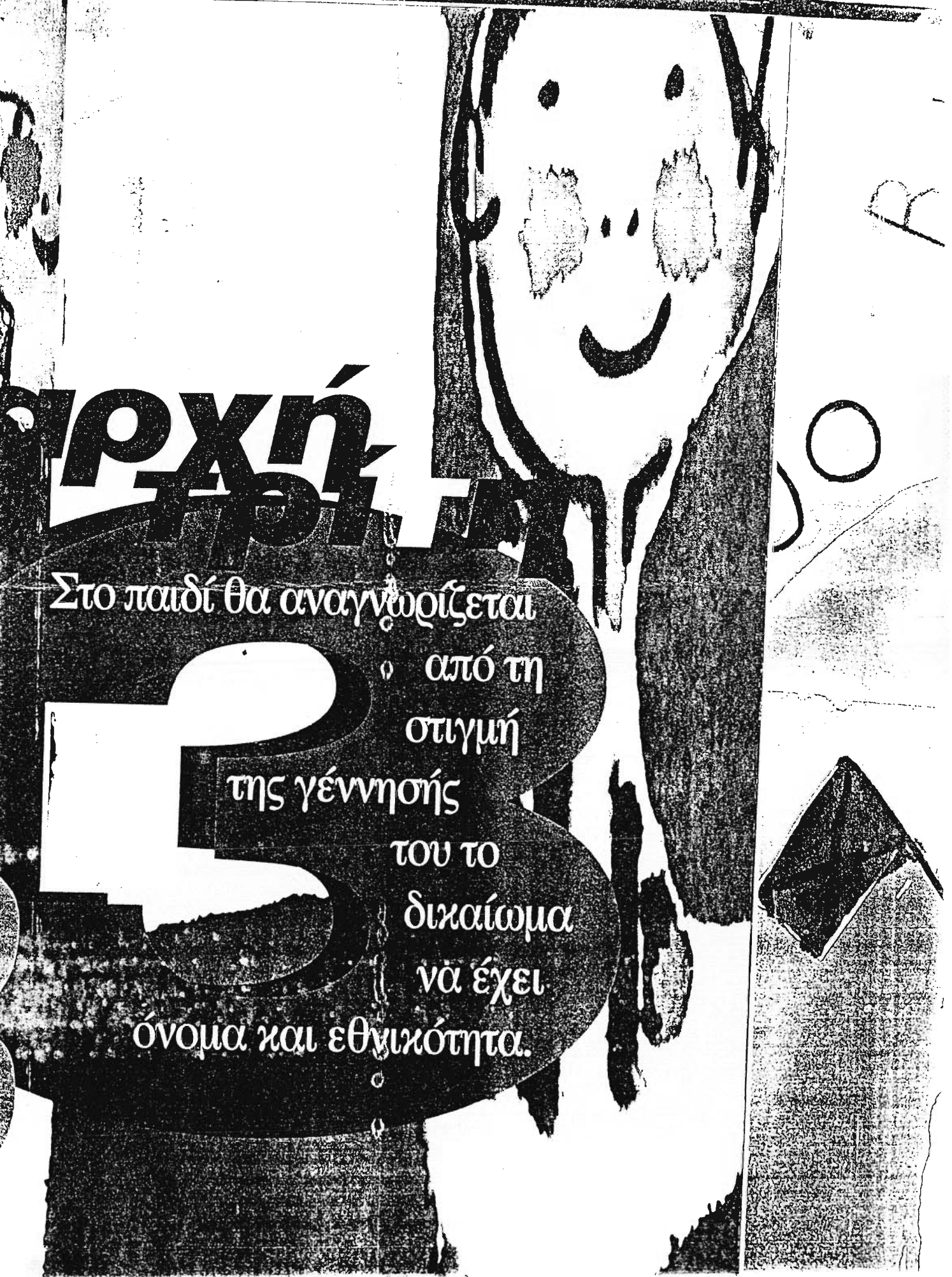
της γέννησής

του το

δικαίωμα

να έχει

όνομα και εθνικότητα.

ΡΗΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Το παιδί θα απολαμβάνει
τα δικαιώματα της
κοινωνικής ασφάλειας.
Θα του αναγνωρίζεται
το δικαίωμα να μεγαλώνει
και να αγαπιύσσεται
με υγιεί. Για το σκοπό
αυτόν θα παρέχεται στο
παιδί και στη μητέρα του
ιδιαίτερη φροντίδα και
προστασία, στην οποία
περιλαμβάνεται και η ικανοποιητική
προγεννητική και μεταγεννητική μέριμνα.
Το παιδί θα έχει το δικαίωμα
ικανοποιητικής
διατροφής, στεγάσεως,
ψυχαγωγίας και
ιατρικής περιθάλψεως.

αιδί που μειονεκτεί σωματικά,
διανοητικά ή κοινωνικά
απολαμβάνει την ιδιαίτερη
μεταχείριση, εκπαίδευση
και φροντίδα που απαιτεί
η ειδική κατάστασή του.

Αρχή πέμπτη

ΑΡΧΗ ΕΚΤΗ

Το παιδί έχει ανάγκη, για την πλήρη και αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, από αγάπη και κατανόηση. Θα μεγαλώνει, όπου είναι δυνατόν, με την ευθύνη και τη φροντίδα των γονέων του και πάντοτε σε μια ατμόσφαιρα στοργής και ηθικής και υλικής ασφάλειας.

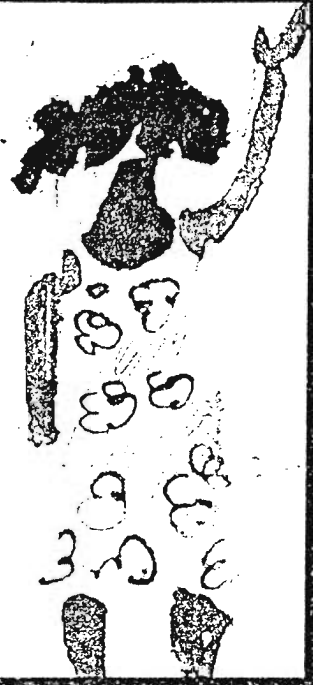
Το παιδί της τρυφερής ηλικίας δεν θα χωρίζεται από τη μητέρα του παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Η κοινωνία και οι δημόσιες υπηρεσίες θα έχουν το καθήκον να παρέχουν ιδιαίτερη φροντίδα στα παιδιά χωρίς οικογένεια και στα παιδιά που δεν έχουν επαρκή μέσα συντηρήσεως. Η παροχή κρατικών επιδομάτων και άλλης βοήθειας για τη συντήρηση των παιδιών πολυμελών οικογενειών είναι επιθυμητή.

Αρχή έβδομη

Στο παιδί αναγνωρίζεται το δικαίωμα της εκπαίδευσέως, η οποία παρέχεται δωρεάν και θα είναι υποχρεωτική στη στοιχειώδη τουλάχιστον βαθμίδα. Στο παιδί θα παρέχεται μια εκπαίδευση που θα προάγει τη γενική παιδεία του και θα του δώσει τη δυνατότητα, με βάση την αρχή της ισότητας των ευκαιριών, να αναπτύξει τις ικανότητές του, την ατομική του κρίση και το αίσθημα της ηθικής και κοινωνικής ευθύνης του και να γίνει ένα χρήσιμο μέλος της κοινωνίας. Τα πραγματικά συμφέροντα του παιδιού θα αποτελούν την κατευθυντήρια αρχή εκείνων που είναι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση και την καθοδήγησή του. Η ευθύνη αυτή ανήκει κατά πρώτο λόγο στους γονείς του. Το παιδί θα έχει κάθε ευκαιρία για παιχνίδι και ψυχαγωγία, τα οποία πρέπει να κατευθύνονται προς τους ίδιους σκοπούς που επιδιώκει και η εκπαίδευση. Η κοινωνία και οι δημόσιες υπηρεσίες θα επιδιώξουν να προωθήσουν την απόλαυση του δικαιώματος αυτού.

Αρχιόγδοη

Το παιδί
θα είναι σε
κάθε περίπτωση
από τους
πρώτους που θα
απολαμβάνουν
προστασία και
περίθαλψη.

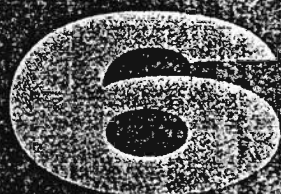

ΑΡΧΗ ΞΝΑΤΗ

Το παιδί θα προστατεύεται από κάθε μορφή εγκαταλείψεως, σκληρότητας και εκμεταλλεύσεως. Δεν θα είναι αντι-κείμενο κανενός είδους συναλλαγής. Το παιδί δεν θα προσλαμβάνεται σε εργασία προτού φθάσει στην κατάλληλη κατώ-τατη ηλικία. Σε καμία περίπτωση δεν θα εξαναγκάζεται ή θα του επιτρέπεται να ασχολείται σε εργασία ή εκπαιδευτικά ή ζημιώνει την υγεία ή την εκπα-δεύση, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη του.

ΑΡΧΗ ΞΝΑΤΗ

Το παιδί θα προσταθείται
από κάθε ενέργεια που

μπορεί να εθιστεί φιλίες,

Σε αυτές ή άλλες μορφές
διακρίσεις. Το παιδί θα αναρροφεί

τη πνευματικότητα

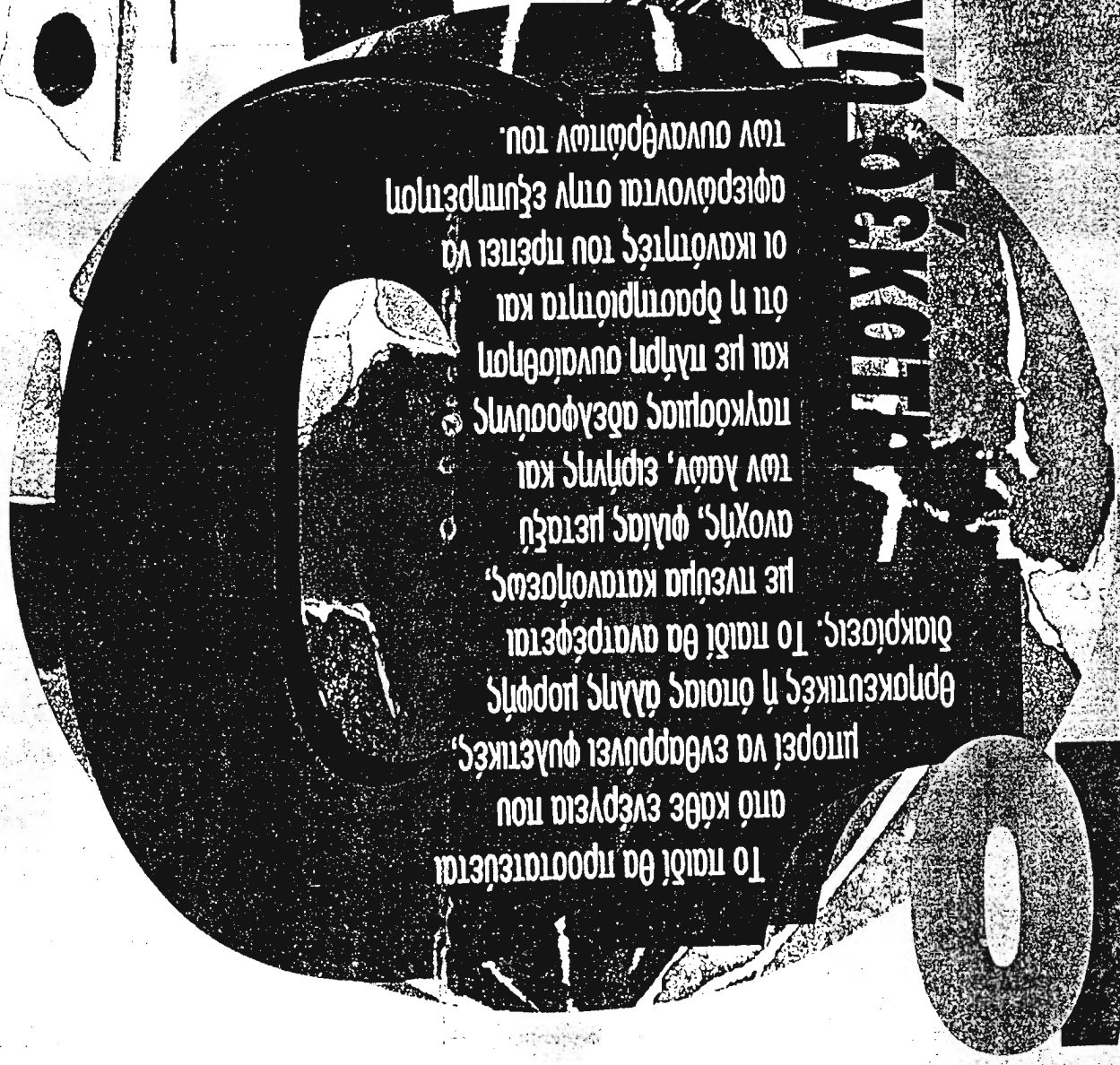
από τη ζωή, από τον
παιδαγωγικό λόγο και

από τη γλώσσα και

από τον τρόπο που

απορροφούνται οι
αποφασιστικές απόψεις

ΔΟΧΗ ΤΕΚΝΟΤΗΤΑΣ

II 2 Το ανάγνωσμα

Βιβλία με ιστορίες ή παραμύθια παρέχουν ένα μέσο που ενθαρρύνει την συζήτηση προσωπικών προβλημάτων και προσφέρουν ένα μέσο φυγής, έστω προσωρινής, από την ένταση και την απογοήτευση. Τροφοδοτούν εμπειρίες που καθιστούν τα νεαρά άτομα ικανά να καταλάβουν καλύτερα τη συμπεριφορά τους, γνωρίζοντας τα προβλήματα της ζωής των άλλων. Με αφορμή κάποιο ανάγνωσμα σχετικό με προβλήματα της ηλικίας τους τα παιδιά μπορούν να εξωτερικεύσουν τα δικά τους προβλήματα. Τα αισθήματα των παιδιών δανείζονται αυθεντία και αντικειμενικότητα από τις διηγήσεις που έγραψαν άλλοι και προσφέρεται έτσι μια απρόσωπη βάση για να ξεκινήσει μια συζήτηση. Θέματα που απασχολούν ένα συγκεκριμένο άτομο ή μια συγκεκριμένη ομάδα μπορούν να γίνουν θέματα συζήτησης μ' αυτόν τον τρόπο. Διαλέγοντας αναγνώσματα που στρέφονται γύρω από τα ενδιαφέροντά τους, τα νεαρά άτομα οδηγούνται σε μια πιο αντικειμενική θεώρηση, χωρίς τις άμυνες που επιστρατεύονται όταν τα ίδια θέματα τίθενται σε μια άμεση και προσωπική βάση.

Υπάρχουν ώρες που όλοι, μικροί και μεγάλοι, χρειάζονται να ξεφύγουν από την πλήξη, το άγχος ή τις απογοητεύσεις της καθημερινής ζωής. Αυτό είναι μια παραδεκτή μορφή προσαρμογής που καθιστά ικανό το άτομο να χαλαρώνει για λίγο, έτσι ώστε να αντιμετωπίσει τα προβλημάτά του αργότερα, συναισθηματικά ανανεωμένο.

Τα παιδιά πρέπει να έχουν στη διαθεσή τους παραμύθια, σύγχρονες ιστορίες φαντασίας, μυστηρίου ή περιπέτειας, που θα τους παρέχουν ειρηνικές στιγμές όταν τις έχουν ανάγκη. Όσο το διάβασμα δεν δίνει στα παιδιά ψεύτικη εικόνα για τη ζωή, οι φανταστικές ιστορίες έχουν σημαντική θεραπευτική αξία. Μειώνουν την εχθρότητα δίνοντας μια διέξοδο στην επιθετικότητα και προσφέρουν ένα εσωτερικό κόσμο στον οποίο το άτομο μπορεί να καταφύγει για λίγο, όταν επιθυμεί κάποια αλλαγή.

Τα βιβλία έχουν βοηθήσει πολλά άτομα να υπερνικήσουν δύσκολα προβλήματα προσαρμογής, προσφέροντας χαρακτήρες και καταστάσεις που δημιουργούν άμιλλα ή βοηθούν στη βαθύτερη επίγνωση των προβλημάτων και στην απόφαση να τα ξεπεράσουν. Η συμπεριφορά μπορεί ν' αλλάξει σημαντικά με το διάβασμα. Η διαδικασία αυτή έχει αναγνωρισθεί σαν μια θεραπευτική τεχνική και έχει ονομασθεί "βιβλιοθεραπεία" (bibliotherapy*). Για να τη χρησιμοποιήσομε αποδοτικά πρέπει να γνωρίζουμε καλά τα συνήθη προβλήματα της ηλικιακής ομάδας με την οποία δουλεύουμε και τα ειδικά προβλήματα των συγκεκριμένων ατόμων. Με αυτή τη γνώση επιλέγουμε τα βιβλία που θα έχουν θεραπευτική αξία. Για το θεραπευτικό ρόλο των παραμυθιών μιλάει η Ανθή Δοξιάδη - Τρίπ σε δύο άρθρα της για το περιοδικό "Γυναίκα". **

Τα παραμύθια προσφέρουν στα παιδιά τη δυνατότητα να έχουν "συναλλαγές" με πλάσματα της φαντασίας τους, αλλά "συναλλαγές" παραδεκτές, νόμιμες, με πλάσματα ενδιαφέροντα, αλλά και αρκετά μακρινά, ώστε ότι συμβαίνει, να συμβαίνει σ' εκείνα και όχι στα ίδια τα παιδιά. Ακόμα στα παραμύθια γίνεται η "κάθαρση", η λύτρωση για αδυναμίες ή πειρασμούς που και τα ίδια τα παιδιά αντιμετωπίζουν (ανυπακοή, ψέμα, κα.) και έτσι λυτρώνονται και τα ίδια μέσα από τα πρόσωπα με τα οποία ταυτίζονται. Τα παραμύθια μεταγγίζουν και ελπίδα, (τα άσχημα παπάκια μπορεί να μεταμορφωθούν σε πανέμορφους κύκνους) δίνουν λύσεις και απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα της ζωής, (μπορεί να χάσεις τη μάνα σου και να είσαι λυπημένο, αλλά αργότερα να βρείς μια όμορφη κοπέλλα που θα σ' αγαπάει και θα την αγαπάς και εσύ πολύ.....) και η ζωή θα ξαναβρει την ομορφιά της.

* L. Kaplan: Mental Health and Human Relations in Education σελ. 357

** Δημοσιεύονται στο βιβλίο της συγγραφέως: σε μητέρα προς μητέρα, σελ 49-5

Ακόμα, στα παραμύθια υπάρχει ηθική τάξη και δικαιοσύνη, που τα παιδιά χρειάζονται σ' αυτή τη φάση της εξέλιξής τους. Τιμωρούνται οι κακοί, οι καλοί ζούν ευτυχισμένοι..... Στα παραμύθια θριαμβεύει η ανθρωπιά και η καλωσύνη ανταμείβεται.

Αλλοίμονο, αν τα παιδιά δεν είχαν ούτε στην εποχή που διαμορφώνουν τον εσωτερικό τους κόσμο τέτοια πολύτιμα δομικά υλικά.

Αλλά το παραμύθι δεν προσφέρει μόνο λύσεις, απαντήσεις, μηνύματα ελπίδας. Το παραμύθι προσφέρει στο παιδί ευκαιρία να καθήσει στην αγκαλιά της μαμάς ή της γιαγιάς—ή ευκαιρία να καθήσει η μαμά ή η γιαγιά δίπλα του, να αφοσιωθεί σ' αυτό, να μην ασχολείται με τίποτα άλλο.

Η ακόμα τη δυνατότητα να ξεφύγει από τα καθημερινά, να διασκεδάσει κάποια ώρα που βαριέται ή να ακούσει ξανά ότι την Κοκκινοσκουφίτσα δεν την έφαγε ο λύκος, παρά το ότι παράκουσε τις οδηγίες της μαμάς της. Το παιδί έχει ανάγκη από τη σιγουριά ότι στο τέλος θα σωθεί, αλλά έχει ανάγκη και από παρέα και συμπάρσταση. Μαζί με το παραμύθι του λέμε και πολλά άλλα πολύτιμα πράγματα, όπως: "έχω καιρό και για σένα", "χαίρομαι να μοιράζομαι μαζί σου ωραία πράγματα", κ.α.

Η φωνή της μητέρας δεν του μιλάει μόνο για τη χιονάτη ή τον Κοντορεβουθούλη, η μητρική φωνή (οι αποχρώσεις της, η ένταση, ο τόνος, η μουσική της) μεταδίδει τρυφερότητα, διαλύει τις ανησυχίες, εξαφανίζει τους φόβους.

Το παραμύθι είναι για το μικρό παιδί τόσο σοβαρό και αληθινό όσο και το παιχνίδι: του χρησιμεύει για να γνωρίσει τον εαυτό του, για να μετρήσει τις δυνάμεις του, π.χ. για ν' αναμετρηθεί με το φόβο. Οι "φορκαλοποιητές" των παραμυθιών δεν έχουν αρνητικές επιπτώσεις πάνω στο παιδί, αν τις ακούει από τη φωνή της μητέρας, μέσα στη γαλήνη και την ασφάλεια της οικογενειακής ζωής.

Μπορεί να κάνει πως φοβάται, βέβαιο πως η δύναμη των γονιών του θα αντιμετώπιζε αποτελεσματικά όλα τα κακά πράγματα. Το παραμύθι μπορεί να τρομάξει το παιδί, αν ο φόβος, η σύγκρουση, η εγκατάλειψη, η ανασφάλεια υπάρχουν ήδη μέσα του και το παραμύθι "αποκωδικοποιείται" σύμφωνα με τα προσωπικά του βιώματα μεναξιδός και σκόλυπτων αναγκών.

Ακόμα και επιστήμονες που υποστηρίζουν ότι τα παραμύθια μπορεί να έχουν και αρνητικές επιπτώσεις δέχονται ότι αυτό έχει σχέση και με τον τρόπο που λέγονται.

Για το πως μπορεί να εκφράσει το παιδί τα αισθηματά του με μιά δική του ιστορία μιλάει η ψυχολόγος Δανάη Παπαδάτου* που δουλεύει στο Νοσοκομείο Παίδων "Αγλαίας Κυριακού" με τα παιδιά που πάσχουν από ανίατα νοσήματα**

* Ομιλία της στο 3^ο μετεκπαιδευτικό σεμινάριο στην Παιδοψυχιατρική (1-2 νοεμβρίου 1985, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων).

** Ένα κοριτσάκι που ήξερε πως θα συναντήσει τον θάνατο, έπλασε το παρακάτω παραμύθι.

Η Τριανταφυλλιά ζει με τους γονείς της. Είναι πολύ ευτυχισμένοι. Μιό μέρα κάνουν μαζί ένα περίπατο στο δάσος. Εκεί ένας σίφουνας την παράσφρει και τη φέρνει σ' ένα κάστρο. Ένας κακός μάγος την υποχρεώνει να κάνει δουλειες μέσα στο κάστρο. -" Γιατί μ' έφερες εδώ"; τον ρυτά η Τριανταφυλλιά. -" Αυτό δεν σε αφορά" της απαντά ο μάγος.

Οι γονείς της την έψαξαν παντού, μα δεν την βρήκαν πουθενά. Έτσι κλειστηκαν στο σπίτι τους και κανείς πιά δεν τους είδε να γελούν.

Η Δ. Παπαδάτου λέει ότι τα παιδιά εκφράζουν πολλές φορές το άγχος τους για τον θάνατο μέσα από το παιχνίδι τους, το παραμύθι ή τη ζωγραφική τους.

Στους μεγάλους (μέσης και τρίτης ηλικίας) μια ιστορία ή ένα ποίημα μπορεί να δώσει και υλικό για δραματοποίηση. Δηλ. να θελήσουν να "παίξουν" κάποιες εικόνες, η κάποιους διαλόγους, ζωντανεύοντας το ανάγνωσμα, κανοντάς "θέατρο".

Ετσι από παθητικοί αναγνώστες γίνονται δημιουργοί και ηθοποιοί, σκηνοθέτες σκηνογράφοι, κ.ο.κ.

Ακόμα μπορεί ο ενήλικας να διαλέξει κατάλληλη μουσική που θα συνοδεύει μια απαγγελία, ατομική ή ομαδική, ή μια αφήγηση. Η να συνδέσει με μουσική τις διάφορες "εικόνες" που "παίζονται" από την ομάδα με βάση ένα βιβλίο.

Ετσι λοιπόν, το ανάγνωσμα μετατρέπεται σε συμμετοχή, ευκαιρία έκφρασης και δημιουργικής απασχόλησης, μέσο για να καταπολεμηθεί η απομόνωση.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΓΙΑ ΤΟ "ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ"*

Ερμού 15 (ΗΜΙΟΡΟΦΟΣ) - ΑΘΗΝΑ 101 85 Τηλ 32 49 177 - 32 38 523

FAX 3238444

Ε 32 15
Α- 1310 / 17-10-2000

ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

2031
13.10.00

* Η Επιστημονική Ομάδα για το «Ολοήμερο νηπιαγωγείο» αποτελείται από τους: Πατινώτη Νικήτα, Καθηγητή ΠΤΝ Πανεπιστημίου Πατρών και Πρόεδρο της Επιτροπής, Παπαμιχαήλ Ιωάννη, Καθηγητή ΠΤΝ Πανεπιστημίου Πατρών, Κακίση Λουίζα Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΠΤΝ Πανεπιστημίου Αθηνών, Ντολιοπούλου Έλση, Επίκουρο Καθηγήτρια ΠΤΝ, Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Κώτση Κωνσταντίνο, Διευθυντή Σπουδών Α' βάθμιας Εκπαίδευσης, Τσεσμετζή Θάλεια, Σχολική Σύμβουλο Προσχολικής Αγωγής, Μιλιάνα Αριστείδη, Προϊστάμενο Διεύθυνσης Π.Ε., Ανδριανοπούλου Ιωάννα, Νηπιαγωγό-αποσπασμένη στο ΥΠΕΠΘ, Λάζου Δημήτρα Νηπιαγωγό-αποσπασμένη στο ΥΠΕΠΘ, Τάτση Ειρήνη, Νηπιαγωγό-αποσπασμένη στο ΥΠΕΠΘ, Γεωργοπούλου Αλεξάνδρα, Νηπιαγωγό-αποσπασμένη στο ΥΠΕΠΘ, Μάρκου Φρειδερίκη, Νηπιαγωγό-αποσπασμένη στο ΥΠΕΠΘ, Ντελή Σταυρούλα, Νηπιαγωγό-αποσπασμένη στο ΥΠΕΠΘ και Γραμματέα της Επιτροπής.

Δευτέρα 2/30

Αγαπητές/ -οί νηπιαγωγοί!

Ξεκίνησε ήδη η σχολική χρονιά με εσάς να υπηρετείτε σε ένα Ολοήμερο Νηπιαγωγείο. Ένα καινούργιο, ακόμη, θεσμό προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης στη χώρα μας, όπου τα μικρά παιδιά καλύπτουν τις προσωπικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους για μάθηση μέσα σ' ένα φιλόξενο περιβάλλον.

Το Ολοήμερο, όπως κάθε άλλο νηπιαγωγείο, προκαλεί ερεθίσματα για συζητήσεις και μαθησιακές συζητήσεις. Είναι ένα κέντρο ατομικών και ομαδικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται στο σχεδιασμό της/ του Νηπιαγωγού ή τις αυθόρμητες αναζητήσεις των νηπίων, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στις κλίσεις και τα ενδιαφέροντα των μικρών παιδιών. Παράλληλα δίνει ιδιαίτερη σημασία τόσο στην υγιεινή διατροφή όσο και στην ανάπτυξη των παιδιών.

Η σημαντικότητα της προσχολικής εκπαίδευσης αναγνωρίζεται διαρκώς περισσότερο από την επιστήμη και διεθνείς οργανισμούς. Η συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση καθορίσθηκε πρόσφατα ως ένας από τους 16 δείκτες που αξιολογούν την ποιότητα ενός ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού συστήματος. Ο μεταβαλλόμενος ρόλος της οικογένειας ως κοινωνικού θεσμού που συνεπάγεται συχνά την απουσία των γονέων από το σπίτι για μεγάλο μέρος της ημέρας, κάνουν έτσι το ρόλο του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου διαρκώς κρισιμότερη για την συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών καθώς και την κοινωνική τους ένταξη, μειώνοντας έτσι την πιθανότητα μιας μεταγενέστερης αποτυχίας τους στο σχολείο και στην ενήλικη ζωή.

Από το 1997 η ελληνική πολιτεία προωθεί στηρίζει και θεωρεί απαραίτητη την καθιέρωση του νέου θεσμού, γνωρίζοντας ότι ο νέος θεσμός ανταποκρίνεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών, βοηθώντας και τους εργαζόμενους γονείς να αντιμετωπίσουν καλύτερα τα προβλήματά τους. Η εφαρμογή του νέου θεσμού ξεκίνησε με 160 τμήματα το σχολικό έτος 1997/98, ενώ σήμερα λειτουργούν περίπου 1000 ολοήμερα τμήματα.

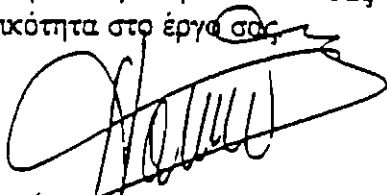
Αγαπητές/ -οί Συνάδελφοι

Από την μέχρι τώρα εμπειρία της Επιστημονικής Επιτροπής Ολοήμερου Νηπιαγωγείου γνωρίζουμε ότι εσείς είστε το κλειδί για την επιτυχία της φιλόδοξης αυτής καινοτομίας. Το ενδιαφέρον σας για τα παιδιά, η επιστημονική σας κατάρτιση, η συνεργατική σας διάθεση, οι εμπειρίες σας αποτελούν το στήριγμα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου.

Το Υπουργείο Παιδείας καταβάλλει προσπάθειες για την πληροφόρηση και επιμόρφωσή σας πάνω σε θέματα που αφορούν τη λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Τα μέλη της επιστημονικής ομάδας είναι έτοιμα να συνεργασθούν μαζί σας πάνω σε ζητήματα του Νηπιαγωγείου σας που σας απασχολούν. (Τηλέφωνο: 01/ 3249177, Διεύθυνση: Ερμού 15 10185 Αθήνα)

Για τις πρώτες βασικές ανάγκες ενημέρωσης σας αποστέλλουμε συνημμένα σχετικό υλικό.

Η επιστημονική επιτροπή και εγώ προσωπικά σας ευχόμαστε καλή σχολική χρονιά, δύναμη, επιτυχία και δημιουργικότητα στο έργο σας.

Καθηγητής Ν. Πατινώτης
Πρόεδρος Επιστημονικής Επιτροπής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚ/ΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.

ΤΜΗΜΑ Α'

Μητροπόλεως 15

101 85 ΑΘΗΝΑ

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:

Αθήνα 26-10-2000

Αρ.Πρωτ. Βαθμός Προτερ.

Φ.32/1161/Γ1/932

Πληροφορίες: Κων. Κώτσης, Σταυρ. Ντελή

Τηλέφωνο: 32.38.380 - 32.38.523

FAX: 32. 38.444

FASL

ΘΕΜΑ : Λειτουργικά θέματα Ολοήμερου

Νηπιαγωγείου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚ. ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α' - ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ
ΑΡ. ΠΡΩΤ. 2816
16.11.00

- ΠΡΟΣ : 1. Σχολικούς Συμβούλους
Προσχολικής Αγωγής
(Μέσω Δ/νσεων Π.Ε.)
2. Προϊσταμένους Δ/νσεων
και Γραφείων Π.Ε.
3. Διδακτικό Προσωπικό
των Νηπιαγωγείων
(Μέσω Δ/νσεων και
Γραφείων Π.Ε.)

Με αφορμή ερωτήματα που υποβάλλονται στο Υπουργείο Παιδείας για λειτουργικά θέματα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, σας κάνουμε γνωστά τα ακόλουθα:

1. Στο Ολοήμερο Τμήμα του νηπιαγωγείου το επίσημο πρόγραμμα σπουδών (δραστηριοτήτων) αναπτύσσεται καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του (μέχρι τις 15.30'). Κατά συνέπεια δεν μπορεί να γίνει αποχώρηση νηπίου πριν από τη λήξη του προγράμματος.

2. Οι γονείς θα πρέπει να ενημερώνονται έγκαιρα για το πρόγραμμα του ολοήμερου νηπιαγωγείου και για την υποχρεωτικότητα της παραμονής των παιδιών τους μέχρι τη λήξη του προγράμματος. Θα πρέπει λοιπόν να λάβουν ενυπόγραφα γνώση ότι η αποχώρηση των νηπίων γίνεται από τις 15.30' μέχρι 15.45'. Τα πολλά ερωτήματα που υποβάλλονται τόσο προς την υπηρεσία όσο και προς τα μέλη της επιστημονικής ομάδας για το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο οδηγούν στην ανάγκη της επισήμανσης ότι για καμιά κοινωνική ή επαγγελματική ομάδα (π.χ. ομάδα εκπαιδευτικών) δεν υπάρχουν εξαιρέσεις για πρόωπη αποχώρηση των παιδιών τους από το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο και για σύνδεση της αποχώρησης των νηπίων με την ώρα λήξης της εργασίας των γονέων.

3. Είναι γνωστό ότι η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου προγράμματος για το ολοήμερο νηπιαγωγείο απαιτεί τη χρήση επιπλέον χώρων, οι οποίοι λείπουν από τα περισσότερα νηπιαγωγεία. Ωστόσο θα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα για τη χρήση και αξιοποίηση των υπάρχοντων χώρων κάθε σχολικής μονάδας, έστω και για ορισμένες ώρες του προγράμματος. Γι' αυτό το λόγο με την συνεργασία του διδακτικού προσωπικού θα λαμβάνονται μέτρα (προϋποθέσεις, προστασία υλικού κ.λ.π.) για την ανάπτυξη του προγράμματος, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο, σε όλους τους χώρους.

συμπεριλαμβανομένης και της αίθουσας του κλασικού, μετά την αποχώρηση των νηπίων που φοιτούν στο τμήμα αυτό.

4. Το εποπτικό υλικό που διαθέτουν τα νηπιαγωγεία αξιοποιείται από το σύνολο του διδακτικού προσωπικού.

Είναι λοιπόν αυτονόητο ότι οι εκπαιδευτικοί του ολοήμερου τμήματος χρησιμοποιούν το υλικό που υπάρχει χωρίς να γίνεται διάκριση ότι αυτό ανήκει στο κλασικό ή στο ολοήμερο τμήμα.

5. Σύμφωνα με την υπενθύμιση που γίνεται στην πρώτη παράγραφο, το πρόγραμμα του ολοήμερου νηπιαγωγείου αναπτύσσεται καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του (μέχρι τις 15.30'). Από το γεγονός αυτό προκύπτει ότι τα νήπια που παρακολουθούν το ολοήμερο συγκροτούν αμιγή τμήματα και δεν μπορούν να συμμετέχουν σ' αυτά για περιορισμένο μόνο χρόνο και νήπια κλασικού τμήματος (τα τμήματα είναι πάντοτε αμιγή).

6. Στις 11-10-2000 πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα επιστημονική ημερίδα για το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο, στην οποία αναπτύχθηκαν θέματα για την παιδαγωγική και διοικητική διάσταση του θεσμού. Στη συνάντηση αυτή (πήραν μέρος οι Σχολικοί Σύμβουλοι Προσχολικής Αγωγής και οι Προϊστάμενοι των Δ/σεων Πρωτ/θμιας Εκπ/σης) δόθηκε η ευκαιρία να γίνουν συζητήσεις να ανταλλάγουν πληροφορίες, να καταγραφούν προβληματισμοί και να διατυπωθούν προτάσεις και απόψεις, οι οποίες θα αξιοποιηθούν από την επιστημονική ομάδα για το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο.

Στην παραπάνω συνάντηση οι συμμετέχοντες παρέλαβαν φάκελο με ειδικό επιμορφωτικό υλικό για το ολοήμερο νηπιαγωγείο. Με ευθύνη των Προϊσταμένων Διευθύνσεων και Γραφείων Πρωτ/θμιας Εκπ/σης, θα γίνει αναπαραγωγή του υλικού αυτού και θα δοθεί σε όλο το διδακτικό προσωπικό των νηπιαγωγείων, ανεξάρτητα αν ανήκει σε κλασικό ή ολοήμερο τμήμα και θα αξιοποιηθεί αναλόγως με ευθύνη των Σχολικών Συμβούλων.

7. Επισημαίνεται ότι όπως και στο δημοτικό σχολείο έτσι και στο νηπιαγωγείο, κατά την διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος (09.00 - 12.30 για το κλασικό τμήμα και 08.00 - 16.00 για το ολοήμερο) στην αίθουσα παρευρίσκονται και προσφέρουν έργο μόνο οι μόνιμοι και αναπληρωτές νηπιαγωγοί που τοποθετούνται από το δημόσιο, αφού η παρουσία άλλων ατόμων στην αίθουσα τις ώρες αυτές (από οποιοδήποτε φορέα κι αν προέρχονται) δεν προβλέπεται από τις νόμιμες διατάξεις.

Της παρούσας εγκυκλίου παρακαλούμε να λάβει ενυπόγραφα γνώση το διδακτικό προσωπικό όλων των νηπιαγωγείων.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Εσωτερική διανομή

1. Δ/ση Σπουδών Π.Ε.

Τμήμα Α'.

2. Επιστημονική Ομάδα για
το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο
(Ερμού 15. ημιόροφος)

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΚΩΤΣΗΣ

Πιστό Αντίγραφο
ο προϊστάμενος Τμήματος
Διεύθυνσης & Προϊστάμενος

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ-

Το ολοήμερο νηπιαγωγείο ή εισαγωγικό σχολείο διευρυμένου ωραρίου, άρχισε να πρωτολειτούργει σε άλλες χώρες στα μέσα του αιώνα, και από το 1997 λειτουργεί και στη χώρα μας. Είναι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρέχει περισσότερες ευκαιρίες για μάθηση στα παιδιά, απ' ό,τι το νηπιαγωγείο μισής μέρας ή το νηπιαγωγείο συνηθισμένου ωραρίου. Στο ολοήμερο νηπιαγωγείο εργάζονται επιπλέον παιδαγωγοί, και ο χώρος του έχει εμπλουτισθεί υλικοτεχνικά και διαρρυθμιστεί με τρόπο ώστε να καλύπτει τις νέες ανάγκες, π.χ. την ανάπαυση των παιδιών. Η φιλοσοφία του δεν διαφέρει από εκείνη του νηπιαγωγείου συνηθισμένου ωραρίου. Το ολοήμερο νηπιαγωγείο εξυπηρετεί κοινωνικές ανάγκες, καθώς αυξάνονται διαρκώς αριθμητικά οι εργαζόμενοι γονείς, τα διαζύγια, οι μονογονεϊκές οικογένειες κ.ά. και, κατά συνέπεια, όλο και περισσότερα παιδιά χρειάζονται φροντίδα εκτός σπιτιού. Επιπρόσθετα θεωρείται πλέον δύσκολο οι παιδαγωγοί να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των σύγχρονων προγραμμάτων για το νηπιαγωγείο μέσα σε 3 ή 3 ½ ώρες που έχουν στη διάθεσή τους σ' ένα κλασικό τμήμα. Επίσης υποστηρίζεται ότι ένα ποιοτικό ολοήμερο πρόγραμμα στο νηπιαγωγείο, προσφέρει ποικίλα οφέλη στα παιδιά προσχολικής ηλικίας, σε αντίθεση με δύο ή τρεις χώρους που μπορεί να βρεθούν τα νήπια ημερησίως, (π.χ. σπίτι της γιαγιάς παιδικός σταθμός κ.ά.) στους οποίους μπορεί να υπάρχουν διαφορές στη φιλοσοφία και την ποιότητα.

Η κίνηση υπέρ του ολοήμερου νηπιαγωγείου έχει προκαλέσει ενδοιασμούς και διχογνωμίες (μήπως κουράζονται ή πιάζονται τα παιδιά, μήπως τα προγράμματα είναι πολύ ακαδημαϊκά κ.ά.). Το ολοήμερο πρόγραμμα όχι μόνο δεν είναι αρνητικό για τα παιδιά, αλλά αντίθετα υπάρχουν αποδείξεις για θετικά αποτελέσματα από τον επιπλέον χρόνο στην τάξη, εάν φυσικά αυτός χρησιμοποιηθεί σωστά. Σύμφωνα με τις έρευνες, το ολοήμερο νηπιαγωγείο παρουσιάζει πλεονεκτήματα σε σχέση με αυτό του συνηθισμένου ωραρίου, όχι μόνο για τα παιδιά από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά που συμμετέχουν στα ολοήμερα προγράμματα επιδεικνύουν επαυξημένες ακαδημαϊκές ικανότητες αργότερα, και μειωμένες πιθανότητες να επαναλάβουν την ίδια τάξη. Επίσης, τα παιδιά αυτά επωφελοούνται κοινωνικά και συναισθηματικά. Ακόμα, τα παιδιά που συμμετέχουν σε ολοήμερα προγράμματα, σε σχέση με εκείνα που συμμετείχαν σε προγράμματα συνηθισμένου ωραρίου, δείχνουν μεγαλύτερη συμμετοχή στην σχολική τάξη,

παραγωγικότητα, ανεξαρτησία στη μάθηση, ετοιμότητα γι' αυτήν, ενώ επίσης εκφράζουν λιγότερο άγχος, απογοήτευση, θυμό, ντροπή, απόρριψη ή μνησικακία.

Όμως σε ένα ολοήμερο πρόγραμμα δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να δοθεί έμφαση στην ακαδημαϊκή διδασκαλία, και να μετατραπεί έτσι το νηπιαγωγείο σε μία μορφή πρώτης δημοτικού. Ο επιπλέον χρόνος δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για να καλλιεργηθούν παραπάνω η ανάγνωση, η γραφή ή τα μαθηματικά, αλλά να παρέχεται ολιστικά θεωρημένη διεπιστημονική και διεργασιακή αγωγή, ώστε το πρόγραμμα να έχει αυτοτέλεια και να μην αποτελεί προετοιμασία για την επόμενη χρονιά.

Το ολοήμερο νηπιαγωγείο προσφέρει στα παιδιά *επιπλέον χρόνο* για παιδαγωγικές δραστηριότητες στον νοητικό, στον γλωσσικό, στον κοινωνικό, στον συναισθηματικό, στον κινητικό και τον αισθητικό τομέα στα πλαίσια του αναλυτικού προγράμματος. Πρέπει να τονιστεί όμως ότι δεν πρέπει να μας ενδιαφέρει να υπάρχουν πολλές παραπάνω δραστηριότητες αλλά πιο ποιοτικές.

Τα *πλεονεκτήματα* του ολοήμερου νηπιαγωγείου είναι τα εξής:

- 1) Παρέχεται περισσότερος χρόνος για *εξατομικευμένη* εκπαίδευση και για ένα πρόγραμμα πιο αναπτυξιακά κατάλληλο.
- 2) Υπάρχει περισσότερος χρόνος, ώστε να αναπτύξουν τα παιδιά μία θετική αυτοεικόνα και περισσότερο σεβασμό για τον εαυτό τους και για τους άλλους.
- 3) Οι χρονικές φάσεις για μαθησιακές εμπειρίες είναι μεγαλύτερες, και πραγματοποιούνται σε πιο ξεκούραστη ατμόσφαιρα.
- 4) Υπάρχει περισσότερος χρόνος για την παιδαγωγό να παρατηρεί και να ανακαλύπτει τις ατομικές ανάγκες των παιδιών, αλλά και να δείχνει μεγαλύτερη προσοχή στο καθένα χωριστά. Επίσης παρέχεται περισσότερος χρόνος για την αντιμετώπιση ατομικών προβλημάτων, καθώς και των ιδιαιτεροτήτων των δίγλωσσων παιδιών, των παιδιών με ειδικές ανάγκες κ.ά.
- 5) Υπάρχει μεγαλύτερη ευλυγυσία στο πρόγραμμα και παρέχεται περισσότερος χρόνος για παιχνίδια, συζητήσεις, εξερευνήσεις, ανακαλύψεις, πρακτική στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη λήψη αποφάσεων, καθώς και για δραστηριότητες που συνήθως δεν αναπτύσσονται αρκετά σε αυτό (π.χ. εκπαιδευτικοί περίπατοι, μαγειρική, δραματοποίηση ή κουκλοθέατρο).
- 6) Υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες για τα παιδιά, ώστε να αναπτύξουν κοινωνικές σχέσεις με τα άλλα παιδιά ή τις παιδαγωγούς.

7) Παρέχεται επιπλέον χρόνος στα παιδιά να μιλούν για τις εμπειρίες τους, να επιλύουν προβλήματα και να σκέφτονται κριτικά.

8) Υπάρχει μεγαλύτερη εξισορρόπηση μεταξύ των δραστηριοτήτων που προτείνονται από την παιδαγωγό και αυτών που ξεκινούν από τα παιδιά.

9) Υπάρχει καλύτερη σύνδεση των δραστηριοτήτων και μείωση των μεταβατικών φάσεων.

10) Παρέχεται περισσότερος χρόνος κατά τη διάρκεια του γεύματος, ώστε να συζητήσουν για την υγιεινή διατροφή, για καλές συνήθειες όσον αφορά το φαγητό, να πάρουν διάφορους ρόλους κ.ά.

11) Το πρόγραμμα και το περιβάλλον είναι πιο σταθερά για τα παιδιά, τα οποία αναγκαστικά θα πήγαιναν σε άλλο μέρος ή κέντρο, στο οποίο θα τα φρόντιζαν άλλοι, μέχρι να τα παραλάβουν οι γονείς τους.

12) Προσφέρεται περισσότερος χρόνος στην παιδαγωγό να γνωρίσει καλύτερα τους γονείς και να έχει τη δυνατότητα να συνεργάζεται μαζί τους.

13) Η ημέρα κυλάει με λιγότερο άγχος για τα παιδιά και τις παιδαγωγούς, λόγω της άνεσης που παρέχει το διευρυμένο ωράριο.

Τα σημεία όπου πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή διότι υπάρχει ο κίνδυνος να εξελιχθούν αρνητικά είναι:

1) Ο κίνδυνος να δοθεί μεγάλη έμφαση στην ακαδημαϊκή διδασκαλία και να αυξηθεί το άγχος που συνεπάγεται ένα αναπτυξιακά ακατάλληλο πρόγραμμα.

2) Ο περισσότερος χρόνος πιθανό να αποδειχθεί κουραστικός για ορισμένα παιδιά, ειδικά αν οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται εκεί δεν στηρίζονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

(Ημερήσιο πρόγραμμα: Σχεδιασμός - Υλοποίηση - Αξιολόγηση)

Ας δούμε όμως τώρα τι πρόγραμμα πρέπει να εφαρμόζεται σε ένα ολοήμερο νηπιαγωγείο. Όπως ήδη αναφέρθηκε, βασικό στοιχείο του ολοήμερου νηπιαγωγείου είναι η διεύρυνση του ωραρίου λειτουργίας του σε σχέση με το νηπιαγωγείο συνηθισμένου ωραρίου από 3 ½ σε 8 ώρες. Ο χρόνος λοιπόν και η οργάνωσή του, είναι ένα σοβαρό ζήτημα, που πρέπει να μας απασχολήσει καθώς επιχειρούμε αυτή την καινοτομία στο χώρο του νηπιαγωγείου.

Πιστεύουμε ότι ένα πρόγραμμα για το ολοήμερο νηπιαγωγείο πρέπει: α) να αποτελείται από ένα συνδυασμό περιεχομένων που κρίνονται απαραίτητα για την κατάρτιση των παιδιών και ένα μεγάλο μέρος που στηρίζεται στα βιώματα των νηπίων, β) να έχει ως βάση του το παιχνίδι, το οποίο αποτελεί τον σημαντικότερο τρόπο μάθησης στην προσχολική ηλικία, γ) να στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, δ) να ανταποκρίνεται στις συνθήκες του περιβάλλοντος της τάξης και να ταιριάζει στα συγκεκριμένα παιδιά, στα οποία πρόκειται να εφαρμοστεί (ατομικές διαφορές, επίπεδο ωρίμανσης, ενδιαφέροντα, ανάγκες, εμπειρίες, διαφορές στο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον), ε) η αξιολόγησή του να γίνεται ανάλογα με τους στόχους και το περιεχόμενό του, και στ) οι παιδαγωγοί που το εφαρμόζουν να συμφωνούν με την φιλοσοφία του, να κατανοούν το περιεχόμενό του και να συνεργάζονται όσο το δυνατόν περισσότερο μεταξύ τους για τον προγραμματισμό, την υλοποίηση και την αξιολόγησή του στον καλύτερο δυνατό βαθμό. Σ' αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι η διεύρυνση του ωραρίου, πρέπει να αντιμετωπίζεται στα πλαίσια του αναλυτικού προγράμματος, το οποίο προσφέρει απεριόριστες δυνατότητες στις παιδαγωγούς, οφείλει να είναι ποιοτική και όχι ποσοτική και να μην υπάρχει διαχωρισμός της εργασίας της ημέρας σε δύο μέρη, αλλά συνέχεια ανάμεσα στο πρωί και το απόγευμα.

Το πρόγραμμα πρέπει να είναι ευέλικτο, ευπροσάρμοστο, εύπλαστο και να "αναδύεται" από τα νήπια. Δεν έχει νόημα ένα πρόγραμμα "προκατασκευασμένο" από την νηπιαγωγό που περιέχει συγκεκριμένη ύλη που πρέπει να "καλυφθεί".

Οι προβληματισμοί για την οργάνωση του χρόνου και τις δραστηριότητες είναι πολύ σοβαροί. Οι λύσεις δεν είναι εύκολες και έτοιμες, ούτε μπορούμε να τις υποδείξουμε υπό μορφή συνταγής. Η εμπειρία και η ευελιξία των νηπιαγωγών είναι καθοριστική. Έτσι οι οποιεσδήποτε προτάσεις οργάνωσης του χρόνου στο ολοήμερο νηπιαγωγείο, σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθούν μοντέλο ή απαράβατος κανόνας. Γι' αυτό δεν γίνεται λόγος για "ωρολόγιο πρόγραμμα" με τη στενή και παραδοσιακή έννοια που δίνεται σε αυτό, αλλά για ένα πλαίσιο οργάνωσης του ημερήσιου χρόνου απασχόλησης, αδρά οριοθετημένο σε χρονικές περιόδους, ελαστικό, ευέλικτο και χωρίς αυστηρή δομή.

Τα μόνα σταθερά σημεία που έχουμε είναι: α) πρωινή υποδοχή των παιδιών, β) δεκατιανό - κολατσιό και το διάλειμμα που ακολουθεί, γ) διάλειμμα - γεύμα - ανάπαυση και δ) αποχώρηση. Τα χρονικά διαστήματα που παρεμβάλλονται ανάμεσα στα πιο πάνω τα καλύπτουμε με οργανωμένες και αυθόρμητες δραστηριότητες.

Η διεύρυνση του ωραρίου, όπως ήδη αναφέρθηκε, αντιμετωπίζεται στα πλαίσια του ισχύοντος αναλυτικού προγράμματος. Στόχος μας είναι η διεύρυνση να είναι ποιοτική και όχι ποσοτική. Δεν επιδιώκουμε δηλαδή να γεμίσουμε την ημέρα μας με πληθώρα δραστηριοτήτων, αλλά να αξιοποιήσουμε το χρόνο όσο πιο δημιουργικά γίνεται. Τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες μάθησης και εμπλέκονται στον προγραμματισμό, στην υλοποίηση και στην αξιολόγηση των δραστηριοτήτων.

Σε ένα ολοήμερο νηπιαγωγείο μπορούν να πραγματοποιηθούν δραστηριότητες που σε ένα νηπιαγωγείο συνηθισμένου ωραρίου συνήθως παραμελούνται λόγω έλλειψης χρόνου, όπως μαγειρική/ζαχαροπλαστική, κουκλοθέατρο, επισκέψεις και εκπαιδευτικοί περίπατοι. Υπάρχει χρόνος για να δράσουν τα παιδιά, να πάρουν πρωτοβουλίες, να εκφραστούν ελεύθερα και αβίαστα, να ενισχύσουν την αυτοεικόνα τους και να γίνουν περισσότερο αυτόνομα. Επίσης το διευρυμένο ωράριο δίνει περισσότερες δυνατότητες για την υλοποίηση σχεδίων εργασίας, κατά τα οποία προσφέρεται η ευκαιρία στα νήπια να συμμετάσχουν, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους, σε πολυδύναμες δραστηριότητες, με ποικίλους στόχους από όλους τους τομείς ανάπτυξης. Ακόμα τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να επιλύσουν προβλήματα που τα ενδιαφέρουν και σχετίζονται με την καθημερινή τους ζωή, καθώς και το φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον.

Ως προς το πρόγραμμα τώρα, εναρμονίζουμε τη διάρκεια και το είδος των δραστηριοτήτων με την ηλικία των παιδιών. Γνωρίζουμε καλά ότι τα παιδιά αυτής της ηλικίας δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν για μεγάλα χρονικά διαστήματα σε μια δραστηριότητα. Έχουν ανάγκη να αλλάζει η μορφή, ο τύπος και ο χώρος των δραστηριοτήτων τους, έτσι που να μειώνονται, αν όχι να αποφεύγονται τελείως τα σημάδια κούρασης, αδιαφορίας, διάσπασης της προσοχής. Για το λόγο αυτό φροντίζουμε να έχουμε εναλλαγή, ποικιλία και ισορροπία ανάμεσα σε δραστηριότητες: α) ομαδικές, σε μικρές ομάδες και ατομικές, β) αυθόρμητες και οργανωμένες, γ) εσωτερικού και εξωτερικού χώρου, δ) στατικές και κινητικές και ε) που προγραμματίζουν οι παιδαγωγοί και που ξεκινούν από τα νήπια.

Η επιτυχία της δουλειάς στο ολοήμερο νηπιαγωγείο στηρίζεται στη συνεργασία των δύο νηπιαγωγών του τμήματος, στην ενιαία γραμμή δράσης τους, στη συνέχεια και τη συνάφεια του προγράμματος. Θεωρούμε σημαντικό, όπως ήδη αναφέρθηκε, να μη χωρίζεται η δουλειά της ημέρας σε δύο μέρη πρωί και απόγευμα αλλά να είναι ενιαία και οι απογευματινές δραστηριότητες να αποτελούν συνέχεια και εξέλιξη των πρωινών. Οι δύο νηπιαγωγοί σε τακτά χρονικά διαστήματα, π.χ. ανά εβδομάδα, συνεργάζονται για να αξιολογήσουν την εργασία της προηγούμενης εβδομάδας και να προγραμματίσουν αυτή της επόμενης.

Ένας τρόπος για να διευκολύνεται η συνέχεια και η συνάφεια πρωινού και μεσημβρινού προγράμματος, αλλά και να συντονίζεται η εργασία των δυο νηπιαγωγών είναι η καθιέρωση της καθημερινής αλληλοενημέρωσης στο τέταρτο της κοινής παραμονής τους στο χώρο του νηπιαγωγείου. Επίσης, κατά τις ώρες της πρωινής και μεσημβρινής ολομέλειας τα παιδιά ενημερώνουν την αντίστοιχη νηπιαγωγό για το τί έκαναν με την άλλη νηπιαγωγό. Αυτό τους δίνει την ευκαιρία να ξαναφέρουν στη μνήμη τους και να εκφράσουν με τη βοήθεια της γλώσσας όλα όσα βίωσαν, να τα εμπεδώσουν καλύτερα ή να κατανοήσουν περισσότερο ό,τι δεν κατάλαβαν καλά και να προγραμματίσουν όλοι μαζί πώς θα συνεχίσουν την εργασία τους.

Ολοκληρώνοντας θα θέλαμε να πούμε ότι προτού καταστρώσουμε οποιοδήποτε εκπαιδευτικό πρόγραμμα, θα πρέπει να σκεφτούμε και να καθορίσουμε αυτό που προσπαθούμε να πετύχουμε. Έπειτα οργανώνουμε το πρόγραμμά μας με στόχο το επιθυμητό αποτέλεσμα και αναλογιζόμαστε τον τρόπο που μπορεί να επιτευχθεί, έχοντας πάντοτε κατά νου ότι πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, της νηπιαγωγού και των γονέων.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Ένας βασικός παράγοντας επιτυχίας οποιουδήποτε προγράμματος είναι η διαμόρφωση του χώρου. Γι' αυτό ένας από τους σημαντικούς στόχους του ολοήμερου νηπιαγωγείου είναι η δημιουργία μιας όμορφης παιδαγωγικής ατμόσφαιρας ώστε να προκαλείται στα παιδιά ένα αίσθημα ευεξίας και ευχαρίστησης που θα τα αποφορτίζει από την ένταση της πολύωρης παραμονής στο νηπιαγωγείο και από την απομάκρυνση από το οικογενειακό περιβάλλον.

Ο γενικός στόχος από τη διαμόρφωση του χώρου είναι να ευνοηθεί η ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, δηλαδή ο κοινωνικός, συναισθηματικός, νοητικός και αισθητικός τομέας.

Αναλυτικότερα, η διαμόρφωση του χώρου θα πρέπει:

- Να ευνοεί και να προάγει την κινητικότητα του παιδιού.
- Να του εξασφαλίζει το αίσθημα της άνεσης, της προστασίας, της σιγουριάς, της ευχαρίστησης.
- Να το υποβοηθεί να οικοδομεί επικοινωνιακές, συνεργατικές και φιλικές σχέσεις.
- Να του κεντρίζει την περιέργεια, να του προκαλεί προβληματισμό, να του επιτρέπει να πειραματίζεται και να ερευνά.
- Να του προκαλεί αισθητική απόλαυση, να του προάγει το αίσθημα του ωραίου, αλλά και να του δίνει τη δυνατότητα να πραγματοποιεί τις δημιουργικές του ιδέες.
- Να συμβάλλει και να βοηθά στην εφαρμογή του προγράμματος.

Είναι αυτονόητο ότι δεν θα μπορούσαν να δοθούν συνταγές, διότι οι συνθήκες τόσο οι κτιριακές, όσο και αυτές της υλικοτεχνικής υποδομής, διαφέρουν ουσιαστικά από νηπιαγωγείο σε νηπιαγωγείο. Για το λόγο αυτό θα αναφερθούμε σε ορισμένες βασικές αρχές οι οποίες όταν λαμβάνονται υπόψη καθιστούν το χώρο αισθητικό, ευχάριστο και λειτουργικό.

1^η Αρχή: Η επέκταση των ορίων δράσης των παιδιών

Κυρίως στις περιπτώσεις του αυτόνομου νηπιαγωγείου θα πρέπει να ενσωματώνονται λειτουργικά, όποτε οι συνθήκες της ζωής της τάξης το απαιτούν, όλοι οι χώροι του δηλαδή η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, η κουζίνα κ.ά., ώστε οι εμπειρίες των παιδιών να διευρύνονται και να εμπλουτίζονται απ' τις διαφορετικές δράσεις που μπορούν να λαμβάνουν χώρα. Για παράδειγμα, η αίθουσα πολλαπλών

χρήσεων θα μπορούσε να περιλάβει μια-δυό ελκυστικές γωνιές π.χ. κουκλόσπιτο ή κουκλοθέατρο και να γίνεται χρησιμεύς από 3-4 παιδιά και των δύο τμημάτων (στις περιπτώσεις των διθέσιων νηπιαγωγείων) ή στην κουζίνα τα νήπια να βοηθούν στην προετοιμασία του φαγητού.

2^η Αρχή: Η αισθητική του χώρου

Οι γραμμές, τα χρώματα, τα σχήματα του χώρου του νηπιαγωγείου τόσο του εσωτερικού κτιρίου, όσο και του αύλειου χώρου και των επίπλων και σκευών, θα πρέπει να προκαλούν το αίσθημα της ευχαρίστησης και της απόλαυσης στα παιδιά με την αισθητική που θα αποπνέουν, π.χ. τα χρώματα των τοίχων που πρέπει να είναι ζωντανά και ευχάριστα, καλό είναι να συνδυάζονται με αυτά των κουρτινών, των μοκετών και των επίπλων.

3^η Αρχή: Η οριοθέτηση του χώρου και των περιοχών δράσης

Ο διαχωρισμός του χώρου σε γωνιές, τον καθιστά ελκυστικό, ευχάριστο και κυρίως λειτουργικό καθώς συμβάλλει στον προσανατολισμό των παιδιών σε αυτόν, στο να αντιλαμβάνονται τη δομή του, τους εξασφαλίζει την αίσθηση της άνεσης, τους κεντρίζει τη διάθεσή τους για ποικίλη δράση, τους εμπλουτίζει τις εμπειρίες τους και τους διευρύνει το πεδίο της μάθησης. Καλό είναι η νηπιαγωγός να διαρρυθμίσει το χώρο της τάξης της, λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τους στόχους του προγράμματος:

Η οριοθέτηση των γωνιών θα πρέπει να γίνεται με χαμηλά ράφια ή άλλα διαχωριστικά που επιτρέπουν στα νήπια να παρακολουθούν τι γίνεται στην υπόλοιπη τάξη. Η πρόσβαση των παιδιών στις γωνιές πρέπει να είναι εύκολη, όπως και η χρήση απ' αυτά των υλικών, γι' αυτό συνιστώνται χαμηλά ράφια με θυρίδες ή συρτάρια ή συνδυασμός των δύο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν είναι σκόπιμο να υπάρχει ένα πλήθος γωνιών ιδίως όταν ο χώρος είναι περιορισμένος, αλλά εκείνες που θα οργανωθούν να είναι ευρύχωρες, καλαισθητες και σωστά εξοπλισμένες.

4^η Αρχή: Η πολλαπλή λειτουργία των γωνιών

Οι γωνιές λειτουργούν ως πόλοι έλξης των παιδιών, διευκολύνουν τη δυναμική αλληλεπίδρασή τους, και βοηθούν στην ολόπλευρη ανάπτυξή τους. Στην αρχή της χρονιάς μπορεί να είναι λίγες και αργότερα μπορούν να προστίθενται καινούργιες ή να εμπλουτίζονται οι ήδη υπάρχουσες. Η αναδιοργάνωση, η κατάργηση

ή η αλλαγή των γωνιών γίνεται σταδιακά και ρυθμίζεται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Όπως γνωρίζουμε, τις γωνιές μπορούμε να τις χωρίσουμε σε μόνιμες και σε εποχιακές ή περιοδικές, καθώς και σε θορυβώδεις (οικοδομικού υλικού, μουσικής, νερού, άμμου, εμπορίου, κουκλόσπιτου) και ήσυχες (βιβλιοθήκης, παιδαγωγικού υλικού, εικαστικών).

Σε κάθε γωνιά προάγονται ιδιαίτερα διαφορετικές δεξιότητες, π.χ. στο κουκλόσπιτο, στο ιατρείο και στη γωνιά της δραματοποίησης, όπου κυριαρχεί το συμβολικό και μιμητικό παιχνίδι, προάγονται περισσότερο κοινωνικές δεξιότητες. Σε κάθε περίπτωση όμως, υπάρχει διαπλοκή στόχων. Έτσι για παράδειγμα όταν τα αντικείμενα του κουκλόσπιτου ή του μπακάλικου τοποθετούνται σωστά στη θέση τους τα παιδιά ασκούνται στην ταξινόμηση, στην αντιστοίχιση και την σειροθέτηση.

5^η Αρχή: Η ομαδοποίηση των παιδιών

Για να αποβεί η δράση των παιδιών εποικοδομητική και να διευκολύνεται η δυναμική αλληλεπίδρασή τους, καλό είναι να ορίζεται με ένα σήμα ή σύμβολο, στην είσοδο της κάθε γωνιάς, ο αριθμός των παιδιών που μπορούν να παίζουν ή να εργάζονται εκεί, ώστε να αποφεύγεται ο συνωστισμός και οι εντάσεις στις σχέσεις τους.

Στην περίπτωση που επιδιώκεται να διευκολυνθούν στενότερες επικοινωνιακές και συνεργατικές σχέσεις ανάμεσα στα παιδιά, ο αριθμός τους στις γωνιές θα πρέπει να είναι μικρότερος, διότι τα μικρά παιδιά, ιδίως αυτά που έρχονται για πρώτη φορά στο νηπιαγωγείο, χρειάζεται να περάσουν σταδιακά από την έλλειψη εμπιστοσύνης σε αυτή, απ' εκεί στην επικοινωνία και στη συνέχεια στη συνεργασία. Έτσι, ιδίως για το τμήμα των μικρών ή πιο ανώριμων συναισθηματικά παιδιών, η μικρή ομάδα είναι πολύ σημαντική.

Σε κάθε περίπτωση στις γωνιές, ακόμη και στις ευρύχωρες, τα τέσσερα ή πέντε παιδιά (τα ώριμα και με ευκολία στη συνεργασία νήπια) είναι αρκετά. Στις γωνιές όμως που λαμβάνει χώρα μια παράλληλη ατομική δράση (ζωγραφική, υλικό κατασκευής, χειροτεχνία κλπ.) οι στόχοι είναι διαφορετικοί και μπορούν να παίζουν ή να εργάζονται δίπλα-δίπλα έξι-οκτώ παιδιά.

Η αυλή επίσης πρέπει να εξυπηρετεί την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, χωρίς βέβαια να παραγνωρίζεται ότι κυρίως σ' αυτό το χώρο υπηρετούνται οι κινητικές ανάγκες τους, η εκτόνωση και η αποφόρτισή τους.

Ο σωστός εξοπλισμός διευκολύνει την ολόπλευρη αυτή ανάπτυξη καθώς και το δημιουργικό παιχνίδι, π.χ. υλικά ή όργανα για ρίψεις, αναρριχήσεις, περάσματα, είδη σπιτιών, χώροι για ξεκούραση (τεντες πάνω από παγκάκια για κρύψιμο ή για απομόνωση) κ.ά.

Ακόμη και στην περίπτωση που ο αύλειος χώρος είναι περιορισμένος και ο εξοπλισμός του φτωχός, μπορεί να εξελιχθεί έναν ζωτικό χώρο εφ' όσον τον εξοπλίσουμε με κάποια υλικά ή όργανα, όπως σχοινιά, τούβλα, ράβδους, μπάλες, κορδέλες κλπ.

Ολοκληρώνοντας πρέπει να πούμε ότι αν κατά την οργάνωση του χώρου λαμβάνονται υπόψη τα παραπάνω, δημιουργείται στο σχολείο η παιδαγωγική ατμόσφαιρα που αρμόζει στα μικρά παιδιά και που υποβοηθεί την ισόρροπη και ολόπλευρη ανάπτυξή τους.

ΓΕΥΜΑΤΑ - ΔΙΑΤΡΟΦΗ: Παιδαγωγική Προσέγγιση

Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειώσουμε ότι λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη μας το ρόλο που παίζουν οι βιορυθμοί του σώματος, η καλή φυσική κατάσταση, η υγιεινή του σώματος και η συναισθηματική ασφάλεια των παιδιών. Για να μπορεί ένα παιδί να συμμετέχει ενεργά στη ζωή της τάξης και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του εκπαιδευτικού προγράμματος, πρέπει να τρέφεται καλά, να είναι ξεκούραστο, ήρεμο, να νιώθει συναισθηματικά ασφαλές. Γι' αυτό το λόγο στο ολοήμερο νηπιαγωγείο, δίνεται ιδιαίτερο βάρος στο μεσημεριανό γεύμα, καθώς και στην ανάπαυσή των νηπίων μετά απ' αυτό.

Η ώρα του γεύματος δεν καλύπτει μόνο βιολογικές ανάγκες, αλλά έχει και παιδαγωγική αξία.. Κατά τη διάρκειά του, προσφέρονται ευκαιρίες στα παιδιά να μάθουν να αυτοεξυπηρετούνται, να αναπτύξουν την αυτονομία τους, να επικοινωνήσουν, να συνεργαστούν, να αποκτήσουν υγιεινές διατροφικές συνήθειες, αλλά και να κατακτήσουν διάφορες δεξιότητες καθώς συμμετέχουν ενεργητικά σε όλη τη διαδικασία. Θεωρείται σημαντικό να δίνεται στα νήπια ο απαιτούμενος χρόνος ώστε να γευματίζουν, ήρεμα, αργά, χωρίς θόρυβο, συνωστισμό και βιασύνη, που είναι σοβαρές αιτίες κόπωσης.

Η ώρα του μεσημεριανού φαγητού έχει ιδιαίτερη σημασία διότι μολονότι αποτελεί μια δραστηριότητα ρουτίνας, έχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα, επειδή διευρύνει το πεδίο εμπειριών και γνώσεων των παιδιών. Το ΥΠ.Ε.Π.Θ. χρηματοδοτεί τα νηπιαγωγεία που πρωτοεφαρμόζουν την καινοτομία με 600.000 δρχ. για να μπορέσουν να εξοπλιστούν με ηλεκτρική κουζίνα ή φούρνο μικροκυμάτων, ψυγείο κλπ.

Θεωρείται απαραίτητο να έχουν τα παιδιά πρόγευμα και κανονικό γεύμα που θα ετοιμάζεται από το σπίτι. Τα γεύματα αυτά εντάσσονται μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία και οι ώρες αυτές μπορούν να αποτελέσουν μια ευχάριστη και δημιουργική φάση του προγράμματος. Και αυτό διότι οι ώρες αυτές δεν καλύπτουν μόνο βιολογικές ανάγκες των παιδιών αλλά έχουν και συγχρόνως παιδαγωγική αξία, διότι, όπως ήδη αναφέρθηκε, δίνουν στα παιδιά την ευκαιρία να κατακτήσουν δεξιότητες, να αναπτύξουν την αυτονομία τους, να επικοινωνήσουν, να συνεργαστούν και να μάθουν να αυτοεξυπηρετούνται.

Τα παιδιά έρχονται στο νηπιαγωγείο με πολλά και διαφορετικά βιώματα, αποτέλεσμα της οικογενειακής και κοινωνικοπολιτιστικής τους ζωής. Η νηπιαγωγός οφείλει να αξιοποιεί αυτές τις καθημερινές εμπειρίες των νηπίων και να τις μετατρέπει σε θετικές πηγές μάθησης. Το ίδιο συμβαίνει και με τα γεύματα.

Για αυτό πρωταρχικός μας στόχος είναι να συμμετέχουν τα παιδιά ενεργά στον προγραμματισμό και στην οργάνωση της διαδικασίας του γεύματος, να βιώσουν την υλική, κοινωνική, χωροχρονική και λογικομαθηματική διάστασή της, και να επεξεργαστούν τις εμπειρίες και να τις μετασχηματίσουν σε οργανωμένη γνώση.

Την ώρα του φαγητού δίνουμε στα παιδιά ενεργούς ρόλους. Έτσι τα παιδιά μπορεί να: 1) τακτοποιούν στο ψυγείο το φαγητό, 2) στρώνουν και διπλώνουν το τραπέζομάντηλο, 3) σερβίρουν κ.ά. Αυτό τα βοηθάει όχι μόνο να ασκούνται σε κάποιο πρακτικό τομέα της ζωής, αλλά και να αναπτύσσουν υπευθυνότητα, να αυτοεξυπηρετούνται και να αποκτούν αυτονομία. Επίσης την ώρα αυτή μπορούν τα παιδιά να μάθουν πώς να υιοθετήσουν κατάλληλες διατροφικές συνήθειες και συμπεριφορές και να ευαισθητοποιηθούν για θέματα, όπως η αγωγή υγείας, η περιβαλλοντική εκπαίδευση (ανακύκλωση - αγωγή καταναλωτή - διαφήμιση), η διαπολιτισμική εκπαίδευση κ.ά.

Στη διαδικασία της προετοιμασίας του φαγητού μπορεί να συμμετέχει όλη η ομάδα, μικρές ομάδες ή μεμονωμένα παιδιά. Απαραίτητη θεωρείται η σωστή ενημέρωση των γονιών πάνω σε θέματα υγείας και διατροφής, καθώς οι διατροφικές συνήθειες των γονέων και οι απόψεις τους για το θέμα μπορεί να δημιουργούν κλίμα έντασης, κυρίως όταν δεν συμπίπτουν με τις αρχές του νηπιαγωγείου. Γι' αυτό οι νηπιαγωγοί (οι ίδιες ή με τη βοήθεια ειδικού διαιτολόγου ή παιδίατρου) πρέπει να ενημερώνουν τους γονείς για το είδος των τροφών που χρειάζονται τα παιδιά αυτής της ηλικίας. Η καλή συνεργασία με τους γονείς βοηθάει στο να αποφεύγονται τα μη θρεπτικά γεύματα και να ακολουθείται ένα πρόγραμμα υγιεινής διατροφής, βασισμένο στη διατροφική πυραμίδα της μεσογειακής δίαιτας.

Ανακεφαλαιώνοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι το φαγητό ως διαδικασία δράσης αποτελεί μια δραστηριότητα στα πλαίσια της όλης εργασίας του νηπιαγωγείου, που όχι μόνο υπηρετεί τις βιολογικές ανάγκες του παιδιού, αλλά βοηθά στην ολόπλευρη ανάπτυξή του, διευρύνει τον κύκλο των εμπειριών και γνώσεων του, και μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη συνεργατικών σχέσεων ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και τους γονείς.

ΧΑΛΑΡΩΣΗ – ΥΠΝΟΣ: Παιδαγωγική Προσέγγιση

Ένα από τα βασικά ζητήματα που απασχολούν τις νηπιαγωγούς των τμημάτων διευρυμένου ωραρίου, είναι αυτό της "χαλάρωσης και του ύπνου" των παιδιών καθώς και της δημιουργίας και οργάνωσης της αντίστοιχης γωνιάς. Έπειτα στην προβλεπόμενη χρονική περίοδο ανάπαυσης χαλάρωσης ή ύπνου, δημιουργούμε ευνοϊκές συνθήκες ξεκούρασης, στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο, τον οποίο ονομάζουμε "γωνιά ξεκούρασης". Η γωνιά ξεκούρασης δημιουργείται σε κατάλληλο σημείο της αίθουσας, αν είναι δυνατόν μακριά από θόρυβο, με χαμηλό φωτισμό. Αποτελεί ένα χώρο ευχάριστο και οικείο, στον οποίο τα παιδιά νιώθουν ασφάλεια και ζεστασιά. Παράλληλα με την "γωνιά ξεκούρασης", κατά την ώρα της ανάπαυσης, μπορεί να χρησιμοποιείται συμπληρωματικά η γωνιά της βιβλιοθήκης, ακόμη και το κουκλόσπιτο, για την περίπτωση που κάποια παιδιά έχουν ανάγκη από περισσότερη ησυχία ή και απομόνωση.

Είναι προφανές ότι η πολύωρη παραμονή των παιδιών στο νηπιαγωγείο απαιτεί και περιόδους "χαλάρωσης - ξεκούρασης", που μπορούν να καταλήξουν και σε ύπνο για κάποια από αυτά.

Τα ερωτήματα που γεννιούνται σχετικά με αυτή την περίοδο είναι τα εξής:

- α) Έχει παιδαγωγική αξία η ώρα αυτή ή περιορίζεται μόνο στην εξυπηρέτηση της σωματικής υγείας και ευεξίας των παιδιών;
- β) Πώς θα οργανώσουμε τη γωνιά της χαλάρωσης-ξεκούρασης;
- γ) Ποιος είναι καταλληλότερος χώρος μέσα στο νηπιαγωγείο για να τοποθετηθεί αυτή η γωνιά;
- δ) Πώς θα την εξοπλίσουμε και με τι είδους έπιπλα ή υλικά;
- ε) Σε ποια χρονική περίοδο του ημερησίου προγράμματος θα τοποθετηθεί η χαλάρωση-ξεκούραση;
- στ) Με ποια παιδαγωγική διαδικασία μπορούμε να επιτύχουμε τη χαλάρωσή τους;
- ζ) Πώς θα διαμορφώσουμε κατάλληλες συνθήκες και κλίμα για να πετύχουμε πραγματική "χαλάρωση και ξεκούραση" των παιδιών; Υπάρχουν δραστηριότητες, που να τα εισαγάγουν και να τα προετοιμάζουν γι' αυτή;

Πιστεύουμε ότι σαφώς η ώρα της χαλάρωσης και της ξεκούρασης έχει παιδαγωγική αξία, καθώς τα παιδιά:

- Σε μικρές ομάδες προετοιμάζουν τη γωνιά (ἀνοίγουν καναπέδες, στρώνουν στρωματάκια, απλώνουν σεντόνια, τακτοποιούν μαξιλάρια κ.ά.) και ασκούνται με αυτό τον τρόπο στην αυτοεξυπηρέτηση και τη συνεργασία.
- Βάζουν και βγάζουν παπούτσια, λύνουν και δένουν κορδόνια και ασκούν έτσι τη λεπτή τους κινητικότητα.
- Βοηθούν το ένα το άλλο, προάγουν την τάση τους για συνεργασία, διευθετούν τις μεταξύ τους συγκρούσεις και με αυτό τον τρόπο αναπτύσσουν αισθήματα προσφοράς και αλληλεγγύης.
- Σιωπούν, μιλούν χαμηλόφωνα, κινούνται ή εργάζονται σχεδόν αθόρυβα, επειδή οι άλλοι συμμαθητές τους ξεκουράζονται ή κοιμούνται, και εσωτερικεύουν έτσι κανόνες της κοινωνικής ζωής, ενώ παράλληλα μαθαίνουν να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται τις ανάγκες των άλλων.
- Τακτοποιούν και κρατούν καθαρή τη γωνιά και τα υλικά της μαθαίνουν να αυτοπειθαρχούν και ασκούνται με αυτό τον τρόπο στους κανόνες της ατομικής υγιεινής.

Βασικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην οργάνωση της γωνιάς είναι να νιώθουν τα παιδιά όμορφα, ευχάριστα, οικεία και να εξασφαλίζονται οι κανόνες υγιεινής.

Επιλέγουμε να στήσουμε τη γωνιά σε μέρος προστατευμένο από ρεύματα αέρα, έντονο φως και τζαμαρίες. Αν αυτό δεν είναι δυνατό, φροντίζουμε να ελέγχουμε τον έντονο φωτισμό με κουρτίνες και στόρια.

Στρώνουμε στη γωνιά μοκέτα, τοποθετούμε καναπέδες - στρώματα που μπορούν να διπλώνονται και να ξεδιπλώνονται εύκολα και απλώνουμε πάνω της μαξιλάρες ή μαξιλάρια σε διάφορα σχήματα, όπως ζώα, καρAMEΛΕΣ κ.ά. Επιλέγουμε υφάσματα βαμβακερά, με ανεξίτηλα χρώματα για να αντέχουν στο συχνό πλύσιμο.

Εξοπλίζουμε επίσης τη γωνιά με ατομικά μαξιλάρια, κουβερτούλες ή υπνόσακους στα μέτρα των παιδιών. Επισημαίνουμε ότι κατά τη διάρκεια της χαλάρωσης και πριν τον ύπνο, η θερμοκρασία του σώματος μειώνεται, προετοιμάζοντας τον οργανισμό για τον ύπνο που θα ακολουθήσει' γι'αυτό είναι απαραίτητο τα παιδιά να σκεπάζονται όταν ξεκουράζονται. Ακόμη, τα παιδιά μπορούν να φέρουν στη γωνιά ζώακια και κουκλάκια που αγαπούν, μεταφέροντας το κλίμα ασφάλειας και ζεστασιάς από το σπίτι στο σχολείο.

Αν στο τμήμα υπάρχουν παιδιά που έχουν ανάγκη περισσότερου χρόνου για χαλάρωση και ύπνο, μπορούμε να δημιουργήσουμε έναν ιδιαίτερο χώρο, απομονωμένο ίσως με μια όμορφη κουρτίνα ή ένα παραβάν, προστατεύοντας έτσι την ανάγκη της απομόνωσης σε μια "ιδιωτική γωνιά".

Ένα ακόμα σημείο είναι η αισθητική της γωνιάς. Επιλέγουμε απαλά χρώματα, που δεν κουράζουν και προσέχουμε να συνδυάζονται με αυτά των επίπλων και των υπόλοιπων αντικειμένων της τάξης. Προάγουμε έτσι την καλαισθησία και καλλιεργούμε την ομορφιά στην ψυχή των νηπίων. Πρέπει να αναφερθεί ότι για τη γωνιά της χαλάρωσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο χώρος συζήτησης ή ο χώρος της βιβλιοθήκης όταν ο χώρος είναι περιορισμένος.

Η ανάληψη καθηκόντων από μικρές ομάδες παιδιών στο νηπιαγωγείο στην αρχή της ημέρας ή της εβδομάδας, είναι γνωστός στις νηπιαγωγούς. Το ίδιο μπορεί να συμβαίνει και με ομάδες, που θα αναλαμβάνουν την τακτοποίηση της "γωνιάς χαλάρωσης και ύπνου".

Η χρονική περίοδος της χαλάρωσης και του ύπνου προσδιορίζεται από τις νηπιαγωγούς του τμήματος, με κριτήριο τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των παιδιών του συγκεκριμένου νηπιαγωγείου. Σε καμία όμως περίπτωση δεν μπορεί να είναι μικρότερη από 30 λεπτά της ώρας και η προτεινόμενη περίοδος γι' αυτή είναι μετά το μεσημεριανό γεύμα.

Σκόπιμο είναι να υπάρξει και μία "προπαιδεία" των παιδιών στη χαλάρωση. Υπάρχουν κατάλληλες ψυχοκινητικές δραστηριότητες, που τα εισαγάγουν και τα προετοιμάζουν γι' αυτή, όπως οι ψυχοκινητικές δραστηριότητες αναπνοής, χαλάρωσης και μυϊκού τόνου.

Με το χαμηλό φωτισμό της αίθουσας, την απαλή μουσική, τα νανουρίσματα, την αφήγηση παραμυθιών ή την ακρόαση κλασσικών παραμυθιών η χαλάρωση των παιδιών προκύπτει αβίαστα. Με ένα χάδι στο πρόσωπο ή στα μαλλιά ή με ένα φιλί και γενικά με τη φυσική προσέγγιση παιδιών-νηπιαγωγού, επιτυγχάνεται καλύτερα η χαλάρωση. Κατά τη διάρκεια των πρώτων ημερών, το αίσθημα ασφάλειας και σιγουριάς των νηπίων μπορεί να ενισχυθεί με την συμμετοχή και της νηπιαγωγού στην γωνιά της χαλάρωσης, όπου όλοι μαζί, νηπιαγωγός και παιδιά, ξεκουράζονται.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αλκηστις (1999), *Το βιβλίο της δραματοποίησης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Αλκηστις, (1999), *Κουκλοθέατρο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Αλκηστις (1995), *Μουσεία και σχολεία, δεινόσαυροι και αγγεία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Bredenkamp, S. & Corple, C. (1998 β' έκδοση), *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση: Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Frey, K. (1986), *Η μέθοδος project*. Θεσ/νίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κιτσαράς, Γ. (1997), *Προσχολική παιδαγωγική*. Αθήνα.
- Κιτσαράς, Γ. (1998), *Προγράμματα προσχολικής αγωγής: Διαχρονική και συγχρονική διερεύνηση*. Ρέθυμνο.
- Κουτσοβάνου, Ε. & Ομάδα Εργασίας (1990), *Μορφές και τρόποι εργασίας στο νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Ντολιοπούλου, Ε. (1999), *Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής αγωγής*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Ντολιοπούλου, Ε. (2000), *Σύγχρονα προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Πολυχρονόπουλος, Π. (1996), «Προς μία νέα θεώρηση και συγκρότηση του προγράμματος των νηπιαγωγείων». *Ερευνώντας τον Κόσμο του Παιδιού*, 2, 25-45.
- Φράγκος, Χ. (1993), «Βασικές διεπιστημονικές συνιστώσες της εκπαίδευσης του παιδιού προσχολικής ηλικίας». *Πρακτικά 6^{ου} Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Δ.Ο.Ε.-Π.Ο.Ε.Δ.* Αθήνα: Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου.
- Χρυσ αφίδης, Κ. (1994), *Βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γερμανός Δ. "Χώρος και διαδικασίες αγωγής" Gutenberg
- Σιβροπούλου Ρ. "Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου (νηπιαγωγείου) στο πλαίσιο του παιχνιδιού". Πατάκης.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Adcock, E. et al. (1980), *A comparison of half-day and full-day kindergarten classes on academic achievement*. Baltimore: Maryland State Department of Education.
- Bates, S. (1981), *Program guidelines for kindergarten*. Bulletin 1444. Madison, WI: Wisconsin Department of Public Instruction.
- Bruce, T. (1997), *Early childhood education*. London: Hodder & Stoughton.
- Cruikshank, S. (1986), «The all-day kindergarten curriculum: What does «more» mean?». *Early Years* January, 28-29.
- Cryan, J., Sheehan, R., Wiechel, J. & Bandy-Hedden, I. (1992), «Success outcomes of full-day kindergarten: More positive behavior and increased achievement in the years after». *Early Childhood Research Quarterly* 7(2), 187-203.
- Curtis, A. (1998), *A curriculum for the preschool child: Learning to learn*. London: Routledge.
- Damian, B. (1997), «Full-day kindergarten perspective». *Early Childhood Research Quarterly* 12(4), 485-486.
- Elicker, J. & Mathur, S. (1997), «What do they do all day? Comprehensive evaluation of a full-day kindergarten». *Early Childhood Research Quarterly* 12(4), 459-480.
- Elkind, D. (1987), «Full-day kindergarten». *Young Children* 42(5), 2.
- Fromberg, D. (1995), *The full-day kindergarten: Planning and practicing a dynamic themes curriculum*. NY: Teachers College Press.
- Gullo, D. (1990), «The changing family context: Implications for the development of all-day kindergartens». *Young Children* 45(4), 35-39.
- Gullo, D., Bersani, C., Clements, D. & Bayless, K. (1986), «A comparative study of all-day, alternate-day and half-day kindergarten schedules: Effects on achievement and classroom social behaviors». *Journal of Research in Childhood Education* 1, 87-94.
- Herman, B. (1984), *The case for the all-day kindergarten*. Fastback 205. ERIC ED No 243 592.
- Holmes, C. & McConnell, B. (1990), «Full-day versus half-day kindergarten: An

- experimental study». ERIC ED No 369 540.
- Housden, T. & Kam, R. (1992), *Full-day kindergarten: A summary of the research*. Carmichael, CA: San Juan Unified School District.
- Humphrey, J. (1983), *A longitudinal study of the effectiveness of full-day kindergarten*. ERIC ED No 247 014.
- Illinois State Board of Education (1990), *All-day kindergarten: Rewards you can bank on*. Oak Brook: Illinois: The North Central Regional Educational Laboratory.
- Johnson, J. (1993), *Language development component; All-day kindergarten program 1991-1992. Final evaluation report. Elementary and secondary education act- Chapter 1*. Columbus, OH: Columbus Public Schools, Department of Program Evaluation.
- Karweit, N. (1992), «The kindergarten experience». *Educational Leadership* 49(6), 82-86.
- Peck, J., McCaig, G. & Sapp, M. (1988), *Kindergarten policies: What is best for children?* Washington, DC: NAEYC.
- Rothenberg, D. (1984), *Full-day or half-day kindergarten?* ERIC Digest. ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education.
- Rothenberg, D. (1995), *Full-day kindergarten programs*. ERIC Digest. ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education.
- Sava, S. (1987), «Development, not academics». *Young Children* 42(3), 15.
- Schubert, E. (1997), "Half-day kindergarten perspective". *Early Childhood Research Quarterly* 12(4), 481-483.
- Shafir, N. (1994), «Program evaluation: Report on the second year of implementation of a full-day kindergarten program». *National All-Day Kindergarten* 4(1), 8-9.
- Squier, L., Krogler, S. & Miels, J. (1995), «Emergent literacy: Making a difference in kindergarten». *National All-Day Kindergarten* 5(1), 1, 4-5 & 8.
- Stinard, T. (1982), *Synopsis of research on kindergarten scheduling: Half-day everyday; full-day, alternate day; and full-day everyday*. ERIC ED No 219 151.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 188

23 Σεπτεμβρίου 1997

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2525

Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδουμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1 Ενιαίο Λύκειο

1. Από το σχολικό έτος 1997-1998 καθιερώνεται ο θεσμός του Ενιαίου Λυκείου και αρχίζει σταδιακά η εφαρμογή του από την Α' Λυκείου. Σκοπός του Ενιαίου Λυκείου είναι:

α) η παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου,
β) η ανάπτυξη των ικανοτήτων της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών,

γ) η προσφορά στους μαθητές των απαραίτητων γνώσεων και εφοδίων για τη συσχέτιση των σπουδών τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα και

δ) η καλλιέργεια στους μαθητές δεξιοτήτων που θα τους διευκολύνουν την πρόσβαση, ύστερα από περαιτέρω εξειδίκευση ή κατάρτιση, στην αγορά εργασίας.

2. Στην Α' τάξη του Ενιαίου Λυκείου εφαρμόζεται πρόγραμμα μαθημάτων γενικής παιδείας, κοινών για όλους τους μαθητές. Η Β' τάξη περιλαμβάνει τρεις κατευθύνσεις, θεωρητική, θετική και τεχνολογική. Στην τάξη αυτή διδάσκονται μαθήματα γενικής παιδείας, κοινά για όλους τους μαθητές, σε ποσοστό 60% μέχρι 65% επί του συνόλου του προγράμματος και μαθήματα κατεύθυνσης σε ποσοστό 35% μέχρι 40%. Στη Γ' τάξη καθένα από τις τρεις κατευθύνσεις μπορεί να περιλαμβάνει κύκλους σπουδών για τη διδασκαλία μαθημάτων επιλογής. Στην τάξη αυτή διδάσκονται μαθήματα γενικής παιδείας σε ποσοστό 50% μέχρι 55% επί του συνόλου του προγράμματος και μαθήματα επιλογής ανά κύκλο σπουδών σε ποσοστό 45% μέχρι 50%.

3. Στα εσπερινά Ενιαία Λύκεια, τετραετούς φοίτησης, η κατανομή του ωρολόγιου και αναλυτικού προγράμμα-

τος των διδασκόμενων μαθημάτων κατά τάξεις γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

4. Για την ίδρυση, συγχώνευση ή κατάργηση Ενιαίων Λυκείων εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 8, 49 και 50 του ν.1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α').

5. Στους αποφοίτους του Ενιαίου Λυκείου χορηγείται Απολυτήριο Ενιαίου Λυκείου, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα:

α) εγγραφής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση,
β) απόκτησης επαγγελματικής εξειδίκευσης, μετά τη φοίτηση σε μεταλυκειακά ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης.

6. Οι προϋποθέσεις λειτουργίας κατευθύνσεων στα Ενιαία Λύκεια καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

7. Κατά τα σχολικά έτη 1997-1998 και 1998-1999, οι Β' και Γ' τάξεις των Λυκείων, αντίστοιχα, θα λειτουργήσουν σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1566/1985, όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν.

8. Τα λειτουργούντα κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου Γενικά, Κλασικά, Μουσικά, Τεχνικά - Επαγγελματικά (Γ.Ε.Λ.) και Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια (Ε.Π.Λ.) μετατρέπονται σε Ενιαία Λύκεια. Εφόσον δεν εξασφαλίζονται οι απαραίτητες προϋποθέσεις λειτουργίας, τα ως άνω Λύκεια λειτουργούν, κατά την πρώτη πενταετία από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, ως εξής:

α) Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια, με Θεωρητική, Θετική και Τεχνολογική κατεύθυνση

β) Γενικά Λύκεια και Μουσικά Λύκεια, με Θεωρητική και Θετική κατεύθυνση

γ) Κλασικά Λύκεια, με Θεωρητική κατεύθυνση και
δ) Τεχνικά-Επαγγελματικά Λύκεια, με Τεχνολογική κατεύθυνση.

9. Η αξιολόγηση των μαθητών του Λυκείου είναι αναπόσπαστο μέρος της διδακτικής διαδικασίας, έχει ως στόχο να ελέγξει το βαθμό συγκράτησης πληροφοριών και γνώσεων, αλλά κυρίως να υιοθετηθεί μεθόδους και πρακτικές που αξιολογούν το βαθμό επίτευξης των διδακτικών στόχων που έχουν τεθεί και των βασικών δεξιοτήτων, και συνδυάζει ποικίλες μορφές

με βάση τα ακόλουθα αντικειμενικά κριτήρια και ανάλογα με το συντελεστή βαρύτητας αυτών:

ι. Για τους κατόχους Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή για τους συμμετέχοντες στις Γενικές Εξετάσεις λαμβάνονται υπόψη η ηλικία (18 μέχρι 25 ετών), ο βαθμός απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή του εξωτερικού, ο βαθμός Γενικών Εξετάσεων, τα έτη εκτός αγοράς εργασίας, τα έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας και τα έτη μεταλυκειακής εκπαίδευσης.

ii. Για τους φοιτητές εξωτερικού λαμβάνονται υπόψη ο βαθμός Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού, ο βαθμός των Γενικών Εξετάσεων και ο αριθμός μαθημάτων επιτυχούς φοίτησης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

iii. Για τους φοιτητές ελληνικών Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. λαμβάνονται υπόψη ο βαθμός Απολυτηρίου Ενιαίου Λυκείου ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού, ο βαθμός των Γενικών Εξετάσεων, ο μέσος όρος βαθμολογίας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και ο αριθμός μαθημάτων επιτυχούς φοίτησης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

iv. Για τους πτυχιούχους Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. λαμβάνονται υπόψη η ηλικία (26 μέχρι 40 ετών), ο βαθμός πτυχίου, τα έτη εκτός αγοράς εργασίας και τα έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας.

v. για τους λοιπούς υποψηφίους που δεν ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες λαμβάνονται υπόψη η ηλικία (26 μέχρι 40 ετών), ο βαθμός τίτλου απόλυσης από Λύκειο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ή άλλου ισότιμου ή αντίστοιχου τίτλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του εσωτερικού ή εξωτερικού, τα έτη εκτός αγοράς εργασίας, τα έτη επαγγελματικής προϋπηρεσίας και τα έτη μεταλυκειακής εκπαίδευσης.

στ) Τέλη εγγραφής και φοίτησης μπορούν να επιβληθούν στους φοιτητές των Π.Σ.Ε., που έχουν συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της Συνέλευσης του Π.Σ.Ε. για κάλυψη λειτουργικών τους δαπανών.

ζ) Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται η διαδικασία πτώσεως και έγκρισης των Π.Σ.Ε., ο τρόπος συγκρότησης και λειτουργίας της Διοικήσεως τους, οι αρμοδιότητες των οργάνων αυτής, η οργάνωση και λειτουργία των Π.Σ.Ε., τα ποσοστά των κατηγοριών υποψηφίων που γίνονται κατά προτεραιότητα δεκτοί στα Π.Σ.Ε., ο τρόπος καθορισμού των συντελεστών βαρύτητας των κριτηρίων εισαγωγής στα Π.Σ.Ε. κάθε κατηγορίας υποψηφίων, οι προϋποθέσεις, η διαδικασία εγγραφής και φοίτησης των υποψηφίων στα Π.Σ.Ε., η οργανωτική και διοικητική υποστήριξη των Π.Σ.Ε. και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

7. Απόφασις Λυκείου που θα διαγωνισθούν για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με το σύστημα των καταργούμενων Γενικών Εξετάσεων μέχρι το 1999 μπορούν να επαναδιαγωνισθούν για τα δύο επόμενα ακαδημαϊκά έτη, προκειμένου να εγγραφούν σε παροστά θέσεων των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., που καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ανάλογα με τον αριθμό των υποψηφίων της κατηγορίας αυτής σε σχέση με το συνολικό αριθμό υποψηφίων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

8. Το σύστημα εισαγωγής σπουδαστών στην Τριτο-

βάθμια Εκπαίδευση διατηρείται σε ισχύ για την εφαρμογή των άρθρων 15, 16 και 17 του ν. 2190/1994 (ΦΕΚ 28 Α') και για τη διεξαγωγή διαγωνισμού υποψηφίων εκπαιδευτικών του άρθρου 6 του παρόντος νόμου.

Άρθρο 3

Ολοήμερο Νηπιαγωγείο

1. Καθιερώνεται η λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, σκοπός του οποίου είναι η αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής και η ολοκληρωμένη προετοιμασία των νηπίων για το Δημοτικό Σχολείο, η ενίσχυση του ρόλου της κρατικής μέριμνας με στόχο τη μείωση των μορφωτικών και κοινωνικών διακρίσεων και η εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων.

2. Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο λειτουργεί επί οκτώ (8) ώρες τουλάχιστον ημερησίως. Σε κάθε Ολοήμερο Νηπιαγωγείο τοποθετούνται και υπηρετούν δύο νηπιαγωγοί, τακτικοί ή αναπληρωτές.

3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζεται το πρόγραμμα διδασκαλίας και δημιουργικής απασχόλησης, που εφαρμόζεται στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο, καθώς και το ωράριο εργασίας, τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των νηπιαγωγών του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Με όμοια απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, μετατρέπονται σταδιακά τα λειτουργούντα Νηπιαγωγεία σε Ολοήμερα Νηπιαγωγεία, εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας αυτών σε διδακτικό προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.

Άρθρο 4

Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο

1. Καθιερώνεται η λειτουργία του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου, σκοπός του οποίου είναι:

α) η υποχρεωτική εφαρμογή του οικείου προγράμματος διδασκαλίας μαθημάτων,

β) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης και

γ) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.

2. Τα προαιρετικά προγράμματα μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και δημιουργικής απασχόλησης παρακαλουθούν κατά προτίμηση μαθητές των οποίων οι γονείς είναι εργαζόμενοι είτε του ίδιου σχολείου είτε γειτονικών σχολείων, εφόσον είναι δυνατή η πρόσβασή τους σε αυτά.

3. Τα προαιρετικά προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας παρακαλουθούν μαθητές του ίδιου ή γειτονικών σχολείων, με μαθησιακές δυσκολίες, που υποδεικνύονται από τους οικείους συλλόγους διδασκόντων.

4. Για την εφαρμογή των πρόσθετων προγραμμάτων στα Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία προσλαμβάνονται προσωρινοί αναπληρωτές πλήρους ή μειωμένου ωραρίου διδασκαλίας ή ανατίθεται υπερωριακή εργασία σε τακτικούς εκπαιδευτικούς του ίδιου ή γειτονικού σχολείου. Για την ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας, τα όργανα, το είδος, το όριο των εβδομαδιαίων ωρών και το ύψος της αποζημίωσης, εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στους

εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Επίσης, είναι δυνατή η διάθεση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, του ίδιου ή γειτονικού σχολείου, για συμπλήρωση του υποχρεωτικού ωραρίου διδασκαλίας.

5. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, καθορίζονται τα προγράμματα του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου και με όμοια απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ορίζονται τα Δημοτικά Σχολεία που λειτουργούν ως Ολοήμερα, εφόσον εξασφαλίζονται οι προϋποθέσεις λειτουργίας αυτών, μετά από συνεργασία με τους συλλόγους διδασκόντων, τους γονείς των μαθητών και τους Ο.Τ.Α..

Άρθρο 5

Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών μπορεί να ιδρυθούν Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, για εγγραφή και φοίτηση σε αυτά των νέων που έχουν υπερβεί το 18ο έτος της ηλικίας τους και δεν έχουν συμπληρώσει την υποχρεωτική εννιάχρονη εκπαίδευση.

2. Η ίδρυση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας γίνεται ύστερα από εισήγηση του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.) και μετά από συνεργασία με τους οικείους Ο.Τ.Α. για την εξασφάλιση των προϋποθέσεων λειτουργίας αυτών.

3. Στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα ταχύρρυθμης δημοτικής και γυμνασιακής εκπαίδευσης, η έκταση και το περιεχόμενο των οποίων καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ι.Δ.ΕΚ.Ε. και γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

4. Στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας διδάσκουν εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με απόσπαση ολική ή μερική ή και με ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις για ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας στα Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία και Γυμνάσια. Επίσης, είναι δυνατή η πρόσληψη προσωρινών ανασκευαστών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών.

5. Στους αποφοίτους των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας χορηγείται απολυτήριο πτυχίου, ισότιμο προς το απολυτήριο του Δημοτικού ή του Γυμνασίου, κατά περίπτωση.

Άρθρο 6

Διορισμοί εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

1. Την 31η Δεκεμβρίου 1997 κλείνουν οι πίνακες των διοριστέων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι υποψήφιοι, που έχουν υποβάλει ή θα υποβάλλουν μέχρι την ημερομηνία αυτή αιτήσεις διορισμού, εγγράφονται στους πίνακες διοριστέων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α').

2. Κατά τα έτη 1998 μέχρι και 2002 οι διορισμοί εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση γίνονται κατά ένα ποσοστό των πληρούμενων οργανικών θέσεων από τους εγγεγραμμένους στους πίνακες διοριστέων και κατά σειρά εγγραφής

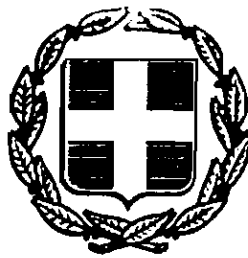
τους σε αυτούς και κατά το υπολοίπο από τους μετάρχοντες επιτυχώς σε διαγωνισμό που διεξάγεται κατά τις επόμενες παραγράφους του παρόντος άρθρου και κατά την αξιολογική κατάταξη αυτών στους πίνακες επιτυχίας. Τα ποσοστά διορισμού από κάθε κατηγορία ορίζονται για το έτος 1998 σε 80% και 20%, για το έτος 1999 σε 60% και 40%, για το έτος 2000 σε 40% και 60%, για το έτος 2001 σε 20% και 80%, για το έτος 2002 σε 10% και 90%, αντίστοιχα, και από το έτος 2003 οι διορισμοί εκπαιδευτικών γίνονται αποκλειστικά από πίνακες που καταρτίζονται ύστερα από διαγωνισμό.

3. Το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού προκηρύσσει και διενεργεί, ανά διετία, με αφετηρία το έτος 1998, διαγωνισμό για την κατάρτιση πίνακα διοριστέων εκπαιδευτικών στα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, κατά κλάδους και ειδικότητες που ισχύει για μία διετία. Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, καθορίζονται τα γνωστικά αντικείμενα που εξετάζονται κατά το διαγωνισμό, καθώς και η ύλη αυτών κατά ειδικότητες.

4. Δεκτοί στο διαγωνισμό είναι οι έχοντες τα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, κατά τις διατάξεις των άρθρων 12, 13 και 14 του ν. 1566/1985, καθώς και Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, που χορηγείται από τα Α.Ε.Ι., ανεξάρτητα εάν είναι εγγεγραμμένοι στους πίνακες διοριστέων του ν. 1566/1985. Στο διαγωνισμό γίνονται δεκτοί χωρίς πτυχίο Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, οι έχοντες πτυχίο Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών και των Τμημάτων Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας ή Φιλοσοφίας και Κοινωνικών Σπουδών των Α.Ε.Ι. ή πτυχίο της Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής της Σχολής Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαίδευσης και της Ανωτέρας Σχολής Εκπαιδευτικών Τεχνολόγων Μηχανικών (Π.Α.Τ.Ε.Σ. και Α.Σ.Ε.Τ.Ε.Μ. της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.), καθώς και οι εγγεγραμμένοι στους πίνακες διοριστέων του ν. 1566/1985 και έχοντες διδακτορικό δίπλωμα στις επιστήμες της Αγωγής ή πίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στις επιστήμες της Αγωγής.

5. Οι επιτυχόντες στο διαγωνισμό κατατάσσονται κατά τη σειρά της βαθμολογίας τους σε πίνακες επιτυχίας, οι οποίοι δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Από τους πίνακες αυτούς γίνονται οι διορισμοί στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά την απόλυτη σειρά των υποψηφίων και με βάση τις δηλούμενες προτιμήσεις τους. Επιτυχόντες θεωρούνται εκείνοι των οποίων ο βαθμός σε κάθε μάθημα αντιστοιχεί σε ποσοστό τουλάχιστον 70% της προβλεπόμενης ανώτατης βαθμολογίας.

Στους διαγωνισμούς που θα διενεργηθούν κατά τη διάρκεια της πενταετίας 1998-2002, η συνολική βαθμολογία των επιτυχόντων στο διαγωνισμό που υπηρέτησαν ως προσωρινοί αναπληρωτές και ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί στα δημόσια σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον έχουν συμπληρώσει προϋπηρεσία δύο (2) τουλάχιστον διδακτικών ετών με πλήρες διδακτικό ωράριο, προσαιξάνεται με ποσοστό δύο τοις εκατό (2%) για κάθε διδακτικό έτος. Στις περιπτώσεις διδακτικής προϋπηρεσίας με μειωμένο ωράριο γίνεται αναγωγή στο υποχρεωτικό εβδομαδιαίο ωράριο διδασκαλίας. Η διαμορφούμενη συνολική βαθ-

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1988

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
546

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ & ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

Θ. Γ2α/οικ. 4108

Κατάργηση κανονισμού λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών και των Κρατικών Βρεφονηπιακών Σταθμών.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΥΓΕΙΑΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ & ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 13 του από 2.11.1935 Αναγκαστικού Νόμου «Περί Εθνικών Παιδικών Σταθμών» (ΦΕΚ 527/35 τ. Α').

2. Τις διατάξεις του Ν. 1431/84 «Ρύθμιση θεμάτων Φορέων Κοιν. Πρόνοιας, Παιδικής Προστασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 46/84 τ.Α').

3. Τις διατάξεις του άρθρου 10 του Ν.Δ. 4525/66 «Περί των εν λόγω Ορφανοτροφείων «Βασίλισσα Σοφία», «Βασιλόπαις Μαρία» του Βενετορίου «Άγιος Ανδρέας» και άλλων τινών διατάξεων» (ΦΕΚ 1/66 τ.Α').

4. Την αριθ. 471/7.7.88 απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Υγείας Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινων. Ασφαλίσεων, Εμμανουήλ Παλάκη, Χρήστο Οικονόμου και Νικόλαο Ριζογιάννη» (ΦΕΚ 1/88 τ. Β').

5. Την ανάγκη εκσυγχρονισμού και συμπλήρωσης του ήδη ισχύοντος κανονισμού λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών.

6. Την ανάγκη θέσπισης νέου κανονισμού λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών και των Κρατικών Βρεφονηπιακών Σταθμών από 63 άρθρα, έχει ως ακολούθως:

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ

Άρθρο 1

ΣΚΟΠΟΣ

1. Κρατικοί Παιδικοί Σταθμοί και οι Κρατικοί Βρεφονηπιακοί Σταθμοί έχουν την ημερήσια διατροφή, διαπαιδαγώγηση και ψυχολογική φροντίδα των παιδιών και νηπίων, τα οποία δεν μπορούν να έχουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον την απαραίτητη φροντίδα, λόγω απασχόλησης των γονέων τους ή λόγω άλλων κοινωνικών αιτιών.

Άρθρο 2

Όπου στα επόμενα άρθρα του κανονισμού αυτού αναφέρεται η «Σταθμός» νοείται: Κρατικός Παιδικός Σταθμός ή Κρατικός Βρεφονηπιακός Σταθμός, κατά περίπτωση.

Άρθρο 3

Διοίκηση

1. Οι Σταθμοί διοικούνται από Τριμελή Διοικητικά Συμβούλια που διορίζονται με τους αναπληρωτές τους, με απόφαση του οικείου Νομάρχη.

2. Με την ίδια απόφαση ορίζονται ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος και ο ελεγκτής του Διοικητικού Συμβουλίου.

3. Η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου είναι αυτή που προβλέπεται κάθε φορά από την κείμενη Νομοθεσία.

4. Το Διοικητικό Συμβούλιο καλείται από τον Πρόεδρο ή τον Γραμματέα αυτού σε συνεδρίαση, με έγγραφη πρόσκληση, στην οποία αναγράφονται τα προς συζήτηση θέματα και βρίσκεται σε ακαρτία, εφόσον παρίστανται και τα τρία μέλη αυτού. Η έγγραφη πρόσκληση δύναται ν' αντικατασταθεί με τηλεφώνημα ή τηλεγράφημα, στις περιπτώσεις δε αυτές, αποδεικνύεται από σχετική σημείωση, σε ειδικό βιβλίο, η οποία πρέπει να φέρει χρονολογία και υπογραφή του προσώπου που έκανε την πρόσκληση.

Επίσης την πρόσκληση μπορεί να αναπληρώσει γενική πράξη του Διοικητικού Συμβουλίου που καταχωρείται στα Πρακτικά, με την οποία ορίζονται τακτικές ημέρες και ώρες των Συνεδριάσεων.

Για την πρόσκληση των μελών στις συνεδριάσεις, εφαρμόζονται οι γενικές αρχές του δικαίου, σύμφωνα με τις οποίες η παράλειψη της πρόσκλησης των μη μετεχόντων μελών συνιστά τη μη νόμιμη συγκρότηση του Διοικητικού Συμβουλίου.

Όταν κωλύονται τα καλούμενα μέλη, πρέπει να ειδοποιούν έγκαιρα τον Γραμματέα του Συμβουλίου, ο οποίος και θα φροντίζει για την πρόσκληση του αναπληρωματικού μέλους, σύμφωνα με τα παραπάνω.

Εφ' όσον μετέχει στο Διοικ. Συμβούλιο αναπληρωματικό μέλος πρέπει να γίνεται ρητή μνεία στα Πρακτικά της απουσίας ή του κωλύματος του τακτικού μέλους.

Σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου χρέη Προέδρου εκτελεί ο Αντιπρόεδρος, ο οποίος αναπληρώνεται από τον νόμιμο αναπληρωτή του Προέδρου.

5. Οι Συνεδριάσεις του Δ.Σ. είναι τακτικές και έκτακτες.

Οι τακτικές γίνονται τουλάχιστον μία (1) φορά το μήνα και ορίζονται με πράξη του Δ.Σ. και οι έκτακτες εφόσον το ζητήσει ο Πρόεδρος του Διοικ. Συμβουλίου ή υποβληθεί γραπτή αίτηση, από δύο μέλη αυτού, στην οποία θα αναφέρονται τα προς συζήτηση θέματα, και υποχρεωτικά, μέσα σε πέντε (5) μέρες, συγκαλείται έκτακτη συνεδρίαση, από τον Πρόεδρο του Διοικ. Συμβουλίου.

6. Χρέη Εισηγητή στο Διοικ. Συμβούλιο, με έγγραφη, για κάθε θέμα εισήγηση, που καταχωρείται στα Πρακτικά, εκτελεί ο Διευθυντής, χωρίς ψήφο και σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος αυτού ο νόμιμος αναπληρωτής του.

Χρέη Γραμματέα εκτελεί ο υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού-Λογιστικού ή Διαχειριστών, εφ' όσον υπάρχει.

Σε περίπτωση, που δεν υπάρχει υπάλληλος των Κλάδων αυτών ή υπάρχει, αλλά κωλύεται ή απουσιάζει, τότε χρέη Γραμματέα εκτελεί ο Διευθυντής του Σταθμού ή ο νόμιμος αναπληρωτής του Διευθυντή.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1988

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
546

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ & ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

αριθ. Γ2α/οικ. 4108

Εγκριση κανονισμού λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών και των Κρατικών Βρεφονηπιακών Σταθμών.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΥΓΕΙΑΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ & ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 13 του από 2.11.1935 Αναγκαστικού Νόμου «Περί Εθνικών Παιδικών Σταθμών» (ΦΕΚ 527/35 τ. Α').
2. Τις διατάξεις του Ν. 1431/84 «Ρύθμιση θεμάτων Φορέων Κοιν. Πρόνοιας, Παιδικής Προστασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 46/84 τ.Α').
3. Τις διατάξεις του άρθρου 10 του Ν.Δ. 4525/66 «Περί των ενδεδειγμένων Ορφανοτροφείων «Βασίλισσα Σοφία», «Βασίλεις Μαρία» του Πρεσβυτερίου «Άγιος Ανδρέας» και άλλων τινών διατάξεων» (ΦΕΚ 41/66 τ.Α').
4. Την αριθ. 471/7.7.88 απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Υγείας Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων, Εμμανουήλ Τουλιάκη, Χρήστο Οικονόμου και Νικόλαο Ριζογιάννη» (ΦΕΚ 33/88 τ. Β').
5. Την ανάγκη εκουχρονισμού και συμπλήρωσης του ήδη ισχύοντος κανονισμού λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών.

Εγκρίνουμε νέο κανονισμό λειτουργίας των Κρατικών Παιδικών Σταθμών και των Κρατικών Βρεφονηπιακών Σταθμών από 63 άρθρα, ως ακολούθως:

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ

Άρθρο 1

ΣΚΟΠΟΣ

Οι Κρατικοί Παιδικοί Σταθμοί και οι Κρατικοί Βρεφονηπιακοί Σταθμοί σκοπών έχουν την ημερήσια διατροφή, διαπαιδαγώγηση και ψυχολογική βραδεία και νηπίων, τα οποία δεν μπορούν να έχουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον την απαραίτητη φροντίδα, λόγω απασχόλησης ή εργαζομένων γονέων τους ή, λόγω άλλων κοινωνικών αιτιών.

Άρθρο 2

Όπου στα επόμενα άρθρα του κανονισμού αυτού αναφέρεται η λέξη «Σταθμός» νοείται Κρατικός Παιδικός Σταθμός ή Κρατικός Βρεφονηπιακός Σταθμός, κατά περίπτωση.

Άρθρο 3

Διοίκηση

1. Οι Σταθμοί διοικούνται από Τριμελή Διοικητικά Συμβούλια που διορίζονται με τους αναπληρωτές τους, με απόφαση του οικείου Νομάρχη.

2. Με την ίδια απόφαση ορίζονται ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος και ο ελεγκτής του Διοικητικού Συμβουλίου.

3. Η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου είναι αυτή που προβλέπεται κάθε φορά από την κείμενη Νομοθεσία.

4. Το Διοικητικό Συμβούλιο καλείται από τον Πρόεδρο ή τον Γραμματέα αυτού σε συνεδρίαση, με έγγραφη πρόσκληση, στην οποία αναγράφονται τα προς συζήτηση θέματα και βρίσκεται σε απαρτία, εφόσον παρίστανται και τα τρία μέλη αυτού. Η έγγραφη πρόσκληση δύναται να αντικατασταθεί με τηλεφώνημα ή τηλεγράφημα, στις περιπτώσεις δε αυτές, αποδεικνύεται από σχετική σημείωση σε ειδικό βιβλίο, η οποία πρέπει να φέρει χρονολογία και υπογραφή του προσώπου που έκανε την πρόσκληση.

Επίσης την πρόσκληση μπορεί να αναπληρώσει γενική πράξη του Διοικητικού Συμβουλίου που καταχωρείται στα Πρακτικά, με την οποία ορίζονται τακτικές ημέρες και ώρες των Συνεδριάσεων.

Για την πρόσκληση των μελών στις συνεδριάσεις, εφαρμόζονται οι γενικές αρχές του δικαίου, σύμφωνα με τις οποίες η παράλειψη της πρόσκλησης των μη μετεχόντων μελών συνιστά τη μη νόμιμη συγκρότηση του Διοικητικού Συμβουλίου.

Όταν κωλύονται τα καλούμενα μέλη, πρέπει να ειδοποιούν έγγραφα τον Γραμματέα του Συμβουλίου, ο οποίος και θα φροντίζει για την πρόσκληση του αναπληρωματικού μέλους, σύμφωνα με τα παραπάνω.

Εφ' όσον μετέχει στο Διοικ. Συμβούλιο αναπληρωματικό μέλος πρέπει να γίνεται ρητή μνεία στα Πρακτικά της απουσίας ή του κωλύματος του τακτικού μέλους.

Σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου χρέη Προέδρου εκτελεί ο Αντιπρόεδρος, ο οποίος αναπληρώνεται από τον νόμιμο αναπληρωτή του Προέδρου.

5. Οι Συνεδριάσεις του Δ.Σ. είναι τακτικές και έκτακτες.

Οι τακτικές γίνονται τουλάχιστον μία (1) φορά το μήνα και ορίζονται με πράξη του Δ.Σ. και οι έκτακτες εφόσον το ζητήσει ο Πρόεδρος του Διοικ. Συμβουλίου ή υποβληθεί γραπτή αίτηση από δύο μέλη αυτού, στην οποία θα αναφέρονται τα προς συζήτηση θέματα, και υποχρεωτικά, μέσα σε πέντε (5) μέρες, συγκαλείται έκτακτη συνεδρίαση από τον Πρόεδρο του Διοικ. Συμβουλίου.

6. Κρή Εισηγητή στο Διοικ. Συμβούλιο, με έγγραφη για κάθε θέμα εισήγηση, που καταχωρείται στα Πρακτικά, εκτελεί ο Διευθυντής, χωρίς ψήφο και σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος αυτού ο νόμιμος αναπληρωτής του.

Κρή Γραμματέα εκτελεί ο υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού-Λογιστικού ή Διαχειριστών, εφ' όσον υπάρχει.

Σε περίπτωση που δεν υπάρχει υπάλληλος των Κλάδων αυτών ή υπάρχει, αλλά κωλύεται ή απουσιάζει, τότε χρέη Γραμματέα εκτελεί ο Διευθυντής του Σταθμού ή ο νόμιμος αναπληρωτής του Διευθυντή.

7. Για κάθε συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου τηρούνται από το Γραμματέα του Πρακτικά, τα οποία καταχωρούνται σε αριθμημένο και σφραγισμένο, κατά σελίδα, βιβλίο πρακτικών, που θεωρείται από τον Πρόεδρο του Διοικ. Συμβουλίου.

8. Στην αρχή κάθε συνεδρίασης και αφού διαπιστωθεί απαρτία, διαβάζονται και επικυρώνονται τα Πρακτικά της προηγούμενης συνεδρίασης και στη συνέχεια γίνεται συζήτηση και λαμβάνεται απόφαση για τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, είτε ομόφωνα εάν συμφωνούν όλα τα μέλη, είτε κατά πλειοψηφία, εάν δύο μέλη από αυτά συμφωνούν. Τυχόν διαφορετικά μέλη, διατυπώνεται στα Πρακτικά, εφόσον αυτό το επιθυμεί. Εάν υπάρχει ισοψηφία υπερψηφεί η ψήφος του Προέδρου.

9. Σε περίπτωση που στην ημερήσια διάταξη περιλαμβάνεται θέμα που αφορά το προσωπικό του Σταθμού, δύναται ο Πρόεδρος του Διοικ. Συμβουλίου να καλεί να παρευρίσκονται την ώρα της συζήτησης το προσωπικό που έχει σχέση με το θέμα αυτό, προκειμένου να διατυπώσει τις απόψεις του και να παράγει τυχόν διευκρινίσεις στο Συμβούλιο.

10. Όταν πρόκειται για απόφαση που απαιτεί άμεση ενέργεια, μπορεί το Διοικ. Συμβούλιο να προβαίνει στην επικύρωση του Πρακτικού, στην ίδια συνεδρίαση και να κηρύσσει αυτό άμεσα εκτελεστό.

11. Μπορεί επίσης το Διοικ. Συμβούλιο, μετά την εξάντληση των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης να συζητεί και να αποφασίζει και για άλλα επείγοντα θέματα που δεν αναγράφονται στην ημερήσια διάταξη, όταν υπάρχει ομόφωνη γνώμη για τη συζήτηση των θεμάτων αυτών.

Άρθρο 4

Αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου

- 1. Το Διοικητικό Συμβούλιο ασκεί τις παρακάτω αρμοδιότητες:
 - α. Είναι αρμόδιο να χειρίζεται κάθε υπόθεση που αναφέρεται στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του Σταθμού και είναι υπεύθυνο απέναντι του Δημοσίου για την περιουσία γενικά του ιδρύματος.
 - β. Φροντίζει για την ένγκαιρη βεβαίωση και είσπραξη των πόρων του ιδρύματος και παρακολουθεί και ελέγχει τακτικά τη διαχείριση τη χρηματική, καθώς και του υλικού, την οποία ειδικότερα παρακολουθεί ο ελεγκτής του Διοικ. Συμβουλίου.
 - γ. Καταρτίζει τον προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων του Σταθμού και υποβάλλει τούτον για έγκριση, ένα μήνα τουλάχιστον πριν από την έναρξη του οικονομικού έτους, στην αρμόδια Νομαρχία.
 - δ. Συντάσσει τον απολογισμό και ισολογισμό των εσόδων και εξόδων που πραγματοποιήσε ο Σταθμός και υποβάλλει τα στοιχεία αυτά στην οικεία Νομαρχία για έγκριση.
- Ο εγκριμένος από τη Νομαρχία απολογισμός και ισολογισμός του Ιδρύματος μαζί με τα συναφή παραστατικά στοιχεία υποβάλλονται στη συνέχεια, στο Ελεγκτικό Συνέδριο για τον καταστατικό έλεγχο.
- ε. Ορίζει το είδος, την ποσότητα και τον τρόπο προμηθείας των τροφίμων και των υλικών καθώς και της εκτέλεσης έργων και εργασιών, μέσα στα πλαίσια των πιστώσεων του Προϋπολογισμού, και των κειμένων, κάθε φορά, διατάξεων, περί προμηθειών και εκτελέσεως μελετών και έργων.
- στ. Έγκρινει το δικιολόγιο, ανάλογα με το ημερήσιο εφόδιο τροφοδοσίας, και σύμφωνα με το ποσολόγιο.
- ζ. Φροντίζει για την εκποίηση των υλικών του Σταθμού, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν, κάθε φορά, για το θέμα αυτό.
- η. Συγκροτεί Επιτροπή, όπως αναλυτικά αναφέρεται στο άρθρο 57 για την καταστροφή του τελείως εφθαρμένου υλικού του Σταθμού.
- θ. Με απόφασή του που εγκρίνεται από την οικεία Νομαρχία δύναται να μισθώνει, και χωρίς δημοπρασία ή τήρηση γενικά των περί Λογιστικού των Ν.Π.Δ.Δ διατάξεων, οικήματα, για την εγκατάσταση του Σταθμού (Π.Δ. 1170/80 ΦΕΚ 300 τ.Α').

Επίσης προβαίνει στην αγορά γηπέδων, οικοπέδων και κτιρίων κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στην κείμενη Νομοθεσία (Ν.Δ. 853/71, Ν. 1041/80 και Π.Δ. 1170/80).

- α. Αποφασίζει για την εγγραφή και τη διαγραφή των παιδιών.
- β. Είναι υπεύθυνο για την καλή λειτουργία του Σταθμού και εφαρμόζει για το σκοπό αυτό την κείμενη Νομοθεσία, τον Κανονισμό λειτουργίας του Σταθμού και τις εγκύκλιες οδηγίες.
- γ. Ασκεί την πειθαρχική εξουσία στο βοηθητικό προσωπικό μαγειρείου και στο προσωπικό καθαριότητας-βοηθητικών εργασιών του Ιδρύματος, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις του πειθαρχικού δικαίου.

Την διαπίστωση πειθαρχικού αδικήματος υπαλλήλου που έχει την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου, αναφέρει άμεσα στη Διεύθυνση ή το Τμήμα Κοιν. Πρόνοιας της οικείας Νομαρχίας ή στο Υπουργείο, ανάλογα με το πρόσωπο, για να κινηθεί η πειθαρχική διαδικασία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα.

γ. Προτείνει την κατά το άρθρο 12 του παρόντος κανονισμού, ατολή λειτουργίας του Σταθμού σε περίπτωση που υπάρχουν εξαιρετικοί λόγοι που επιβάλλουν τούτο.

ιδ. Με απόφασή του καθορίζεται κάθε φορά η έναρξη και το τέλος εργασιών του προσωπικού του Σταθμού με τέτοιο τρόπο ώστε να κλείνει το ωράριο λειτουργίας του Ιδρύματος, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά.

Η παραπάνω απόφαση εγκρίνεται από την οικεία Νομαρχία, εφόσον αφορά τους υπαλλήλους των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (Προσωπικός).

Ειδικότερα το ωράριο εργασιών μεταξύ των υπαλλήλων αυτών δεν υπέρκειται ειδικό προς τούτο λόγοι, είναι εναλλάσσόμενο και εκπέπει την 14.30 ώρα. Η τελευταία αυτή περίπτωση ισχύει, εφόσον ο Σταθμός υπηρετεί υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού-Λογιστικού Διαχειριστών και δεν κωλύεται αυτός ή δεν απουσιάζει, ή δεν έχει σθεί πρωινό ωράριο εργασιών του.

Ιδιαιτέρη μέριμνα λαμβάνεται ώστε τις ώρες αιχμής της λειτουργίας του Σταθμού να είναι παρόν το σύνολο του προσωπικού.

ε. Μεταβάλλει προσωρινά τον τρόπο προσφοράς των καθήκοντων του προσωπικού, όποτε επιβάλλουν τούτο ειδικές έκτακτες ανάγκες Σταθμού.

ιστ. Καθορίζει, μεταξύ των υπαλλήλων που ανήκουν στον Κλάδο Βοηθητικού προσωπικού μαγειρείου ποιός θα ασκεί καθήκοντα μαγεί και ποιός βοηθού, εφόσον υπηρετούν δύο υπάλληλοι στον ίδιο κλάδο.

ιζ. Ασκεί όλες τις υπόλοιπες αρμοδιότητες που προβλέπονται από κείμενη Νομοθεσία και τις εγκύκλιες οδηγίες.

2. Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου:

α. Εκπροσωπεί το Σταθμό στο δικαστήριο και σε κάθε γενικά και για κάθε έννομη αυτού σχέση και αλληλογραφεί με κάθε Δημόσια αρχή.

Τα κθήκοντα αυτά εκτελούνται από τον Αντιπρόεδρο σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματός του.

β. Υπογράφει μαζί με τον ελεγκτή του Διοικ. Συμβουλίου κάθε παστατικό στοιχείο, σχετικά με τη διαχείριση και την τήρηση των βιβλίων διοίκησης και διαχείρισης του Σταθμού.

γ. Ασκεί τις αρμοδιότητες που προβλέπονται, τόσο από τον παρόν κανονισμό, όσο και από άλλες ειδικότερες ρυθμίσεις.

3. Για την άσκηση ουσιαστικής εκποτικής του Σταθμού τα μέλη του Διοικ. Συμβουλίου είναι υποχρεωμένα να επισκέπτονται αυτόν τακτικά και εκ περιτροπής κατά τις εργάσιμες ημέρες.

Τις σχετικές παρατηρήσεις τους επι της λειτουργίας του Ιδρύματος σημειώνουν, είτε σαν ολομέλεια, είτε κάθε ένα ξεχωριστά, στο βιβλίο παρατηρήσεων μελών Δ.Σ. που τηρείται για το σκοπό αυτό.

Άρθρο 5

Εγγραφή παιδιών

1. Στους Κρατικούς Παιδικούς Σταθμούς γίνονται δεκτά παιδιά ηλικίας από 3 ετών μέχρι την ηλικία εγγραφής τους στο Δημοτικό Σχολείο, εφόσον ο αυτοί λειτουργεί Βρεφικό Τμήμα, και σε αντίθετη περίπτωση από 2 1/2 ετών.

Στους Κρατικούς Βρεφονηπιακούς Σταθμούς που χωρίζονται σε τμήματα, γίνονται δεκτά παιδιά ηλικίας από 8 μηνών μέχρι 1 1/2 ετών στο πρώτο τμήμα, από 1 1/2 ετών μέχρι 3 ετών στο δεύτερο τμήμα από 3 ετών μέχρι την ηλικία εγγραφής τους στο Δημοτικό Σχολείο στο τρίτο τμήμα.

Στα Βρεφικά Τμήματα των Κρατικών Παιδικών Σταθμών που χωρίζονται σε δύο ομάδες γίνονται δεκτά παιδιά ηλικίας από 8 μηνών μέχρι 1 1/2 ετών στην πρώτη ομάδα, και από 1 1/2 ετών μέχρι 3 ετών δεύτερη ομάδα.

2. Τα παιδιά που εγγράφονται στους παραπάνω Σταθμούς, προέρχονται κατά κύριο λόγο από την περιοχή που εδρεύει ο Σταθμός, μη αποκλεισμένης όμως και της περίπτωσης εγγραφής και παιδιού που διαμένει σε άλλη περιοχή. Κι αυτό, είτε γιατί δεν λειτουργεί στην περιοχή αυτή ο Σταθμός, ή λειτουργεί, αλλά δεν υπάρχει κενή θέση, είτε γιατί γονείς τους, εξυπηρετούνται καλύτερα από τον Σταθμό αυτό (βρίσκει πολύ κοντά στην εργασία τους ή κατά την πορεία τους προς αυτή).

3. Για την εγγραφή του παιδιού απαιτείται απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, η οποία λαμβάνεται μετά από έλεγχο των υποβληθέντων δικαιολογητικών και μετά από έγγραφη εισήγηση του Διευθυντή. Η συζήτηση αυτή στηρίζεται και σε έκθεση κοινωνικής έρευνας για την οικονομική κατάσταση του παιδιού, η οποία διενεργείται από το Διεύθυνση ή από υπάλληλο των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (Προσωπικός).

περίπτωση, που αυτός δεν μπορεί να μορφώσει γνώμη, μετά την απική επαφή του με τους γονείς ή κηδεμόνες, η παραπάνω έρευνα γίνεται από Κοινωνικό Λειτουργό της Διεύθυνσης ή του τμήματος Πρόνοιας της οικείας Νομαρχίας.

απαλείφεται Κοιν. έρευνα για την εγγραφή παιδιού που η μητέρα γράφεται αποδεικνυμένα σε φορείς του Δημοσίου Τομέα, όπως αυθιρίζονται στην παρ. 6 του άρθ. 1 του Ν. 1256/82 (ΦΕΚ 65/Α/

Κατά την εγγραφή επιλέγονται τα παιδιά εργαζομένων γονέων παιδιά οικονομικά αδυνάτων οικογενειών, προτιμωμένων εκείνων έχουν ανάγκη, φροντίδας απο διάφορα κοινωνικά αίτια (όπως παιδιά ορφανά από δύο ή ένα γονέα, παιδιά αγάμων μητέρων, διαζυγίων ή σε διάταξη γονέων, παιδιά που προέρχονται από γονείς με φυσική ή πνευματική αναπηρία, πολυτέκτων οικογενειών κλπ).

περίπτωση που φιλοξενείται στο Σταθμό ένα παιδί οικογένειας, θα αίτται κατά την εγγραφή το δεύτερο ή άλλο παιδί της ίδιας οικογένειας να λαμβάνεται υπόψη η οικονομική της κατάσταση, μη αυτοτελώς απασχολούμενες μητέρες καθώς και οι αγρότισσες μη-τερωρούνται εργαζόμενες κατά την έννοια της παραγράφου αυτής.

Τα εγγραφόμενα παιδιά πρέπει να είναι σωματικά, πνευματικά, ψυχικά υγιή καθώς και αρτιμελή, απαγορευομένης ακολύτως της ης παιδιών που πάσχουν από μεταδοτικά νοσήματα, παιδιά που αν από σωματικές, πνευματικές ή ψυχικές παθήσεις ή δεν είναι λη, εγγράφονται στο Σταθμό εφόσον υπάρχει πιστοποίηση ειδικού ύ Κρατικού Νοσηλευτικού Ιδρύματος ή Ασφαλιστικού Οργανισ- τότου είναι ωφέλιμο για το παιδί και ότι δεν υπάρχει κίνδυνος μισουργίας ιδιαίτερες δυσχέρειες στη λειτουργία του Σταθμού.

Η κατά τα ανωτέρω εγγραφή πραγματοποιείται, ύστερα από αί- των ενδιαφερομένων, το δεύτερο δεκαπενθήμερο του μηνός Ιου- αι πάντως πριν από την έναρξη λειτουργίας του Σταθμού, αλλά όλη τη διάρκεια του έτους όταν ζητείται η κάλυψη κενής θέσης ή που θα κενωθεί.

Όταν ο Σταθμός διακόψει τη λειτουργία του το μήνα Ιούλιο όπως ορίζεται στο άρθρο 11 του παρόντος Κανονισμού, το Διοικ. Συμ- με, μεταθέτει ανάλογα το χρόνο εγγραφής των παιδιών, όχι όμως της 3ης Αυγούστου.

Οι Σταθμοί εγγράφουν παιδιά πέρα από τη δυναμικότητά τους και ποσοστώς 20% επ' αυτής, εφ' όσον υπάρχουν οι απαραίτητοι χώ- ο υπηρετεί το προβλεπόμενο από το άρθρο 7 του Ν. 1431/84 κικό.

Τα παιδιά του προσωπικού του Σταθμού γίνονται δεκτά καθ' τησ της οργανικής του δύναμης, ανεξαρτήτως ηλικίας, όχι όμως του θου έτους συμπληρωμένου.

Όσον υπάρχουν εξαιρετικοί λόγοι και χωρίς να παρακωλύεται η λειτουργία του Σταθμού, δύναται το Δ.Σ. να αποφασίσει για την ονή των παιδιών του προσωπικού, μέχρι τη συμπλήρωση του έτους της ηλικίας τους. Η απόφαση αυτή εγκρίνεται από τον οι- ομαρχη.

Τα παραπάνω περιπτώσεις που έστω και ένα από τα παιδιά των άλλων μητέρων του Σταθμού είναι γραμμένα στη δύναμή του οι ηλαιο αυτοί δεν δικαιούνται του μειωμένου ωραρίου εργασίας, ως ες.

Τις περιπτώσεις που έστω και ένα από τα παιδιά των άλλων μητέρων του Σταθμού είναι γραμμένα στη δύναμή του οι ηλαιο αυτοί δεν δικαιούνται του μειωμένου ωραρίου εργασίας, ως ες. Στις περιπτώσεις που έστω και ένα από τα παιδιά των άλλων μητέρων του Σταθμού είναι γραμμένα στη δύναμή του οι ηλαιο αυτοί δεν δικαιούνται του μειωμένου ωραρίου εργασίας, ως ες.

Στις περιπτώσεις που έστω και ένα από τα παιδιά των άλλων μητέρων του Σταθμού είναι γραμμένα στη δύναμή του οι ηλαιο αυτοί δεν δικαιούνται του μειωμένου ωραρίου εργασίας, ως ες. Στις περιπτώσεις που έστω και ένα από τα παιδιά των άλλων μητέρων του Σταθμού είναι γραμμένα στη δύναμή του οι ηλαιο αυτοί δεν δικαιούνται του μειωμένου ωραρίου εργασίας, ως ες.

Οι υπάλληλοι των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών ωρικής μισής ώρας την ημέρα, εφ' όσον τα παιδιά τους είναι ηλι- έως: 2 ετών.

Ο μόνιμο προσωπικό, δύο ώρες την ημέρα εφ' όσον τα παι- ες είναι ηλικίας μέχρι δύο ετών και μίας ώρας την ημέρα, εφ' όσον είναι ηλικίας μέχρι 4 ετών.

Για όλο το προσωπικό των Σταθμών έχουν ανάλογη εφαρμογή οι ες του Π. Δ/τος 194/1988 (ΦΕΚ 84/1988 τ.Α').

Από 1ης Σεπτεμβρίου κάθε σχολικού έτους οι Σταθμοί δέχονται διά που για πρώτη φορά γράφτηκαν στη δύναμή τους και εκείνα τη φιλοξενούνται και δεν διαγράφτηκαν κατά τα οριζόμενα στο αρ- του παρόντος Κανονισμού.

12. Σε περίπτωση που ο Σταθμός λειτουργεί το μήνα Αυγούστου, συμ- φώνα με τα όσα ορίζονται στο άρθρο 11 του παρόντος Κανονισμού, η- λοξενεί τα παιδιά, που για πρώτη φορά γράφτηκαν στη δύναμή του κα- τα παιδιά που θα παραμείνουν σ' αυτόν.

Άρθρο 6

Δικαιολογητικά εγγραφής

1. Για να γίνει εγγραφή παιδιού στο Σταθμό απαιτούνται τα παρα- κάτω δικαιολογητικά.

α. Αίτηση του γονέα ή κηδεμόνα, που υποβάλλεται μέσα σ' ένα μήνα πριν τη διακοπή της λειτουργίας του Σταθμού, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 11 του παρόντος Κανονισμού ή και σε όλη τη διάρκεια του έτους όταν ζητείται η κάλυψη κενής θέσης ή θέσης που θα κενωθεί.

β. Ανηλικίακή πράξη γέννησης του παιδιού ή πιστοποιητικό οικογε- νειακής κατάστασης, από το οποίο να προκύπτει η ηλικία του παιδιού.

γ. Βεβαίωση γιατρού του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. ή Ασφαλιστικού (ε- ργασιακού, για την καλή υγεία και σωματική αρτιμέλεια του παιδιού.

δ. Δήλωση του άρθρου 8 του Ν. 1599/1986 ή του Ν.Δ. 105/69 για την οικονομική και οικογενειακή κατάσταση των γονέων του παιδιού.

ε. Εκκαθαριστικό σημείωμα της Εφορίας της οικογένειας του παιδιού του προηγούμενου έτους ή σε περίπτωση που δεν υπάρχει, βεβαίωση του εργοδότη για τις αποδοχές των γονέων.

στ. Κάθε άλλο στοιχείο που κρίνεται απαραίτητο από το Δ.Σ. για τη διευκόλυνση της επιλογής.

Δεν μπορεί να αποτελέσει λόγο για την μη εγγραφή παιδιού η μη προσκόμιση, όταν ζητηθεί, βιβλιαρίου ενσήμων της μητέρας, με το αι- τιολογητικό ότι δεν έχει ασφαλισθεί από τον εργοδότη της.

Άρθρο 7

Έκτακτη εγγραφή παιδιών

Επιτρέπεται σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις να γίνονται δεκτά στους Σταθμούς παιδιά με προφορική εντολή του Προέδρου και χωρίς δικαιολογητικά. Στις αμέσως προσεχείς συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου αποφασίζεται η οριστική ή μη εγγραφή, με βάση τα δικαιο- λογητικά που στο μεταξύ προσκομισθήκαν.

Άρθρο 8

Καταβολή τροφείων για τα βρέφη

Για τα βρέφη που εγγράφονται στους Σταθμούς καταβάλλονται τρο- φεία, εκτός των βρεφών του προσωπικού που έχουν ως ακολούθως:

1. α) Πέντε χιλιάδες δραχμές (5.000) το μήνα για μηνιαίο οικογε- νειακό εισόδημα από 50.000 μέχρι 100.000 δραχμές.

β) έξι χιλιάδες (6.000) δραχμές το μήνα για μηνιαίο οικογενειακό ει- σοδήμα από 100.000 δραχμές μέχρι 125.000 δραχμές.

γ) επτά χιλιάδες δραχμές (7.000) το μήνα για μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα από 125.000 μέχρι 150.000 δραχμές.

δ) οκτώ χιλιάδες δραχμές (8.000) το μήνα για μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα πάνω από 150.000 δραχμές.

Σαν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα νοείται το ποσό που προκύπτει από τον συνυπολογισμό των κάθε φύσεως εισοδημάτων τακτικών ή εκτάκτων, μηνιαίων ή ετήσιων (υπολογιζόμενων κατά μήνα) από εργα- σία ή από άλλες πηγές της οικογένειας του βρέφους, αφού όμως προτ- γομμένως αφαιρεθεί απ' αυτό το ποσό του νοικίου που καταβάλλει το μήνα η οικογένεια ή το ποσό των δόσεων που καταβάλλει η οικογένεια προς εξόφληση δανείου για την απόκτηση ιδιόκτητης πρώτης κύριας κατοικίας.

2. Το παραπάνω, κατά κατηγορία, ποσό θα προσαυξάνεται κατά 2.000 δραχμές, εφόσον για τη μεταφορά του βρέφους χρησιμοποιείται αυτοκίνητο του ιδρύματος.

3. Από την υποχρέωση καταβολής τροφείων εξαιρούνται οι οικονο- μικά ασθενείς οικογένειες εφόσον προσκομίζουν την σχετική απόφαση της οικείας Νομαρχίας, που προβλέπεται από το άρθρο 2 Ν.Δ. 57/73 (ΦΕΚ 149/19.7.1973 τ.Α').

4. Για κάθε πέραν του πρώτου, βρέφους της ίδιας οικογένειας τα ως ανωτέρω τροφεία μειώνονται κατά 50%.

5. Σε περίπτωση που ο ένας ή και οι δύο γονείς παίρνουν επίδομα φύ- λαξης παιδιών από τον εργοδότη τους, τότε, ανεξαρτήτως από την παρα- πάνω (3) εξαίρεση, θα καταβάλλεται το ποσό του επιδόματος αυτού, μη δύναμένου να υπερβεί τις 8.000 δραχμές κατά βρέφος, προσαυξανόμε- νου κατά 2.000 δραχμές, εφόσον για τη μεταφορά του βρέφους χρησι- μοποιείται αυτοκίνητο του ιδρύματος.

6. Για τροφεία θα καταβάλλονται το πρώτο 10ήμερο του μήνα στο κάθε ίδρυμα με απόδειξη ή στην Τράπεζα ή στο Ταμειευτήριο, που τρέφει αυτό το λογαριασμό του.

7. Δεν θα καταβάλλονται τροφεία το μήνα Αυγούστο ή το μήνα Ιουλίου, που αναστέλλεται η λειτουργία των παραπάνω Ιδρυμάτων και οποιονδήποτε άλλο μήνα, που το βρέφος δεν θα φιλοξενηθεί στο ίδρυμα πέραν των πέντε ημερών.

Άρθρο 9

Διαγραφή παιδιών

1. Η διαγραφή των παιδιών ενεργείται πάντοτε με απόφαση του Δ.Σ.

2. Διαγραφές παιδιών πραγματοποιούνται:

Α. Το δεύτερο δεκαπενθήμερο του μηνός Ιουλίου ή το χρονικό διάστημα που θα ορίσει το Διοικητικό Συμβούλιο, σε περίπτωση διακοπής της λειτουργίας του Σταθμού το μήνα Ιούλιο και πάντως όχι πέραν της 3ης Αυγούστου, προκειμένου:

α. Για τα παιδιά που συμπλήρωσαν τη σχολική ηλικία και πρόκειται να εγγραφούν στο Δημοτικό Σχολείο.

β. Για εκείνα που διαπιστώνεται από το Διευθυντή ή από πληροφορίες που έχουν περιέλθει στο Σταθμό ότι η μητέρα τους δεν εργάζεται ή εξέλειπαν οι κοινωνικοί λόγοι που επέβαλαν την εγγραφή τους.

Η διαγραφή των παιδιών αυτών πραγματοποιείται αφού προηγουμένως κληθεί η μητέρα τους για να δώσει σχετικές διευκρινίσεις και κριθεί στη συνέχεια από το Διοικητικό Συμβούλιο ή από κοινωνική έρευνα, που τυχόν διενεργηθεί ότι οι παραπάνω πληροφορίες είναι βάσιμες.

Β. Καθ' όλη τη διάρκεια του έτους για τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α. Για αδικαιολόγητη απουσία του παιδιού πέραν του μηνός.

β. Όταν το ζητήσει ο γονέας ή κηδεμόνας του παιδιού.

γ. Λόγω εγγραφής του στο Νηπιαγωγείο.

δ. Λόγω της κατ' εξακολούθηση αδικαιολόγητης κατά την κρίση του Δ.Σ. μη έγκαιρης παράδοσης και παραλαβής του παιδιού από το γονέα ή κηδεμόνα, σύμφωνα με το ωράριο που καθορίζεται στο άρθρο 13 του παρόντος Κανονισμού.

ε. Για λόγους υγείας, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 5 του Κανονισμού τούτου.

Άρθρο 10

Μεταφορά παιδιών στο Σταθμό

1. Σε περίπτωση που μεταφέρονται παιδιά στο Σταθμό με αυτοκίνητο που διαθέτει αυτός, η ευθύνη της μεταφοράς τους αναλαμβάνεται από τους ίδιους του γονείς, αφού προηγουμένως έλθουν σε συνεννόηση με το Δ.Σ., προκειμένου να ρυθμισθούν οι προϋποθέσεις της ασφαλούς μεταφοράς των παιδιών αυτών.

2. Όταν πρόκειται για μεταφορά βρεφών, μπορεί το Δ.Σ., εφ' όσον το επιτρέψουν οι συνθήκες λειτουργίας του Σταθμού, να αναθέτει την συνοδεία αυτών στους υπαλλήλους του Κλάδου Βρεφονηπιοκομίας, εκ περιτροπής.

Άρθρο 11

Λειτουργία Σταθμών

1. Η λειτουργία των Σταθμών αρχίζει από την 07.00 ώρα, κατά το χειμερινό ωράριο και από την 06.45 ώρα κατά το θερινό ωράριο και λήγει την 16.00 ώρα.

2. Σε όλες τις εξαιρετικές περιπτώσεις και σε περίπτωση που οι μητέρες εργάζονται σε αγροτικές εποχιακές εργασίες ή υπάρχουν άλλες τοπικές ανάγκες δύναται με απόφαση του Νομάρχη να παρατείνεται η λειτουργία του Σταθμού, εφόσον η στελέχωσή του σε προσωπικό είναι επαρκής, με αντιστοίχη καταβολή υπερωριακής αποζημίωσης στο προσωπικό ή να ορίζεται άλλο ωράριο λειτουργίας από το προαναφερόμενο, δεν μπορεί όμως το τελευταίο αυτό ωράριο να είναι ολιγοτέρων ωρών, από εκείνες που καθορίζονται στην προηγούμενη παράγραφο.

3. Σε περίπτωση που αποφασίζεται από το Υπουργείο η λειτουργία των Σταθμών να καλύπτει ανάγκες που προκύπτουν από την εφαρμογή συνεχούς ωραρίου λειτουργίας των Εμπορικών Καταστημάτων, Εμπορίας τροφίμων κ.λπ., η λειτουργία στις περιοχές που εφαρμόζεται το ωράριο αυτό παρατείνεται αναλόγως με απόφαση του οικείου Νομάρχη.

Στην περίπτωση αυτή ο Σταθμός λειτουργεί με επί πλέον προσωπικό που προσλαμβάνεται για το σκοπό αυτό.

4. Οι Σταθμοί δεν λειτουργούν κατά τις ημέρες αργίας των Δημοσίων Υπηρεσιών (όχι όμως ημεδαρών) καθώς και τις ακόλουθες ημέρες:

α. Από 24 Δεκεμβρίου μέχρι και της 5ης Ιανουαρίου.

β. Από τη Μεγάλη Πέμπτη μέχρι και την Κυριακή του Θωμά.

γ. Του Πολιούχου του Δήμου ή της Κοινότητας όπου λειτουργεί ο Σταθμός ή εορτασμού Εθνικού Τοπικού γεγονότος, στην περίπτωση που η εορτή αυτή έχει καθιερωθεί ως αργία για όλες τις Δημοσίες Υπηρεσίες, Εμπορικά Καταστήματα κ.λπ., που λειτουργούν στην περιοχή αυτή.

5. Το μήνα Αυγούστο οι Σταθμοί δεν λειτουργούν.

Με απόφαση όμως του οικείου Νομάρχη και μετά από εκτίμηση των αναγκών των εργαζομένων γονέων, δύναται, κατά περιοχή, να καθορίζεται, εναλλακτικά κάθε χρόνο, ορισμένοι Σταθμοί να λειτουργούν το μήνα Αυγούστο και να διακόπτουν τη λειτουργία τους το μήνα Ιούλιο.

6. Το μήνα που οι Σταθμοί διακόπτουν τη λειτουργία τους:

α. Εκτελούνται οι τυχόν αναγκαστικές επισκευές.

β. Οι υπάλληλοι των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (Προσωπικός) λαμβάνουν υποχρεωτικά το ήμισυ της ετήσιας κανονικής τους άδειας, το δε υπόλοιπο ή μέρος αυτής το λαμβάνουν σε ένα οποιοδήποτε άλλο μήνα, που θα το επιτρέψουν οι υπηρεσιακές ανάγκες του Σταθμού, οι οποίες εκτιμώνται από το Διοικητικό Συμβούλιο αυτού.

γ. Το λοιπό προσωπικό λαμβάνει υποχρεωτικά ολοκληρωτή την κανονική του άδεια και σε περίπτωση που δεν εξαντληθούν όλες οι ημέρες το μήνα αυτό, τις υπόλοιπες τις λαμβάνει σε άλλη ημερομηνία.

δ. Το προσωπικό που είναι αναγκαστικό να παραμείνει στο Σταθμό τον παραπάνω μήνα, λόγω επισκευών του κτιρίου του, λαμβάνει ολοκληρωτή ή μέρος της κανονικής του άδειας σε έναν οποιοδήποτε άλλο μήνα που θα το επιτρέψουν οι υπηρεσιακές ανάγκες του Σταθμού, οι οποίες εκτιμώνται από το Διοικητικό Συμβούλιο αυτού.

ε. Σε όλες τις εξαιρετικές περιπτώσεις που υπάρχει ανάγκη υπάλληλος του Σταθμού να λάβει μέρος της κανονικής του άδειας, πέρα του παραπάνω μηνός, όχι όμως περισσότερο του ημίσεος της άδειας, αυτή χορηγείται σε οποιοδήποτε άλλο μήνα, ύστερα από απόφαση του Δ.Σ., που εγκρίνεται από τον οικείο Νομάρχη, αφού προηγουμένως εκτιμηθούν οι ανάγκες του Σταθμού και δεν δημιουργηθούν προβλήματα στην ομαλή και εύρυθμη λειτουργία αυτού.

στ. Το προσωπικό που κατά τον παραπάνω μήνα δεν έχει θεμελιώσει δικαίωμα κανονικής άδειας, προσφέρει τις υπηρεσίες του στο Ίδρυμα, εάν υπάρχουν, διαφορετικά απασχολείται με θέματα άλλων ιδρυμάτων ή Υπηρεσιών της πόλης που εδρεύει ο Σταθμός, ύστερα από απόφαση του οικείου Νομάρχη, την δε κανονική του άδεια λαμβάνει έναν οποιοδήποτε άλλο μήνα, αφ' ότου θεμελιώσει τέτοιο δικαίωμα.

ζ. Σε περίπτωση που υπάλληλος βρίσκεται σε αναρρωτική άδεια ή σε άδεια κύησης ή λοχείας όλο τον πιο πάνω μήνα, τότε η κανονική του άδεια, που είναι υποχρεωτική να ληφθεί το μήνα αυτό, θα μεταφερθεί σε έναν οποιοδήποτε άλλο μήνα του ίδιου χρόνου.

Στην περίπτωση όμως που η προαναφερόμενη άδεια (αναρρωτική, κύησης ή λοχείας) λήξει μέσα στον πιο πάνω μήνα, τότε θ' ακολουθήσει η χορήγηση της κανονικής του άδειας που είναι υποχρεωτική να λάβει μέσα στο μήνα αυτό, κι αν μέρος απ' αυτή δεν εξαντληθεί μέσα στον ίδιο μήνα, τότε θα μεταφερθούν οι μέρες που θα του απομείνουν σ' έναν οποιοδήποτε άλλο μήνα του ίδιου χρόνου.

7. Κατά τις περιόδους των εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα, που οι Σταθμοί διακόπτουν τη λειτουργία τους, το προσωπικό δεν υποχρεούται να προσέρχεται σ' αυτούς, εκτός αν εξαιρετικοί λόγοι, που εκτιμώνται από το Διοικητικό Συμβούλιο, επιβάλλουν την εκτέλεση υπηρεσίας από ορισμένους υπαλλήλους για την αντιμετώπιση ειδικών ή εκτάκτων αναγκών για περιορισμένο αριθμό ημερών.

Η απόφαση του Δ.Σ. που θα εκδοθεί για το σκοπό αυτό, εγκρίνεται από την οικεία Νομαρχία.

8. Για τις εορτές των Χριστουγέννων δίδεται στα παιδιά την 23η Δεκεμβρίου, συμβολικό δώρο, που καθορίζεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου.

Τη μέρα αυτή πραγματοποιούνται και εορταστικές εκδηλώσεις με συμμετοχή γονέων και κηδεμόνων και των Τοπικών Αρχών.

Κατά τα λοιπά, ο Σταθμός την παραπάνω μέρα προσφέρει τις υπηρεσίες του στα παιδιά που φιλοξενεί, κανονικά, χωρίς περικοπή του ωραρίου λειτουργίας του.

9. Κάθε παράβαση από τις ρυθμίσεις, που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, τόσο από το Διοικητικό Συμβούλιο του Σταθμού, όσο και από το προσωπικό αυτού, συνεπάγεται τ' ακόλουθα:

α. Αποτελεί λόγο, που εκτιμάται κάθε φορά από τον οικείο Νομάρχη, για την αντικατάσταση του Διοικητικού Συμβουλίου.

β. Τιμωρείται πειθαρχικά το προσωπικό, κατά τις διατάξεις των άρθρων 205 και μετά του 011/77 Π.Δ/τος και των άρθρων 31 και μετά του Ν. 993/79.

Άρθρο 12

Αναστολή λειτουργίας Σταθμών

Η λειτουργία του Σταθμού δύναται ν' ανασταλεί όταν συντρέχουν τελέως εξαιρετικοί λόγοι όπως λ.χ. μεταστέγαση σε άλλο κτίριο ή σοβαρή βλάβη στις κτιριακές εγκαταστάσεις του Ιδρύματος που εγκυμονούν κινδύνους σύμφωνα με γνωμοδότηση των αρμοδίων οργάνων και που η αντικατάστασή τους δεν επιδέχεται αναβολή για εκτέλεση μέσα στο μήνα που ο Σταθμός έχει διακοπεί τη λειτουργία του, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 5 του άρθρου 11 του παρόντος Κανονισμού.

Η παραπάνω αναστολή πραγματοποιείται με απόφαση του οικείου Νομάρχη, ύστερα από σχετική πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του Σταθμού, όταν δεν υπερβαίνει τον ένα μήνα.

Η απόφαση αυτή κοινοποιείται στην αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου.

Σε περίπτωση όμως που η αναστολή υπερβαίνει τον ένα μήνα, τότε εκδίδεται για το σκοπό αυτό απόφαση του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινων. Ασφαλίσεων, ύστερα από πρόταση της οικείας Νομαρχίας, που υποβάλλεται εγκαίρως στην αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου.

Τα παιδιά του Σταθμού που αναστάλλει η λειτουργία του δύνανται με απόφαση του Νομάρχη, να φιλοξενηθούν για το χρονικό διάστημα της αναστολής, σε άλλους λειτουργούντες στον ίδιο Δήμο ή Κοινότητα Σταθμούς και εφόσον συμφωνούν γι' αυτό οι γονείς ή κηδεμόνες τους.

Επίσης με την ίδια ή άλλη απόφαση του Νομάρχη τοποθετείται το μη αναγκαίο προσωπικό στους Σταθμούς που φιλοξενοούνται τα παιδιά ή σε άλλα Ιδρύματα ή Υπηρεσίες του Νομού.

Άρθρο 13

Προσέλευση και αποχώρηση παιδιών

1. Η προσέλευση των παιδιών αρχίζει από την 07.00 ώρα, κατά το χειμερινό ωράριο και από την 06.45 ώρα κατά το θερινό ωράριο και λήγει: για μιν τα νήπια την 08.30 ώρα, για δε τα βρέφη την 09.00 ώρα.

Σε περίπτωση που φιλοξενοούνται στο Σταθμό αδέρφια (νήπιο και βρέφος) η προσέλευση λήγει την 09.00 ώρα. Όταν όμως παρατείνεται η λειτουργία του Σταθμού κατά τη διάταξη των παρ. 2 και 3 του άρθρου 11 του παρόντος Κανονισμού, τότε η προσέλευση των παιδιών που θα παραμείνουν πέρα της 16.00 ώρας, μπορεί να γίνει μέχρι την 12.00 ώρα.

2. Η αποχώρηση των παιδιών πραγματοποιείται από την 15.45 ώρα μέχρι την 16.00 ώρα. Δύνανται όμως να αποχωρούν παιδιά πριν από την παραπάνω ώρα και μετά το μεσημβρινό γεύμα, εφ' όσον το επιθυμεί ο γονέας ή κηδεμόνας τους, οπότε στην περίπτωση αυτή υποβάλλεται υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 του Ν. 1599/1986 ή του Ν.Δ. 105/69. Όταν όμως παρατείνεται η λειτουργία του Σταθμού κατά τη διάταξη των παρ. 2 και 3 του άρθρου 11 του παρόντος κανονισμού, τότε η αποχώρηση των παιδιών αρχίζει 15 λεπτά πριν από την λήξη του παραπάνω ωραρίου.

Μπορούν όμως ν' αποχωρούν παιδιά και πριν από το παραπάνω χρονικό διάστημα και πάντως όχι νωρίτερα της μίας και μισής ώρας, εφ' όσον του παρατάθηκε το ωράριο, εφ' όσον το επιθυμεί ο γονέας ή κηδεμόνας τους, οπότε στην περίπτωση αυτή υποβάλλεται υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 του Ν. 1599/86 ή του Ν.Δ. 105/69.

3. Η παραλαβή των παιδιών πραγματοποιείται από τους γονείς ή κηδεμόνες ή από άλλο κατάλληλο πρόσωπο που έχει εξουσιοδοτηθεί εγκαίρως απ' αυτούς.

Η καταλληλότητα του προσώπου δύναται ν' αμφισβητηθεί από το οικείο Συμβούλιο του Σταθμού. Στην περίπτωση αυτή ζητείται η παρέμβαση Κοιν. Λειτουργού της Δ/σης ή του Τμήματος Κοιν. Πρόνοιας της οικείας Νομαρχίας.

Άρθρο 14

Ημερήσιο πρόγραμμα απασχόλησης παιδιών

Βρεφών ηλικίας από 8 μηνών - 3 ετών

06.45 ή 07.00-09.00: Προσέλευση βρεφών. Ικανοποίηση ατομικών αναγκών, πρόγευμα, ανάπαυση, ή ελεύθερη απασχόληση.

09.00-12.00: Ατομικά προγράμματα για εξέλιξη του παιδιού στην κοινωνική, συναισθηματική, νοητική και κινητική του ανάπτυξη και υποβοήθηση κατάκτησης αυτονομίας.

12.00-13.00: Προετοιμασία - φαγητό.

13.00-14.30: Ανάπαυση.

14.30-15.15: Ελεύθερη απασχόληση των βρεφών με τους προανα-

φερόμενους στόχους.

15.15-15.45: Απογευματινό.

15.45-16.00: Προετοιμασία - Αποχώρηση.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής του βρέφους στο Σταθμό, πρωταρχική σημασία έχει, ανεξάρτητα από το παραπάνω ωράριο, η ικανοποίηση των σημαντικών αναγκών του (φαγητό, καθαριότητα) και η εξασφάλιση συνθηκών που ευνοούν τη ψυχική υγεία των παιδιών και υποβοηθούν την ομαλή τους ανάπτυξη. Κύριο μέλημα του Βρεφονηπιοκόμου πρέπει να είναι η δημιουργία μιάς ατμόσφαιρας στοργής, αποδοχής, ασφάλειας και χαράς. Εφ' όσον η λειτουργία του Σταθμού έχει παραταθεί, κατά τα προβλεπόμενα στις παρ. 2 και 3 του άρθρου 11 του παρόντος Κανονισμού, παρέχεται στα βρέφη κατά το χρονικό διάστημα της παρατάσεως της λειτουργίας του Σταθμού, κατά κύριο λόγο φύλαξη, ανάπαυση και ελεύθερη απασχόληση.

B. Βρεφών ηλικίας από 1½ - 3 ετών

06.45 ή 07.00-0900: Προσέλευση βρεφών. Ικανοποίηση ατομικών αναγκών, πρόγευμα, ανάπαυση, ή ελεύθερη απασχόληση, ευκαιριακά εκπαίδευση στο δοχείο και στην ατομική καθαριότητα.

09.00-12.00: Ατομικά προγράμματα για εξέλιξη του παιδιού στην κοινωνική, συναισθηματική, νοητική και κινητική του ανάπτυξη και υποβοήθηση κατάκτησης αυτονομίας. Απασχόληση των παιδιών σε γωνιές δραστηριοτήτων, ανάλογα με τις ηλικίες τους.

12.00-13.00: Προετοιμασία - φαγητό.

13.00-14.30: Ανάπαυση.

14.30-15.15: Ελεύθερη απασχόληση των βρεφών με τους προαναφερόμενους στόχους.

15.15-15.45: Απογευματινό.

15.45-16.00: Προετοιμασία - Αποχώρηση.

Στην ηλικία αυτή ιδιαίτερη σημασία έχει η ενθάρρυνση της ανεξαρτησίας στα παιδιά που προωθείται μέσα από τις επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες φαγητού και καθαριότητας και άλλων αναλόγων με την ηλικία.

Παράλληλα είναι απαραίτητη η εξασφάλιση συνθηκών που ευνοούν την ψυχική υγεία των παιδιών και υποβοηθούν την ομαλή τους ανάπτυξη. Κύριο μέλημα του Βρεφονηπιοκόμου πρέπει να είναι η δημιουργία μιάς ατμόσφαιρας στοργής, αποδοχής, ασφάλειας και χαράς.

Εφ' όσον η λειτουργία του Σταθμού έχει παραταθεί κατά τα προβλεπόμενα στις παρ. 2 και 3 του άρθρου 11 του παρόντος Κανονισμού, παρέχεται στα βρέφη κατά το χρονικό διάστημα της παρατάσεως της λειτουργίας του Σταθμού, κατά κύριο λόγο φύλαξη, ανάπαυση και ελεύθερη απασχόληση.

Γ. Νηπίων από 3 ετών μέχρι της εγγραφής τους στο Δημοτικό Σχολείο.

06.45 ή 07.00-08.30: Προσέλευση νηπίων, προετοιμασία, τακτοποίηση ατομικών ειδών, καθαριότητα, ατομική απασχόληση σε γωνιές δραστηριοτήτων, περιποίηση φυτών, λουλουδιών, ζώων.

08.30: Προσευχή (σε γλώσσα κατανοητή από τα παιδιά και σε μορφή ενός μικρού ποιήματος για την ενίσχυση του θρησκευτικού συναισθήματος).

Προετοιμασία προγεύματος με συμμετοχή των παιδιών (στρώσιμο τραπέζιου, διανομή, συγκέντρωση σκευών, τακτοποίηση χώρου).

09.00: Πρόγευμα.

09.30-10.30: Συζήτηση - επεξεργασία κάποιου θέματος, ευκαιριακού ή προγραμματισμένου, με τις σχετικές δραστηριότητες.

Λεκτική έκφραση, αισθητηριακός εμπλουτισμός, προμαθηματικές δραστηριότητες.

10.30-11.00: Διάλειμμα.

11.00-11.30: Ψυχοκινητικές δραστηριότητες στην αυλή και στην αίθουσα.

11.30-12.30: Ελεύθερες δραστηριότητες στις γωνιές δραστηριοτήτων (ζωγραφικής, πλαστικής, οικοδομικού υλικού, κατασκευών, γωνιά για την ανάπτυξη της αντίληπτικής ικανότητας του παιδιού, κάψι, νόμιμο, τούμπολα, λото-μαγαζάκι, γωνιά δραματοποίησης, κουκλοθέατρο, γωνιά βιβλιοθήκης, γωνιά άμμου, νερού κ.λπ. γωνιά με φυσικό υλικό και υλικό για πειραματισμούς).

12.30-13.15: Προετοιμασία για φαγητό και συμμετοχή των ιδίων των παιδιών - Γεύμα.

13.15-13.45: Διάλειμμα - Προετοιμασία για μεσημβρινή ανάπαυση.

13.45-15.15: Μεσημβρινή ανάπαυση. Τα παιδιά που για οποιοδήποτε λόγο δεν ανακαίνονται, απασχολούνται με διάφορα επιτραπέζια παιδαγωγικά παιχνίδια ή στις διάφορες παιδαγωγικές γωνιές.

15.15-15.45: Απογευματινό.

15.15-16.00: Προετοιμασία - Αποχώρηση.

Σε περίπτωση που όλα τα νήπια του Σταθμού δεν αναπαύονται (κοιμούνται το μεσημέρι) ή έχει παραταθεί η λειτουργία του Σταθμού, κατά τα προβλεπόμενα στις παραρ. 2 και 3 του άρθρου 11 του παρόντος Κανονισμού, παρέχεται και το ακόλουθο πρόγραμμα, εφ' όσον το ωράριο αυτό καλύπτεται από υπάλληλο των κλάδων Νηπιαγωγών (προσωρινός) ή Βρεφονηπιοκομίας, διαφορετικά παρέχεται μόνο φροντίδα.

Μουσική αγωγή - Ακρόαση επιλεγμένων κομματιών κάθε είδους μουσικής (δημοτικής Ελληνικής και ξένης, σύγχρονης ελληνικής και ξένης, κλασικής).

Τραγούδι.

Παιδική ορχήστρα.

Παραμύθι - Δραματοποίηση.

Θεατρικό παιχνίδι.

Το πλάνο που δίνεται παραπάνω μπορεί να αναπροσαρμόζεται κατά τη χρήση του Βρεφονηπιοκόμου, ανάλογα με τις ανάγκες των παιδιών, τις συνθήκες της ημέρας ή τις απαιτήσεις της ημερήσιας εργασίας του.

Άρθρο 15

Ιατρική παρακολούθηση παιδιών

1. Η παρακολούθηση της υγείας των παιδιών που φιλοξενούνται στους Σταθμούς γίνεται, εφ' όσον αυτοί δεν εξυπηρετούνται από τις υπηρεσίες του Εθνικού Συστήματος Υγείας, από γιατρό που συμβάλλεται με το Σταθμό, ο οποίος επισκέπτεται αυτόν μία (1) φορά το δεκαπενθήμερο.

2. Για κάθε παιδί τηρείται λεπτομερής καρτέλλα που ενημερώνεται από το γιατρό σε ότι αφορά την υγεία του παιδιού.

3. Η περιφύλαξη της υγείας του παιδιού αποτελεί επίσης μέριμνα και φροντίδα και του λοιπού προσωπικού του Σταθμού, μέσα στα πλαίσια της αρμοδιότητας του κάθε υπαλλήλου, το οποίο εφαρμόζει πιστά όλα τα απαραίτητα μέτρα υγιεινής και ασφάλειας και ευθύνεται για κάθε αμέλεια ή παράλειψη που μπορεί να έχει επίπτωση στην υγεία των παιδιών.

Άρθρο 16

Διατροφή παιδιών

1. Στα πλαίσια παρέχεται η απαραίτητη ποιοτικά και ποσοτικά τροφή, σύμφωνα με το πρόγραμμα διατροφής που καταρτίζεται από το Διευθυντή σε συνεργασία και με τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών, βάσει του ημερήσιου εφοδίου τροφοδοσίας και του ποσοτολογίου που καθορίζεται για το σκοπό αυτό κάθε φορά από το Υπουργείο.

Το πρόγραμμα διατροφής που εγκρίνεται με απόφαση του Διοικ. Συμβουλίου και το καθορισμένο ποσοτολόγιο, αναρτώνται σε εμφανές σημείο του Σταθμού.

Στην καθημερινή διατροφή περιλαμβάνεται το πρόγευμα, το μεσημβρινό γεύμα και το απογευματινό.

Στα παιδιά που θα παραμείνουν στο Σταθμό πέρα από την 14.30 ώρα, παρέχεται απογευματινό, που σερβίρεται από την 15.15 ώρα και μετά.

2. ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΟΣΟΤΟΛΟΓΙΟΥ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΟΥ

α) Ποσοτολόγιο

Ομάδες τροφίμων	Ποσότητα σε γραμμάρια
γάλα κωτό για ρόφημα 1 φλυτζάνι	240
• • • ρυζόγαλο	120
• • • κρέμα	180
• • • πουρέ	80
• • • τυρόπιττα	80
• • • μπρεζαμί	80
γαουράι ένα κισέ	240
τυρί φέτα	30
τυρί κασέρι	30
τυρί τριμμένο	10

ΖΑΧΑΡΙ	5	
Ζάχαρι για ρόφημα	5	
Ζάχαρι για κομπόστα	5-10	
Ζάχαρι για ρυζόγαλο - κρέμα	10	
Μίλε ή μαρμελάδα		
ΦΡΟΥΤΑ		
Μήλο - χυλάδι - πορτοκάλι - ροδάκινο	100	ακαθάρστα
μανταρίνι	100	ακαθάρστα
βερύκοκα 2 μεγάλα	80	
σταφύλι	100	
φράουλες - κεράσια	100	
καρπούζι - πεπόνι	135	
ΛΑΧΑΝΙΚΑ		
Πράσινες σαλάτες ωμές	135	
Σπανάκι σωτή ή γιαντζι	200	
Τομάτα σαλάτα	110	
Τομάτες γεμιστές	110	
Τομάτα για σαλάτα	40	
Φασολάκια κωπά	200	
αγγούρι 1/2 από ένα μέτρο	100	
καρότα βραστά ή ωμά ή συμπλήρωμα	100	
Αρακά κτεψυγμένο (κύριο φαγητό)	150	
Αρακά συμπλήρωμα	100	
κρεμμύδια - μανιτάνι - σέλινο - άνηθο	5-10	
όσπρια (γενικά)	50-60	3/4 φλυτζανιού (για βρέφη 30 γραμ.)
πατάτες κύριο φαγητό	260	
πατάτες με κρέας	200	
πατάτες γαρντούρα	135	
		(για βρέφη 105 γραμ.)
πατάτες πουρέ	135	
ΨΩΜΙ - ΖΥΜΑΡΙΚΑ - ΡΥΖΙ		
Ψωμί (μια φέτα)	30	
μακαρόνια - κριθαράκι - χυλοπίτες	45-60	
ρύζι για κύριο φαγητό	45-60	
• για σουπιά	20	
• σε γιουβαρλάκια	15	
• • γεμιστές τομάτες	30	
• • σπανακόρυχο	20	
• • ρυζόγαλο	10	
αλεύρι για κρεφτεδάκι	50	
• άλλες χρήσεις	10	
ΚΡΕΑΤΑ - ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ - ΨΑΡΙΑ - ΑΥΓΑ		
Μοσχάρι	130	
		(για βρέφη 50 γραμ.)
Αρνί	140	
Χοιρινό	140	
κιμάς για παστίτσιο	92	
• • γιουβαρλάκια	92	
• • μπιφτέκια	92	
κοτόπουλο	140	
		(για βρέφη 50 γραμ.)
φέρι φέτα	130	
		(για βρέφη 50 γραμ.)
αυγό	1	
αυγό για σουπιά	1/4	
ΛΙΠΟΣ		
Λάδι για μαγείρεμα	10	
Λάδι για σαλάτα	10	
Βούτυρο φρέσκο για κρεκινό		
ή για ζυμαρικά	5	
Το παραπάνω ποσοτολόγιο, με απόφαση του Διοικ. Συμβουλίου μπορεί να τροποποιηθεί με μείωση της ποσότητας κάποιου είδους, εφ' όσον διαπιστωθεί ότι το παρασκευαζόμενο φαγητό από το είδος αυτό δεν εξυπνίζεται τελείως από τα παιδιά κι αυτό για να μην απορρίπτονται μεγάλες ποσότητες παρασκευασθέντος φαγητού.		

β) Διαιτολόγιο για τα βρέφη

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
<u>Πρόγευμα</u> Γιαούρτι Φρούτο περαστό και μπισκότα (2) Το ίδιο της ΔΕΥΤΕΡΑΣ Το ίδιο της ΔΕΥΤΕΡΑΣ Φρούτα: Αχλάδι ή μήλο ή 1/2 αχλάδι + 1/2 μήλο ή άλλα φρούτα εποχής <u>Μεσημεριανό</u> Κρέας βραστό περαστό Πατάτα μέτρια Καρότο - σέλινο Πολυκομβάκι - κρεμμύδι Λαδές - Λάδι Χυλός στο μπλέντερ»	<u>Πρόγευμα</u> Γάλα (1 φλυτζάνι) Ζελέ με περαστά φρούτα Ζάχαρι 1/2 αχλάδι + 1/2 πορτοκάλι ή άλλα φρούτα εποχής <u>Μεσημεριανό</u> Το ίδιο της ΔΕΥΤΕΡΑΣ Αντί το κρέας κοτόπουλο	<u>Πρόγευμα</u> Το ίδιο της ΔΕΥΤΕΡΑΣ <u>Μεσημεριανό</u> Το ίδιο της ΔΕΥΤΕΡΑΣ Αντί το κρέας φάρι βραστό (κατεψ. ή νωπό)	<u>Πρόγευμα</u> <u>Μεσημεριανό</u> Όσπρια περαστά (φακές) Κρέας περαστό Καρότο - σέλινο «Χυλός στο μπλέντερ»	<u>Πρόγευμα</u> <u>Μεσημεριανό</u> Το ίδιο της ΤΡΙΤΗΣ

γ) Διαιτολόγιο για τα νήπια

ΗΜΕΡΑ	ΠΡΟΓΕΥΜΑ	ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΝΟ
ΔΕΥΤΕΡΑ	Γάλα Δημητριακά (ψωμί, φρυγανιά, Κορν φλέιξ)	Γουβαρλάκια ή Σουτζου- κάκια Πατάτες φούρνου Σαλάτα εποχής Ψωμί - Φρούτο εποχής
ΤΡΙΤΗ	Γάλα ή Γιαούρτι Μπισκότα (3 ημ.)	Κοτόπουλο ψητό Πουρέ ή ρύζι Σαλάτα εποχής Ψωμί - φρούτο ή κομπό- στα
ΤΕΤΑΡΤΗ	Κρέμα καραμελέ	Όσπρια Αυτό βραστό Τυρί φέτα ή κασίρι Σαλάτα εποχής Ψωμί - φρούτο εποχής
ΠΕΜΠΤΗ	Κρέμα (Ζάχαρη)	Παστίτσιο ή μακαρόνια με κιμά Σαλάτα εποχής Ψωμί - κομπόστα
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	Γάλα Δημητριακά (ψωμί, φρυγανιά, κορν φλέιξ)	Ψάρι βραστό Ψάρουσιπα Σαλάτα διάφορα Ψωμί - φρούτο εποχής

δ) Απογευματινό για τα βρέφη και νήπια

Μέσος όρος θερμιδικής πρόσληψης για το απογευματινό είναι 200 KAL.

Ενδεικτικά προτείνονται 5 απογευματινά:

1. Κρέμα + φρούτο
2. Γάλα + ψωμί + τυρί
3. Ρυζόγαλο + φρούτο

4. Κέικ απλό
Φρούτο ή χυμός φρούτου
5. Γάλα + απλό μπισκότο
Φρούτο

Για τα παιδιά (8 μηνών - 12 μηνών) το απογευματινό μπορεί να περιλαμβάνει:

Κρέμα ή φρουτόκρεμα ή φρούτο με απλό μπισκότο ή γάλα.

Στα παραπάνω προτεινόμενα όσον αφορά στο διαιτολόγιο των παιδιών μπορούν να υπάρξουν διαφοροποιήσεις, χωρίς να υπερβαίνουν τις θερμιδικές ανάγκες που προβλέπονται για κάθε φαγητό και το ημερήσιο εφόδιο τροφοδοσίας, ύστερα από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου.

Άρθρο 17

Ωράριο εργασίας προσωπικού

1. Το μόνιμο προσωπικό του Σταθμού το οποίο έχει την ιδιότητα του Δημοσίου υπαλλήλου ή του υπαλλήλου του Ν.Π.Δ.Δ., ακολουθεί το καθοριζόμενο από την κείμενη Νομοθεσία ωράριο.

2. Για το λοιπό προσωπικό το οποίο συνδέεται με το ίδρυμα με σχέση Εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου εφαρμόζεται το προβλεπόμενο, κάθε φορά για τους δημοσίους - πολιτικούς διοικητικούς υπαλλήλους ωράριο.

3. Η έναρξη και το τέλος της εργασίας του προσωπικού του Σταθμού καθορίζεται με απόφαση του Διοικ. Συμβουλίου αυτού, όπως αναφέρεται στο εδαφ. ιδ της παρ. 1 του άρθρου 4 του Κανονισμού.

Άρθρο 18

Έξοδος προσωπικού

1. Το προσωπικό του Σταθμού κατά τις μέρες και ώρες που δεν λειτουργεί αυτός είναι ελεύθερο.

2. Απαγορεύεται κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες απομάκρυνση του προσωπικού από το Σταθμό. Εφόσον συντρέχουν υπηρεσιακοί ή σοβαροί ατομικοί λόγοι και ύστερα από προφορική άδεια του Προέδρου ή του Αντιπροέδρου για το Διευθυντή και του Διευθυντή, για το υπόλοιπο προσωπικό, επιτρέπεται ολιγόωρη απομάκρυνση υπαλλήλου από το Σταθμό τις ώρες λειτουργίας του.

Η ώρα τόσο της εξόδου του υπαλλήλου από το Σταθμό όσο και της επανόδου του σ' αυτόν θα σημειώνεται στο βιβλίο παρουσίας προσωπικού.

Άρθρο 19

Διαμονή και διατροφή προσωπικού

1. Όλο το προσωπικό δικαιούται διατροφή (πρόγευμα, μεσημεριανό γεύμα και απογευματινό), από το ίδιο φαγητό που παρασκευάζεται για

τα νήπια, βάσει του ημερησίου εφοδίου τροφοδοσίας και του κοστολογίου που καθορίζεται για το σκοπό αυτό κάθε φορά από το Υπουργείο.

2. Η διατροφή δεν θεωρείται παροχή προς το προσωπικό, αλλά αποβλέπει κυρίως στην εξυπηρέτηση της ομαλής λειτουργίας του Σταθμού.

Κατά συνέπεια δεν επιτρέπεται:

α. Η χορήγηση στο προσωπικό φαγητού σε χρήμα ή είδος.

β. Η παρασκευή φαγητού χωριστά για το προσωπικό, εφ' όσον λειτουργεί ο Σταθμός.

3. Τα Σάββατο και τις Κυριακές και τις εξαιρεσιμες ημέρες καθώς και όταν δεν λειτουργεί ο Σταθμός για λόγους ανώτερης βίας και σε περίπτωση που διαμένει ή παρευρίσκεται σ' αυτόν το προσωπικό του, παρέχεται διατροφή από ειδικά παρασκευαζόμενο φαγητό, εφ' όσον τούτο κρίνεται αναγκαίο, με πράξη του Διοικ. Συμβουλίου του Σταθμού.

4. Όλο το προσωπικό δικαιούται να διαμένει στο Σταθμό, ύστερα από απόφαση του Διοικ. Συμβουλίου, εφ' όσον υπάρχει ανάλογος χώρος και το απαιτούν οι υπηρεσιακές ανάγκες του Ιδρύματος ή ειδικές συνθήκες το επιβάλλουν, χωρίς μείωση του προβλεπόμενου, για την καλή λειτουργία του Σταθμού, χώρου.

Συστέγαση μελών οικογένειας υπάλληλου σε χώρο του Σταθμού απαγορεύεται.

Λόγοι ειδικών συνθηκών που να δικαιολογείται η παραμονή του προσωπικού στο Σταθμό είναι:

α. Έλλειψη συγκοινωνιακού μέσου προς μετάβαση στον τόπο διαμονής του υπάλληλου

β. Αδυναμία εξεύρεσης κατοικίας

γ. Ανάγκη φύλαξης των εγκαταστάσεων του Σταθμού και

δ. Ανάγκη προσφοράς αυξημένων υπηρεσιών, λόγω ελλείψεως στελέχωσης του Σταθμού.

Άρθρο 20

Ιματισμός προσωπικού

Κάθε Σταθμός προμηθεύεται κάθε χρόνο ύστερα από απόφαση του Διοικ. Συμβουλίου αυτού, δύο (2) μπλούζες εργασίας (μία χειμερινή και μία θερινή) και δύο ζεύγη υποδημάτων εργασίας, για κάθε ένα υπάλληλο που ανήκει στους Κλάδους Βρεφονηπιοκομίας (μόνο όμως στην περίπτωση που υπηρετεί στο Βρεφικό Τμήμα), βοηθητικού προσωπικού μαγειρείου και προσωπικού καθαριότητας - βοηθ. εργασιών, τα οποία χρησιμοποιούνται κατά τις ώρες εργασίας του και παραμένουν στο Σταθμό μετά τη λήξη αυτής.

Άρθρο 21

Καθήκοντα και αρμοδιότητες προσωπικού

Διευθυντής

Χρήη Διευθυντή ασκεί ένας υπάλληλος των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός) που ορίζεται με απόφαση του Υπηρεσιακού Συμβουλίου και σε περίπτωση που δεν έχει ορισθεί από το Υπηρεσιακό Συμβούλιο, καθήκοντα ασκεί ο αρχαιότερος υπάλληλος των παραπάνω Κλάδων.

Ειδικότερα:

α. Παρίσταται στις συνεδριάσεις του Διοικ. Συμβουλίου, ως εισηγητής, χωρίς φήφο, εισηγείται τα θέματα ημερησίας διάταξης που καταρτίζεται από τον Πρόεδρο του Δ.Σ. και εκφέρει γνώμη για κάθε ένα απ' αυτά, που καταχωρείται στα Πρακτικά.

β. Φροντίζει για την πιστή εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας, του Κανονισμού λειτουργίας του Σταθμού, των εγκυκλίων και οδηγιών του Υπουργείου και για την πιστή εκτέλεση των αποφάσεων του Διοικ. Συμβουλίου.

γ. Είναι υπεύθυνος για την τήρηση του εκπαιευτικού προγράμματος.

δ. Φροντίζει για την εσωτερική τάξη του Σταθμού και για κάθε σημειούμενη παράβαση ή ανωμαλία υποχρεούται ν' αναφέρεται στο Διοικ. Συμβούλιο.

ε. Προϊσταται όλων των υπαλλήλων του Σταθμού, ασκώντας τις προβλεπόμενες από τις κείμενες διατάξεις αρμοδιότητες, παρακολουθεί δε και συντονίζει το έργο τους, ανάλογα προς τις ανάγκες που ανακύπτουν κάθε φορά.

στ. Συγκαλεί τουλάχιστον μία φορά το μήνα το προσωπικό του Σταθμού για συζήτηση και ενημέρωση σε γενικότερα θέματα που απασχολούν το Σταθμό και για προγραμματισμό νέων δραστηριοτήτων.

ζ. Συντάσσει την εμπιστευτική αλληλογραφία τούτου, εφ' όσον για την τελευταία αυτή περίπτωση δεν υπηρετεί υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού

- Λογιστικού ή Διαχειριστών ή υπηρετεί αλλά αυτός απουσιάζει ή λύεται, υπογράφει δε τα έγγραφα εκείνα, για τα οποία έχει εξουσιοδοθεί από το Διοικ. Συμβούλιο.

η. Τηρεί τη σφραγίδα του Σταθμού και το Αρχείο της εμπιστευτικής αλληλογραφίας τούτου.

θ. Κρατεί τα κλειδιά του Σταθμού (τρία) από τα οποία τα δύο παραδει καθμερινά σε ένα υπάλληλο των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός) ή Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών καθώς επίσης και σ' ένα υπάλληλο από το λοιπό προσωπικό, που εκπρωινό ωράριο εργασίας, αλλά και σε κάθε άλλο υπάλληλο όταν πσταται ανάγκη.

ι. Κρατεί το ένα από τα δύο κλειδιά της αποθήκης (το άλλο κρατεί από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών και σε περίπτωση που δεν υπηρετεί τέτοιος υπάλληλος ή υπηρετεί αλλά κωλύεται ή απουσιάζει από το νόμιμο αναπληρωτή του Διοικητικού).

ια. Απασχολεί τα παιδιά, σύμφωνα με το ημερήσιο πρόγραμμα και σχολήσης, μέχρι τέσσερις και μισή ώρες από το κανονικό ωράριο εργασίας του, όταν στο Σταθμό υπηρετεί υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών και σε περίπτωση που δεν υπηρετεί τέτοιος υπάλληλος ή υπηρετεί αλλά αυτός απουσιάζει ή κωλύεται, με δύο και μισή ώρες από το κανονικό του ωράριο.

ιβ. Φροντίζει για την υγιεινή κατάσταση των παιδιών, σύμφωνα με τις οδηγίες του γιατρού.

ιγ. Καθαρίζει το προσωπικό καθαριότητας - βοηθητικών εργασιών και της σωματικής καθαριότητας των νηπίων.

ιδ. Επιβλέπει την καθαριότητα του Σταθμού και φροντίζει για τη σωστή λειτουργία του καθώς και για την έγκαιρη παρασκευή του φαγητού.

ιε. Συνεργάζεται με τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών και το Διοικ. Συμβούλιο για την κατάρτιση, τησίση προϋπολογισμού εσόδων και εξόδων του Σταθμού και του λογιστικού και ισολογισμού τούτου.

ιστ. Επιμελείται για τον εφοδιασμό του Σταθμού που πραγματοποιείται από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών, όσον αφορά στα αναγκαία τρόφιμα και λοιπά είδη και υλικά όπως και για την καλή φύλαξη, συντήρηση και διάθεση αυτών.

Όσον αφορά στο Παιδαγωγικό υλικό η προμήθεια γίνεται από και με τον παραπάνω υπάλληλο.

ιζ. Ενημερώνει το προσωπικό των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός) για τα εισερχόμενα, κάθε φορά, έγγραφα στο Σταθμό, ώστε το προσωπικό αυτό να είναι σε θέση να τον ανακληθεί σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματός του.

Όσα ενημέρωση γίνεται και στο λοιπό προσωπικό του Σταθμού, εφ' όσον επιβάλλεται.

ιη. Συγκαλεί, ύστερα από απόφαση του Διοικ. Συμβουλίου, συνέντευξη γονέων και κηδεμόνων, τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο, η οποία παρευρίσκεται οποσδήποτε ο ίδιος, ένα από τα μέλη του Διοικ. Συμβουλίου, οι υπάλληλοι των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός) και αν το επιθυμούν ο γιατρός του Σταθμού και λοιπό προσωπικό αυτού.

Σκοπός της συγκέντρωσης είναι η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ γονέων και κηδεμόνων και διοίκησης, για λειτουργικά θέματα του Σταθμού, η ενημέρωσή τους σε ότι αφορά τη ψυχοσωματική υγεία παιδιών τους και η υποβοήθησή τους στο έργο του προσωπικού για προαγωγή της αυτοεξυπηρέτησης των παιδιών τους.

ιθ. Τηρεί από τα βιβλία διοίκησης του Σταθμού τα εξής:

(α) Βιβλίο παρουσίας προσωπικού

(β) Βιβλίο εμπιστευτικού πρωτοκόλλου

(γ) Βιβλίο παρατηρήσεων μελών Διοικ. Συμβουλίου

(δ) Βιβλίο διδαχθείσας ύλης

Στο βιβλίο αυτό καταχωρούν και υπογράφουν καθμερινά, το ίδιο όσο και οι υπάλληλοι των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός) τη διδαχθείσα ύλη.

κ. Συνυπογράφει με το διαχειριστή τα δελτία εισαγωγής υλικών και Υπογράφει τις μισθοδοτικές καταστάσεις των αποδοχών προσωπικού που έχει την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου, οι οποίες συντάσσονται από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών.

κβ. Παρακολουθεί και ελέγχει σε τακτά χρονικά διαστήματα τη σωστή διεξαγωγή και διοίκησης και λοιπών παραστατικών στοιχείων που περιέχει ο υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών.

κγ. Ασκεί τα καθήκοντα του υπαλλήλου των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών, σε περίπτωση που δεν υπηρετεί στο Στ.

επιτέλλεται ή υπηρετεί αλλά απουσιάζει ή κωλύεται, ως και
εάν κάθε άλλη εργασία σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Όταν δεν υπηρετεί Διευθυντής ή υπηρετεί αλλά απουσιάζει ή κωλύεται, όλα τα παραπάνω καθήκοντα εκτελεί ο νόμιμος αναπληρωτής αυ-

Άρθρο 22

Υπάλληλοι των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός)

Φροντίζουν για τη σωστή ψυχοσωματική υγεία και ψυχοκινητική των παιδιών, με πραγματοποίηση ατομικών προγραμμάτων, σύμφωνα με την ηλικία τους.

Εισηγούνται στο Διευθυντή του Σταθμού για τον έγκαιρο εφοδιασμό αιθουσών με τα απαιτούμενα είδη και ευθύνονται για την είληψη απόψεων από τους γονείς.

Επιβλέπουν για την τακτοποίηση των κρεββατιών των παιδιών και των λοιπών επίπλων και για τον κατάλληλο αερισμό των αιθουσών.

Απασχολούν τα παιδιά σύμφωνα με το ημερήσιο πρόγραμμα απασχόλησης.

Καταχωρούν και υπογράφουν καθημερινά τη διδαχθείσα ύλη στο κόβελό που τηρείται από το Διευθυντή.

Είναι υπεύθυνοι και υπόλογοι για τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας, παιδαγωγικά υλικά και γενικά για κάθε υλικό που τους έχει διατεθεί.

Παρακολουθούν τη διανομή του φαγητού στα παιδιά, που πραγματοποιείται από το βοηθητικό προσωπικό μαγειρείου και το προσωπικό καθαριότητας - βοηθητικών εργασιών.

Είσης φροντίζουν τα παιδιά κατά την ώρα του φαγητού τους.

Επιλαμβάνονται για την ανάπαυση των παιδιών.

Διατηρούν επαφή με τους γονείς ή κηδεμόνες και τους ενημερώνουν για τη συμπεριφορά και τη ψυχοσωματική υγεία των παιδιών των οποίων τους.

Βοηθούν το Δ/ντή κατά τις ώρες που δεν απασχολούνται με τα καθήκοντα στη διοικητική ή διαχειριστική εργασία, σε περίπτωση που δεν ετερεί υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικού υπηρετεί αλλά απουσιάζει ή κωλύεται, ως και εκτελούν κάθε εργασία σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης με υποδείξει του Διευθυντή.

Οι υπάλληλοι του Κλάδου Βρεφονηπιοκομίας, εφ' όσον υπηρετούν τμήματα βρεφών, έχουν πέρα από τα προαναφερόμενα καθήκοντα: α) ακόλουθα:

Φροντίζουν για την ικανοποίηση των ατομικών και σωματικών των βρεφών (καθαριότητα, διατροφή)

Επιμελούνται του καθημερινού μπιτισμού των βρεφών, που παράγεται από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικού, ευθυνόμενοι για κάθε απώλεια ή αδικαιολόγητη καταστροφή του.

Άρθρο 23

Υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικού

Εκτελεί χρέη Γραμματέα στο Διοικητικό Συμβούλιο του Σταθμού και τηρεί τις αποφάσεις που λαμβάνονται απ' αυτό στο βιβλίο Αποφάσεων Συνεδριάσεων του Δ.Σ.

Ενημερώνει, κάθε μέρα, το Διευθυντή για τα παρόντα στο Σταθμό παιδιά.

Είναι υπεύθυνος για την προμήθεια και τον έγκαιρο εφοδιασμό του Σταθμού με τα αναγκαία τρόφιμα και λοιπών υλικών, για την καλή φύλαξη, συντήρηση και διάθεση του υλικού, καθώς και για τη λοιπή εν γένει λειτουργία του Σταθμού, σύμφωνα με τις εκάστοτε αποφάσεις του Δ.Σ. Συμβουλίου.

Εκδίδει και συνοπογράφει με τον Πρόεδρο και τον Ελεγκτή του Σταθμού τις διαλόγους αποδείξεις εισπράξεων.

Εκδίδει και συνοπογράφει με το Διευθυντή τα δελτία εισαγωγής υλικών.

Εκδίδει και συνοπογράφει με το μέγιστο τα δελτία εξαγωγής υλικών.

Συντάσσει τις μισθοδοτικές καταστάσεις του πάσης φύσεως προσωπικού του Σταθμού και υπογράφει εκείνες που αφορούν το προσωπικό που δεν έχει την ιδιότητα του Δημοσίου υπαλλήλου.

Εκτελεί τις παραπάνω καταστάσεις που υπογράφονται και από τους δικαιούχους και ανεξαρτήτως και κατά κωδικό αριθμό το ανάλογο χρηματικό ποσό αμοιβής του υπαλλήλου.

Συνεργάζεται με το Διευθυντή για τον καθορισμό της ποσότητας

των αναγκών τροφίμων και λοιπών υλικών.

9. Τηρεί όλα τα διοικητικά και διαχειριστικά βιβλία, εκτός εκείνων που τηρεί ο Διευθυντής, τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 21 του παρόντος κανονισμού.

10. Καταχωρίζει, κάθε μέρα, στα διαχειριστικά βιβλία τις εισαγωγές και εξαγωγές τροφίμων και λοιπών υλικών, καθώς επίσης τις εισπράξεις και πληρωμές που πραγματοποιούνται, κάθε φορά, ευθυμόμενα για την καλή τήρηση και έγκαιρη καταχώριση, στα βιβλία αυτά των απαιτούμενων εγγραφών.

11. Εκδίδει και συνοπογράφει με τον Πρόεδρο και τον Ελεγκτή του Δ.Σ. τις απαραίτητες επιταγές και αναλαμβάνει από τον τηρούμενο στο Πιστωτικό Ίδρυμα λογαριασμό του Σταθμού τα σχετικά χρηματικά ποσά, μη δικαιούμενος να κρατεί στα χέρια του μετρητά, περισσότερα από όσα προβλέπονται στο άρθρο 33 του παρόντος Κανονισμού.

12. Συγκεντρώνει όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά, βάσει των οποίων εκδίδει τα χρηματικά εντάλματα πληρωμής, τα οποία συνοπογράφει με τον Πρόεδρο και τον ελεγκτή του Διοικητικού Συμβουλίου.

13. Εκτελεί τις πληρωμές στους δικαιούχους, στις περιπτώσεις που δεν εκδίδονται επ' ονόματι τους επιταγές.

14. Είναι υπεύθυνος για τη συγέντρωση και απόδοση έγκαιρα στα αρμόδια Ταμεία των γενομένων κρατήσεων.

15. Είναι υπεύθυνος για την τήρηση γενικά των λογαριασμών, τη συγέντρωση των παραστατικών στοιχείων της διαχείρισης και τη φύλαξη και ταξινόμηση των δικ/κών εισπράξεων και πληρωμών έτσι που να είναι ευχερής ο έλεγχος σε οποιοδήποτε χρόνο.

16. Παραλαμβάνει, παρουσία του Διευθυντή, τα τρόφιμα και τα υλικά, αφού προηγουμένως τα ζυγίσει και φροντίζει στη συνέχεια για την αποθήκευσή τους.

17. Τηρεί το ένα από τα δύο κλειδιά της αποθήκης.

18. Μεριμνά για την έγκαιρη κατάθεση των σχετικών χρηματικών ποσών στο λογαριασμό που τηρείται σε Πιστωτικό Ίδρυμα.

19. Συνεργάζεται με το Διευθυντή για την κατάρτιση του προϋπολογισμού εσόδων και εξόδων καθώς και του απολογισμού και ισολογισμού του Σταθμού.

20. Είναι υπεύθυνος και οφείλει να παρακολουθεί όλες τις διαχειριστικές και διοικητικές πράξεις του Σταθμού.

21. Συντάσσει την αλληλογραφία του Ιδρύματος, εκτός της εμπιστευτικής αλληλογραφίας.

22. Τηρεί το Αρχείο του Σταθμού, την κείμενη Νομοθεσία, τον Κανονισμό λειτουργίας του Σταθμού και τις εγκύκλιες οδηγίες του Υπουργείου, πλην του Αρχείου εμπιστευτικής αλληλογραφίας.

23. Εκτελεί κάθε εξωτερική εργασία του Σταθμού.

24. Είναι υπεύθυνος και υπόλογος για το κάθε φύσεως υλικό του Σταθμού.

25. Οι ώρες εργασίας του καλύπτονται κατά το τελευταίο ωράριο της κανονικής λειτουργίας του Σταθμού, έτσι ώστε να συμπέσουν με τη φύλαξη και παράδοση των νηπίων, όπου καθίσταται και υπεύθυνος μετά την αποχώρηση των υπαλλήλων των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός).

Το Δ.Σ., ύστερα από έγγραφη εισήγηση του Διευθυντή, μπορεί να καθορίσει διαφορετικά το ωράριο εργασίας του.

Η απασχόλησή του αυτή είτε είναι απογευματινή είτε πρωινή, θα καλύπτει μία και μισή ώρα.

26. Εκτελεί κάθε άλλη εργασία σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης με υποδείξει του Διευθυντή.

27. Σε περίπτωση που δεν υπηρετεί στο Σταθμό υπάλληλος των Κλάδων αυτών ή υπηρετεί αλλά απουσιάζει ή κωλύεται, τα καθήκοντά του εκτελεί ο Διευθυντής ή ο νόμιμος αναπληρωτής του Διευθυντού.

Άρθρο 24

Ιατρός

1. Εκτελεί την υγειονομική υπηρεσία και επισκέπτεται το Σταθμό μία φορά το 15ήμερο.

2. Υποβάλλει σε ιατρική εξέταση όλα τα παιδιά, παρακολουθεί τη σωματική και διανοητική τους ανάπτυξη και ελέγχει την τήρηση των υποχρεώσεων εμβολιασμών τους.

3. Τηρεί τις καρτέλλες παρακολούθησης της υγείας των παιδιών και υποδεικνύει την ενδεδειγμένη αγωγή, ενημερώνοντας το Διευθυντή και τους γονείς.

4. Υποδεικνύει τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται για την υγιεινή των παιδιών και την εν γένει υγειονομική κατάσταση του Σταθμού.

5. Διατηρεί στο Σταθμό φαρμακείο με τα απαραίτητα φάρμακα πρώτων βοηθειών.

6. Υποδεικνύει τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη των παιδιών από λοιμώδη νοσήματα και για πρόληψη και περιστολή και παρακολούθηση την ακριβή εκτέλεσή τους.

7. Εκτελεί τις προγράμματα και αναπτύσσει δραστηριότητες γωγής υγείας για τα παιδιά, το προσωπικό και τους γονείς.

Άρθρο 25

Υπάλληλοι του Κλάδου Βοηθητικού προσωπικού μαγειρείου

Ο υπάλληλος που ορίζεται ν' κάνει καθήκοντα μαγειρίου:

α. Παραλαμβάνει από το διαχειριστή την αναγκαία ποσότητα τροφίμων και υπογράφει τα σχετικά δελτία εξαγωγής.

β. Είναι υπεύθυνος για την επιμελημένη και έγκαιρη παρασκευή του φαγητού σύμφωνα με το ισχύον ποσοτολόγιο και δικτυολόγιο.

γ. Φροντίζει για το περιβόρισμα του προγεύματος, και του μεσημβρινού φαγητού.

δ. Είναι αποκλειστικά υπόλογος για τα μαγειρικά σκεύη και λοιπά είδη εστιασίου που παραλαμβάνει από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών και οφείλει να φροντίζει για την καλή συντήρησή και καθαριότητα αυτών, καθώς και του χώρου του μαγειρείου, ευθυνόμενος για κάθε απώλεια ή αδικαιολόγητη καταστροφή τους.

ε. Φροντίζει για την έγκαιρη τακτοποίηση των προμηθευόμενων τροφίμων και ειδών καθαριότητας στον κατάλληλο χώρο αποθήκευσης αυτών και μεριμνά για τη διατήρησή της τάξης και της καθαριότητας του χώρου αυτού.

στ. Σε όλες τις παραπάνω εργασίες βοηθείται από τον υπάλληλο του ίδιου Κλάδου που έχει ορισθεί ως βοηθός και σε περίπτωση έλλειψής αυτού, από το προσωπικό καθαριότητας - βοηθητικών εργασιών, με υπόδειξη του Διευθυντή.

ζ. Εκτελεί κάθε άλλη εργασία ο ίδιος, καθώς και ο βοηθός, όταν υπάρχει, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, με υπόδειξη του Διευθυντή.

η. Σε περίπτωση που δεν υπηρετεί υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών και απουσιάζει ο Διευθυντής ή ο αναπληρωτής αυτού, κρατεί το δεύτερο κλειδί της αποθήκης.

Άρθρο 26

Υπάλληλοι Κλάδου Προσωπικού Καθαριότητας - Βοηθητικών εργασιών

α. Εκτελούν τις εργασίες καθαριότητας όλων των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων του Σταθμού, εκτός εκείνων του μαγειρείου και της αποθήκης.

β. Είναι αποκλειστικά υπόλογοι για το γενικό υγιεινισμό του Σταθμού, που παραλαμβάνουν από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών, εκτός εκείνων που χρησιμοποιείται από κάθε υπάλληλο των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός) και οφείλουν να μεριμνούν για την καλή συντήρησή, καθαριότητα και φύλαξη αυτών στον κατάλληλο χώρο αποθήκευσής τους, ευθυνόμενοι για κάθε απώλεια ή αδικαιολόγητη καταστροφή του.

γ. Βοηθούν το μάγειρα, σε περίπτωση που δεν υπάρχει βοηθός μάγειρα, στην προετοιμασία του φαγητού των παιδιών.

δ. Φροντίζουν για τη διανομή του φαγητού, παρευρίσκονται δε στο χώρο της τραπεζαρίας και βοηθούν τους υπάλληλους των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός), καθόλη τη διάρκεια του φαγητού των παιδιών.

ε. Φροντίζουν μετά το τέλος του φαγητού, για τη συγκέντρωση και μεταφορά στο χώρο του μαγειρείου των ειδών εστιασίου.

στ. Βοηθούν εφ' όσον περιστάται ανάγκη στην προετοιμασία των παιδιών του νηπιακού τμήματος για τη μεσημβρινή τους αναπαύση καθώς και στην ετοιμασία αυτών για την αποχώρησή τους από το Σταθμό.

ζ. Σε περίπτωση κωλύματος ή ασθένειας του υπαλλήλου που έχει οριστεί να κάνει καθήκοντα μαγειρίου και μη υπάρχοντος άλλου στον ίδιο Κλάδο βοηθητικού προσωπικού μαγειρείου, εκτελούν εκ περιτροπής και τα καθήκοντα του μαγειρίου, μέχρι την πρόσληψη έκτακτου υπαλλήλου προς αναπλήρωσή του κωλυμένου ή ασθενούντος.

η. Επιλαμβάνονται της καθαριότητας των παιδιών του νηπιακού τμήματος.

θ. Εκτελούν κάθε άλλη εργασία σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, με υπόδειξη του Διευθυντή.

Άρθρο 27

Υπάλληλος Κλάδου ΔΕ Τεχνικού Ισοτήγος οχημάτων

α. Επιλαμβάνεται για την ασφαλή μεταφορά των φιλοξενούμενων στο Σταθμό παιδιών κατά τις ώρες προσέλευσής και αποχώρησής αυτών και σε λοιπές μετακινήσεις τους για λόγους εκπαιδευτικούς και ψυχαγωγικούς.

β. Είναι υπεύθυνος για την καλή συντήρησή και καθαριότητα του αυτοκινήτου και οφείλει να τηρεί σχολαστικά τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας.

γ. Εκτελεί τις εξωτερικές εκτείνες εργασίες του Σταθμού, που καθορίζονται από το Διευθυντή.

Άρθρο 28

Βιβλία διοικήσεως

1. Στο Σταθμό τηρούνται τα παρακάτω βιβλία διοικήσεως.
 - α. Βιβλίο πρωτοκόλλου εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων.
 - β. Βιβλίο εμπιστευτικού πρωτοκόλλου εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων.
 - γ. Βιβλίο πρακτικών συνεδριάσεων του Διοικ. Συμβουλίου.
 - δ. Βιβλίο κινήτου περιουσίας (κτηματολόγιο).
 - ε. Βιβλίο κινήτης περιουσίας (χρεώγραφα, ομολογίες κ.λπ.).
 - στ. Βιβλίο μητρώου παιδιών.
 - ζ. Βιβλίο παρουσίας παιδιών.
 - η. Βιβλίο Μητρώου προσωπικού.
 - θ. Βιβλίο παρουσίας προσωπικού.
 - ι. Βιβλίο διδαχθείσας ύλης.
 - ια. Βιβλίο παρατηρήσεων μελών Διοικ. Συμβουλίου.
2. Κάθε άλλο βιβλίο που κρίνεται απαραίτητο για την καλή λειτουργία του Σταθμού, ύστερα από έγκριση του Διοικ. Συμβουλίου.
3. Τα παραπάνω βιβλία αριθμούνται και σφραγίζονται κατά σελίδα, θεωρούνται δε από τον Πρόεδρο του Διοικ. Συμβουλίου.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟ

Άρθρο 29

Προϋπολογισμός

1. Ο Προϋπολογισμός εσόδων και εξόδων κάθε Σταθμού, προσδιορίζει τα έσοδα και καθορίζει τα όρια των εξόδων του, για κάθε οικονομικό έτος.
2. Ο προϋπολογισμός συντάσσεται από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών σε συνεργασία με το Διευθυντή, υπογράφεται και από τους δύο και σε περίπτωση που δεν υπάρχει υπάλληλος των παραπάνω Κλάδων, μόνο από τον Διευθυντή και στη συνέχεια εγκρίνεται και υπογράφεται από τα μέλη του Διοικ. Συμβουλίου.
3. Μετά την έγκρισή του από το Δ.Σ. και ένα μήνα τουλάχιστον πριν από την έναρξη του οικονομικού έτους, υποβάλλεται εις τριπλούν με ισόριθμα αντίγραφα της σχετικής εισηγητικής έκθεσής και της πράξης ψήφισής του από το Διοικ. Συμβούλιο, στο αρμόδιο όργανο για έγκρισή.
4. Η ισχύς του προϋπολογισμού αρχίζει με την έναρξη του οικονομικού έτους και μετά την έγκρισή του από το αρμόδιο όργανο.
5. Σε περίπτωση που αυτός δεν έχει εγκριθεί με την έναρξη του οικον. έτους η εκτέλεσή του κατά το πρώτο εξάμηνο ενεργείται σε ποσοστό 50% των αντίστοιχων πιστώσεων του προϋπολογισμού του προηγούμενου οικονομικού έτους.

Με απόφαση του αρμόδιου οργάνου που εγκρίνει τον προϋπολογισμό και μετά από αιτιολογημένη πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου επιτρέπεται το παραπάνω ποσό ν' αυξάνεται μέχρι του συνόλου των πιστώσεων του προϋπολογισμού του προηγούμενου οικον. έτους. Με όμοια απόφαση επιτρέπεται η εισπραχθέντων εσόδων και η πραγματοποιηθέντων εξόδων που δεν είναι γραμμένα στον προϋπολογισμό του προηγούμενου οικον. έτους. Δαπάνες των οποίων η πληρωμή είναι υποχρεωτική από διάταξη Νόμου ή Δικαστική απόφαση ή σύμβαση που έχει συναφθεί κατά τα προηγούμενα οικονομικά έτη ενεργούνται μέχρι του συνόλου των αντίστοιχων πιστώσεων του προϋπολογισμού του προηγούμενου οικονομικού έτους, με απόφαση του Διοικ. Συμβουλίου.

6. Τα έσοδα και τα έξοδα του προϋπολογισμού ταξινομούνται κατά είδος, ομάδες και κατηγορίες, ανάλογα με την κατά και τη φύση αυτών σύμφωνα με τα οριζόμενα κάθε φορά.

Έσοδα είναι απ' άραξ του Σταθμού που δημιουργείται από νομιμότητα, έσοδα δε είναι η απογρῆσις αυτού που δημιουργείται κάθε νόμιμη πράξις της διοικήσεως του και αποβλέπει στην επίτευξη σκοπού του.

Τα έσοδα και έξοδα πρέπει να στηρίζονται στις οικείας κείμενες διατάξεις του διατάξε, έσοδα δε είναι η απογρῆσις αυτού που δημιουργείται κάθε νόμιμη πράξις της διοικήσεως του και αποβλέπει στην επίτευξη σκοπού του.

Τα έσοδα και έξοδα πρέπει να στηρίζονται στις οικείας κείμενες διατάξεις που διέπουν το Σταθμό. Οι προβλέψεις των εσόδων και εξόδων στις ίδιες αναφέρεται ο προϋπολογισμός του οικονομικού έτους, πρέπει να γίνεται με τον κρισιμότερο δυνατό τρόπο, αφού ληφθεί υπόψη, το ύψος των εσόδων και των εξόδων που πραγματοποιήθηκαν κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος.

Σε περιπτώσεις που για οποιονδήποτε λόγο επιβάλλεται η πρόβλεψη των εσόδων ή εξόδων, πρέπει να γίνεται επαρκής αιτιολόγησις.

Τα έσοδα εισπράττονται κατά τη διαδικασία εισπράξεως των δημοσίων εσόδων και σύμφωνα με αυτά που ειδικότερα ορίζονται στη Νομοθεσία που ισχύει κάθε φορά.

Άρθρο 30

Ο προϋπολογισμός πρέπει να είναι ισοσκελισμένος δηλαδή τα έξοδα να μην υπερβαίνουν τα έσοδα, εκτός αν η επιπλέον διαφορά που ύπεται, καλύπτεται από το ταμειακό υπόλοιπο του προηγούμενου οικονομικού έτους.

Άρθρο 31

Τροποποίησις του προϋπολογισμού

Τροποποίησις προϋπολογισμού αποφασίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Σταθμού, ύστερα από εισήγησις του Διευθυντή, εφόσον ύψει τέτοια ανάγκη.

Ο υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών υπεύθυνος της διαχειρίσεως παρακολουθεί τις δαπάνες του Σταθμού σε περίπτωση εξαντλήσεως πιστώσεως κάποιου κωδικού αριθμού ή έρεται έγκαιρα μέσω του Διευθυντή στο Δ.Σ. για τα περαιτέρω.

Η εκτίμησις της σκοπιμότητας των προτεινομένων τροποποιήσεων του προϋπολογισμού και της χορήγησεως ή μη των συμπληρωματικών πιστώσεων, ανήκει στο Διοικ. Συμβούλιο, το οποίο πρέπει να αποφασιστικώς αποφασίζει τις πραγματικές ανάγκες και επιδιώξεις του Ιδρύματος.

Οι ανάγκες της χορήγησεως των ζητούμενων συμπληρωματικών πιστώσεων πρέπει να αιτιολογούνται με σαφήνεα.

Τροποποίησις του προϋπολογισμού διενεργείται ως εξής:

Για την αύξησις της αναγραφόμενης στον προϋπολογισμό πιστώσεως, οποια κατά την εκτέλεσή του απεδείχθη ανεπαρκής. Η αύξησις πιστώσεως αυτής ενεργείται με μεταφορά από το τακτικό αποθεματικό.

Για την εγγραφή πιστώσεως στον Προϋπολογισμό προς αντιμετώπιση των αναγκών που δεν προβλέφθηκαν κατά την αρχική σύστασιν, μεταφέρεται το ανάλογο ποσό από το έκτακτο αποθεματικό, εφόσον δεν επαρκεί, αυξάνεται όπως και οι υπόλοιπες πιστώσεις από το τακτικό αποθεματικό.

Όταν το τακτικό αποθεματικό που έχει εγκριθεί δεν επαρκεί, η ενίσχυσις πραγματοποιείται ή με την μεταφορά αδιάθετου ποσού πιστώσεως που εγκρίθηκε ή με την αύξησις των εσόδων του προϋπολογισμού το αντίστοιχο ποσό.

Για την αύξησις των πιστώσεων που αναφέρονται στη μισθοδοσία προσωπικού και στην υπέρ του ΙΚΑ εργοδοτική εισφορά, γίνεται αύξησις των κεφαλαίων των εσόδων με το αντίστοιχο αναγκαίο ποσό, ή μεταφορά πιστώσεων που αφορούν άλλης φύσεως δαπάνες.

Απαγορεύεται η ενίσχυσις πιστώσεων που αφορούν άλλης φύσεως δαπάνες από μεταφορά πιστώσεων μισθοδοσίας του προσωπικού και υπέρ των εργαζομένων εισφοράς.

Για την τροποποίησις του προϋπολογισμού πλήρως αιτιολογημένη από το Δ.Σ. υποβάλλεται σε τρία αντίγραφα με τσάρισμα φύλλα μελών του προϋπολογισμού στην οικεία Νομαρχία προς έγκρισιν, όπως κάτω.

α) Έως πρόκειται για αύξησις των εσόδων από κρατική επιχορήγηση, μέχρι την 10η Σεπτεμβρίου κάθε έτους.

β) Έως πρόκειται για τροποποίησις χωρίς αύξησις εσόδων, μέχρι: Σεπτεμβρίου κάθε έτους και:

γ) Έως πρόκειται για εξαιρετικές περιπτώσεις, που να δικαιολογούνται από μια πραγματική κατάσταση, μέχρι: την 23η Δεκεμβρίου του έτους.

Απαγορεύεται η πραγματοποίησις δαπάνης σε βάρος κωδικού ή πιστώσεως, του οποίου έχει εξαντληθεί μέχρις ότου εγκριθεί η αύξησις που έχει αποφασισθεί.

Άρθρο 32

Εισπράξεις εσόδων Ανάληψεις

1. Τα ποσά που αποστέλλονται στο Ίδρυμα από το Δημόσιο με χρηματικά εντάλλματα ή με επιστηνές ή άλλα μέσα, από τους Δήμους ή Κοινότητες, Ενοριακούς Ναούς, Οργανώσεις ή επιστηνές ιδρυμάτων από δήμους ή κληροδοτήματα ή καταβάλλοντα, τραπεζικά από τους γονείς ή γοφούς, εισπράττονται από το Σταθμό με ένταξιν από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών διπλότυπος απόδειξης εισπράξεως (μπλοκ), κριθμημένου και θεωρημένου από τη Διοικήσι, το Τμήμα Κοιν. Πρόνοιας της οικείας Νομαρχίας, η οποία υπογράφεται από τον Πρόεδρο, τον Ελεγκτή και τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών.

2. Ο υπάλληλος των πιο πάνω Κλάδων καταχωρεί τυχόν εισπράξεις στο ημερολόγιο και καθολικό το ποσό που εισέπραξε και φροντίζει να κατατεθεί στο Πιστωτικό Ίδρυμα που ασκεί τη διαχείρισιν του Σταθμού, σύμφωνα με τη Νομοθεσία που ισχύει κάθε φορά.

3. Τα έσοδα βεβαιώνονται και εισπράττονται μέσα στη διάρκεια του οικονομικού έτους. Όσα ακριβώς δεν εισπράττονται βεβαιώνονται ως έσοδο του επομένου οικονομικού έτους.

4. Η ανάληψη των καταθέσεων από τα πιστωτικά Ίδρυματα γίνεται τμηματικά και ανάλογα με τις ανάγκες του Σταθμού, με επιστηνές υπογράφωμένες από τον Πρόεδρο, τον Ελεγκτή και τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών.

Άρθρο 33

Πλήρωσις δαπανών

1. Οι δαπάνες εκτελούνται οπωσδήποτε μετά την έκδοσις χρηματικού εντάλλματος, το οποίο αποτελεί εντολή του Νομικού Προσώπου για την πλήρωσις δαπάνης νόμιμα αναγνωρισμένης.

Τα εντάλλματα εκδίδονται για την πλήρωσις δαπανών στο όνομα του δικαιούχου, βάσει δικηολογητικών που αποδεικνύουν την υποχρέωσις του Ιδρύματος και εξοφλούνται με επιστηνές που εκδίδεται στο όνομα του.

Η εξόφλησις των μηνιαίων παγίων δαπανών και μικροδαπανών που αποφασίζεται κάθε φορά στην αρχή του έτους από το Δ.Σ. ενεργείται από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών με ανάληψη του αναγκαίου ποσού από το πιστωτικό Ίδρυμα, στο οποίο ευρίσκονται κατατεθειμένα τα κεφάλαια ή από το αδιάθετο χρηματικό ποσό που βρίσκεται στα χέρια του παραπάνω υπαλλήλου, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 40.000 δραχ.

Άρθρο 34

Δικηολογητικά πληρωμών

1. Για την έκδοσις εντάλλματων πληρωμής απαιτούνται τα ακόλουθα δικηολογητικά:

α. Απόφασις του Διοικ. Συμβουλίου για έγκρισιν της δαπάνης.

β) Δελτίο εισαγωγής, εφόσον πρόκειται για προμήθεια υλικού ή βεβαίωσις επί του παραστατικού στοιχείου (τιμολόγιο ή εξοφλητική απόδειξη) που υπογράφεται από το Διευθυντή και τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών του Ιδρύματος εφόσον πρόκειται για εργασία.

γ. Συμφωνητικό εφόσον πρόκειται για εργολαβία προμήθειες υλικών ή εκτέλεσις εργασιών νομίμως χαρακτηρισμένου.

δ. Τιμολόγιο νόμιμα θεωρημένο από την οικεία εφορία.

ε. Αποδεικτικό φορολογικής ενημερότητας για ποσό που ισχύει κάθε φορά.

στ. Βεβαίωσις της οικείας Αγορανομικής Αρχής για είδη που υπόκεινται σε Αγορανομικό Έλεγχον.

ζ. Πρακτικά δημοπρασίας και δικηολογητικά διενεργείας και καταχωρέσεως αυτής καθώς και κάθε άλλο δικηολογητικό με το οποίο θα πιστοποιείται η κανονική και συμφέρουσα ενέρεια της δαπάνης, στο πρώτο εντάλλμα για κάθε είδος.

2. Με βάση τα πιο πάνω δικηολογητικά ο υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών συντάσσει το χρηματικό εντάλλαμα πληρωμής ξεχωριστά για κάθε είδος δαπάνης, ανάλογα με τη διαίρεσις του προϋπολογισμού.

Τούτο υπογράφεται από τον Πρόεδρο, τον Ελεγκτή και τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών και στη συνέχεια καταχωρείται στο βιβλίον Ημερολόγιο και στο βιβλίον Καθολικό, μετά την έγκρισίν, του από τον Πρόεδρο ή τον Ελεγκτή του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ο υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών

αποδίδει εμμοδίως και ανελλιπώς και μέχρι της 15ης του επομένου της εφορτής των εντάλματων πληρωμής, μηνός, τις γενόμενες κρατήσεις.

Τα αποδεικτικά στοιχεία των πιο πάνω καταθέσεων επισυνάπτονται στο οικείο ένταλμα μαζί με σχετική κατάσταση, στην οποία αναγράφονται οι αριθμοί των χρηματικών εντάλματων επί των οποίων έγιναν οι σχετικές κρατήσεις.

3. Για την πληρωμή των πάσης φύσεως αποδουγών του προσωπικού συντάσσονται και υπογράφονται από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστών μισθοδοτικές καταστάσεις και εφόσον πρόκειται για την πληρωμή του προσωπικού που έχει την ιδιότητα του δημ. υπαλλήλου αυτές υπογράφονται από το Διευθυντή.

4. Τα πιο πάνω καταστάσεις υπογράφονται και από το δικαιούχο.

Άρθρο 35

Προμήθειες τροφίμων και λοιπών υλικών

1. Οι προμήθειες των αναγκαίων ειδών ή η εκτέλεση εργασιών στο Ίδρυμα, πραγματοποιούνται με την ανάδειξη χορηγητών ή εργολάβων, σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις, με εξίτηρη, την εκτέλεση έργων καθώς και την ανάθεση εκπόνησης μελετών, για τα οποία ισχύει η εκάστοτε Νομοθεσία για την εκτέλεση έργων του Δημοσίου ή Ν.Π.Δ.Δ. καθώς και οι διατάξεις των άρθρων 21 και 22 του Ν. 1579/85 (ΦΕΚ 217/85 τ.Α').

2. Η διαδικασία καθορίζεται ανάλογα με το ύψος της δαπάνης, ως ακολούθως:

α. Η προμήθεια ειδών ή εκτέλεση εργασιών μέχρι ποσού 500.000 δρχ. ενεργείται από την ελεύθερη αγορά με την απ' ευθείας συμφωνία και κατά τον καλλίτερο και συμφερότερο τρόπο.

β. Η προμήθεια ειδών ή εκτέλεση εργασιών αξίας ποσού 150.000 - 300.000 δρχ. ενεργείται με πρόχειρο μειοδοτικό διαγωνισμό αφού ληφθούν τρεις τουλάχιστον προσφορές από τριμελή επιτροπή που συγκροτείται με απόφαση του Προέδρου του Διοικ. Συμβουλίου.

γ. Η προμήθεια ειδών ή εκτέλεση εργασιών αξίας άνω του ποσού των 300.000 δρχ. ενεργείται με δημόσιο μειοδοτικό διαγωνισμό.

(Απόφαση 119459/1313/1986 Υπουργείου Οικονομικών (ΦΕΚ 951/1986 τ.Β').)

Δημόσιος μειοδοτικός διαγωνισμός

Άρθρο 36

Επιτροπές διενέργειας διαγωνισμών

1. Ο διαγωνισμός για την ενέργεια προμηθειών πραγματοποιείται ενώπιον Επιτροπών, Τριμελών μ.ε.ν. εφ' όσον η προϋπολογιζόμενη και εγγυημένη δαπάνη δεν υπερβαίνει τα τρία εκατομμύρια (3.000.000) δρχ. πενταμελών δε. εφ' όσον η δαπάνη αυτή υπερβαίνει το ποσό τούτο.

2. Οι Επιτροπές αποτελούνται από μόνιμους υπαλλήλους του Σταθμού, όπου δε αυτό δεν είναι δυνατόν από μόνιμους υπαλλήλους της Δ/νσης ή του Τμήματος Κοιν. Πρόνοιας της οικείας Νομαρχίας.

Σε περίπτωση αδυναμίας συγκρότησης των Επιτροπών κατά τον παραπάνω τρόπο, αυτές μπορούν να συγκροτούνται από μόνιμους υπαλλήλους Υπουργείου ή άλλου Ν.Π.Δ.Δ.

Σε έλλειψη ικανού αριθμού μόνιμων υπαλλήλων επιτρέπεται στις Επιτροπές αυτές να μετέχουν και έκτακτοι υπάλληλοι, με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, του Σταθμού.

Γραμματέας της Επιτροπής ορίζεται υπάλληλος του Σταθμού, ο οποίος δεν αποκλείεται να είναι και μέλος της Επιτροπής.

3. Επιτρέπεται να ορίζονται ως μέλη των Επιτροπών και μέλη του Δ.Σ. του Σταθμού, αυτά όμως δεν μπορούν να υπερβαίνουν το ένα για τις τριμελείς και τα δύο για τις πενταμελείς επιτροπές.

4. Οι Επιτροπές συγκροτούνται κάθε φορά δεκαπέντε (15) ημέρες κατ' ανώτατο όριο πριν από την ημέρα διεξαγωγής του διαγωνισμού με απόφαση του Προέδρου του Διοικ. Συμβουλίου του Σταθμού. Με την απόφαση αυτή ορίζονται, ο Πρόεδρος, καθώς και οι αναπληρωτές του Προέδρου, των μελών και του Γραμματέα.

5. Οι παραπάνω Επιτροπές συνεδριάζουν με την παρουσία όλων των μελών τους και αποφασίζουν κατά πλειοψηφία που καταχωρίζεται στο Πρακτικό. Επίσης καταχωρίζεται και η γνώμη των τυχόν μειοψηφούντων μελών.

6. Προκειμένου για προμήθειες για τις οποίες απαιτούνται ειδικές γνώσεις, ορίζεται υποχρεωτικά σαν ένα από τα μέλη της Επιτροπής υπάλληλος του Σταθμού ή άλλου Ν.Π.Δ.Δ. που να κατέχει τις απαιτούμενες γνώσεις.

(Άρθρο 2 Π.Δ. 715/1979 ΦΕΚ 212/79 τ.Α').

Άρθρο 37

Διακήρυξη διαγωνισμού

1. Ο δημόσιος διαγωνισμός, ενεργείται, ύστερα από διακήρυξη, Δ.Σ. του Σταθμού.

2. Με τη διακήρυξη προσδιορίζονται:

α. Ο Σταθμός που προκηρύσσει το διαγωνισμό.

β. Το αντικείμενο του διαγωνισμού.

γ. Η προϋπολογιζόμενη δαπάνη.

δ. Ο τόπος υποβολής των προσφορών καθώς και η ημερομηνία ώρα έναρξης και λήξης της προθεσμίας απόδοσης των προσφορών στην Επιτροπή.

ε. Η ημερομηνία, ώρα και τόπος διεξαγωγής του διαγωνισμού.

στ. Το σύστημα διεξαγωγής του διαγωνισμού, κατά τα οριζούμενα στην παρ. 1 του άρθρου 13 του Π. Δ/τος 715/1979, όπως ισχύει, κάθε φορά.

ζ. Οι όροι συμμετοχής στο διαγωνισμό, ήτοι οι ιδιότητες τις οποίες πρέπει να πληρούν τα πρόσωπα που επιθυμούν να γίνουν δεκτά στο διαγωνισμό.

η. Τα στοιχεία και τα δικαιολογητικά συμμετοχής, καθώς και απαιτείται η καταθεση δείγματος.

θ. Το επί της προσφερομένης τιμής ποσοστό εγγυήσεως συμμετοχής και καλής εκτέλεσης της σύμβασης.

ι. Ο χρόνος ισχύος των προσφορών.

ια. Ο τρόπος πληρωμής, καθώς και τα τέλη και οι κρατήσεις οι οποίες θα βαρύνουν τον προμηθευτή.

ιβ. Η τυχόν επιβάρυνση του προμηθευτή με τα έξοδα δημοσίευσης της διακήρυξης και τα τέλη της σύμβασης.

ιγ. Όρος που να παρέχει την ευχέρεια κατακύρωσης του διαγωνισμού για μέρος του υπό προμήθεια είδους.

ιδ. Όρος ότι ο διαγωνισμός θα διεξαχθεί κατά τις διατάξεις του Δ/τος 715/79 όπως αυτές ισχύουν κάθε φορά και σε περίπτωση που ισχύουν και ειδικές διατάξεις, βάσει και των διατάξεων αυτών.

ιε. Οι ημέρες και ώρες κατά τις οποίες μπορούν οι ενδιαφερόμενοι, λαμβάνουν γνώση των όρων του διαγωνισμού.

ιστ. Ο τρόπος ανακοίνωσης της διακήρυξης.

ιζ. Όρος ότι, στην προσφορά θα αναγράφεται ότι ο προσφέρων έλαβε γνώση των όρων της διακήρυξης τους οποίους και αποδέχεται πλήρως και ανεπιφύλακτα.

ιη. Κάθε άλλος κατά την κρίση του Σταθμού αναγκαίος όρος.

3. Η διακήρυξη ακόμα περιέχει προδιαγραφές και λοιπούς όρους, τους οποίους θα καταρτισθεί και εκτελεσθεί η σύμβαση προμήθειας, ιδιαίτερα:

α. Λεπτομερή περιγραφή του αντικείμενου της προμήθειας, η οποία περιλαμβάνει τα είδη της προμήθειας και την ποσότητα αυτών, τις ποιότητες των ειδών, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του καθ' ενός από αυτά, ως και τον τρόπο συσκευασίας τους.

β. Την προθεσμία παράδοσης των ειδών.

γ. Τον τόπο παράδοσης και τον τρόπον του ποιοτικού ελέγχου αυτού.

δ. Τις οικονομικές ρήτρες και λοιπές κυρώσεις που θα επιβληθούν από Δ.Σ. του Σταθμού, σε περίπτωση μη εκτέλεσης της σύμβασης ή εμπρόθεσμης ή μη καλής εκτέλεσής αυτής.

ε. Τον τρόπο επίλυσης των τυχόν διαφορών.

(Άρθρο 3 Π. Δ/τος 715/1979 ΦΕΚ 212/79 τ.Α').

Άρθρο 38

Δημοσίευση διακήρυξης

1. Εφ' όσον η έδρα του Σταθμού βρίσκεται στη μεζονα περιοχή Πρωτεύουσας, η ανακοίνωση της διακήρυξης πραγματοποιείται με δημοσίευση περίληψης αυτής σε μία τουλάχιστον ημερήσια Εφημερίδα, κατ' επιλογήν εμποροοικονομικού περιεχομένου ευρείας κυκλοφορίας.

2. Εφ' όσον η έδρα του Σταθμού βρίσκεται εκτός της Μεζονας περιοχής της Πρωτεύουσας, η ανακοίνωση της διακήρυξης πραγματοποιείται με δημοσίευση περίληψης αυτής σε μία τουλάχιστον ημερήσια ή εβδομαδιαία εφημερίδα που εκδίδεται στην έδρα του Σταθμού και σε έλλειψή τους, σε μία τουλάχιστον ημερήσια ή εβδομαδιαία εφημερίδα της έδρας του Νομού στην Περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα του Σταθμού. Περίληψη της διακήρυξης αυτής τοιχοκολλάται και στο Δημόσιο ή Κοινωνικό Κατάστημα του οικείου Δήμου ή Κοινότητας.

Σε περίπτωση μη έκδοσης ημερήσιας ή εβδομαδιαίας εφημερίδας στην περιφέρεια του Νομού όπου βρίσκεται η έδρα του Σταθμού, η ανακοίνωση γίνεται με απόφαση της Επιτροπής.

Αυτός που υποβάλλει την προσφορά δεσμεύεται απ' αυτή για υπογραφή της σύμβασης σε περίπτωση που κατακυρωθεί τ' αυτόν ο διαγωνισμός, εκτός αν συντρέχει κωλύον βία.

5. Αναπροσφορές δεν γίνονται δεκτές.
(άρθρο 10 Π. Δ/τος 715/79 ΦΕΚ 212/79 τ.Α')

Άρθρο 44

Ενοστάσιες - Πρακτικό διεξαγωγής διαγωνισμού

1. Κατά τις νομιμοποιήσεις της διακήρυξης, της συμμετοχής μειοδότου ή της νομιμοποίησης διενέργειας του διαγωνισμού χωρίς ένσταση.

2. Δικαιώμα ένστασης έχουν μόνο εκείνοι που συμμετέχουν στο διαγωνισμό. Αυτός υποβάλλονται εγγράφως ενώπιον της Επιτροπής Διαγωνισμού, κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού ή μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από τη λήξη διενέργειας αυτού.

3. Η Επιτροπή Διαγωνισμού αποφασίζει οριστικά επί των ενστάσεων, με αιτιολογημένη απόφασή της.

4. Επί του πίνακα μεθοδικού διαγωνισμού η Επιτροπή διαγωνισμού συντάσσει Πρακτικό το οποίο μαζί με τις προσφορές, τις τυχόν υποβληθείσες ενστάσεις, τις επί αυτών αποφάσεις καθώς και έκθεσή αυτής για το αν συμφέρουν ή όχι οι τιμές που προσφέρθηκαν, υποβάλλει στο Διοικητικό Συμβούλιο του Σταθμού, για τη λήψη τελικής απόφασης περί της κατακυρωσής του διαγωνισμού.

(άρθρο 15 Π. Δ/τος 715/79 ΦΕΚ 212/79 τ.Α')

Άρθρο 45

Λοιπά θέματα προμηθειών

Για θέματα προμηθειών που δεν αναφέρονται στα προηγούμενα άρθρα που έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των αντίστοιχων άρθρων του Π.Δ/τος 715/79, όπως αυτές ισχύουν κάθε φορά ήτοι των άρθρων 6, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 και 24.

Άρθρο 46

Μεταφορά υλικών και κεφαλαίων

1. Με απόφαση του οικείου Νομάρχη επιτρέπεται η δωρεά διάθεσης υλικών καθώς και η μεταφορά αδιάθετων κεφαλαίων που προέρχονται από κρατική επιχορήγηση, εφόσον δεν προβλέπεται η άμεση χρησιμοποίησή τους, από ένα Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας σε άλλο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας που εδρεύει στον ίδιο Νομό.

2. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων και ύστερα από πρόταση της οικείας Νομαρχίας, επιτρέπεται η διάθεση υλικών καθώς η μεταφορά αδιάθετων κεφαλαίων από ένα Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας σε άλλο Φορέα που εδρεύει στον ίδιο Νομό ή από ένα Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας σε άλλο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας που εδρεύει σε άλλο Νομό.

(άρθρο 11 Ν. 4051/60 ΦΕΚ 08/1960 τ.Α') και Β. Δ/γμα 197/72 ΦΕΚ 41/72 τ.Α').

Άρθρο 47

Μίσθωση ακινήτων

1. Το Διοικητικό Συμβούλιο του Σταθμού με αιτιολογημένη απόφασή του, που υποκειται στην έγκριση του οικείου Νομάρχη, μπορεί να μισθώνει και χωρίς δημοπρασία ή τήρηση γενικά των περί Λογιστικού των Ν.Π.Δ.Δ. διατάξεων οικήματα για την εγκατάσταση των Σταθμών.

2. Επιτρέπεται η προκαταβολή ενοικίων για κτίριο μισθωμένο από το Σταθμό, εφόσον ο ιδιοκτήτης του πραγματοποιήσει δαπάνες για την εκτέλεση συγκεκριμένων τεχνικών εργασιών προσαρμογής των κτιρίων στις λειτουργικές ανάγκες του Σταθμού.

Το ύψος της προκαταβολής των ενοικίων δεν μπορεί να υπερβεί το ύψος των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν και σε καμιά περίπτωση το συνολικό ύψος των ενοικίων της χρονικής διάρκειας, για την οποία ισχύει η μίσθωση.

3. Κοινωνικές διαρρυθμίσεις, βελτιώσεις και λοιπές τεχνικές εργασίες που είναι απαραίτητες για την προσαρμογή του μισθωμένου κτιρίου στις ανάγκες λειτουργίας του Σταθμού, εφόσον δεν αναλαμβάνεται η εκτέλεσή τους από τον ιδιοκτήτη, σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο ή είναι πλέον αυτών που έχουν εκτελεσθεί απ' αυτόν, πραγματοποιούνται από το Σταθμό σε βάρος των πιστώσεων του προϋπολογισμού του και σύμφωνα με τις ισχύουσες για τα Ν.Π.Δ.Δ. γενικές ή ειδικές διατάξεις υλοποίησης μελετών και εκτέλεσης έργων, εφόσον η διάρκεια της μίσθω-

σης είναι πάντα χρονία και πάνω και προβλέπεται τέτοια δυνατότητα από τη σύμβαση μίσθωσης.

4. Όταν μεταβιβάζεται κατά τη διάρκεια της μίσθωσης η κυριότητα του ακινήτου που είναι μισθωμένο, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται, πάνω, τυχόν απαιτήσεις των νέων ιδιοκτητών για καταβολή μισθώματος των, σύμφωνα με άλλες γενικές ή ειδικές διατάξεις δεν αναγνωρίζονται αναφέρονται σε χρονική περίοδο της μίσθωσης, για την οποία έχει καταβληθεί το μισθώμα, με οποιοδήποτε τρόπο, στον ιδιοκτήτη, εκτός αθροστί, του ακινήτου αυτού.

5. Μετά τη λήξη του χρόνου μίσθωσης ή παραχώρησής της χωρίς του κτιρίου, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο άρθρο αυτό, τυχόν απαιτήσεις για καταβολή δαπανών σε βάρος του Δημοσίου ή του Διακώμου για εκτέλεση τεχνικών εργασιών αποκατάστασης του κτιρίου που στην κατάσταση που ήταν πριν από τη μίσθωση δεν αναγνωρίζονται.

(άρθρο 1 Π. Δ/τος 1170/80 ΦΕΚ 300/80 τ.Α' και άρθρο 22 Ν. 1579/85 ΦΕΚ 217, 85 τ.Α').

Άρθρο 48

Εκπόνηση μελετών και εκτέλεση τεχνικών εργασιών συντήρησης επισκευών, διαρρυθμίσεων και βελτιώσεων κτιρίων.

Για το παραπάνω θέμα έχουν εφαρμογή οι διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για την εκτέλεση έργων του Δημοσίου ή Ν.Π.Δ.Δ. καθώς και οι διατάξεις του άρθρου 21 του Ν. 1579/85 (ΦΕΚ 217/1985 τ.Α').

Άρθρο 49

Αγορά ακινήτων

1. Για την απευθείας αγορά ακινήτου προς στέγασή του Σταθμού απαιτείται προηγούμενη αιτιολογημένη έκθεση Επιτροπής που αποτελείται:

Από τους Προϊσταμένους της Δ/νσης ή του Τμήματος Κοιν. Προνοίας και Υγιεινής της Νομαρχίας, από ένα Μηχανικό της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών της Νομαρχίας και από τον οικονομικό έφορο της οικείας περιφέρειας και συγκροτείται με απόφαση του οικείου Νομάρχη.

Η Επιτροπή αυτή γνωμοδοτεί για την καταλληλότητα του ακινήτου για το σκοπό που προορίζεται και για το συμφέρον του τιμήματος.

2. Για την κατάρτιση σύμβασης μεταβίβασης της κυριότητας ακινήτου ή σύστασης άλλων επί αυτού εμπραγμάτων δικαιωμάτων πλην υποθήκης, στην οποία συμβάλλεται το Δημόσιο ή Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Σταθμός), απαιτείται εκτίμηση της αγοραίας αξίας τούτων από το Σώμα Ορκωτών Εκτιμητών.

Η εκτίμηση αυτή δεν δεσμεύει τους συμβαλλόμενους.

3. Σε όσες περιπτώσεις το Δημόσιο προσφεύγει στο Σώμα ορκωτών εκτιμητών, για εκτίμηση περιουσιακών στοιχείων, απαλλάσσεται από καταβολής δαπάνης εκτιμήσεως.

(άρθρο 2 Π. Δ/τος 1170/80 ΦΕΚ 300/80 τ.Α' και άρθρο 39 Ν. 1041/80 ΦΕΚ 75/80 τ.Α').

Άρθρο 50

Διαχειριστικά βιβλία

1. Ο υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διευρύνων τηρεί τ' ακόλουθα διαχειριστικά βιβλία:

- α. Διπλότυπο εισπράξεως (μπλοκ)
- β. Διπλότυπο εισπράξεως τροφείων
- γ. Τριπλότυπο χρηματικών ενταλμάτων μπλοκ
- δ. Ημερολόγιο χρηματικής διαχείρισης
- ε. Καθολικό χρηματικής διαχείρισης
- στ. Βιβλίο αναλωσίμου υλικού
- ζ. Βιβλίο μη αναλωσίμου υλικού
- η. Βιβλίο εισιτηρίων
- θ. Δελτίο διπλοτύπου εισαγωγής
- ι. Δελτίο διπλοτύπου εξαγωγής
- ια. Βιβλίο μεθοδικής προετοιμασίας
- ιβ. Κάθε άλλο βιβλίο που κρίνεται απαραίτητο για την καλή λειτουργία του Σταθμού, ύστερα από έγκριση του Διοικητικού Συμβουλίου.

2. Ο τρόπος τήρησης καθενός από τα πιο πάνω διαχειριστικά βιβλία καθορίζεται από το έντομο συγκεκριμένο υπόδειγμα με τη χρησιμοποίηση αυτών και από τα περιλαμβανόμενα σε κάθε ένα στοιχείο κωδικοί αυτών.

3. Διασώζονται ζεύγη τ' εθνηρικά στις εγγραφές βιβλίων τα μισθώνονται, ετήσια.

4. Τα παραπάνω βιβλία με εξαίρεση, του υπό στοιχείο α της πα-

ο οποίο θεωρείται από την οικεία Νομαρχία (διπλότυπο εισπράξεως).
εμφανίζονται και αρχαριούνται κατά σειρά, θεωρούνται δε από τον Πρό-
εδρο του Δ.Σ.

Άρθρο 51

Κλείσιμο βιβλίων

1. Το ημερολόγιο χρηματικής διαχείρισης και το καθολικό χρηματικής διαχείρισης κλείνονται στο τέλος κάθε οικονομικού έτους και μεταφέρονται το επίθετο χρηματικό υπόλοιπο, από το ημερολόγιο στη διαχείριση του νέου οικονομικού έτους, με την έκδοση ισοποσής διπλότυπης εισηγίας εισπράξης.
2. Η σχετική πράξη του κλεισίματος υπογράφεται από τον ελεγκτή, Δ.Σ. και τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικών θεωρείται δε από τον υπάλληλο που ορίζεται κάθε φορά από την οικεία Νομαρχία.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΛΙΚΟΥ

Άρθρο 52

Εισαγωγή υλικού

Όλα τα είδη από οποιαδήποτε πηγή και τίττα και αν προέρχονται να στην αποθήκη του Ιδρύματος, αφού παραληφθούν από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικών και του Διευθυντή, σχετικά δελτία εισαγωγής υπογράφονται και από τους δύο, ο οποίος το διπλότυπο εισαγωγής το μεν στέλεχος παραμένει στο Αρχείο του Ιδρύματος, το δε άλλο επισυνάπτεται στο οικείο ένταλμα πληρωμής. Ο υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικού καταχωρεί τα εισαχθέντα υλικά στο βιβλίο υλικού. Εγκεκριμένου για είδη που προέρχονται από δωρεά στο Ίδρυμα η πράξη αυτών ενεργείται με την έκδοση δελτίου εισαγωγής, σύμφωνα με τα παραπάνω.

Άρθρο 53

Εξαγωγή υλικού

Εξαγωγή των τροφίμων και κάθε είδους υλικού ενεργείται βάσει του δελτίου εισαγωγής που εκδίδεται από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικών και υπογράφεται από τον ίδιο υπάλληλο. Χρησιμοποιούμενα από τους υπαλλήλους των Κλάδων Βρεφονηπιακής, Βοηθητικού προσωπικού μαγειρείου και προσωπικού καθαρισμού - βοηθητικών εργασιών, είδη μπιτσιμού (μπλούζες εργασίας, ροκάκια εργασιών), διαγράφονται από το βιβλίο υλικού με την έκδοση διπλότυπου δελτίου εξαγωγής που υπογράφεται από το Διευθυντή και τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικών σε περίπτωση που δεν υπηρετεί τέτοιος υπάλληλος ή υπηρετεί απουσιάζει ή κωλύεται από τον αρχαιότερο υπάλληλο των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός).

Άρθρο 54

Διχωρισμός υλικού

Εισαχθέντα είδη, διαχωρίζονται σε κατηγορίες, τοποθετούνται σε αποθήκη, για φύλαξη και λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα προστασίας τους.

Άρθρο 55

Μετασχηματισμός υλικού

Η πράξη του Διοικ. Συμβουλίου μπορεί να πραγματοποιηθεί με τον κλεισμό υλικού. Ο μετασχηματισμός υλικού εκδίδεται διπλότυπο εξαγωγής και δελτίου εισαγωγής του είδους που μετασχηματίσθηκε, που υπογράφεται από το Διευθυντή και τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού ή Διαχειριστικών και σε περίπτωση που δεν υπηρετεί τέτοιος υπάλληλος ή υπηρετεί αλλά απουσιάζει ή κωλύεται από τον αρχαιότερο υπάλληλο των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών.

Άρθρο 56

Κλείσιμο βιβλίων υλικού και τροφίμων

Στο τέλος κάθε οικονομικού έτους ο υπάλληλος των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικών προβαίνει στο κλείσιμο των βιβλίων υλικού και τροφίμων μεταφερομένου του υπολοίπου στο νέο οικονομικό έτος.
Η σχετική πράξη του κλεισίματος υπογράφεται από τον ελεγκτή, του Δ.Σ. και από τον παραπάνω υπάλληλο, θεωρείται δε από τον υπάλληλο, που ορίζεται κάθε φορά από την οικεία Νομαρχία.

Άρθρο 57

Αχρήστευση υλικού

1. Με απόφαση του Διοικ. Συμβουλίου συγκροτείται Ειδική Επιτροπή που αποτελείται από ένα μέλος του Δ.Σ. και δύο υπαλλήλους του Σταθμού, για τη διαπίστωση του τελειώς φθαρμένου υλικού, λόγω πολυετούς χρήσεως ή καταστροφής του.
Η Επιτροπή συντάσσει πρακτικό καταστροφής του υλικού αυτού το οποίο υποβάλλει για έγκριση στο Διοικητικό Συμβούλιο του Σταθμού και στη συνέχεια επιλαμβάνεται για την καταστροφή του με φωτιά ή άλλο πρόσφορο μέσο.
Βάσει του Πρακτικού καταστροφής εκδίδεται διπλότυπο δελτίο εξαγωγής που υπογράφεται από το Διευθυντή και τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικών και σε περίπτωση που δεν υπηρετεί τέτοιος υπάλληλος ή υπηρετεί αλλά απουσιάζει ή κωλύεται από τον αρχαιότερο υπάλληλο των Κλάδων Βρεφονηπιοκομίας ή Νηπιαγωγών (προσωρινός).
2. Το υλικό που χαρακτηρίζεται ως εκπονήσιμο, παραδίδεται στον ΟΔΔΥ (άρθρο 13 Ν. 1041/80 ΦΕΚ 75/80 τ.Α.).

Άρθρο 58

Απολογισμός - Ισολογισμός

1. Ο απολογισμός είναι πίνακας στον οποίο φάνεονται τα αποτελέσματα της εκτέλεσης του προϋπολογισμού εσόδων και εξόδων κάθε οικονομικού έτους.
2. Ο ισολογισμός είναι λογιστική απεικόνιση της οικονομικής κατάστασης του Ιδρύματος σε δεδομένη στιγμή.
3. Ο απολογισμός και ισολογισμός συντάσσονται μέχρι τέλος Μαΐου του επόμενου οικον. έτους από τον υπάλληλο των Κλάδων Διοικητικού - Λογιστικού ή Διαχειριστικών σε συνεργασία με το Διευθυντή, υπογράφονται και από τους δύο και εγκρίνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο.
Στη συνέχεια αποστέλλονται σε τρία αντίγραφα στο αρμόδιο όργανο, για έγκριση μέχρι τέλος Ιουνίου του επόμενου οικον. έτους.
4. Ο εγκεκριμένος από το αρμόδιο όργανο απολογισμός και ισολογισμός του Ιδρύματος μαζί με τα συναφή παραστατικά στοιχεία (χρηματικά ένταλματα πληρωμής) υποβάλλονται στο Ελεγκτικό Συνέδριο για τον καταστατικό έλεγχο.
5. Μαζί με τα παραπάνω υποβάλλονται και τα ακόλουθα δικαιολογητικά:
α. Απόσπασμα πρακτικού του Δ.Σ. περί εγκρίσεως Απολογισμού και Ισολογισμού.
β. Αντίγραφο προϋπολογισμού μαζί με τις σχετικές εγκριτικές και τροποποιητικές αποφάσεις.
γ. Βιβλίο (μπλοκ) διπλότυπων αποδείξεων εισπράξεως.
δ. Βεβαίωση του πιστωτικού Οργανισμού στον οποίο τηρούνται οι λογαριασμοί του Ιδρύματος με τα υπόλοιπα της 31ης Δεκεμβρίου ή της τελευταίας ημέρας του Φεβρουαρίου σε περίπτωση παράτασης του οικονομικού έτους και εφόσον πραγματοποιήθηκαν δαπάνες μέσα στο διήμερο αυτό.
ε. Αντίγραφο κίνησης λογαριασμών καθ' όλο το οικονομικό έτος του οικείου πιστωτικού Ιδρύματος.
στ. Πρωτόκολλο επίθεσης επιθεώρησης της διαχείρισης σχετικό με το κλείσιμο των διαχειριστικών βιβλίων του Ιδρύματος.
ζ. Γενικός πίνακας των εσόδων και εξόδων που πραγματοποιήθηκαν και:
η. Κάθε άλλο στοιχείο που έχει σχέση με τον απολογισμό και ισολογισμό του Ιδρύματος.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 59

Για κάθε θέμα που ανάγεται στην παροχή οδηγιών ή πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος Κανονισμού, οι Σταθμοί θα απευθύνονται αποκλειστικά στη Διεύθυνση ή το Τμήμα Κοιν. Πρόνοιας της οικείας Νομαρχίας.

Σε περίπτωση που η Υπηρεσία αυτή δεν μπορεί να δώσει λύση, τότε θα διαβιβάζει το σχετικό κείμενο στην καθ' ύλην αρμοδία Υπηρεσία του Υπουργείου για την αντιμετώπισή του.

Άρθρο 60

Κάθε θέμα που αναφέρεται στη λειτουργία του Σταθμού και δεν περιλαμβάνεται στον παρόντα Κανονισμό, ρυθμίζεται με απόφαση του Διοικ. Συμβουλίου, η οποία εγκρίνεται από τον οικείο Νομάρχη.

Άρθρο 61

1. Οι διατάξεις του παρόντος ισχύουν, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις του Λογιστικού των Ν.Π.Δ.Δ. που ισχύουν κάθε φορά, εκτός των διατάξεων αυτών που έχουν εξαιρεθεί με το Π.Δ/γμα

597/1977 (άρθρα 13, 14, 20, 24, 25, 26, 28 και 29) καθώς και εκείνων που αναφέρονται στα άρθρα 21 και 22 του Ν. 1570/1985 και στα άρθρα 1 και 2 του Π.Δ/τος 1170/1980.

2. Οι διατάξεις του άρθρου 32 του Ν.Δ/τος 196/1974 έχουν εφαρμογή για όλο το προσωπικό που υπηρετεί στους Σταθμούς.

Άρθρο 62

Από την ισχύ του παρόντος Κανονισμού καταργείται κάθε άλλη διάταξη Κανονισμού, απόφαση ή εγκύκλιος που έρχεται σε αντίθεση με τον Κανονισμό αυτό.

Άρθρο 63

Η ισχύς του παρόντος Κανονισμού αρχίζει μετά ένα (1) μήνα από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 1 Αυγούστου 1988

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΧΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

